

Fem Cultura

Pla de Drets Culturals
de Barcelona

Ajuntament
de Barcelona

Fem Cultura

Pla de Drets Culturals
de Barcelona

Ajuntament
de Barcelona

Índex

a/ Introducció i context — 6

b/ El marc internacional dels drets culturals, Agenda 2030 i la seva aplicació a les ciutats — 9

c/ Escolta activa: diagnosi — 14

d/ Objectius, principis i vectors del pla — 19

e/ Mesures i línies d'acció — 23

f/ “Aquí es fa cultura”: comuniquem els drets culturals — 152

g/ Mapa d'àrees i àmbits municipals — 155

h/ Seguiment i avaluació — 159

i/ Pressupost — 161

Presentació

Barcelona s'afegeix al debat internacional sobre els **drets culturals** amb un pla de ciutat específic i pioner, que **lidera l'aterratge municipalista d'aquesta estratègia global**. Aquest pla incorpora un marc de reflexió polític ambiciós i un seguit de mesures de govern i accions innovadores, vinculants i operatives. El pla busca obrir camí cap a un reconeixement formal dels drets culturals a escala internacional des de la pràctica municipalista, amb voluntat de crear discurs i fomentar l'aparició d'iniciatives similars.

Avui més que mai, cal que la ciutat de Barcelona es doti d'una política cultural fonamentada en els drets culturals i que tingui **l'accés, les pràctiques culturals, la innovació, la governança democràtica, el reconeixement de la diversitat, la creativitat, la producció cultural i l'enfortiment comunitari amb la ciutadania i els agents sectorials** com a consideracions centrals de la seva implementació.

La implementació del pla s'haurà de dur a terme des d'un escenari de crisi sanitària global que està afectant molts espais de la nostra vida social, cultural i econòmica. Des de la perspectiva cultural, aquesta crisi ha obert **ferides greus en àmbits sectorials que fins ara mostraven una solvència consolidada i ha agreujat alguns dels mals endèmics en els contextos més fràgils**, sobre els quals s'han anat acumulant dificultats i problemàtiques diverses.

El Pla de drets culturals es vol desplegar a través de **nou mesures de govern vinculades a diferents àmbits i una estratègia de comunicació específica**. Així mateix, el document té una triple mirada imprescindible en un context com l'actual: d'una banda, tenint en compte els efectes immediats de l'impacte de la covid-19 en la cultura; de l'altra, abordant els **reptes estructurals més rellevants que afronta el teixit cultural i, finalment, fomentant el paper de la ciutadania des de la perspectiva de l'accés i la participació en la vida cultural**.

Es presenta, doncs, un nou pla de polítiques públiques per **reconèixer i eixamplar els drets culturals i garantir-ne l'aplicació com a element fonamental de la vida democràtica a Barcelona**.

a/ Introducció i context

Innovació i polítiques culturals per al segle XXI

Al segle XXI, tot projecte col·lectiu basat en els drets i les llibertats de les persones que habiten una ciutat ha de situar els temes culturals en el centre del debat. Les **capacitats culturals són fonamentals per a la vida democràtica**: l'expressió, el debat informat, l'autonomia, la perspectiva crítica, la confiança, l'emprenedoria, l'experimentació, el coneixement i la diversitat són aspectes rellevants que estan estretament lligats a les possibilitats reals de progrés individual i col·lectiu.

Si durant el **segle XX el dret a la salut i l'educació van ser les polítiques clau per contribuir a la igualtat de les persones i la democratització social, al segle XXI les polítiques culturals són també centrals per seguir aprofundint en aquesta democratització, reduint les desigualtats i ampliant els drets i les oportunitats de la ciutadania**. En efecte, si la cultura sempre ha estat central per donar sentit al que fem i per seguir preguntant-nos cap on anem, avui dia la necessitat d'incorporar amb més determinació les pràctiques artístiques en el sistema educatiu, la creixent importància del coneixement en les dinàmiques d'innovació, o la connexió entre els avenços científics i la vida cultural en les seves diverses manifestacions, s'afegeixen com a elements fonamentals per afavorir més equitat i igualtat d'oportunitats en la societat actual. **Els vincles entre cultura i educació, cultura i tecnologia, cultura i innovació i cultura i ciència són avui nous camps estratègics que cal impulsar des de la política cultural de Barcelona per aprofundir en la seva vida democràtica**.

La cultura a Barcelona

La cultura és un dels principals actius de la ciutat de Barcelona. No es pot entendre la nostra ciutat sense posar en relleu el **paper que les expressions culturals tenen en el seu present institucional, econòmic i social**. A més, la cultura a Barcelona ha estat històricament associada a la lluita per les llibertats i la democràcia, la defensa de la llengua, i ha estat impulsada des de totes les instàncies de la societat civil.

Actualment, el fet que la cultura representi un àmbit fonamental per a la ciutat de Barcelona obliga a encarar les polítiques culturals des d'una doble perspectiva. D'una banda, cal reconèixer i **enfortir el teixit productiu cultural** [1] tenint en compte el seu paper com a motor d'innovació social i econòmica, i, de l'altra, és necessari reforçar el paper de la cultura com una eina essencial per **afavorir la participació, la diversitat i la cohesió social**.

La cultura en pandèmia

L'any 2020 ha estat marcat per la **pandèmia del coronavirus** que ha tingut un impacte molt destacat en totes les esferes de la vida. Aquest impacte ha tingut també una dimensió cultural molt significativa.

D'una banda, la pandèmia ha fet evident que la participació en la vida cultural és una necessitat per tots els segments de la població d'una ciutat; en els difícils dies de confinament, des de casa, la ciutadania ha protagonitzat moments de creació, solidaritat i compromís col·lectius, i també s'ha abocat més que mai a tenir a prop, conèixer i créixer amb les expressions culturals necessàries per entendre la situació que vivíem. En aquest context, **el sector cultural ha fet un pas endavant amb una generositat sense precedents, amb noves iniciatives fruit de la reflexió immediata sobre la pandèmia, el seu impacte social i la constatació del seu paper fonamental com a espai de trobada i socialització**.

← 1

"El sector cultural va generar el 2018 un valor afegit brut de més de 2.728 milions d'euros, que suposa el 3,6% del total de VAB de l'economia de Barcelona".

Fonts: Observatori de Dades Culturals de Barcelona - Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura

D'altra banda, tanmateix, la pandèmia també ha evidenciat la precarietat de molts treballadors i treballadores culturals, mancats de mecanismes de protecció suficients, i ha provocat una gran incertesa sobre el futur de molts projectes públics i privats.

En aquest context, l'Ajuntament de Barcelona ha dut a terme tres **plans de xoc dotats amb un pressupost global de 9,5 milions d'euros** per donar suport als sectors culturals a curt termini però també entomant alguns dels reptes estructurals que arrosseguen i, a la vegada, facilitar l'accés de la ciutadania a la vida cultural. El primer paquet de mesures es va posar en marxa el 18 de març de 2020, immediatament després de l'esclat de la pandèmia; el segon, el 15 de maig i, a l'octubre del 2020, es va impulsar un tercer paquet amb vuit mesures de suport al teixit cultural, educatiu, científic i comunitari.

Algunes de les accions realitzades han estat mantenir la programació adaptant-la a les limitacions de cada moment, articular un sistema de beques per a la creació artística i innovació en la seva vinculació amb l'àmbit educatiu, comunitari i científic, convocar subvencions extraordinàries, coproduir el projecte Sala Barcelona, o articular un sistema de compra a llibreries de proximitat, entre d'altres.

Tot i trobar-nos encara en fase de sortida de la pandèmia, ja es pot constatar que aquesta ha tingut una enorme rellevància en el conjunt dels sectors culturals de manera molt transversal i que, pel que fa a la ciutadania, ha impactat amb més incidència en els drets culturals dels col·lectius amb menys recursos. Cal, per tant, plantejar un **pla d'acció executiu que combini la reactivació dels sectors culturals i la lluita contra les desigualtats en el conjunt de la població per a l'exercici ple dels drets culturals**.

Aquestes són les raons que porten el Govern municipal de Barcelona, a través de la **Sisena Tinència d'Alcaldia**, a l'impuls d'un pla que ajudi a definir, des de la perspectiva dels drets culturals, el conjunt de prioritats en les polítiques culturals de la ciutat. Aquest pla es desplegarà al llarg del mandat vigent a través de diferents mesures, accions i estratègies, algunes d'encetades i d'altres en via d'iniciar-se, per disposar de més i millors eines polítiques que donin resposta a diverses qüestions relacionades amb el paper de la cultura en la vida democràtica de la ciutat.

b/ El marc
internacional dels
drets culturals,
agenda 2030
i la seva aplicació
a les ciutats

Marc internacional dels drets culturals

La vida democràtica té com a fonament els drets humans. El marc dels drets humans parteix d'una consideració important: **afirmen la plena i igual dignitat de totes les persones**. A més, el marc dels drets humans estableix la responsabilitat tant de les institucions com del conjunt de persones que conviuen en una societat de respectar aquesta dignitat i de prendre mesures per tal que es pugui desenvolupar en tota la seva plenitud.

Des de la Declaració Universal dels Drets Humans adoptada l'any 1948, els principals documents del dret internacional en matèria de drets humans han fet referència a la cultura. **El dret de tota persona a participar lliurement en la vida cultural** queda reflectit tant en aquella declaració com en el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966), així com en altres documents com ara la Convenció sobre els Drets de l'Infant (1989). L'afirmació d'aquest dret s'ha traslladat posteriorment, amb modulacions diverses, a nombrosos documents jurídics en altres àmbits territorials, com ara la Constitució espanyola del 1978 o l'Estatut de Catalunya del 2006.

D'acord amb **els principis d'indivisibilitat i interdependència dels drets humans**, el dret de participar en la vida cultural no es pot separar de la resta de drets humans. D'aquesta manera, cal entendre que la llibertat de consciència, expressió, associació i participació en la vida ciutadana, o bé el dret a l'educació, contribueixen a la participació en la vida cultural i formen part dels drets culturals en sentit ampli.

Així mateix, els principis bàsics del conjunt de drets humans, com ara la universalitat, la igualtat o la no-discriminació, s'apliquen en els drets culturals. Això vol dir que tota persona ha de poder exercir els seus drets culturals i que cal adoptar mesures actives quan es constaten clares **desigualtats** entre les persones que habiten un territori o quan es detecten **obstacles** a l'hora de fer-los efectius. També implica que, per bé que hi pugui haver drets aplicables a determinats col·lectius de manera específica, tothom és subjecte dels drets culturals.

La traducció dels drets culturals a la pràctica ha estat històricament difícil, en part perquè en alguns períodes han estat considerats un àmbit secundari dels drets humans i en part per la mateixa complexitat i amplitud de les matèries que hi tenen relació. Amb tot, en els últims 15 anys diverses iniciatives han contribuït a concretar els drets culturals i la manera de portar-los a la pràctica. Entre d'altres, es poden esmentar la Declaració de Friburg sobre els Drets Culturals (2007), l'Observació General 21 sobre el dret a participar en la vida cultural (Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals de l'ONU, 2009), l'Agenda 21 de la cultura (2004), el document *Cultura 21 Accions* (2015) i la Carta de Roma sobre el dret a participar lliurement i plenament en la Vida Cultural (2020) promoguts per l'organització mundial de Ciutats i Governos Locals Units (CGLU); i els successius informes elaborats des del 2010 per la relatora especial de l'ONU sobre els Drets Culturals.

Aquest marc permet definir avui **diversos àmbits** específics que donen substància a la noció de drets culturals, que formen el marc de **referència internacional sobre aquest tema**:

- > **Identitats i comunitats culturals**, que inclou el dret de triar lliurement la identitat cultural i que aquesta sigui respectada; la llibertat de triar identificar-se o no amb una o diverses comunitats culturals, sense con-

sideració de fronteres, i de modificar aquesta tria; i el dret d'accedir al patrimoni cultural propi i d'altres persones.

- > **Diversitat**, que implica conèixer la diversitat de formes expressives i d'elements del patrimoni que poden ser significatives per al conjunt de persones que conviuen en un territori, fet que comporta deures de protecció i de promoció per part de l'Administració, i alhora reconèixer que hi ha persones i col·lectius que han de ser objecte d'una consideració especial, per exemple, les dones, els infants, les persones grans, les persones amb diversitat funcional, les minories de qualsevol tipus, les persones migrants o les persones que viuen en la pobresa. Cal explicitar que l'àmbit internacional dels drets culturals, com ha explicat l'actual relatora especial sobre Drets Culturals, no comporta apostar pel relativisme cultural ni debilitar el principi d'universalitat que s'aplica al conjunt dels drets humans: cap argument cultural (per exemple, la defensa de les tradicions o els costums, ni el dret de conservar el patrimoni o d'expressar-se lliurement) no es pot fer servir per justificar vulneracions dels drets humans de cap tipus (discriminacions de la dona o de qualsevol persona, censura, etc.); de fet, és ben bé el contrari: només el ple respecte dels drets humans crea un marc adequat per a la diversitat cultural i contribueix a garantir-la.
- > **Expressió i creació**, que inclou la llibertat d'expressar-se i de crear, d'exercir les pràctiques culturals, de desenvolupar i compartir coneixements i expressions culturals; i el dret a la protecció dels interessos morals i materials derivats de les obres i expressions creades. Entre les mesures que es poden adoptar en aquest àmbit hi ha l'existència d'equipaments, programes i altres iniciatives que facilitin l'accés i la participació igualitària de tota persona a les activitats culturals de tot tipus; i l'anàlisi de les desigualtats i els obstacles que hi puguin haver en aquest sentit, a través d'estudis, estadístiques i altres instruments.
- > **Educació i formació**, que inclou el dret a rebre una educació i formació que contribueixin al lliure i ple desenvolupament de la identitat cultural, mitjançant la millora de l'accés i de la participació en la cultura a les escoles i els centres d'educació formal i informal, la promoció de l'educació artística i de les capacitats creatives i tecnològiques. Al segle XXI, l'ampliació de les oportunitats d'expressió, l'accés als coneixements i les capacitats culturals (autonomia, confiança, emprenedoria, experimentació) estan estretament lligades a l'enfortiment de la vida democràtica de la comunitat i de la capacitat d'intervenir-hi de cadascun dels ciutadans que la componen.
- > **Informació i comunicació**, que inclou el dret a una informació lliure i pluralista i que comprèn aspectes relacionats amb la recepció d'informació, la participació en l'elaboració d'informació i en la seva difusió, i el dret de sol·licitar una rectificació de la informació errònia. També tenen relació amb aquest àmbit la llibertat d'opinió i la llibertat d'expressió.
- > **Planificació urbana, sostenibilitat i medi ambient**: que implica un ús sostenible dels espais públics, reconeixement de les tradicions i coneixements vinculats a la producció i el consum sostenibles, la conservació del patrimoni i avaluació prèvia d'impactes de les polítiques i projectes urbanístics, foment de l'espai públic per a l'accés a la cultura, atenció a l'accés a la cultura en el marc de les polítiques de mobilitat, etc.

- > **Treball cultural i recursos econòmics:** que fa referència a la producció cultural en condicions dignes de treball dels i les professionals de la cultura, accés al finançament, nous models d'innovació econòmica, etc.
- > **Cooperació i governança,** que inclou el dret de participar en debats i en processos relacionats amb la presa de decisions en matèria de polítiques culturals, i en la gestió d'iniciatives públiques, privades i associatives; i la responsabilitat dels agents públics, privats i civils de vetllar pel respecte dels drets culturals, amb especial atenció a les persones desfavorides, a través, entre d'altres, de la formació del propi personal i la consideració de la dimensió cultural de tots els drets humans.

En l'àmbit de l'aplicació concreta d'aquest marc internacional a les ciutats, el document *Cultura 21 Accions*, aprovat per l'organització mundial de Ciutats i Governos Locals Units (CGLU) l'any 2015, fa explícit que **els drets culturals són la base més sòlida sobre la qual desenvolupar polítiques públiques en matèria de cultura**. Aquesta idea comporta bastir la legitimitat de les polítiques en els drets de les persones i no en aspectes que en altres moments han servit per orientar les polítiques culturals, com ara els seus impactes en l'economia, la cohesió social o la regeneració urbana, o bé una promoció o difusió dels béns i serveis culturals que vagin deslligades de les persones a qui s'adrecen i de la seva capacitat d'incidència en l'espai públic de la cultura. Així, l'afirmació dels drets culturals s'alineja amb aquelles concepcions que entenen que la cultura és una dimensió substancial del desenvolupament sostenible (sovint anomenat "quart pilar", juntament amb els aspectes socials, mediambientals i econòmics), així com amb la comprensió de les llibertats, inclosa la llibertat cultural, com un fi, i no un mitjà, del desenvolupament humà, seguint el marc de les Nacions Unides i de reconeguts experts i expertes en aquests temes (Amartya Sen, Martha Nussbaum, entre d'altres).

Els drets culturals ofereixen una visió i unes orientacions pràctiques per tal de situar la cultura en primera línia de la construcció de la ciutat i de l'afirmació de la dignitat de totes les persones que hi conviuen.

Els drets culturals i l'Agenda 2030

Aquesta mesura de govern reforça la localització i la implementació a la ciutat de Barcelona de l'Agenda 2030 i els objectius de desenvolupament sostenible. En concret, només una política cultural basada en els drets culturals permet que l'Agenda 2030 estigui autènticament *localitzada* en el territori i tingui més capacitat d'implicar el conjunt de la ciutadania en el procés de desenvolupament.

Amb la voluntat d'aprofundir en el diàleg i la ressonància entre el marc dels drets culturals recollit en aquest pla i l'Agenda 2030, a continuació s'assenyalen els **objectius i les fites que estan més estretament relacionats amb els drets culturals**, també amb la voluntat d'oferir a d'altres ciutats elements de reflexió i acció sobre aquesta qüestió:

- ODS 4: Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tothom.
 - FITA 4.7: Educar sobre els drets humans, la igualtat de gènere, la promoció d'una cultura de pau i no violència, la ciutadania mundial, la posada en relleu de la diversitat cultural i la contribució de la cultura al desenvolupament sostenible.

- ODS 5: Aconseguir la igualtat entre els gèneres i empoderar totes les dones i les nenes.
- FITA 5.1: Posar fi a totes les formes de discriminació contra totes les dones i les nenes a tot el món.
 - FITA 5.5: Assegurar la participació plena i efectiva de les dones i la igualtat d'oportunitats de lideratge a tots els nivells decisoris en la vida política, econòmica i pública.
- ODS 8: Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots.
- FITA 8.3: Promoure polítiques orientades al desenvolupament que donin suport a les activitats productives, la creació de llocs de treball decents, l'emprenedoria, la creativitat i la innovació.
 - FITA 8.9: Elaborar i posar en pràctica polítiques encaminades a promoure un turisme sostenible que creï llocs de treball i promogui la cultura i els productes locals.
- ODS 10: Reduir la desigualtat en i entre els països.
- FITA 10.2: D'aquí al 2030, potenciar i promoure la inclusió social, econòmica i política de totes les persones, independentment de la seva edat, sexe, discapacitat, raça, ètnia, origen, religió o situació econòmica o una altra condició.
 - FITA 10.3: Garantir la igualtat d'oportunitats i reduir la desigualtat de resultats, eliminant les lleis, polítiques i pràctiques discriminatòries i promovent legislacions, polítiques i mesures adequades respecte a això.
- ODS 11: Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles.
- FITA 11.1: Assegurar l'accés de totes les persones a habitatges i serveis bàsics adequats, segurs i assequibles i millorar els barris marginals.
 - FITA 11.4: Incrementar els esforços per protegir i salvaguardar el patrimoni cultural i natural del món.
- ODS 12: Garantir modalitats de consum i producció sostenibles.
- FITA 12.8: Assegurar que les persones tinguin la informació i els coneixements pertinents per al desenvolupament sostenible i els estils de vida en harmonia amb la natura.
- ODS 16: Promoure societats justes, pacífiques i inclusives.
- FITA 16.7: Garantir l'adopció en tots els nivells de decisions inclusives, participatives i representatives que responguin a les necessitats.
 - FITA 16.10: Garantir l'accés públic a la informació i protegir les llibertats fonamentals, de conformitat amb les lleis nacionals i els acords internacionals.
- ODS 17: Revitalitzar l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible.
- FITA 17.14: Millorar la coherència de les polítiques per al desenvolupament sostenible.
 - FITA 17.17: Fomentar i promoure la constitució d'aliances eficaces en les esferes pública, publicoprivada i de la societat civil.

c/ Escolta activa:
diagnosi

Aquest pla és fruit d'un procés intens i de llarg recorregut d'escolta activa que ha comptat amb el teixit dels diferents àmbits culturals de la ciutat. El conjunt de converses i espais de reflexió compartida s'han anat formalitzant i amplificant a través de diverses accions específiques:

Recerca-acció i codisseny de polítiques públiques: amb la voluntat de reconèixer que les polítiques públiques no les fa exclusivament l'Administració pública, s'han encarregat diferents informes en els últims tres anys per tal de codissenyar amb diferents entitats, col·lectius i institucions possibles línies i accions per donar resposta a alguns dels reptes més estratègics per a les noves polítiques culturals. Les recerques i els informes de Cultura Viva són un exemple clar d'aquesta aliança.

Obtenció de dades i mapatges: un dels elements fonamentals per al disseny de polítiques públiques són els processos d'obtenció d'evidències empíriques o dades. A través de diferents entitats i de l'Observatori de Dades Culturals de Barcelona de l'Institut de Cultura s'han realitzat diferents estudis, processos d'anàlisi i mapatges també rellevants en el desplegament d'aquest pla.

Grups de treball: la necessitat de contrastar algunes iniciatives previstes i de crear un marc idoni per presentar-ne de noves ha comportat la creació de diferents grups de treball on, a través de la recerca i el debat obert, s'han plantejat diverses propostes, moltes recollides en forma de mesures i accions en aquest pla.

Trobades amb estructures de segon grau: les reunions àmplies amb entitats organitzades en estructures de segon grau (gremis, plataformes sectorials, institucions, col·lectius de base, etc.) han estat una altra de les dinàmiques fonamentals per al plantejament de moltes de les accions que aquí es recullen.

Diagnòsics compartides: específicament en el context de la pandèmia, s'han realitzat processos de diagnòsics compartida des de tres perspectives diferents: dimensió econòmica, valoracions i percepcions qualitatives del propi sector, i anàlisi del sector a través de l'explotació de dades digitals.

El **programa Cultura Viva** ha estat també essencial per poder avançar en la reflexió i la generació de coneixement sobre política i acció cultural amb la perspectiva dels drets culturals. Cultura Viva està impulsat per l'ICUB per codissenyar i coproduir amb el teixit local polítiques públiques en favor dels drets culturals, la participació i l'enfortiment comunitari a la ciutat. En el seu vessant de laboratori cultural, ha impulsat successius espais de trobada i debat a través de les seves jornades:

- > Jornades Cultura Viva 2016: Per una cultura del bé comú.
- > Jornades Cultura Viva 2018: Un espai obert a l'exploració, el debat i l'impacte de noves maneres de gestionar i participar en la cultura.
- > Jornades Cultura Viva 2019: La ciutat com a laboratori de democràcia cultural.

Així mateix, des del marc de Cultura Viva s'han engegat recerques, informes i mapatges sobre qüestions vinculades als drets culturals:

- > Cultura cooperativa a Barcelona. Guia pràctica per al cooperativisme cultural.

←

<https://www.barcelona.cat/culturaviva/projecte/jornades-cultura-viva>

←

<https://www.barcelona.cat/culturaviva>

- > Gestió comunitària de la cultura a Barcelona. Valors, reptes i propostes.
- > *Una nova economia per a una nova cultura. Innovacions culturals i econòmiques transformadores a la ciutat de Barcelona.*
- > *Estudi d'espais de música en viu a Barcelona.*
- > *Bones pràctiques per a la contractació musical.*
- > *RadioLab. Mapatge i investigació sobre el futur de la ràdio.*
- > *Mapatge de comunitats de memòria.*
- > *Estat de l'art sobre les col·leccions digitals públiques i comunitàries de Barcelona.*
- > *Cultura i feminismes: Mesures per avançar en la introducció de la perspectiva feminista a l'àmbit de la cultura a Barcelona.*
- > *Prototip de taula d'arts comunitàries. Com reforçar les arts comunitàries a la ciutat de Barcelona?*
- > *Enfortim les arts comunitàries. Una anàlisi exploratòria de les pràctiques de les arts comunitàries a la ciutat de Barcelona.*
- > *Informe de l'estat de vulnerabilitat i necessitats de la cultura de base de la ciutat de Barcelona. (Pendent de publicació)*

A més de tots els treballs i informes que s'han generat en el marc de Cultura Viva, per a la redacció del Pla de drets culturals i la concreció de les línies d'acció s'han tingut especialment en compte les següents recerques i estudis de contrast amb el teixit cultural de la ciutat i també en relació amb el conjunt de la ciutadania de Barcelona:

Enquesta “Participació i necessitats culturals a Barcelona”

L'enquesta **“Participació i necessitats culturals a Barcelona”** és un treball del Gabinet Tècnic de l'ICUB i de l'investigador en polítiques públiques Nicolás Barbieri de l'any 2019 i presentat el 2020 que representa un canvi substancial d'enfocament en l'aproximació de la relació que té la ciutadania amb la cultura.

Històricament, els estudis sobre cultura se centraven a recopilar dades sobre el consum i el perfil de les persones usuàries de la cultura, especialment de la que es promou des de les administracions públiques, però no centraven la mirada en un punt que és fonamental en una perspectiva basada en els drets culturals: els sectors de població que no accedeixen ni participen a la cultura promoguda per les institucions públiques ni altres formes de participació cultural no sempre reconegudes com a tals.

L'enquesta promoguda per l'ICUB ha permès, per primera vegada, mesurar i avaluar els drets culturals en tota la seva complexitat, i especialment el dret a participar en la vida cultural de la ciutat de Barcelona, detectant les desigualtats que la condicionen. En aquest sentit, identifica un ampli ventall d'activitats culturals que van més enllà d'un concepte restringit de participació cultural lligada a l'assistència a equipaments i al consum de productes — que anomena *cultura legitimada* —.

A continuació, es presenta un breu resum dels principals resultats de l'enquesta posant èmfasi en aquesta visió integradora i innovadora de la participació, les

→

Enquesta de participació i necessitats culturals de Barcelona. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Febrer del 2020

<https://www.barcelona.cat/culturaviva/projecte/jornades-cultura-viva>

necessitats i valoracions que fan els ciutadans i les ciutadanes de la vida cultural a la ciutat:

- > D'entrada, s'assenyala que el 38% de la població no assisteix mai o gairebé mai a activitats culturals legitimades (teatre, música, dansa...) i que les desigualtats en aquest accés són evidents i estan influenciades per factors com la renda, el territori, l'entorn familiar, els estudis, l'origen i el gènere.
- > En segon lloc, reflecteix que el 60% de la població no exerceix el seu dret a participar activament en la vida cultural de la ciutat. Tot i que les desigualtats no són tan evidents com en l'accés, per participar en la vida cultural de la ciutat, el codi postal i l'entorn familiar també importen, així com el nivell d'estudis i l'origen. La participació en activitats culturals no sempre reconegudes com a tal (passejar, explicar contes, anar a fires i mercats...) és més equitativa, però també està marcada per determinades desigualtats.
- > Quant a les motivacions, interessos o desitjos per participar en la vida cultural de la ciutat, la població de Barcelona té necessitats culturals generalitzades, sobretot pel que fa a activitats de cultura legitimada, però també en aquelles que no han estat considerades com a tal.
- > Les necessitats són transversals: tant les persones que no realitzen activitats com les que sí que ho fan voldrien dedicar (més) temps a la participació cultural. Ara bé, hi ha desigualtats en la percepció de la ciutadania sobre els factors que l'afavoreixen (o la limiten): preu, proximitat territorial, connexió amb interessos/necessitats pròpies i comptar amb persones properes per participar-hi són aspectes als quals les persones que viuen en barris de renda baixa, les dones, les persones més joves i les persones d'origen extracomunitari atorguen més importància.
- > L'enquesta també posa de manifest que el dret a l'educació en les expressions artístiques i culturals està condicionat per importants desigualtats. Viure en un barri de renda mitjana o alta, tenir un nivell d'estudis més alt, una pràctica cultural materna intensa, haver nascut a la resta de la Unió Europea o ser més jove impliquen més oportunitats de gaudir de formació artística i cultural.
- > Finalment, també destaca la identificació per part de la ciutadania de la diversitat d'actius culturals existents al barri. En la seva gran majoria, assenyala espais tradicionalment reconeguts com a culturals —dels quals sobresurten els de proximitat, com ara centres cívics i biblioteques—, però també una gran part de la població valora com a actius culturals espais no sempre reconeguts com a tal (places, parcs i platges).

Diagnosi compartida del sector cultural de la ciutat de Barcelona

El mes de novembre del 2019 la Comissió de Drets Socials, Cultura i Esports de l'Ajuntament de Barcelona va acordar elaborar una diagnosi orientada a impulsar un "pacte de cultura" per a la ciutat (amb recorregut propi, actualment en procés de configuració i debat).

La diagnosi elaborada està formada per tres estudis que aborden des de perspectives diferents la situació del sector cultural i l'impacte que hi ha causat la pandèmia de la covid-19. Un, a partir de l'anàlisi de la dimensió econòmica; un

←

En aquest enllaç es poden consultar els informes complets:

https://www.barcelona.cat/barcelonacultura/sites/default/files/diagnosipactecultura_desembre2020.pdf

altre, realitzat a partir de l'explotació de diferents dades disponibles i, finalment, un tercer elaborat a partir de les valoracions i percepcions qualitatives del mateix sector.

d/ Objectius, principis i vectors del pla

Aquest pla situa de manera transversal i fonamental els **drets culturals com a prisma i punt de partida per dissenyar noves estratègies per a les polítiques culturals a la ciutat.**

El pla neix amb una clara voluntat d'impulsar línies de treball, programes, projectes i accions concretes que requeriran el treball conjunt de tots els agents que promouen accions culturals a la ciutat. D'aquesta manera, l'èxit en el desplegament del pla dependrà en última instància de la capacitat de **cooperar i articular institucions, àrees municipals i teixit social i cultural de la ciutat**, tots ells clau tant en el disseny com en la implementació de moltes de les accions aquí presentades.

Objectiu general

L'objectiu d'aquest pla és dissenyar **polítiques públiques des del marc dels drets culturals** i obrir el camí cap a un **reconeixement formal** d'aquests drets per al **conjunt de la ciutadania de Barcelona**. Amb la implementació de les següents mesures, doncs, es vol assegurar que la ciutadania tingui accés a la cultura, hi pugui participar i es garanteixi el seu dret a contribuir a la vida cultural de la ciutat.

Principis

Hi ha una sèrie de principis que impregnen totes les mesures de govern que componen el pla:

> **Foment de la diversitat i la interculturalitat.** Un pla de polítiques culturals en clau de reforç dels drets culturals ha de situar en la primera línia de les seves actuacions el reconeixement i el foment de la manifestació de les diferents cultures que conviuen a Barcelona i que la fan, cada dia més, una ciutat oberta i diversa.

> **Llengua catalana.** Ha jugat i juga un paper fonamental com a motor de cohesió social. La defensa de la llengua catalana ha estat històricament un element central de dret que ens identifica i ens enriqueix culturalment, impulsant com a ciutat la pràctica democràtica de la convivència.

L'enfortiment d'aquest dret vinculat a la llengua pròpia, l'alfabetització i la llibertat d'expressió juntament amb el reconeixement de les diversitats lingüístiques amb les que cohabitarem són una de les columnes vertabrals d'aquest document que travessa el conjunt d'apartats i mesures presentades en aquest pla.

> **Perspectiva feminista.** El compromís del pla amb la perspectiva feminista se sustenta en el principi de transversalitat de gènere (integració de la perspectiva de gènere en tots els nivells i dimensions de la política) i el de justícia de gènere (reconeixement de valors essencials com el respecte, el reconeixement, l'equitat o la llibertat). En aquest sentit, la perspectiva feminista ha d'estar present en la planificació, la gestió, l'execució i l'avaluació del conjunt de polítiques culturals i en cadascun dels programes i projectes que es desenvolupin des de l'Ajuntament o que rebin suport municipal.

Aquesta mirada transversal té per objectiu l'assoliment d'una cultura equitativa i justa des de la perspectiva feminista, que garanteixi la igualtat d'accés, de representació i de decisió, reflexioni sobre els estereotips

de gènere i destaquí la producció cultural i la memòria històrica de les dones i de totes les persones que no compleixin la norma androcèntrica i heterosexual.

- > **Transparència i bon govern.** En l'exercici de la responsabilitat que suposa la gestió de recursos públics, es fan necessaris mecanismes que facilitin la contínua observació i control ciutadà de les pràctiques de gestió. Per això, s'impulsarà la transparència i la publicitat activa amb el disseny d'eines d'observació i control d'aquesta gestió pública. Aquestes eines també inclouran tota la informació relativa als consorcis, fundacions o altres òrgans en els quals participa l'Ajuntament.
- > **Transversalitat.** En el desplegament de les mesures hi ha alguns elements conceptuals i accions específiques (com la mediació, la perspectiva de gènere, l'accés, la lluita contra la precarietat, la governança democràtica o la promoció de la diversitat) que es repeteixen. Aquesta reiteració respon a la transversalitat del conjunt de les mesures i la voluntat d'aportar coherència i mirada estratègica global des dels drets culturals.
- > **Descentralització i noves centralitats.** Part del compliment dels projectes i programes inclosos en aquest pla impliquen una decidida empenya cap a la descentralització de l'activitat cultural i el reconeixement de noves centralitats, donant valor a la proximitat, distribuint l'oferta pel conjunt del territori i reconeixent aquella cultura que neix per tota la ciutat, visibilitzant-la i donant-li suport perquè es pugui desenvolupar en les millors condicions possibles.
- > **"Cultura metropolitana".** Barcelona té una gran densitat i un espai territorial molt limitat —100 quilòmetres quadrats i 1,6 milions d'habitants—, però les seves grans institucions culturals i la forta dinàmica i activitat cultural s'articulen en un espai molt més gran. Ens referim no només a l'àrea metropolitana i els seus 3,2 milions d'habitants, sinó també a la regió metropolitana (que n'aplega 5 milions) i, per extensió, a la resta de Catalunya. Cal acompanyar aquesta dinàmica d'una política cultural conjunta i intermunicipal més intensa —com ja es fa, per exemple, en els casos de la Quinzena Metropolitana de Dansa, la Nit dels Museus o ara en el projecte de Manifesta 2024— que, sense jerarquies, permeti un enriquiment mutu entre les ciutats més properes, tot reforçant les dinàmiques d'hibridació cultural i educativa en els barris i, a la vegada, ampliar i millorar l'oferta i, al capdavant, desenvolupar una política més activa pel que fa a intercanvis i aprenentatges internacionals.
- > **Sostenibilitat.** El desplegament del pla es planteja a partir del vincle indissociable entre cultura i sostenibilitat. Una sostenibilitat que es basa en una gestió ambientalment respectuosa de totes les pràctiques culturals que es desenvolupin a la ciutat, però que també inclou les pràctiques socials respectuoses i sostenibles.

Vectors dels drets culturals

El marc dels drets culturals s'articula en aquest pla a través del reconeixement i impuls dels vectors següents:

1. **Accés:** fa referència a fomentar l'accés a les programacions culturals en condicions d'igualtat, sense discriminació de classe, origen o gènere. Té a veure amb la dimensió social de la cultura.

- 2. Creació:** fa referència a l'enfortiment i l'impuls de les persones creadores de la ciutat per desenvolupar i impulsar la seva carrera en condicions dignes. La lluita contra la precarietat en el sector i l'enfortiment del teixit econòmic i productiu de la ciutat són alguns dels elements que emmarquen aquest vector.
- 3. Pràctiques culturals:** cal reconèixer el paper de la ciutadania com a agent cultural a partir del dret a l'autorepresentació i a la participació en la vida productiva cultural a la ciutat. Té a veure amb les pràctiques associades a diferents expressions, processos creatius, de formació i educació.
- 4. Comunitat:** té a veure amb el desenvolupament de programes i estratègies que reforcin el paper articulador de la cultura en el capital social de la ciutadania. Es relaciona també amb el fet de formar part de col·lectius, grups o entitats vinculades a processos culturals amb un mínim grau de formalització, per bé que aquests tenen molt sovint accions en els àmbits econòmic, social o territorial.
- 5. Governança:** es tracta de la capacitat de propiciar marcs oberts per participar en la presa de decisions de la vida cultural de la ciutat des d'una perspectiva pública, publicoprivada i publicocomunitària.

Aquest pla busca connectar aquests vectors amb la resta de dimensions dels drets humans, és a dir, els drets civils, polítics, socials, econòmics i ambientals. Atenent el fet que els drets humans són indivisibles i interdependents, la seva aplicació en l'àmbit local no pot ser efectiva sense un autèntic treball en conjunt amb altres actors i sectors que tenen a veure amb la vida cultural de la ciutat.

e/ Mesures i línies d'acció

S'han desplegat 9 mesures de govern per garantir els drets culturals de la ciutadania de Barcelona.

Mesura de Govern #1

Cultura als barris i acció comunitària: dret a les pràctiques culturals i noves centralitats

Mesura de Govern #2

Cultura de base i sectors culturals: dret a la creació, l'experimentació, la recerca i la producció cultural

Mesura de Govern #3

Cultures populars: dret a les pràctiques populars i tradicionals com a espais de participació i cohesió social

Mesura de Govern #4

Cultura i educació: dret a la participació cultural i a l'educació i pràctica artística al llarg de la vida

Mesura de Govern #5

Cultura feminista: dret a una cultura diversa i equitativa

Mesura de Govern #6

Cultura i espai públic: dret a l'accés i a la participació cultural al carrer

Mesura de Govern #7

Cultura i drets digitals: instruments i polítiques per a l'accés al coneixement, la transparència i la innovació digital

Mesura de Govern #8

Museus de ciutat: innovació, educació i dret a participar del patrimoni cultural de Barcelona

Mesura de Govern #9

Biblioteques de Barcelona (Pla Director 2030). Dret a la lectura, a l'accés a la informació i al coneixement i foment de noves pràctiques creatives

CULTURA ALS BARRIS I ACCIÓ COMUNITÀRIA: DRET A LES PRÀCTIQUES CULTURALS I NOVES CENTRALITATS

Missió

Enfortir la cohesió social a través del reconeixement del dret a les pràctiques culturals i l'impuls de l'acció comunitària als barris de Barcelona.

Objectius

Els objectius que persegueix aquesta mesura són els següents:

- > **Potenciar la cultura als barris** per promoure noves centralitats que la situïn en entorns més quotidians, en facilitin l'accés i n'impulsin una producció diversa i distribuïda.
- > **Desenvolupar projectes** i continguts adaptats a cada territori **als equipaments culturals de proximitat** (centres cívics, biblioteques, casals de barri, etc.).
- > Crear **marcs de treball que reconeixin**, donin suport i impulsin **pràctiques culturals comunitàries** amb valor públic que promoguin la cohesió als barris.
- > **Garantir** que el conjunt de **la ciutadania** pugui desenvolupar **les seves aptituds i capacitats creatives i identitats culturals** a través de la facilitació d'espais, recursos i coneixement.
- > **Promoure projectes de territori amb impacte de ciutat** donant suport i fent visibles iniciatives dutes a terme als barris.
- > **Promoure programes de ciutat amb impacte territorial** desconcentrant els grans esdeveniments culturals de Barcelona a través de propostes descentralitzades que comptin amb els teixits socials i culturals dels diferents barris.

Línies d'acció

El conjunt d'accions que a continuació es presenten es concreten en plans i programes que ja estan en marxa o en via d'execució inicial, incorporant diferents fases del seu desenvolupament.

5.1 Desplegar el Pla de centres cívics 2020-2023

Aquest pla ha estat concebut com una **guia de les accions conjuntes per desenvolupar entre l'ICUB com a àrea responsable de la coordinació de la xarxa de centres cívics i els districtes com els seus òrgans gestors i de qui depenen aquests equipaments.** [2]

2 →

El conjunt dels 52 centres cívics de Barcelona desenvolupaven anualment més d'11.500 accions formatives amb més de 146.000 inscripcions. A més, programen més de 7.700 activitats (concerts, espectacles, xerrades, conferències, exposicions, etc.), a les quals acudeixen més de 480.000 assistents. També allotgen més de 3.700 col·lectius i entitats de la ciutat.

Font: centres cívics, districtes, ICUB

Aquest pla ha estat elaborat per la Direcció de Ciutat Educadora i Cultura als Barris de l'ICUB, en coordinació amb un grup motor integrat per directius/ives i tècnics/tècniques dels diferents districtes de la ciutat. S'ha desenvolupat a partir de 10 grups de treball (organitzats entre els mesos de març i maig del 2019), en els quals han participat 75 persones (representatives dels diferents districtes, de diferents centres cívics i d'àrees i departaments municipals relacionats amb algun dels temes tractats, així com diferents tipus d'equipaments i entitats culturals). Amb aquest pla es pretén fer un salt qualitatiu important en la consideració dels centres cívics com a autèntics centres culturals de proximitat. De la trajectòria dels centres cívics durant aquests anys, caldria destacar-ne el següent:

- > Han demostrat tenir una gran **capacitat d'adaptació** a les realitats de cada territori i un gran potencial de dinamització comunitària.
- > **S'ha treballat per identificar** propostes, programacions i serveis de qualitat.
- > Ha **mancat planificació** en el desplegament de la xarxa a la ciutat. La ubicació dels equipaments no ha respost tant a una lògica de redistribució territorial equitativa com a possibles circumstàncies (disponibilitat d'espais, demandes ciutadanes, etc.).
- > Cal **deixar de banda la vocació** original dels centres cívics **com a contenidors** generalistes de diferents serveis i **centrar-se en la seva condició de centres culturals de proximitat** amb un projecte cultural identificable.
- > La voluntat d'**incorporar la diversitat cultural i la ciutadania diversa** en els equipaments.

Els grans eixos de treball que articulen aquest pla són els següents:

a. El projecte cultural dels centres cívics

- > Desenvolupar i impulsar per a cada centre cívic un projecte cultural clar, específic i formalitzat que pugui actuar i desenvolupar la seva acció comunitària des d'aquesta funció cultural.
- > A partir d'aquest projecte cultural, cal adequar les infraestructures, els equips de gestió i els recursos econòmics per al desenvolupament dels programes culturals. De fet, és molt necessari definir un **pla de manteniment d'edificis i equipaments** per tal d'assegurar el desenvolupament del seu projecte cultural amb la màxima qualitat.

b. Orientar les accions dels centres cívics cap a línies estratègiques prioritàries:

- > **En el cas de les relacions entre cultura i educació** cal fer visible i valorar l'oferta formativa dels centres cívics com a gran actiu de la for-

mació d'adults i al llarg de la vida. A més, els centres cívics han de ser promotors de la pràctica i sensibilització artística en els territoris més propers. I, finalment, han de desenvolupar propostes en col·laboració amb els equipaments educatius de l'entorn o en xarxa.

- > **En el cas de la seva funció com a motors d'acció comunitària**, cal definir l'estratègia i intenció comunitària de cada centre partint del seu projecte cultural i adaptant-se a les necessitats i les realitats de l'entorn.

c. Ampliar els programes de la xarxa dels centres cívics.

- > L'ampliació de programes com **Barcelona Districte Cultural** a més centres cívics ha d'anar en paral·lel a la consolidació de nous programes com, per exemple, el **Pantalla Barcelona**, centrat en el llenguatge audiovisual, o en el plantejament de nous programes culturals de la xarxa com el **Temporals BCN: circuit d'exposicions**, centrat en l'àmbit expositiu.

d. Prioritzar la capacitat dels centres cívics de **fer accessible la cultura a nous públics** i de poder generar una experiència singular de relació entre l'artista i l'espectador gràcies a la proximitat d'aquests equipaments.

De la mateixa manera, els centres cívics poden ser recursos preferents de suport a nous creadors i creadores emergents (en connexió amb les fàbriques de creació) i també ser impulsors de propostes de creació artística comunitària i participativa.

e. Desplegar noves eines i redefinir marcs normatius.

Finalment, cal reconèixer que desenvolupar bona part de les accions que aquí es plantegen **requereix una nova planificació de recursos i de noves eines de gestió**.

Concretament, caldria el següent:

- > **Actualitzar l'actual normativa de funcionament** dels centres cívics que es va aprovar l'any 1984.
- > Plantejar millores i buscar **bones pràctiques en la contractació dels serveis** i gestió dels centres de cara a prevenir males pràctiques o possibles situacions de precarietat.

5.2 Consolidar, enfortir i ampliar el programa Cultura Viva

Cultura Viva és un programa obert de recerca i desenvolupament de projectes per reconèixer i afavorir espais de participació, circulació i coproducció cultural a Barcelona. Un programa transversal coordinat per l'Institut de Cultura de Barcelona en col·laboració amb diferents àrees de l'Ajuntament de Barcelona, entitats i projectes socials i culturals de la ciutat.

Cultura Viva s'implanta a partir de dues grans línies d'actuació. D'una banda, els **projectes de Cultura Viva** en actiu, que desenvolupen pràctiques i activitats concretes des d'una perspectiva comunitària; i, de l'altra, el **Laboratori**, un espai d'investigació i recerca des d'on s'impulsen noves idees i prototips, o debat i reflexió sobre aspectes que intervenen en la dinàmica cultural de la ciutat al voltant dels drets culturals.

Cada projecte, procés de treball i recerca es desenvolupa conjuntament amb part del teixit cultural de la ciutat **implementant noves fórmules de gestió i governança publicocomunitària**. Els equips responsables del desplegament dels projectes (siguin entitats, col·lectius o empreses) funcionen com a nodes d'enllaç amb les diferents comunitats que hi participen.

Després de quatre anys de funcionament, amb un important bagatge d'activitats impulsades, relacions construïdes i coneixement generat i compartit, el programa s'orienta cap a la seva **consolidació i desplegament territorial, continuant innovant en les governances i vinculant-se a les diverses xarxes d'equipaments culturals públics i comunitaris i d'altres estructures i programes públics, privats i comunitaris**.

Per als pròxims anys, el programa es planteja els següents objectius específics:

a. Ampliar l'activitat, l'abast i les xarxes a partir de l'enfortiment dels projectes actius del programa: Xarxa de Ràdios Comunitàries de Barcelona, Memòria Viva —Xarxa de comunitats de memòria de Barcelona—, La Veïnal —Xarxa per una televisió comunitària de Barcelona—, Festival Acció Cultura Viva, L'Arnau Itinerant, Discofòrum i Arxius Oberts.

Així, Cultura Viva es desplega a través de diferents projectes a partir de pràctiques culturals tan diverses com l'activitat radiofònica com a espai de trobada i construcció comunitària (**Xarxa de Ràdios Comunitàries**), el treball amb diferents grups per preservar memòries de manera col·lectiva (**Memòria Viva**), l'ús del llenguatge i la pràctica audiovisual com una eina de participació cultural i de suport a processos d'articulació social (**La Veïnal**), la construcció col·lectiva d'un esdeveniment musical en el marc de la festa major (**Acció Cultura Viva**), la consolidació d'una comunitat territorial transversal i diversa al voltant de la recuperació d'un espai escènic de ciutat (**Arnau Itinerant**), l'experiència de l'escolta musical compartida com a espai de trobada per propiciar noves relacions (**Discofòrum**) o el disseny de noves plataformes per facilitar l'accés a continguts digitals i impulsar la seva circulació i reutilització (**Arxius Oberts**); tot buscant ampliar i impulsar de manera decidida l'exercici dels drets culturals entorn de l'accés, la participació i l'autorepresentació.

El desenvolupament de les diferents activitats de cada projecte vol ampliar i afavorir la participació de més entitats, col·lectius i comunitats, a partir del diàleg i els processos situats en el territori per millorar la seva articulació amb el suport dels equipaments culturals de la ciutat i noves governances.

b. Impulsar nous projectes culturals en l'àmbit comunitari liderats per les comunitats de diversos barris.

Reconèixer noves iniciatives culturals comunitàries a través de convocatòries públiques i donar-los suport, com la duta a terme en el marc de les Beques Premi Ciutat de Barcelona 2021.

Acompanyar aquestes iniciatives en les diferents fases de desplegament fins a consolidar-se com una estructura de facilitació i desenvolupament de pràctiques culturals al servei de les comunitats participants.

c. Generar coneixement que permeti avançar en polítiques públiques i pràctiques culturals innovadores a través del Laboratori Cultura Viva.

El Laboratori Cultura Viva és l'espai on es desenvolupen noves idees de projectes i xarxes a partir de la recerca, el disseny i el prototipatge amb entitats i institucions impulsores. Cal, doncs, enriquir aquest espai amb informació i coneixement publicat en informes, memòries i documents de recerca sobre el desplegament dels projectes del programa. Estimular la reflexió, el debat i la crítica entorn del procés de treball dels projectes, de les seves relacions amb els circuits culturals consolidats i, alhora, amb les veïnes i els veïns de la ciutat. **En el mateix desenvolupament dels projectes i les pràctiques culturals s'origina informació i coneixement que permet emmarcar i proposar marcs d'innovació en les polítiques culturals públiques i la planificació estratègica d'equips, equipaments i programes.**

El Laboratori incorpora també la programació de successius espais de trobada i debat a través de les seves Jornades Cultura Viva. Les primeres, el 2016, van significar l'origen del programa, gairebé un acte fundacional; les segones (2018) van suposar un salt important tant per l'estructura i l'organització del programa com dels projectes participants, mentre que les del 2019 van significar la consolidació del programa com a laboratori cultural de ciutat, en expandir els espais d'activitat i l'esforç per establir connexions i relacions amb altres espais culturals de la ciutat i d'altres àmbits nacionals i internacionals.

Durant el 2020 no es van poder dur a terme per la irrupció de la pandèmia provocada per la covid-19, mentre que durant el 2021 s'estan vehiculant a través de l'espai Ràdio Cultura Viva, un programa de podcasts codissenyats amb els nodes dinamitzadors dels projectes en el qual es generen continguts de reflexió i debat a partir de la pràctica cultural mateixa.

El 2022, es preveu tornar a organitzar unes jornades presencials i tornar a la dinàmica de la trobada anual com a espai de diàleg i debat sobre els valors i eixos culturals del programa.

5.3 Desplegar el programa EQUICOM (Equipaments de proximitat com a motors d'acció comunitària).

Aquest programa el lideren les direccions d'Acció Comunitària i de Ciutat Educadora i Cultura als Barris de l'Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat. Però només es pot desenvolupar mitjançant la implicació i coproducció amb els districtes com a òrgans gestors dels equipaments de proximitat. [3]

El projecte EQUICOM té l'objectiu de reforçar la perspectiva comunitària a partir de desenvolupar un programa pilot amb una selecció d'equipaments de la ciutat. Aquesta selecció atén els criteris de diversitat territorial i sectorial; des de la premissa que, sigui quina sigui la seva funció principal (cultura, educació, tecnologia, cicle de vida...), qualsevol equipament amb vocació de servei públic pot esdevenir un equipament comunitari sense que això impliqui que deixi de desenvolupar aquesta funció principal.

La voluntat que els equipaments culturals puguin desenvolupar una funció comunitària parteix de la premissa que *una infraestructura comunitària és un lloc de relació, que propicia el vincle entre persones, i que ofereix a la ciutadania oportunitats d'expressió i organització col·lectives, normalment a través de la participació en projectes en què se senten protagonistes (transcendent la idea de mer consum d'activitats).*

← 3

"Entre biblioteques (40), centres cívics (52) i casals de barri (38) hi ha 130 equipaments de proximitat distribuïts per tota la ciutat, als quals cal sumar tota la resta d'equipaments culturals i de proximitat que han de participar en aquest programa (museus, fàbriques de creació, auditoris i teatres...)"

Font: Observatori de Dades Culturals de Barcelona. Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura

Per tant, biblioteques i centres cívics, museus i centres esportius, casals de barri, de joves, infantils o de gent gran, quan esdevenen una *infraestructura comunitària*, poden incidir de manera positiva a molts nivells en la vida ciutadana: tant per la reducció de l'aïllament social i l'augment de la seguretat, com en els àmbits de l'educació, la salut, la contaminació i el canvi climàtic, la cohesió social, per exemple. Un equipament incorpora la mirada comunitària quan:

- > **Posa l'èmfasi, la intencionalitat, a treballar les relacions per** generar vincles, per tal que el vincle pugui perdurar més enllà dels temps i els espais de l'activitat/projecte.
- > **Té la vocació de sortir a buscar la població no associada (en la seva diversitat) per vincular-la al projecte des** del treball relacional.
- > **Incorpora una mirada pública**, oberta i inclusiva.
- > **Els projectes i les activitats que desenvolupa responen a necessitats viscudes** per la població a la qual s'adreça.
- > **Planteja una estratègia per tal que es faci protagonista la població que participa** i busca i permet que aquesta s'expressi: la gent no consumeix o fins i tot "participa" en una activitat: contribueix a la seva organització. La gent ha de poder donar (vs. només consumir, rebre...). La participació esdevé una "**experiència significativa des del punt de vista comunitari**": de protagonisme, d'autoorganització.

Per tal de promoure aquesta incorporació *estructural* de la mirada comunitària als equipaments de proximitat, EQUICOM es desenvoluparà com a prova pilot durant els anys 2021 i 2022 a partir d'un plantejament basat en el següent:

- > Una forma de treballar per projectes i que siguin els projectes els que facin canviar l'equipament.
- > Un suport metodològic i acompanyament a cadascun dels equipaments participants per tal de sistematitzar l'aprenentatge i coneixements que es generi i per plantejar noves línies i temptatives d'acció comunitària.
- > La creació d'una comunitat d'aprenentatge entre els equipaments participants per tal de compartir experiències a partir d'un espai autoregulat i autogestionat des dels mateixos agents participants.

5.4 Fomentar l'estratègia cultural del Pla de Barris.

El Pla de Barris és un programa per revertir les desigualtats entre els barris de la ciutat. A més de la intervenció urbanística, el Pla de Barris té com **un dels eixos prioritaris de l'estratègia de desenvolupament territorial la vinculació entre cultura i educació.** [4] Aquesta aposta té un impacte important en els equipaments i projectes culturals dels barris del Pla de Barris a dos nivells:

1. En primer lloc, perquè una de les línies per desenvolupar és la d'**establir col·laboracions i aliances estables entre els centres educatius i els equipaments culturals** més propers (siguin centres cívics i biblioteques, o fàbriques de creació i museus o altres centres culturals).
2. En segon lloc, perquè aquesta vinculació ha de servir tant per **reorien-**

4 →

Nota: "El Pla de Barris destinarà 10 milions d'euros a projectes i activitats culturals entre el 2021 i el 2024, el 6,6% del total del pressupost del programa".

Font: Foment de Ciutat

tar el projecte cultural d'aquests equipaments incorporant aquesta mirada educativa, com per **apropar la programació d'aquests equipaments a famílies i infants i adolescents** del territori.

De la mateixa manera, en el marc del Pla de Barris es plantegen altres línies d'acció cultural de les quals caldria destacar aquelles que a) fomenten la recuperació de la memòria i identitat del territori i b) visibilitzen i generen noves singularitats a la ciutat.

En el primer cas, una nova aproximació a la recuperació de la memòria oral i viva així com la generació de nous relats fan que sigui una proposta molt vinculada a programes que també es porten a terme des de Cultura Viva. La participació de la comunitat en la construcció d'aquesta identitat històrica és un element central per fer una relectura sobre el paper decisiu d'aquests barris en la conformació de la trama urbana de la ciutat actual.

En el segon cas, el suport a iniciatives ja consolidades o a noves propostes que es puguin reorientar per tal de fer-les més presents en la programació cultural de la ciutat es relaciona directament amb l'aposta per la descentralització de la producció cultural de la ciutat.

Com a accions concretes més destacades, caldria esmentar les següents:

- > Donar suport a iniciatives de recopilació, difusió i reconeixement de les memòries d'aquests territoris mitjançant nous suports i modalitats. Intervencions artístiques a l'espai públic, producció de continguts audiovisuals generats per la participació activa de veïns i veïnes, propostes de creació comunitària al voltant d'aquesta recuperació de la memòria viva, en poden ser alguns exemples.
- > Generar noves propostes que es puguin vincular al calendari festiu de la ciutat amb l'objectiu de visibilitzar produccions realitzades en aquests territoris al conjunt de la ciutat.

5.5 Promoure la creació artística comunitària.

Barcelona té una llarga tradició en el desplegament de projectes i iniciatives de creació artística comunitària, però són encara poc visibles i no estan a l'abast de totes les persones que podrien sentir-s'hi atretes. Cal reconèixer la creació artística comunitària des d'una dimensió artística, ciutadana i educativa. [5]

Tal com s'assenyala en l'informe "Enfortim les arts comunitàries" [6], per entendre què és la creació artística comunitària cal tenir en compte dos elements estructurals importants: "El primer, entendre que aquest tipus de **pràctiques desborden els marcs més convencionals de la pràctica cultural**. És a dir, intenten generar un tipus de transformació social i institucional, amplien la noció d'artista o treballador cultural i expandeixen el camp de les arts més enllà del museu, la galeria o el cub blanc com a noció hegemònica de la modernitat. Un altre element important és que no són fruit d'una moda sinó que provenen de moviments culturals i artístics diversos, tant de l'avantguarda artística de principis de segle XX com del treball comunitari i de l'educació popular dels anys 60 o 70, així com de moviments d'expansió de la producció cultural i de crítica institucional propis de les dècades dels 70 i 80, que se sumaven i entraven en diàleg amb els moviments ecologistes, feministes, de drets civils, de dret a l'expressió, el multiculturalisme, etcètera. Per tant, no podem dir que siguin

← 5

"L'ecosistema de les arts comunitàries aplega a Barcelona més de 80 iniciatives diferents, que ocupen unes 646 persones — amb una dedicació equivalent a unes 100 jornades laborals completes—. Aquestes iniciatives es relacionen amb aproximadament 69.000 usuaris i cada una d'elles té un pressupost que oscil·la entre els 5.000 i els 25.000 euros".

Font: Enfortim les Arts Comunitàries. Artibarri. Cultura Viva. ICUB

← 6

"Enfortim les arts comunitàries". Transductores, Lafabric@ coop, Cultura Viva. https://www.barcelona.cat/culturaviva/sites/default/files/2020-10/enfortim_les_arts_comunitaries.pdf

fenòmens aïllats d'altres corrents socials i polítiques ni, de bon tros, modes o estils del camp cultural”.

Les arts comunitàries es defineixen a partir del seu posicionament en diferents eixos que travessen la pràctica cultural:

- > Defensen el **valor públic** de la cultura, prioritzant el benefici col·lectiu per damunt de qualsevol personalisme o interès privat.
- > Consideren l'impacte o **retorn social** de la seva pràctica, mantenint l'objectiu de procurar benestar social, tenint en compte la vulnerabilitat i la diversitat.
- > Promouen la **participació** cultural enfocada a la transformació social; amb organitzacions horitzontals, treball en xarxa i transversalitat per influir i procurar canvis en el territori de la pràctica.
- > I es comprometen en una gestió d'acord amb els criteris propis de **l'economia social i solidària**; és a dir, amb una atenció acurada sobre les condicions de treball, un repartiment equitatiu de les tasques i remuneracions, transparència i autoavaluació.

Per tot això, i d'acord amb les experiències dels diferents agents que duen a terme aquest tipus de pràctiques, són indubtables els beneficis socials que aquestes aporten a la ciutadania, oferint-los elements necessaris per exercir drets culturals d'accés, participació, identificació col·lectiva i representació cultural, indispensables per processos de desenvolupament i autonomia personal i col·lectiva. Per eixamplar les opcions d'aquests beneficis, però, es detecta la manca d'un marc comú d'actuació que permeti el reconeixement dels agents i el disseny conjunt de mesures adreçades a permetre una estabilitat més gran dels projectes.

En aquest sentit, aquesta línia d'acció aporta eines i espais de treball per ordenar i estructurar el suport i la promoció d'aquestes pràctiques, a partir de diferents eixos:

a. Disposar d'un marc que permeti endreçar pràctiques, metodologies i objectius de l'art comunitari d'una manera viva, oberta i inclusiva, a partir de diagnòstics compartides i autoconeixement d'experiències com s'ha fet amb l'informe “Enfortim les arts comunitàries”.

Procurar la generació de coneixement i informació útil per a una comprensió més gran d'aquestes pràctiques des d'àmbits externs i per a més cohesió interna.

b. Impulsar una estructura de debat i interacció entre agents implicats (tant del sector públic com del sector comunitari).

Generar aquest espai de debat i treball amb el teixit de les entitats, col·lectius i persones que duen a terme i despleguen treball artístic comunitari.

Afavorir trobades i manifestacions públiques com el Festival de les Arts Comunitàries de Catalunya (FAACCC), celebrat per primera vegada aquesta primavera, com a manifestació de la potencialitat d'aquest àmbit d'actuació cultural.

Que aquest espai promogui un marc de relació i complementarietat amb les pràctiques artístiques que, partint de contextos institucionals, es desenvolupen amb entitats i col·lectius del territori, pràctiques que es reconeixen més des de l'àmbit de la mediació artística o les arts participatives.

c. Articular polítiques públiques concretes de suport (subvencions, circuits, relació amb altres xarxes i estructures d'impuls de la cultura comunitària).

En diàleg amb aquesta estructura de representació, dissenyar un pla que incorpori aquestes polítiques concretes de suport.

5.6 Desenvolupar el programa Connexions en el marc de l'“Ampliem espais”

L'inici del curs 2020-2021 va requerir el condicionament d'espais públics i l'ús de sales i equipaments propers perquè els centres educatius poguessin desenvolupar la seva activitat docent amb les normes establertes pel Departament d'Educació al setembre donada la situació sanitària generada per la covid-19. [7]

El projecte “Ampliem espais” impulsat per un espai de treball transversal on participa el Consorci d'Educació de Barcelona, la Gerència Municipal, els districtes, l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona i l'Institut de Cultura de Barcelona, entre d'altres, pretenia donar resposta a aquesta necessitat dels centres educatius.

Un cop superada la primera fase de cessió d'espais als centres educatius que ho requerien, es proposava passar a una segona fase amb una nova tipologia de col·laboracions que anés més enllà d'una cessió. **Aquests usos d'espais d'equipaments propers per part de centres educatius obria noves oportunitats de col·laboració entre les escoles i el seu entorn en el marc de la idea de barris i ciutat educadors.**

Cal dir que aquesta tipologia de col·laboracions i relacions no era nova i es partia d'un bon nombre d'exemples de col·laboracions anteriors entre escoles i centres culturals del territori més proper. La principal novetat, en aquesta ocasió, era la voluntat de definir un programa estructural que permetés donar continuïtat a aquestes col·laboracions i identificar les qüestions clau per mantenir-les i ampliar-les a altres equipaments.

Alguns d'aquests elements clau identificats serien els següents:

- > **Considerar els centres educatius com a centres de producció cultural** i els equipaments culturals com a agents educadors. Això implica una relació recíproca d'intercanvis i aportacions que enriqueixen tant el projecte educatiu d'un com el programa cultural de l'altre. Per tant, i més enllà de l'objectiu de disposar de més instal·lacions per part de les escoles, o d'arribar a nous públics i famílies per part dels equipaments culturals, és fonamental reconèixer l'enriquiment dels aprenentatges que es poden dur a terme a un espai que no és el de l'escola. I, de la mateixa manera, que el centre cultural pugui replantejar aspectes essencials del seu projecte cultural a partir d'aquesta relació amb l'escola.

← 7

“Un total de 41 equipaments culturals han permès ampliar espais en 41 escoles”.

Font: ICUB

- > Continuar desenvolupant fórmules com les que han permès posar en marxa la Xarxa de Sales Culturals ubicades a centres educatius en el marc del Pla de Barris. Aquest programa ha suposat l'adequació de sales d'actes de centres educatius que funcionen com a espais de programació cultural fora de l'horari lectiu. Per fer-ho, és essencial la implicació directa d'un equipament cultural proper que pugui encarregar-se de la coordinació i gestió d'aquestes activitats.
- > **Mantenir programes de recerca i innovació** en aquest àmbit, com han estat les Beques Premis Barcelona 2020 per tal d'aprofundir en **noves fórmules de relació entre escoles i centres culturals**. I, sobretot, és **necessari reconèixer i accentuar la funció del CIP (Consell d'Innovació Pedagògica)** com a espai de trobada i intercanvi d'aquests nous coneixements amb la participació directa d'equipaments i comunitat educativa.

5.7 Consolidar i ampliar les dinàmiques de descentralització cultural

Aquesta línia d'acció inclou l'impuls de dues dinàmiques paral·leles de descentralització d'activitat cultural:

D'una banda, **consolidar i ampliar les dinàmiques de descentralització d'activitats i programacions a l'espai públic** d'una part important dels programes culturals i esdeveniments promoguts per l'ICUB. Sense anar més lluny, ha estat el camí desenvolupat amb la programació de la Biennal de Pensament "Ciutat oberta", de la Biennal Ciutat i Ciència o de les Festes de la Mercè, entre d'altres.

I, al mateix temps, **donar suport a aquelles iniciatives sorgides des dels territoris i districtes, que tinguin la vocació de tenir un impacte a la ciutat**. És a dir, festivals, programacions o altres projectes singulars sorgits per iniciativa d'institucions o entitats de districte s'han de visibilitzar i reforçar per mostrar el caràcter policèntric de la ciutat respecte a la generació de projectes i continguts culturals.

Aquesta doble acció de descentralitzar programes culturals de ciutat i, al mateix temps, de considerar iniciatives sorgides dels territoris com a programacions que van més enllà del territori més proper i interpel·len el conjunt de la ciutat, responen a una mateixa voluntat: qüestionar les lògiques escales habituals de districte i de ciutat per tal de buscar la seva **complementarietat i interrelació**.

Aquest plantejament implica un nou reconeixement d'aquells territoris on es desenvolupen aquestes propostes per la resta de barcelonins i ciutadans de l'àrea metropolitana.

Per tal de portar a terme aquesta estratègia, cal desenvolupar les línies o accions següents:

- > Continuar avançant en la descentralització de les activitats dels programes festius de la ciutat com ara les Festes de la Mercè, la Cavalcada de Reis, etc.
- > Dissenyar i plantejar esdeveniments culturals de ciutat pensats per a l'espai públic que es desenvolupin pels diferents territoris de la ciutat. Seria el cas de la Biennal Ciutat i Ciència i la Biennal de Pensament, per exemple.

- > Donar més visibilitat i protagonisme a escala de ciutat a esdeveniments i festivals sorgits a iniciativa de districtes i entitats d'un territori. En serien exemples els festivals Circ Corts (districte de les Corts), Festival Tangent (districte de l'Eixample), Estius al Pati (districte de Nou Barris), etc.

CULTURA DE BASE I SECTORS CULTURALS: DRET A LA CREACIÓ, L'EXPERIMENTACIÓ, LA RECERCA I LA PRODUCCIÓ CULTURAL

Missió

Impulsar el dret a la creació, l'experimentació, la recerca i la producció cultural en condicions de dignitat sociolaboral dels treballadors i treballadores de la cultura. Crear fórmules per mitigar la precarietat estructural, donant suport als processos de creació, impulsant la innovació socioeconòmica cultural i garantint l'accés a un ventall més ampli de ciutadania.

Objectius

A Barcelona, les activitats culturals són al centre del model de desenvolupament de la ciutat. Tanmateix, els reptes d'ordre socioeconòmic (regulació insuficient del mercat de treball, precarietat, impacte del turisme) i territorial (especulació immobiliària, gentrificació) condicionen fortament la seva capacitat d'actuació.

La capacitat de tota persona de poder-se expressar creativament en diversos llenguatges artístics és una de les traduccions més concretes del dret a participar en la vida cultural. En aquest sentit, cal acompanyar el desenvolupament de l'activitat creativa i l'enfortiment dels sectors culturals professionals a la ciutat, tenint en compte l'impacte que està tenint la pandèmia en el conjunt del sector.

Els objectius que persegueix aquesta mesura són els següents:

- > Oferir espais i recursos als creadors i creadores per poder difondre i connectar el seu treball amb altres agents culturals o conciutadans.
- > Desplegar programes per pal·liar la precarietat laboral dels treballadors i treballadores de la cultura.
- > Establir nous mecanismes de suport a la creació, la producció i la distribució.
- > Dissenyar mecanismes per promoure un treball més concertat entre els actors del sector públic, de l'economia de mercat i de l'economia social i solidària.
- > Millorar els mecanismes de suport al sector cultural de la ciutat.

- > Promoure la mobilitat dels creadors i creadores locals.
- > Millorar les condicions de contractació municipal amb criteris socials.
- > Promoure la reflexió i el debat al voltant de les polítiques culturals.
- > Crear xarxes de col·laboració entre els agents culturals de la ciutat.
- > Millorar i descentralitzar els circuits d'exhibició artística i cultural.
- > Garantir l'accés als recursos i a la participació cultural de les persones professionals de la cultura i del conjunt de la ciutadania.

Línies d'acció

5.1. Dret a l'expressió, la creació i l'experimentació

5.1.1. Beques Barcelona Crea

L'any 2020, l'impacte de la pandèmia va portar l'Ajuntament de Barcelona a reformular els premis Ciutat de Barcelona, transformant-los en la convocatòria de beques Premis Barcelona 2020, de suport al teixit cultural, educatiu i científic de la ciutat. Les beques es van organitzar a partir de quatre línies: cultura-creació artística, cultura-innovació i recerca en espais patrimonials i en acció cultural comunitària, educació, i ciències.

La convocatòria va rebre 2.275 candidatures, el 86% provenien de l'àmbit de la cultura, i la resta estaven repartides entre els àmbits de ciència i educació. Es van atorgar un total de 226 beques amb imports entre els 6.000 euros i els 10.000 euros.

L'èxit de la convocatòria va confirmar que s'estava donant resposta a una necessitat real dels sectors culturals, educatius i científics de la ciutat i, a més, va permetre detectar un buit a la cadena de valor artístic i cultural. La primera baula de la cadena necessària perquè es puguin desplegar nous projectes culturals és la creació. Aquestes beques permeten fer recerca, experimentar i provar garantint aquesta fase tan necessària però amb tanta manca de recursos. Es tracta, doncs, d'una eina dirigida específicament a projectes en formació. Es vol, així, donar suport públic al risc que suposa experimentar i innovar, sense haver de retre comptes basant-se en resultats d'exhibició.

Davant d'aquesta constatació, l'ICUB desplegarà un nou programa anual de beques per a la creació i la innovació en pràctiques culturals, les **beques Barcelona Crea**. La convocatòria del nou programa es publicarà el 2021 i contribuirà a mantenir l'impuls cultural i científic de la ciutat oferint recursos per desenvolupar processos de creació, recerca i innovació artística.

Les categories que inclourà el nou programa de beques són les següents:

- > Arts escèniques
- > Arts visuals
- > Creació musical
- > Creació audiovisual
- > Cultures populars
- > Creació literària i traducció
- > Art i ciència
- > Adaptació audiovisual d'obres literàries

Ara bé, també gràcies a l'aprenentatge de la passada edició de les beques Premis Barcelona 2020, el nou programa vol garantir que els projectes becats explorin al màxim els camins possibles cap als circuits d'exhibició, de producció o d'edició. En aquest sentit, la voluntat de l'ICUB és que, en la mesura que sigui possible, aquests projectes es puguin portar a terme a través d'espais i circuits municipals (BAM, festival Grec, etcètera).

Així doncs, l'aprenentatge de la convocatòria anterior i el marc estratègic que dona el Pla de drets culturals obliguen a tractar aquest nou programa com un element més d'un sistema per garantir el dret a la creació, l'experimentació i la innovació. Per aquest motiu, la xarxa de fàbriques de creació hi tindrà un paper clau, tant en la fase de valoració dels projectes com en l'acompanyament en les recerques i processos de creació i, finalment, seran també agents referents per desplegar els projectes que tinguin potencialitats de continuar desenvolupant-se fora del marc de les beques.

Així doncs, les beques esdevindran un actiu no només per a les persones, entitats i col·lectius que les rebin, sinó també per a la xarxa de fàbriques de creació i per al conjunt del teixit artístic i cultural de la ciutat.

5.1.2. Espai de coordinació i banc de recursos de la xarxa de fàbriques de creació

Cadascuna de les onze fàbriques de creació de Barcelona té un projecte propi, uns objectius específics, una història i una manera de treballar i organitzar la seva activitat. Tanmateix, totes elles, independentment del model de gestió, estan ubicades en equipaments municipals i comparteixen els objectius de promoció, dinamització, actualització i experimentació en una determinada pràctica artística, incloent-hi també la multidisciplinarietat. D'acord amb aquests objectius, les fàbriques de creació aporten activitat, idees, debat i projectes a la ciutat, presten serveis de diferents tipus a artistes, companyies i persones usuàries, i donen suport a creadores i creadors.

Tal com recollia la Mesura de govern "Nou impuls al programa de fàbriques de creació de Barcelona" presentada a l'octubre del 2017, hi ha un ampli consens a l'hora d'establir quins són els mecanismes a través dels quals la Fàbrica de Creació duu a terme la seva tasca de suport a la creació artística: l'oferiment d'espais, recursos i serveis d'acompanyament adequats per a la creació i l'experimentació en bones condicions tècniques i relacionals, i amb calendaris de treball adequats. També són tasques imprescindibles, malgrat que calgui concretar-les en funció de les característiques de cada sector, la disponibilitat directa o indirecta (mitjançant acords amb altres equipaments) d'espais de difusió que permetin contrastar socialment els projectes realitzats, i els serveis d'assessorament i seguiment que facilitin la inserció dels projectes empresos en el teixit artístic i cultural de la ciutat.

Un dels reptes pendents de la xarxa és assolir uns nivells de coordinació més alts entre les diferents fàbriques, compartint projectes i recursos per arribar a tot el teixit cultural i artístic de la ciutat i l'àrea metropolitana. Així doncs, aquesta línia d'acció vol concretar un sistema de coordinació que permeti avançar en aquesta direcció.

La proposta concreta de coordinació s'està treballant actualment en l'àmbit intern, juntament amb les fàbriques, però ja se'n poden avançar alguns dels elements que podria incloure. Són els següents:

- > Crear un banc de recursos (materials, equips, projectes, espais, etcètera) per compartir entre les fàbriques.
- > Continuar amb el treball en un sistema compartit d'avaluació i indicadors per avançar i visibilitzar el coneixement sobre els processos i els projectes de creació que es desenvolupen a les fàbriques.
- > Establir espais de formació, autoformació i reflexió a partir dels reptes compartits amb els quals es troben les fàbriques. Aquests espais tindrien cabuda dins de la programació de l'Oficina Ciutadana de la Cultura.
- > Dissenyar projectes conjunts d'abast internacional o participar-hi. Actualment, moltes de les fàbriques de creació de la ciutat formen part de circuits internacionals o de programes i projectes europeus. Cal aprofitar la riquesa del conjunt de la xarxa per fer un salt endavant, sumar esforços i tenir més pes col·lectiu a escala internacional.
- > Aprofundir encara més en la interconnexió de les fàbriques amb la realitat de la ciutat, no només en l'àmbit artístic i cultural, sinó també social, econòmic, tecnològic i territorial. Cal, per exemple, que les fàbriques estiguin connectades amb esdeveniments tecnològics, científics, econòmics o socials (fires, congressos, etcètera) que tinguin lloc a la ciutat.
- > Trobar estratègies i campanyes de comunicació compartides; si no amb el conjunt de la xarxa, fer-ho amb les fàbriques que tinguin objectius de comunicació o públics assimilables.
- > Definir una estratègia conjunta per ampliar l'impacte de la xarxa a escala metropolitana.
- > Reforçar les trobades regulars entre les direccions, les gerències i les coordinacions de les fàbriques i el personal tècnic municipal per compartir projectes i generar sinergies: fàbriques i museus, educació i barris, teixit cultural, programes, comunicació, dades, etcètera.

5.1.3. Sistema municipal de residències de creació

L'ICUB fa temps que aposta per obrir noves línies i programes que donin suport a les fases de creació i experimentació dels projectes culturals. Tanmateix, cal anar un pas més enllà i articular un sistema de suport a la creació que permeti unes condicions de treball millors per a les persones creadores i, alhora, que obri més portes a la mobilitat internacional.

Així doncs, aquesta línia busca desenvolupar un sistema integrat d'abast municipal per millorar l'oferta de residències de creació, ampliant-ne l'abast, millorant-ne les condicions, promovent més mobilitat internacional del talent artístic local i desplegant una estratègia d'acompanyament i transició entre l'experimentació i el circuit d'exhibició comercial.

La creació del sistema de residències municipal serà un procés de llarg recorregut que anirà creixent i incorporarà nous agents, espais i recursos en els propers anys. En el moment actual, però, el sistema inicia el seu camí a través de dos programes concrets:

Beques Residència

- > El nou programa de beques Barcelona Crea inclourà, a partir del 2023,

la selecció d'un projecte de cada categoria que, a més de rebre l'import de la beca, participarà en un programa de residències d'alguna de les fàbriques de creació de la ciutat.

- > L'objectiu d'aquest tipus de beques és garantir la relació entre les propostes creatives becades i els principals agents de suport a la creació, les fàbriques. Aquesta vinculació esdevé un recurs per a les fàbriques, en la mesura que poden accedir a noves propostes i creadors als quals potser no haurien arribat, i, alhora, suposa un recurs per a les persones i els col·lectius becats, per ampliar el seu procés de recerca i experimentació, poder disposar d'un procés d'acompanyament amb equips de llarga trajectòria i experiència i explorar les possibilitats de fer arribar els projectes a l'exhibició.
- > Caldrà definir quines són les condicions específiques de cada col·laboració i com s'integren els projectes becats en els diferents programes de residències de les fàbriques. Tanmateix, l'atorgament de les beques Residència inclourà, en els termes que s'estableixin, l'accés a un espai físic per a la creació de l'equipament amb el qual es col·labori, un acompanyament creatiu i vinculat a les possibilitats de mobilitat internacional i, si escau, la difusió i l'exhibició del projecte resultant.

Habitatges per a artistes, creadors i creadores

- > L'ampliació de l'oferta d'habitatges per a artistes, creadors i creadores és la segona pota ja concretada del sistema municipal de residències artístiques.
- > Actualment, l'Ajuntament disposa de cinc allotjaments per a artistes situats al recinte de la Fabra i Coats, en funcionament des del febrer del 2020. La disponibilitat d'espais per allotjar artistes i persones dedicades a la creació que no resideixen a Barcelona ha estat una demanda del sector cultural de la ciutat, vehiculada especialment per les fàbriques de creació. Algunes de les fàbriques, com el Graner, la Nau Ivanow, Hangar o La Caldera, ja disposen d'alguns espais per allotjar artistes i companyies residents, però aquests són insuficients per aconseguir que la xarxa de fàbriques de creació avanci en el seu paper com a dinamitzadores i promotores de la mobilitat artística.
- > Així doncs, el programa parteix de les necessitats de la xarxa de fàbriques de creació, però està adreçat a tota la comunitat artística i creadora de la ciutat, incloent-hi altres espais de creació i institucions culturals. L'objectiu principal del programa és promoure els processos de creació artística a través de la mobilitat d'artistes, creadors i creadores. El programa permetrà no només acollir talent creador d'altres llocs, sinó també establir intercanvis amb altres institucions culturals estatals i internacionals per facilitar la mobilitat de les persones creadores de la ciutat. Aquesta aposta per la internacionalització i la mobilitat artística es farà en col·laboració amb l'**Institut Ramon Llull**.
- > El desplegament d'aquesta línia permetrà passar dels cinc habitatges actuals a vint durant aquest mandat. Els espais on hi haurà aquests nous habitatges són Vil·la Joana, situat al parc de Collserola, i els espais de Muñoz-Ramonet, situats al carrer de Muntaner. A més, aquesta línia, que s'ha treballat en col·laboració amb l'Institut Municipal de l'Habitatge

i Rehabilitació de Barcelona, permetrà incorporar en el planejament de nous equipaments culturals la possibilitat d'incloure residències temporals i allotjaments per anar ampliant l'oferta d'espais, i també inclourà l'estudi necessari per regularitzar els espais d'allotjament que algunes de les fàbriques ofereixen.

El programa oferirà convocatòries de residència periòdiques i obertes en quatre tipologies diferents:

- a. Convocatòries de mobilitat creades específicament des de l'ICUB.
- b. Convocatòries de residències artístiques de les fàbriques de creació de la xarxa municipal.
- c. Projectes d'intercanvi específics fruit de projectes de col·laboració amb xarxes internacionals de les quals Barcelona és membre, com ara Ciutat Literària UNESCO o el programa Collide, d'art i ciència, promogut conjuntament amb el CERN de Ginebra.
- d. Convocatòries de residències artístiques d'altres espais de creació i institucions culturals consorciades de la ciutat.

5.2. Dret a un treball cultural digne

5.2.1. Reformulació de les subvencions i els ajuts

Els canvis en el teixit cultural i les demandes de modificacions i millores que els diferents sectors i agents fa temps que reclamen feien necessària la revisió de les bases, els models de convocatòries, les categoritzacions i els sistemes de sol·licitud i justificació. És per aquesta necessitat històrica que, des del gener del 2021, un grup de treball format per membres del Consell de Cultura, personal tècnic i polític de l'ICUB i persones externes que formen part del sector cultural, estan treballant per definir un nou sistema que emmarqui les subvencions i els ajuts que l'Ajuntament ofereix als agents culturals de la ciutat.

Aquesta reformulació es farà de manera progressiva en la mesura que forma part de la convocatòria general de subvencions de l'Ajuntament en la qual intervenen els òrgans gestors de les diferents àrees municipals.

En aquest sentit, és important tenir en compte que l'ICUB és l'organisme que més sol·licituds rep i més subvencions atorga de tot l'Ajuntament, atès que ha de donar resposta a un teixit ampli i molt divers amb necessitats i característiques molt heterogènies. L'any 2021 el pressupost destinat a la convocatòria general de cultura va ser de 4,3 milions d'euros i el destinat a la convocatòria de cultura i educació va superar els 750.000 euros. Es van rebre un total de 787 sol·licituds per cultura i 119 per cultura i educació. El percentatge de projectes aprovats en els dos àmbits va ser del 67%.

El resultat de l'anàlisi i el debat fet pel grup de treball es concreta en una sèrie de canvis que volen donar resposta a les necessitats actuals. Alguns dels canvis que s'estan treballant són els següents:

- > Incorporar una nova classificació dels projectes presentats que permeti diferenciar entre activitat regular, esdeveniments i activitats de promoció i difusió cultural.

- > Millorar els formats dels documents de sol·licitud per facilitar-ne la presentació.
- > Establir un nombre inferior de criteris generals que s'apliquen a tota la convocatòria general de subvencions de l'Ajuntament (actualment poden arribar a sis). Això permetria utilitzar més criteris específics de valoració definits per l'ICUB que podrien variar depenent de la tipologia dels projectes presentats. L'ampliació dels criteris específics respon a la voluntat de l'ICUB de reforçar i donar més valor al capital social dels projectes presentats, les dinàmiques col·laboratives entre projectes i agents, la perspectiva de gènere, la capacitat descentralitzadora i la perspectiva comunitària.
- > Revisar les despeses subvencionables per tal que s'adaptin més a les necessitats dels agents culturals.

Moltes d'aquestes propostes de millora s'han fet arribar a l'Oficina Central de Subvencions de l'Ajuntament de Barcelona i, tal com s'ha apuntat, es podran anar incorporant de manera progressiva a mesura que es vagin consensuant amb la resta d'òrgans gestors.

Pel que fa al sistema de valoració de les sol·licituds, es consolidarà la presència de persones expertes que formen part del sector cultural com a part del comitè avaluador. Aquestes persones externes són escollides a proposta del Consell de Cultura. D'aquesta manera, la valoració dels projectes presentats té tres mirades: una de tècnica, feta per personal de l'ICUB; una de feta per la Comissió Executiva del Consell de Cultura, i una de tercera, feta per persones externes. Els resultats d'aquestes tres valoracions es posen finalment en comú a la Comissió de Valoració formada pels directors i directores de les diferents àrees de l'ICUB i per membres del Consell de Cultura.

A més de la reformulació de la convocatòria general de subvencions, s'està treballant per crear una nova línia de suport, en col·laboració amb Promoció Econòmica, per als projectes culturals que conjuguen externalitats culturals, socials i econòmiques. Aquesta nova línia permetrà evitar la competència pels mateixos recursos, entre projectes culturals i artístics, que persegueixen objectius poc assimilables o que tenen dimensions massa diferents, i tindrà recursos procedents de l'ICUB i de Promoció Econòmica.

5.2.2. Clàusules socials en cultura

L'any 2016 l'Ajuntament de Barcelona va fer pública la Guia de contractació pública social. Aquest document té la voluntat d'incorporar objectius de justícia social, sostenibilitat ambiental i codi ètic al conjunt de la compra pública municipal. L'Ajuntament i el conjunt d'empreses i entitats amb participació majoritària que componen el grup municipal han d'aplicar el contingut de la guia, amb les adequacions corresponents en funció del règim jurídic de contractació i l'àmbit d'actuació i competencial.

Les mesures concretes de contractació pública social es poden incloure en diferents moments del cicle contractual: es poden articular com a condicions especials d'execució, és a dir, com a obligacions contractuals que l'òrgan de contractació ja predetermina abans que es presentin les ofertes, en el plec de clàusules administratives o en el plec de condicions; o també es poden articular com a criteris d'adjudicació, és a dir, una invitació a les empreses licitadores perquè les adoptin en l'execució del contracte, però sense que tinguin obligatorietat.

→

https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/sites/default/files/guia_contractacio_publica_social_cat_2.pdf

La guia ja preveu que en cada contracte municipal s'han d'estudiar les mesures socials d'aplicació en funció de les característiques de l'objecte contractual.

En el cas dels contractes de serveis, que són els que majoritàriament es donen en l'àmbit cultural, hi ha una sèrie de qüestions recollides a la guia que haurien d'estar presents en tots els contractes de l'Ajuntament. A continuació s'analitzen aquestes recomanacions en relació amb els serveis culturals:

- > Qüestions vinculades a retribucions, convenis i assignació correcta de categories professionals i tipologia de contractes. En aquest sentit, cal tenir molt en compte que les bones condicions laborals i el reconeixement professional de les persones que treballen determinen la qualitat del servei que es dona. Quan una empresa o entitat assumeix un contracte de serveis està assumint una funció pública i, per tant, és essencial garantir que aquest servei públic sigui de la màxima qualitat. Així doncs, en cada plec de clàusules caldrà assegurar-se que les categories i les condicions laborals són les adequades per al tipus de treball que s'hi associa.
- > Qüestions vinculades a la relació de l'entitat licitadora amb el territori i el teixit cultural de la ciutat. Aquest és un punt d'especial importància, sobretot per als serveis culturals que busquen estar arrelats en un territori i barri concrets, com poden ser els centres cívics. Tenir en compte el coneixement i l'arrelament de l'entitat licitadora permetrà treballar des d'una perspectiva comunitària, atenent la realitat en la qual s'incideix. Aquest punt s'haurà d'estudiar segons l'objecte del contracte, garantint sempre que no hi ha restricció per a la lliure concurrència.
- > Qüestions vinculades a indicadors del balanç social en el conjunt de les empreses. En el cas dels contractes de gestió d'equipaments cal apostar per garantir que les empreses licitadores compleixin amb uns mínims socials. En aquest sentit, poder valorar qüestions de solvència vinculades, per exemple, a la relació entre el salari més alt i el més baix dins de l'empresa licitadora pot ser una manera d'aconseguir que empreses més horitzontals i que formen part de l'economia social i solidària tinguin més oportunitats per accedir a aquest tipus de contractes.
- > Qüestions vinculades al pes del preu en la licitació. Tot i que s'ha tendit a evitar que la selecció de la millor oferta es fonamenti en el preu més baix, encara cal avançar més per garantir que el preu sigui menys determinant. Sempre que no es traspassi el pressupost assignat per a cada contracte, elements com la qualitat, indicadors socials, arrelament amb el territori i el sector cultural, multiculturalitat, etcètera, a més de propostes organitzatives innovadores i que tendeixin a l'horitzontalitat, han de passar a tenir un pes superior en els sistemes de valoració.
- > Qüestions vinculades a l'economia social. No es pot limitar qui es presenta a un concurs públic perquè va contra la lliure concurrència, però, tal com diu la guia, "es pot establir com a condició d'execució contractual la subcontractació de part o de parts específiques de l'objecte contractual, que s'han de concretar en el plec, amb empreses d'economia social".

A més d'aquestes qüestions ja apuntades a la guia, aquesta línia també té en compte qüestions problemàtiques que es donen en l'activitat cultural municipal. Una d'aquestes qüestions és l'homogeneïtzació dels tipus de contractes a artistes que els equipaments municipals realitzen per evitar, així, variacions injus-

tificades entre el tipus de contracte o el preu que es paga des d'un equipament o un altre.

Així doncs, desenvolupar un marc de clàusules socials per a l'activitat cultural requereix un treball en profunditat que permeti aterrar totes aquestes recomanacions. Per això es crearà un **grup de treball** format per personal municipal i professionals externs amb l'objectiu d'establir una sèrie de clàusules socials adaptades als diferents tipus de serveis i activitats culturals que l'Institut de Cultura contracta. D'aquesta manera, la redacció de qualsevol nou plec de contractació en el futur hauria d'integrar aquestes qüestions.

5.2.3. BPO Cultural

L'any 2017 l'Ajuntament de Barcelona, a través de l'empresa municipal Foment de Ciutat, va posar en marxa el projecte Baixos de Protecció Oficial Cultural als barris del Raval, Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera. Amb aquest programa, l'Ajuntament posa locals de propietat municipal a disposició d'empreses o entitats i els lloga a un preu per sota de mercat mitjançant una convocatòria de projectes.

El programa BPO Cultural té per objectiu revertir la tendència d'especulació immobiliària d'aquests barris mobilitzant locals buits, revertint el monocultiu econòmic i promovent econòmicament els barris i el seu veïnat. Es tracta, doncs, d'un programa que vol incidir en un problema molt accentuat en aquesta zona de la ciutat.

El nou programa BPO Cultural que es posarà en marxa el 2022 respon també a un problema específic: la dificultat dels agents culturals de la ciutat de disposar d'espais econòmicament assequibles.

S'està portant a terme una cerca de locals al barri del Besòs i el Maresme, de lloguer o de compra, i s'intenta concentrar-los a la zona del sud-oest del Besòs, amb la voluntat d'impulsar el programa Baixos de Protecció Oficial lligat a les activitats culturals. L'objectiu és adquirir entre cinc i deu locals a partir de procediments de compra directa o lloguer amb opció de compra. S'està treballant conjuntament amb el Pla de barris per fer aquesta cerca i les obres de millora d'aquests espais i activar-los posteriorment.

Els baixos de protecció oficial culturals s'oferiran a persones, entitats o empreses culturals per a la instal·lació de tallers, la creació d'espais per al treball cultural, l'assaig o l'exhibició d'activitats artístiques, a canvi d'un lloguer social per sota del preu de mercat.

5.2.4. Oficina Ciutadana de la Cultura

L'Oficina Ciutadana de la Cultura (OCCU) estarà ubicada als baixos del Palau de la Virreina i integrarà el servei ja existent (Tiquet Rambles) en un projecte molt més ampli, obert i global.

La futura OCCU esdevindrà un espai de trobada, acompanyament i suport al teixit cultural de la ciutat i integrarà, de manera gradual i en diferents fases, els serveis següents:

Informació, tràmits i assessoraments

- > Informació a la ciutadania sobre l'oferta i els recursos culturals de la ciutat, els programes de suport al desenvolupament de projectes culturals, etcètera.

- > Venda d'entrades i inscripcions a activitats i programes de l'ICUB.
- > Realització de gestions i tràmits que tinguin relació amb l'ICUB o amb la cultura.
- > Assessoraments i acompanyaments per al desenvolupament de projectes culturals.

Programació d'activitats

- > Programació d'activitats formatives, informatives i de debat i reflexió al voltant de polítiques, programes i pràctiques culturals. Aquestes activitats es podran desenvolupar a proposta de l'OCCU o com a resposta a demandes o inquietuds concretes dels agents culturals de la ciutat. Es tractarà d'una línia, doncs, que es desenvoluparà mantenint un contacte directe especialment amb les associacions professionals i estructures articuladores de segon grau dels diferents sectors culturals.

Gestió d'espais per a trobades, activitats i cessions

- > Gestió d'espais de la Virreina per a la trobada i suport a agents, entitats i col·lectius de la ciutat.

L'aposta per l'OCCU respon a la voluntat de materialitzar el paper de l'ICUB com a institució que acompanya, facilita i dona suport al teixit cultural de la ciutat des de la proximitat. Tanmateix, també vol esdevenir l'espai municipal de referència per a la reflexió i el debat crític sobre les polítiques culturals de la ciutat, amb la voluntat que aquests debats arribin i interessin no només als i les professionals de la cultura, sinó al conjunt de la ciutadania.

5.3. Dret a la participació, l'accés i la diversitat

5.3.1. Espais de Cultura Viva

L'any 2019 l'Ajuntament de Barcelona va aprovar una modificació de l'actual Ordenança municipal de les activitats i dels establiments de pública concurrència per tal d'incloure l'activitat dels Espais de Cultura Viva. Aquesta categoria reconeix establiments de petit format (amb un aforament màxim de 150 persones) i de proximitat, on es duu a terme una programació cultural estable vinculada a la música en directe, les arts escèniques o qualsevol manifestació vinculada a l'art contemporani i la cultura popular, que tenen una funció d'articulació social al territori, entenent la diversitat (de gènere, d'origen, generacional, i etcètera) com un element fonamental. En aquesta categoria s'hi poden acollir bars, restaurants, cafès, teatres, galeries d'art, cinemes, llibreries o espais de difusió cultural.

L'horari en què es poden dur a terme les activitats en els Espais de Cultura Viva és entre les 12.00 hores i les 23.00 hores, sense perjudici de l'horari d'obertura de l'activitat principal de l'establiment. La nova categoria permet als establiments que s'hi acullin un aforament variable a partir de la disposició de l'espai, en funció del tipus d'activitat que deriva de la seva programació.

Hi ha tres tipus d'Espais de Cultura Viva:

- > tipus A o per a música amplificada
- > tipus B o per a música semiamplicada
- > tipus C o per a música acústica o no amplificada

←

https://dibaaps.diba.cat/vnis/temp/CIDO_bopb_2003_07_20030716_BOPB_20030716_031_046.pdf

Cadascun d'aquests espais té uns requisits determinats pel que fa a la insonorització i altres qüestions d'accés i d'espais disponibles.

Així doncs, el que busca aquesta línia és ampliar l'abast d'aquesta nova categoria de local per garantir la seguretat legal dels establiments que ja tenen una activitat cultural regular i, alhora, promoure la incorporació de nous establiments.

Es tracta d'una línia amb impacte positiu en l'oferta cultural de la ciutat (ampliament-la i descentralitzant-la), en les opcions d'exhibició del sector cultural i en la dinamització econòmica dels espais. Tot i així, es continuarà treballant en coordinació amb la Regidoria d'Ecologia Urbana per intentar avançar en la flexibilització dels horaris per a casos concrets o fer proves pilot de diferents propostes per veure com es pot harmonitzar amb la convivència.

5.3.2. Consolidació i ampliació dels circuits d'exhibició municipals

L'Ajuntament de Barcelona fa anys que ha posat en marxa diversos circuits d'exhibició multidisciplinària: el Barcelona Districte Cultural, el programa Temporals, la Quinzena Metropolitana de Dansa i la Sala Barcelona són els principals referents d'aquesta aposta per l'exhibició. Tots busquen, d'una banda, descentralitzar l'oferta cultural apropant-la a tots els barris i, de l'altra, millorar les oportunitats laborals dels sectors creatius.

El **Barcelona Districte Cultural** és un circuit estable d'espectacles professionals als barris que va començar a funcionar el 2017. A la primera edició van formar part del circuit 10 centres cívics, a la primavera del 2020 hi participaven 21 centres, a partir de la tardor del 2020 ja eren 29 equipaments i en l'edició que acaba de començar —tardor del 2021— hi participen 32 centres culturals de la ciutat. Aquest increment d'espais d'exhibició també es dona en el nombre d'activitats programades, que han passat de 88 l'any 2017 a 236 de programades per a aquesta tardor del 2021.

El programa **Temporals BCN** és un cicle d'exposicions que apropa les arts visuals als centres cívics. Temporals té com a objectiu crear accions, activitats i experiències artístiques que dialoguin amb el territori més proper del centre cultural, fomentant la interacció de públics amb experiències artístiques de proximitat. Al 2022 s'ampliarà el programa en nombre d'artistes participants i en nombre de centres cívics on es faran exposicions.

La **Quinzena Metropolitana de Dansa** ja ha celebrat quatre edicions. En la darrera edició ja hi van participar un total de deu municipis de l'àrea metropolitana. De cara a l'edició del 2022 s'arribarà a dotze municipis participants, el conjunt de la regió metropolitana.

Per últim, la **Sala Barcelona** va néixer el 2020 com una iniciativa codissenyada i coproduïda per l'ICUB i l'ASACC (Associació de Sales de Concerts de Catalunya) per reactivar l'escena musical de la ciutat durant la pandèmia. Tanmateix, la bona resposta per part de públic i agents musicals porta a treballar per intentar mantenir aquest espai de programació musical municipal.

5.3.3. Cases de Cultura de Barcelona

D'aquí a uns mesos es posarà en funcionament la **Sala BAM** (Barcelona Acció Musical), que s'ubicarà a l'actual sala Barts, amb la voluntat d'esdevenir la Casa de la Música de Barcelona sota el guiatge del conjunt de cases de la música de

Catalunya. L'objectiu d'aquest nou projecte és que esdevingui el node vertebrador del sector musical a la ciutat, treballant en la creació, l'exhibició i la formació des de la professionalització, amb una aproximació comunitària que fomenti la relació entre cultura i educació i els vincles amb els barris on s'ubica. A més de l'espai de la sala Barts, la Casa de la Música també disposarà d'altres equipaments de la ciutat que complementaran la seva oferta d'espais i activitats. Així doncs, la **Casa de l'Aigua**, al districte de Nou Barris, esdevindrà un espai per a l'assaig musical i la **Fabra i Coats** també complementarà la Casa de la Música amb espais i recursos.

Aquest nou projecte suposarà el punt de partida per a un nou programa municipal: les Cases de Cultura de Barcelona. El programa vol aprofitar equipaments i espais que ja tenen una trajectòria cultural i artística a la ciutat perquè esdevinguin pols de dinamització en diferents disciplines. L'element innovador d'aquest programa és apostar per models publicoprivats i publicocomunitaris que vehiculin projectes amb valor públic. Per fer-ho possible, els contractes de gestió abaixaran l'exigència del cànon que paga l'empresa o entitat licitadora a l'Ajuntament a canvi de dedicar una part important de la seva activitat a projectes comunitaris i educatius. Així doncs, les cases de cultura tindran activitat comercial, però aquesta activitat no suposarà el centre del projecte.

Aquest nou model es posarà en pràctica a la Sala BAM com una prova pilot per fer-lo extensible a la resta de cases de cultura a mesura que es vagi desplegant el programa.

El segon equipament que passarà a formar part del programa Cases de Cultura de Barcelona serà **El Molino**. Aquest emblemàtic espai escènic del Paral·lel va ser adquirit per l'Ajuntament el juliol del 2021. En els propers mesos caldrà valorar i definir quin és el futur del Molino com a nou equipament municipal i com a Casa de Cultura; tanmateix, la seva història, les característiques de l'equipament i les demandes del sector cultural apunten a una aposta perquè el nou Molino esdevingui un centre de dinamització, formació i exhibició de les arts parateatral i nous llenguatges escènics de Barcelona.

5.3.4. Biennal d'art Manifesta 2024

La proclamació de Barcelona com a seu de la pròxima edició de la biennal d'art Manifesta és l'oportunitat per iniciar un procés de codisseny dels seus continguts a partir d'un sistema de governança que reconegui i inclogui el teixit artístic de la ciutat i els grans equipaments, promovent l'articulació del sector. L'organització de Manifesta a Barcelona permetrà impulsar, enfortir, ampliar i projectar els processos de transformació estructurals en el si del context artístic tenint en compte la hibridació de llenguatges creatius i la cooperació multiescala. Manifesta serà també un gran camp de recerca, experimentació i acció des d'on vincular el teixit creatiu, les institucions i la ciutadania. Manifesta selecciona com a ciutat d'acollida una ciutat europea que pot actuar com a prototip del món que vindrà.

En el moment actual s'està constituint la fundació que assumirà l'organització de l'esdeveniment i que desapareixerà un cop s'acabi. A partir de la creació d'aquesta entitat jurídica, es dissenyarà el model de governança i es començarà a treballar en els continguts comptant, des de l'inici, amb les entitats, equipaments i agents culturals de la ciutat.

La celebració d'aquest esdeveniment tindrà un abast metropolità i suposarà un gran impacte en el teixit artístic de la ciutat, en la mesura que el mateix planteja-

ment de Manifesta està pensat per afavorir el sector creatiu dels territoris on se celebra. La biennial encarregarà creació d'obra artística a creadors i creadores locals sempre, però amb la voluntat que allò que s'hagi generat (obres, relacions, projectes, etcètera) perduri més enllà dels cent dies que durarà l'exhibició.

5.3.5. Desplegament del REC Cultural

El REC (recurs econòmic ciutadà) Cultural és una moneda ciutadana per facilitar l'accés i la participació en activitats culturals de la ciutat i la compra de productes culturals. Aquest sistema d'intercanvi ciutadà complementari i paritari a l'euro és una alternativa al sistema econòmic i monetari dominant. La seva implementació permetrà reforçar el vincle entre la ciutadania i els equipaments i espais culturals locals.

L'antecedent del REC Cultural és la moneda ciutadana REC, que va sorgir en el marc del projecte B-MINCOME (2017). El REC estava vinculat a la despesa pública d'ajudes socials (Suport Municipal d'Inclusió, SMI) dirigides a persones usuàries de serveis socials i d'ocupació per potenciar el comerç dels barris de l'Eix Besòs. Concretament, unes 600 famílies dels barris de Ciutat Meridiana, Vallbona, Torre Baró, Roquetes, la Trinitat Nova, la Trinitat Vella, Baró de Viver, el Bon Pastor, la Verneda i la Pau i el Besòs i el Maresme rebien un 25% de l'SMI mensual en REC, amb l'objectiu d'afavorir que els diners es quedessin al territori i de fomentar l'economia local i les relacions de proximitat.

Partint d'aquesta experiència, es començarà a treballar per crear el REC Cultural com a sistema de promoció i facilitador de l'accés i la participació cultural a la ciutadania. La idea és que el REC Cultural funcioni a través d'una aplicació mòbil on cada ciutadà carregui la quantitat de diners (euros) que vulgui i aquests es transformin en REC. De l'import carregat en euros, l'Institut de Cultura en bonificaria fins al 50%.

La prova pilot del desplegament del REC Cultural es durà a terme en equipaments i establiments de proximitat i de petit format a Sants i el Poble-sec, dos barris amb un important teixit cultural i associatiu, amb una rellevant diversitat cultural i social i amb presència d'equipaments culturals públics i privats. Els ciutadans i ciutadanes que tinguin REC podran fer compres a establiments de proximitat amb activitat cultural (sales de concerts, llibreries, bars musicals, cinemes, etcètera) i pagar serveis (tallers, cursos, espectacles, concerts, etcètera) que programin els equipaments culturals dels dos barris. En relació amb els equipaments de titularitat municipal, s'implementaran els REC als centres cívics, espais d'arts escèniques, espais de concerts, museus i espais d'exposicions, entre d'altres.

Així mateix, el sistema del REC Cultural també permetrà afavorir l'accés a la cultura a persones i famílies en risc d'exclusió social a partir de criteris de tarifació social.

El programa es comença amb aquesta prova pilot amb la voluntat d'ampliar-lo a equipaments, circuits i territoris per fomentar que la ciutadania pugui accedir millor a la cultura gràcies a la bonificació municipal, fer augmentar el sentiment de pertinença de les persones dels barris i comunitats on s'utilitzi, i estimular la intercooperació entre negocis locals i usuaris que pertanyen a la mateixa xarxa i crear un mercat web (*marketplace*) digital per afavorir l'intercanvi de coneixement, recomanacions, vincles comunitaris i la digitalització de petits establiments.

La posada en marxa de la prova pilot permetrà avaluar l'impacte del programa en el consum i la participació cultural de la ciutadania i en la capacitat d'atracció dels establiments i equipaments que s'hi adhereixin.

5.3.6. Reformulació del Consell de Cultura

El Consell de Cultura de Barcelona està format, seguint la normativa vigent, per tres òrgans:

- > El Ple del Consell: l'òrgan que en recull l'aspecte consultiu i assessor. És presidit per l'alcalde (o la persona en qui delegui). L'integren un màxim de cinquanta persones entre representants d'entitats culturals de la ciutat i dels grups polítics de l'Ajuntament, persones de reconeguda vàlua en el camp cultural i responsables tècnics i observadors permanents de diversos àmbits de la gestió cultural municipal. Entre altres funcions, el Ple té la capacitat de crear comissions delegades per obrir la participació i el debat a totes les persones, col·lectius i entitats que formen el sistema cultural de la ciutat.
- > El Comitè Executiu, presidit per la Vicepresidència del Consell i integrat per sis vocals designats pel Ple d'entre les persones de reconeguda vàlua en l'àmbit cultural, té un funcionament del tot independent i és l'òrgan que concentra les competències executives del Consell.
- > Les comissions delegades, creades a iniciativa del Ple del Consell, s'obren a la participació de totes aquelles persones que, ja sigui a títol individual o en representació d'entitats, col·lectius o empreses, estan directament relacionades amb el seu àmbit temàtic o sectorial.

El Comitè Executiu elabora anualment un informe sobre l'estat de la cultura a la ciutat o sobre les qüestions que considera de més rellevància. El darrer informe presentat, però, es va centrar en el mateix funcionament del Consell. Fruit del trasbals provocat per la pandèmia i la imminent renovació parcial del Comitè i el Ple, els seus membres van veure necessari plasmar algunes reflexions de cara a millorar el rol del Consell en la vida cultural de la ciutat. Tanmateix, aquestes reflexions no són noves i només han formalitzat les mancances que des de fa temps presenta el mateix funcionament del Consell com a eina de participació ciutadana en l'àmbit cultural. Algunes de les reflexions que recull l'informe i que motiven la reformulació del Consell són les següents:

- > Insuficient debat real sobre l'estat de la cultura i la política cultural de la ciutat en les sessions del Ple. En efecte, durant temps aquestes sessions han esdevingut audiències perquè els representants polítics responguin a demandes i queixes sectorials presentades per les diferents entitats.
- > Comissions delegades inactives. L'única comissió en funcionament és la de Cultura Popular, la resta d'iniciatives han quedat en propostes sense execució.

Tot i que el Reglament del Consell de Cultura ja identifica una sèrie d'atribucions executives (article 9) al Comitè Executiu, [8] una altra de les conclusions d'aquest informe és la necessitat d'aprofundir més en la capacitat d'incidència del Consell en el rumb de la política cultural de la ciutat.

Per tots aquests motius, aquest 2021, després de la renovació dels membres del Comitè Executiu d'acord amb el que marca el Reglament, els nous membres van presentar una nova proposta organitzativa.

La reformulació consisteix en la creació de grups de treball i comissions de segui-

← 8

Les funcions executives atorgades segons el Reglament del Consell de la Cultura de Barcelona són:
a) Designar fins a cinc persones per tal que formin part de la Comissió d'Ajuts que ha de proposar la destinació de les subvencions;
b) Proposar a la Presidència del Consell les persones que han de formar part dels diversos jurats dels premis Ciutat de Barcelona;
c) Informar preceptivament, i amb caràcter previ, sobre la creació de nous organismes o equipaments culturals de caràcter municipal, els projectes normatius i reglamentaris municipals que incideixin sobre temes de política cultural o artística, o el nomenament dels responsables dels equipaments culturals municipals, i d) Totes les funcions que li encomani expressament el Ple del Consell.

ment amb l'objectiu d'incorporar als plenaries del Consell de la Cultura una sèrie de debats a l'entorn de temes d'interès que afectin la política cultural de la ciutat. Els grups de treball estaran formats per dues o tres persones, a proposta del Comitè Executiu, ja siguin membres del mateix Comitè o del Plenari, que impulsin la preparació dels debats, generin idees, plantegin possibles contribucions, escullin i presentin els temes per desenvolupar. Així mateix, des del grup de treball es poden fer encàrrecs a persones externes per elaborar els informes que es considerin oportuns.

Paral·lelament, les comissions de seguiment estaran formades per membres del Plenari del Consell de la Cultura que vulguin acompanyar els treballs de preparació dels debats, participar-hi i fer-ne el seguiment.

La nova estructura de funcionament del Consell també preveu la possibilitat de convidar ponents externs, a criteri dels grups de treball, per aportar idees i debat als temes que es treballin.

Els resultats del treball fet pels grups de treball i les comissions de seguiment es presentaran al Ple per debatre'ls.

Les temàtiques que treballaran els grups de treball hauran de complir les condicions següents:

- > Que es tracti de temàtiques transversals, no restringides a les problemàtiques pròpies d'un determinat sector.
- > Que tinguin la voluntat d'assolir un cert nivell d'abstracció (no circumscrites a conflictes puntuals, problemàtiques particulars o vinculades a fets puntuals).
- > Que tinguin com a objectiu proposar models o marcs de referència per adoptar mesures concretes de polítiques culturals.
- > Que es proposin incorporar una mirada àmplia, proporcionant referents i models d'altres ciutats d'arreu del món.

Totes aquestes transformacions, que aniran acompanyades d'un nou pressupost més ampliat per al Consell, s'executaran seguint el Pla de treball 2021-2025 que actualment s'està elaborant.

CULTURES POPULARS: DRET A LES PRÀCTIQUES POPULARS I TRADICIONALS COM A ESPAIS DE PARTICIPACIÓ I COHESIÓ SOCIAL

Missió

La missió de la mesura és enfortir i consolidar el dret a les pràctiques culturals populars i tradicionals incorporant nous vectors que en fomentin la diversitat, la interculturalitat, la participació ciutadana i la innovació.

Objectius

Tal com s'ha explicat a la presentació del document, aquesta mesura de govern vol **reconèixer les manifestacions culturals tradicionals, i donar-los continuïtat, tot impulsant-ne l'actualització i transformació en un entorn obert a l'intercanvi, la cocreació i la innovació.**

La mesura, a més, **reconeix la funció integradora i facilitadora de la convivència de les pràctiques de cultura popular i tradicional i en vol protegir les expressions a l'espai públic**, de caràcter més festiu i participatiu, tot salvaguardant el fort dinamisme associatiu de base que ha desplegat pels barris de la ciutat.

Com a **objectius concrets** de la mesura s'estableixen els següents:

- > **Impulsar un model de cultura popular i tradicional comuna que concilli la diversitat cultural amb la cohesió social** i la participació cívica des del respecte als drets humans, la igualtat i la lluita contra la discriminació.
- > Facilitar **l'accés i la participació en la vida cultural** i associativa de la ciutat.
- > **Fer visible, reconèixer i incentivar les aportacions, passades i actuals, del teixit associatiu** en el desenvolupament de pràctiques culturals tradicionals de la ciutat.
- > **Visibilitzar la diversitat de bagatges culturals presents a la ciutat**, així com el seu reconeixement institucional.

- > **Potenciar la capacitat** de les cultures populars i tradicionals d'esdevenir transmissores de valors, coneixements i cosmovisions de la ciutat.
- > **Fomentar la innovació i l'actualització de pràctiques artístiques** lligades a la tradició i quotidianitat en l'àmbit de la cultura popular.
- > **Donar un nou impuls a la política municipal en l'àmbit de la cultura popular** des d'una perspectiva i estratègia compartida, transversal i intercultural.
- > **Desenvolupar el potencial de les manifestacions de la cultura popular** i tradicional **com a factor de cohesió social**.
- > **Fomentar i protegir els usos de l'espai públic**, propiciant les dinàmiques locals pròpies dels barris.
- > **Facilitar l'accés a través de l'educació** i la informació **a la diversitat de patrimonis culturals**, materials i immaterials, que formen part de la dinàmica cultural comuna de la ciutat de Barcelona.

A continuació es presenten divuit accions concretes ordenades en quatre blocs diferents que persegueixen treballar a favor de la missió i els objectius d'aquesta mesura.

Els quatre blocs en què s'han agrupat les accions responen a quatre àmbits de treball diferenciats que corresponen a la defensa d'un dret cultural:

Dret a una institució que reconegui la diversitat cultural de la ciutat, que recull aquelles accions que van encaminades a reforçar l'estructura, les eines i l'organització de l'ICUB en relació amb les cultures populars i tradicionals.

Dret a l'equitat i a participar de la cultura popular de la ciutat, amb les accions que fan referència als drets a formar part de la dinàmica de les cultures populars i tradicionals de totes les expressions que conviuen a Barcelona, sigui quin sigui el seu origen.

Dret a la pràctica i expressió cultural d'origen popular i tradicional, amb accions dirigides a fomentar una renovació dels llenguatges artístics relacionats amb les cultures populars i tradicionals.

Dret a l'expressió cultural popular comunitària a l'espai públic, que inclou aquelles accions que procuren garantir l'accés a l'espai públic per a les expressions de cultures populars i tradicionals com a espai de convivència i civisme.

Línies d'acció

5.1. Dret a una institució que reconegui la diversitat cultural de la ciutat

5.1.1. Espai de coordinació i impuls de les cultures populars a Barcelona

Per tal de donar resposta al repte d'impulsar i obrir el ventall de mirades incloses en les cultures populars i tradicionals, es crearà un **espai de coordinació i impuls de les cultures populars a Barcelona**.

Aquest espai serà un òrgan tècnic de seguiment de programes, recursos i accions en els àmbits de la interculturalitat, el feminisme i l'educació en matèria de cultura popular, així com per a la seva articulació territorial.

Aquest espai de coordinació i impuls estarà integrat per una representació dels diferents agents articuladors i responsables de l'àmbit d'actuació (ICUB, [9] Gerència de Coordinació Territorial i Proximitat, Departament d'Interculturalitat i Pluralisme Religios) i tindrà com a primer encàrrec el desplegament de les accions incloses en aquesta mesura de govern i, amb caràcter prioritari, les accions que fan referència al nou impuls dins de l'organització municipal.

Aquest espai, a més, mantindrà un diàleg permanent per contrastar i intercanviar propostes amb la Comissió de Cultura Popular i Tradicional del Consell de Cultura, l'Oficina d'Afers Religiosos, la Xarxa d'Acollida i Acompanyament de Barcelona i aquells organismes assessors que es considerin oportuns en funció dels temes per tractar.

5.1.2. Sistema d'indicadors de l'activitat de cultures populars

Actualment, l'Observatori de Dades Culturals de l'Ajuntament de Barcelona recopila alguna informació sobre les festes i celebracions que es donen a la ciutat. Tanmateix, cal avançar en el disseny d'un **sistema d'informació de les pràctiques de la cultura popular** que permeti sistematitzar la informació i efectuar-ne un seguiment continuat.

Aquest sistema d'informació ha de permetre dissenyar indicadors específics en l'àmbit de l'associacionisme cultural, les cultures populars i les festes majors de barri posant èmfasi en les tipologies d'associacions, la participació, la programació i la diversitat. A més, caldria que fos un sistema vinculat a les sèries d'indicadors d'altres centres culturals i, amb caràcter general, a la resta d'indicadors culturals de la ciutat.

Aquesta mesura de govern implica el compromís de l'inici dels treballs per establir els criteris que permetin estructurar aquest sistema d'indicadors, sempre amb la col·laboració i supervisió de l'Observatori de Dades Culturals de l'ICUB.

5.1.3. Reforçar el model de xarxa, la missió i els valors de les Cases de la Festa

Iniciar un procés de treball per fer un seguiment del funcionament i l'activitat de la Xarxa de Cases de la Festa de Barcelona per tal d'enfortir-ne el paper com a articuladora de les pràctiques de cultures populars i tradicionals a la ciutat.

En aquest procés de treball cal actualitzar la missió i els valors de les Cases de la Festa, establint criteris comuns de governança i accessibilitat, així com la definició d'un catàleg de serveis, programes i activitats compartit.

Cal preveure una visió global de la xarxa que inclogui una distribució equilibrada en barris i districtes i, a la vegada, que cada equipament sigui reflex del teixit cultural, social i demogràfic de l'entorn.

També cal promoure la necessitat d'articular projectes culturals propis i vinculats amb les cultures populars i tradicionals per cada un d'aquests equipaments.

El procés es durà a terme en col·laboració entre l'ICUB, els districtes i el teixit i agents de l'àmbit de les cultures populars de Barcelona i vol proporcionar millor coordinació i relació amb altres equipaments de proximitat (centres cívics, casals de barri, ateneus, entre d'altres) amb l'objectiu de potenciar les Cases de la Festa com a agents motors de les dinàmiques d'innovació i inclusió de la diversitat en l'àmbit de la cultura popular de Barcelona.

Dins de l'ICUB, tècnicament, hi haurà de participar el Departament de gestió i coordinació de les activitats de cultura popular de la Direcció de Teixit Cultural, el Departament de Festes, Festivals i Esdeveniments de la Direcció de Programes Culturals i la Direcció de Cultura i Educació als Barris.

5.1.4. Promoure programes i accions encaminats a incorporar la diversitat en la gestió municipal de la cultura popular

5.1.4.A. Programa de formació sobre interculturalitat per a treballadors i treballadores de l'ICUB.

En coordinació amb el Departament d'Interculturalitat i Pluralisme Religions, dissenyar un programa de formació sobre interculturalitat adreçat al personal de l'ICUB i dels equipaments en els quals participa amb l'objectiu de transmetre coneixements per atendre degudament el conjunt de la ciutadania. Aquest programa de formació es basarà en els tres principis de la interculturalitat: reconèixer la diversitat, promoure la igualtat real de drets, deures i oportunitats i actuar proactivament a favor d'una interacció positiva i el diàleg intercultural.

5.1.4.B. Impulsar l'aplicació de la condició especial d'execució per afavorir la contractació diversa per raons de representativitat i d'eficàcia dels contractes de serveis d'atenció a les persones.

Un dels indicadors bàsics de representativitat de qualsevol administració local és fins a quin punt el conjunt de persones que hi treballen —incloent-hi els serveis externalitzats— reflecteix la composició i diversitat del municipi en el qual presta serveis.

El Departament d'Interculturalitat i Pluralisme Religions ha redactat una condició especial d'execució de la Llei de contractes del sector públic 9/2017 per fomentar la contractació de persones professionals coneixedores de contextos culturals diversos i llengües diferents al català i castellà en aquells contractes d'atenció a les persones i contractes de serveis adreçats a la ciutadania per raons d'eficàcia i d'eficiència del servei i per assolir una adequada representació en el servei públic respecte a la ciutadania i persones usuàries a les quals van adreçats.

En aquest sentit, es considera aquesta condició especial molt pertinent en l'àmbit de les cultures populars i, per això, es donarà suport i s'atendrà especialment en aquells processos de selecció de personal pertinents.

5.1.4.C Incorporar criteris de diversitat cultural en la composició d'organismes municipals de seguiment i assessorament de l'àmbit de la cultura popular.

Entre d'altres: Comissió de Cultura Popular del Consell de Cultura de Barcelona, Comissió de Seguiment del Protocol Festiu, Comissió de Seguiment del Seguici Festiu, comissions d'ajuts d'àmbit de ciutat i de districtes.

Actualment, la Comissió de Cultura Popular i Tradicional està elaborant un document de normes de funcionament en el qual, per primera vegada des de la seva posada en funcionament, es proposen uns criteris i protocols de funcionament i participació en aquest espai tan important per a les activitats de cultures populars de la ciutat. En aquest procés, s'està apostant per incorporar criteris d'equitat en la representativitat de les diferents expressions culturals presents a la ciutat.

5.1.5. Aplicar el nou criteri que incorpora la diversitat cultural per valorar els ajuts i les subvencions

Per garantir que la riquesa i la diversitat cultural de la ciutat estigui representada en les activitats de cultures populars i tradicionals, cal assegurar que tots els agents tenen les mateixes possibilitats d'accedir als recursos públics. Per això, ja en aquest 2022 s'han incorporat criteris que afavoreixin aquells projectes que incloguin una mirada de diversitat cultural en les línies d'ajuts i subvencions de l'àmbit de la cultura popular.

El llibret de les subvencions 2022 inclou el següent criteri general de valoració per a projectes culturals:

g. Incorporació de la perspectiva intercultural al projecte

1. L'entitat incorpora la perspectiva intercultural en els seus estatuts, objectius o missió, memòria d'activitats i/o estructura organitzativa.
2. El projecte presentat preveu la incorporació de la perspectiva intercultural en el seu desenvolupament a partir de la seva metodologia (disseny, implementació, seguiment i avaluació) i/o del contingut (atenent els objectius, activitats, valors que promou).

Cal seguir anunciant, explicant i divulgant la incorporació d'aquest criteri com el reconeixement a un valor públic dels projectes que es presenten perquè l'Ajuntament els valori i els doni suport.

A més, amb l'objectiu de promoure una col·laboració més gran entre entitats i col·lectius, **s'estudiarà incloure també un criteri per fomentar la cooperació entre entitats d'àmbits diversos** (lleure, joventut, esports, feminisme).

5.1.6. Contractació pública amb perspectiva intercultural

Tal com es va esmentar en la mesura de govern "Cultura de base i sectors culturals: dret a la creació, l'experimentació, la recerca i la producció cultural", l'any 2016 l'Ajuntament de Barcelona va fer pública la Guia de contractació pública social. Aquest document té la voluntat d'incorporar objectius de justícia social, sostenibilitat ambiental i codi ètic al conjunt de la compra pública municipal.

L'Ajuntament i el conjunt d'empreses i entitats amb participació majoritària que componen el grup municipal han d'aplicar el contingut de la guia, amb les adequacions corresponents en funció del règim jurídic de contractació i l'àmbit d'actuació i competencial.

Aquesta guia inclou qüestions de molts diferents àmbits que cal tenir en compte a l'hora que l'Administració municipal realitzi compres de productes o serveis o encàrrecs professionals i artístics. Entre d'altres, conté les qüestions següents:

- > Qüestions vinculades a retribucions, convenis i assignació correcta de categories professionals i tipologia de contractes.
- > Qüestions vinculades a la relació de l'entitat licitadora amb el territori i el teixit cultural de la ciutat.
- > Qüestions vinculades a indicadors del balanç social en el conjunt de les empreses.

←

<https://ajuntament.barcelona.cat/ca/informacio-administrativa/subvencions#subvencio-gener-projectes-districtes-ciutat-2022>

- > Qüestions vinculades al pes del preu en la licitació. Tot i que s'ha tendit a evitar que la selecció de la millor oferta es fonamenti en el preu més baix, encara cal avançar més per garantir que el preu sigui menys determinant.
- > Qüestions vinculades a l'economia social.

Tal com es deia en aquella mesura de govern: "desenvolupar un marc de clàusules socials per a l'activitat cultural requereix un treball en profunditat que permeti aterrar totes aquestes recomanacions. Per això es crearà un grup de treball format per personal municipal i professionals externs amb l'objectiu d'establir una sèrie de clàusules socials adaptades als diferents tipus de serveis i activitats culturals que l'Institut de Cultura contracta. D'aquesta manera, la redacció de qualsevol nou plec de contractació en el futur hauria d'integrar aquestes qüestions".

Des d'aquesta mesura de govern es pren el compromís que aquest grup de treball tindrà en compte les qüestions de protecció i preservació de la diversitat cultural en el desenvolupament dels protocols de contractació pública de l'Ajuntament.

5.1.7. Acompanyament als projectes de l'àmbit de les cultures populars

En l'edició de 2020 dels Premis Beques Ciutat de Barcelona, no hi va haver gaire concurrència de projectes en la modalitat de Cultures Populars i la que hi va haver no va arribar a tenir el nivell d'exposició i la qualitat en els processos descrits que es podrien esperar.

D'altra banda, una demanda recurrent que arriba des del teixit associatiu de la ciutat, sobretot d'aquell de dimensions més reduïdes, és la simplificació i la reducció de la càrrega burocràtica en la relació amb l'Administració.

Per tot això, seria convenient fer un esforç per acompanyar el teixit associatiu i altres agents actius en les pràctiques de cultures populars a l'hora de pensar, dissenyar i presentar projectes per sol·licitar ajudes públiques.

En aquest sentit, es treballarà per potenciar la formació per a la interlocució i l'acompanyament en la tramitació i gestió de projectes que incorporin vectors d'innovació i diversitat de l'àmbit de les cultures populars en l'equip de relació i atenció a la ciutadania de l'Oficina Ciutadana de Cultura (OCCU).

Conjuntament amb l'espai de coordinació municipal, es dissenyarà una breu formació i una documentació adequada a les idees i els valors que s'incorporen en l'impuls de les cultures populars i tradicionals per tal que l'equip encarregat d'atendre les demandes i consultes del teixit en tingui prou coneixement per orientar satisfactòriament.

A més, aquesta formació i documentació tindrà una visió integral de la diversitat territorial de la ciutat.

5.2 Dret a l'equitat i a participar de la cultura popular de la ciutat

5.2.1. Ampliar la mirada de l'univers de les cultures populars de la ciutat amb el (re)coneixement de nous projectes, agents i celebracions festives

5.2.1.A Recerca de projectes i disseny d'un portal de bones pràctiques per a una cultura popular diversa i inclusiva.

Tot i que es disposa de diferents fonts d'informació, registres i algun estudi sobre els agents que participen de la cultura popular i tradicional de la ciutat, cal ampliar la mirada amb la qual es construeix aquest univers com a pas indispensable per al reconeixement a la diversitat i heterogeneïtat cultural del nostre entorn.

Es tracta de fer una recerca sobre el terreny per tal de disposar d'informació qualitativa de projectes, entitats i persones significades per millorar-ne el coneixement i sobretot la interlocució.

Aquesta prospecció cal fer-la amb els agents de l'estructura municipal més propera al territori, com són els districtes, el Pla de Barris o els casals de barri i centres cívics.

El (re)coneixement de projectes o iniciatives d'interès en l'àmbit de les cultures populars servirà per a la creació d'un **portal de bones pràctiques per a una cultura popular diversa i inclusiva**. [10] Aquesta plataforma en línia ha d'anar incorporant anualment entre dos i tres projectes de bones pràctiques seleccionats per un equip de seguiment integrat per persones amb expertesa en l'àmbit de la cultura, la integració social, el feminisme i el lleure que es renovaria parcialment cada dos anys.

El portal haurà de definir de manera objectiva els criteris de selecció de projectes que, entre d'altres, poden incloure criteris d'innovació, diversitat, perspectiva de gènere, diàleg, accessibilitat, transferibilitat; aliances i capacitat cooperativa; eficiència i sostenibilitat (econòmica, social i ambiental); transparència, governança i participació, i hauria de formar part del portal Cultura Popular de l'Ajuntament de Barcelona.

5.2.1.B. Calendari festiu de la diversitat cultural a Barcelona

En paral·lel al procés de recerca activa per ampliar el coneixement d'entitats, agents actius i projectes de les cultures populars de la ciutat, es treballarà en l'elaboració d'un nou calendari festiu de la ciutat. **Es tracta d'afavorir la visibilitat del conjunt de manifestacions i celebracions tradicionals que s'esdevenen a la ciutat, sigui quin sigui el seu origen cultural, comunitari o religiós.**

Aquest calendari festiu es generarà (tal com s'ha fet al Raval a través de l'entitat Tot Raval) a partir de les informacions dels calendaris de barri, per crear un calendari anual d'esdeveniments i celebracions que reconegui i faci visible les expressions de cultura popular vinculades a orígens culturals i religiosos diversos que ja s'estan donant a la ciutat de manera formal o informal, replicant les tradicions dels diferents països/regions d'origen i, per tant, ha de ser un recull d'esdeveniments i celebracions de caràcter cultural, comunitari i religiós realitzats de manera col·lectiva i comunitària.

Per tenir present només algunes de les moltes celebracions tradicionals i populars que se celebren actualment a la ciutat, es pot esmentar l'Any Nou Xinès, el Nadal intercultural, el Festival de la Lluna Plena de Tardor, Ratha Yatra, Sinulog, Magal de Touba...

Aquesta acció ha de significar la incorporació d'una nova projecció del calendari festiu en la política de comunicació del mateix ICUB.

← 10

Hi ha exemples d'iniciatives similars que poden servir de model, com ara la Plataforma Bones Pràctiques en l'Àmbit de la Joventut, les Bones pràctiques de l'Agenda pel desenvolupament sostenible, o la Guia de bones pràctiques en la gestió cultural de l'APGCC.

←

https://ajuntament.barcelona.cat/ciutatvella/ca/noticia/calendari-de-celebracions-del-raval-2021_1027762

5.2.2. Vincular-se i donar suport a programes i campanyes específiques en contra del racisme, l'exclusió, la discriminació i l'estigmatització per raons de diversitat cultural o religiosa, d'origen, de gènere, funcional, d'edat, etc. des de l'àmbit de la cultura popular.

→

<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/pla-barcelona-interculturalitat-2021-2030>

En el marc del Pla Barcelona Interculturalitat (2021-2030), document marc per avançar cap una ciutat més inclusiva i sense discriminació, l'ICUB ha de vincular-se i potenciar aquelles activitats, actes, campanyes i missatges que reforcin els avantatges de la interculturalitat i lluitin contra qualsevol línia discursiva discriminatòria i racista.

En aquest marc, l'any 2010, naixia l'Estratègia BCN Antirumors amb l'objectiu de generar eines i recursos interculturals per transformar pràctiques i narratives discriminatòries.

L'Estratègia BCN Antirumors articula la seva tasca al voltant de tres eixos:

- > **Formació:** a través de formacions específiques incloses en un catàleg i de diferents materials per treballar des d'altres espais.
- > **Participació:** a través de la Xarxa BCN Antirumors formada per entitats i persones a títol individual (actualment 1.115 membres) i les xarxes antirumors als barris. L'activitat de la xarxa es recull en el Pla d'acció que, actualment, està en fase de revisió.
- > **Comunicació:** difusió de les accions i campanyes a les xarxes socials, el Butlletí del Programa BCN Interculturalitat i les presentacions.

L'àmbit de les cultures populars i tradicionals és un espai idoni per transmetre valors com la tolerància, el respecte per la diversitat i la inclusió i és per això que es reforçarà el compromís de vinculació amb iniciatives com l'Estratègia BCN Antirumors tant del mateix ICUB com del teixit associatiu.

5.2.3. Gira del projecte “Altres escenaris possibles” pels centres cívics de la ciutat.

Entre el 2016 i el 2020 el periodista Nando Cruz va realitzar una sèrie de reportatges al diari *El Periódico*, amb el nom d'*Altres escenaris possibles*, que també es van convertir en un programa de ràdio a Betevé —en aquest cas, amb el nom de *10.000 Fogueres*— en què es podia fer un recorregut pels circuits de la música en directe de petit format, alternatius i diversos que tenen lloc a Barcelona i tota l'àrea metropolitana.

Aquest seguiment de l'activitat musical que ocorre en escenaris poc habituals ha esdevingut un veritable aparador de la riquesa i la diversitat de totes les escenes musicals de Barcelona.

Ara, tota aquella informació pren la forma d'una exposició fotogràfica itinerant pels centres cívics de la ciutat, a la qual se li afegeix una xerrada participativa i una ruta per cada barri on s'oferirà l'exposició. Els objectius d'aquestes activitats itinerants pels centres cívics són els següents:

- > Reivindicar la cultura de base i de proximitat que batega a cada barri de Barcelona.

- > Visibilitzar iniciatives musicals de barri que potser passen desapercebudes pel seu veïnat.
- > Mostrar iniciatives musicals que se celebren en districtes propers o semblants.
- > Incentivar el veïnat a prendre part activa en la vida musical del seu barri.
- > Detectar altres espais dels barris, no assenyalats en l'exposició, on també es fa o s'hi ha fet música.
- > Detectar a cada barri associacions i col·lectius amb interessos musicals.
- > Iniciar un procés de mapatge de l'activitat musical de base de Barcelona.
- > Posar en contacte diferents activistes musicals del barri que potser no es coneixen.
- > Generar vincles entre aquests activistes culturals i el centre cívic del seu barri.

L'exposició i les activitats que l'acompanyen recorreran els diversos barris de la ciutat aprofitant els centres cívics com a agents culturals que articulen els seus territoris.

5.2.4 Promoure línies específiques de valoració de la cultura popular i tradicional gitana, per actualitzar i potenciar l'Estratègia local amb el poble gitano de Barcelona (aprovada el 2015) amb diàleg i treball constant amb el Consell Municipal del Poble Gitano.

Creat l'any 1998, el Consell Municipal del Poble Gitano de Barcelona actua com a plataforma estable d'interlocució i debat per a aquelles qüestions referents a la millora del benestar i la qualitat de vida de les persones gitanes de la ciutat. Està format per entitats gitanes sense ànim de lucre de la ciutat.

Entre altres activitats, el Consell Municipal del Poble Gitano elabora l'Estratègia local amb el poble gitano, que és un document que recull objectius i accions per promoure la inclusió, la cohesió social, la sensibilització i el coneixement de la cultura gitana des de la igualtat i la no-discriminació.

Per tal d'aprofundir en els objectius inclosos en aquest document, s'ha creat un grup de treball específic que, aquest any 2022, organitzarà unes jornades per posar en comú les propostes que vol implementar.

Aquestes jornades estan plantejades a partir de tres grans eixos de treball:

- > La lluita contra l'antigitanisme.
- > Els drets culturals i lingüístics del poble gitano
- > Els drets sociolaborals de la comunitat gitana.

D'altra banda, també s'està treballant en un projecte audiovisual de revaloració de l'escena de la rumba catalana a la ciutat a través de l'Associació Carabutsí i l'Ecomuseu Urbà Gitano de Barcelona i en col·laboració amb La Veïnal, la Xarxa de televisió comunitària de Barcelona, inclosa també al programa Cultura Viva de l'ICUB.

Aquest projecte vol reivindicar aquesta manifestació musical com a expressió de la cultura gitana a la ciutat i la seva vitalitat actual, tot reconeixent l'herència que ha rebut de la tradició de la cultura gitana i la seva contribució al paisatge cultural de la ciutat.

5.2.5. Impulsar un grup de treball per ressituar el debat sobre l'herència colonial a la ciutat de Barcelona en el present.

Barcelona formava part d'una metròpolis que va estendre dominis més enllà de les seves fronteres, i en nom d'aquest domini va imposar unes relacions desiguals i abusives envers els pobles dominats, amb l'esclavisme com a forma més extrema d'aquest abús. L'esclavisme va ser present a Barcelona en l'època dels indians, entre els segles XVI i XIX, i ha deixat un llegat arquitectònic ben present encara a la ciutat.

Per analitzar de manera crítica aquest llegat i altres aspectes relacionats amb l'herència colonial, s'ha creat un grup de treball que es coordinarà amb les accions que en aquesta línia també s'estan engegant des de la Regidoria de Memòria Democràtica.

L'objectiu del grup de treball és motivar un debat social i una revisió col·lectiva sobre aquesta presència i el relat històricament acceptat sobre l'època colonial. I, en aquest sentit, un dels primers passos que farà serà l'organització i convocatòria d'unes jornades de treball que facilitin la visibilització d'aquest conflicte tant en l'espai públic com en els centres patrimonials.

5.3. Dret a la pràctica i expressió cultural d'origen popular i tradicional

5.3.1. Impuls de l'actualització i transformació de les cultures populars i tradicionals en un entorn obert a l'intercanvi, la cocreació i la innovació.

5.3.1.A. Foment d'espais de col·laboració i veïnatge entre autors/creadores professionals i col·lectius no professionals de l'àmbit de les cultures populars.

Propiciar aquesta col·laboració en una categoria específica dins del circuit de suport a la creació [11] impulsat per l'ICUB, amb les fàbriques de creació com a punta de llança i estudiar la possible incorporació d'una modalitat de les **Beques Barcelona Crea** en aquest àmbit per potenciar l'actualització dels seus llenguatges expressius.

Aquestes línies d'innovació sempre tindran més impacte si es fan de manera col·laborativa amb entitats d'altres àmbits molt relacionats amb la cultura popular i tradicional com són el lleure, els esports i la joventut. Per això, en les línies de suport cap a projectes d'innovació en l'àmbit de les cultures populars es potenciaran aquells que es fonamentin en el diàleg entre diferents equipaments, espais de cultura i altres àmbits diversos.

Es tracta de buscar nous diàlegs que permetin una actualització de les manifestacions culturals populars i tradicionals amb la finalitat d'apropar-les a nous públics que per edat, origen o manca d'informació no s'hi hagin interessat. La fórmula és propiciar la suma de mirades creatives a l'expressió cultural d'arrel més tradicional per construir manifestacions diverses, enfocaments originals i punts de vista complementaris.

11 →

Vegeu la mesura de govern "Cultura de base i sectors culturals".

5.3.2.B Participació dels col·lectius de cultures populars en equipaments culturals de proximitat (centres cívics, biblioteques, museus, llibreries, sales de concerts...), de manera que hi hagi una “contaminació” entre les expressions populars i les noves formes de manifestació artístiques contemporànies i que les puguin gaudir i incorporar els agents menys professionalitzats de la cultura. En aquest sentit, cal reconèixer la tasca empresa i continuada des del Centre Artesà Tradicionàrius i donar-hi suport.

5.3.2. Actualitzar i desplegar programes educatius de la cultura popular
Desplegar una proposta educativa en l'àmbit de les cultures populars que incorpori com a línies estratègiques la diversitat cultural, l'acollida i la socialització, la perspectiva de gènere i la inclusió i que insti a fer una actualització dels llenguatges i les expressions tradicionals.

D'una banda, es **crearà el catàleg de recursos educatius** per documentar, arxivar i posar a disposició de la ciutadania els equipaments culturals i de proximitat i del teixit associatiu, les propostes ja existents, tant les que han estat elaborades per l'Ajuntament com les que han estat implementades per entitats i altres col·lectius.

I, d'altra banda, s'establiran aliances amb el sector del lleure, amb el tercer sector de la ciutat i amb altres agents educatius qualificats per a la revisió i la confecció d'aquesta proposta educativa tenint en compte aquelles experiències que estan funcionant i promovent una oferta formativa que aposti per la qualitat i s'adrexi a les diferents franges d'edat i a l'educació al llarg de la vida.

Un primer objectiu que pot tenir aquesta revisió dels recursos educatius en matèria de cultura popular disponibles a la ciutat seria donar projecció i recorregut al calendari festiu divers que es vol elaborar.

5.3.3. Nous projectes de cultura popular als barris a l'entorn dels centres educatius

Per donar suport a l'enfortiment dels lligams comunitaris a través de la cultura, es projecta una línia de treball que permetrà als centres educatius impulsar projectes propis de cultura popular conjuntament amb tota la comunitat educativa i del territori.

Aquesta línia de treball consistirà a consolidar activitat cultural popular original inspirada en pràctiques tradicionals però innovant en la seva materialització i el seu diàleg intercultural. Es tracta de renovar expressions de cultura popular de manera comunitària, on el procés sigui tan important com la participació.

Hi ha diversos exemples de celebracions culturals populars nascudes d'un procés comunitari més o menys organitzat i amb la implicació dels centres educatius. Va ser el cas del Popularri (organitzat en el marc de Pla de Barris durant els anys 2018 i 2019). En aquest cas es va treballar de manera conjunta entre centres educatius dels barris de la Verneda i la Pau i les entitats de cultura popular d'aquell mateix barri o del de Sant Martí de Provençals.

←

https://ajuntament.barcelona.cat/santmarti/ca/noticia/la-festa-de-la-cultura-popular-mou-la-verneda-i-la-pau_664239

Es materialitzarà facilitant el treball d'un dinamitzador o dinamitzadora cultural que acompanyi el centre educatiu i la seva comunitat en el procés d'elaboració d'aquest projecte de cultura popular. Sobretot és important donar el protagonisme a la comunitat educativa perquè aquesta defineixi les seves pròpies expres-

sions de cultura popular que generin cohesió i identitat. Propiciar que això es produeixi serà la tasca d'aquesta figura.

5.3.4 Estudiar la incorporació de millores en els models de governança dels espais destinats a les cultures populars

Per potenciar l'experimentació i innovació, però també els espais de trobada i diàleg entre comunitats de tradicions culturals diverses, cal buscar noves fórmules de governança i gestió dels espais destinats a l'activitat de cultures populars.

El primer pas hauria de ser inventariar els espais disponibles i d'accés gratuït, siguin de titularitat pública o privada, tant pel que fa a les seves característiques físiques i tècniques com a les condicions per utilitzar-los.

Centralitzar i compartir aquesta informació donarà una visió integral sobre la capacitat de donar cobertura a les diferents necessitats d'espai en el sector de les cultures populars i tradicionals.

S'entén per espais de treball hàbils per a la cultura popular i tradicional els següents:

- > locals d'assaig de l'àmbit de la dansa, el cant, la música, l'esport / arts marcial;
- > espais de trobada;
- > sales d'exposicions i conferències, i
- > altres.

A partir d'aquest coneixement, s'estudiaran —conjuntament amb els gestors dels espais— possibles mesures que en facilitin un ús equitatiu per part dels diferents col·lectius de cultures populars d'acord amb les seves necessitats. En aquest procés es preveurà la possibilitat d'afavorir la gestió comunitària d'aquests espais en coordinació i diàleg amb la Direcció de Patrimoni Ciutadà de l'Ajuntament de Barcelona.

S'estudiarà la possibilitat d'incentivar —a les línies d'ajuda de l'àmbit— aquelles entitats que incorporin mesures per facilitar l'accés o inclús compartir gratuïtament espais de treball o assaig amb la resta del sector.

5.4. Dret a l'expressió cultural popular comunitària a l'espai públic

5.4.1. Taula de treball sobre l'ús de l'espai públic per a la cultura popular compartida amb els districtes: "Esdeveniments a l'espai públic"

Aquesta és una acció que també tindrà el seu reflex en la sisena mesura de govern que desplega el Pla de drets culturals de Barcelona: "Cultura i espai públic: dret a l'accés i a la participació cultural al carrer".

Amb l'objectiu de facilitar l'ús del carrer com l'espai idoni per a les manifestacions i trobades dels col·lectius que participen de la cultura popular i tradicional, però a la vegada establint un marc clar, just i respectuós amb tots els seus usos, s'ha creat la taula de treball d'"Esdeveniments a l'espai públic" posant un accent especial en les activitats de **cultures populars al carrer**. És un espai tècnic de treball amb representació dels àmbits municipals en matèria de cultura, urbanisme, prevenció i seguretat i coordinació territorial i proximitat.

El carrer ha d'esdevenir un espai hàbil per a les manifestacions culturals populars, perquè es puguin gaudir i per facilitar-ne el vessant integrador i cohesionador,

però a la vegada cal garantir que aquestes manifestacions es realitzin amb total seguretat tant pels seus actors com pels participants o espectadors i preservant la convivència amb altres usos i el veïnat resident. Aquesta seguretat ha d'incloure els riscos derivats de la mateixa activitat, però també el màxim respecte a les normes de civisme i convivència.

La taula s'encarregarà concretament del següent:

- > Harmonitzar els processos administratius i els criteris d'ús de l'espai públic tot facilitant un accés equitatiu als diferents col·lectius culturals i fent-ne compatible l'ús amb la seguretat i la convivència cívica.
- > Plantejar millores en la tramitació de les autoritzacions per a la realització de les activitats.
- > Promoure el disseny de l'espai públic com a espai de sociabilitat amb mirades específiques a la diversitat cultural i a les activitats culturals d'infants i joves.
- > Elaborar un calendari anual d'activitats de l'àmbit de les cultures populars amb una mirada específica als esdeveniments de barri, i garantir-ne una distribució dosificada en el temps i una certa coordinació.
- > Disposar d'una cartografia informada sobre els espais públics i les seves característiques per albergar-hi activitats, així com un calendari anual de les seves ocupacions i volum d'activitats.
- > Facilitar la gestió integral dels esdeveniments per part de les entitats i de les seves demandes a cada districte, tant en allò que té a veure amb la necessitat d'infraestructures, com d'altres serveis relacionats amb l'activitat, així com el seu seguiment i avaluació.

5.4.2. Suport i impuls als models festius de la ciutat: festes majors, festivals i festes de barri

D'altra banda, també s'obrirà un espai de suport i acompanyament a les comissions d'organització de festes majors i de barri per al foment de la participació i el disseny de continguts amb una mirada inclusiva a la diversitat cultural i funcional, la perspectiva de gènere i intergeneracional.

A partir d'una prova pilot en dos barris de la ciutat, s'estudiarà com implementar una nova manera de dissenyar els espais des d'on s'impulsen i s'organitzen les festes majors de la ciutat. Per fer-ho, es treballarà conjuntament amb la **Plataforma de Festes Majors i altres agents i entitats articuladores de festes de barri, potenciant la diversitat de models festius.**

En aquest sentit, és important tant la presència de continguts diversos i representatius del teixit social present en el barri com la configuració de l'espai públic que faciliti i potenciï la participació de totes les comunitats presents en el territori.

Per procedir amb aquest prova pilot es comptarà amb una figura professional / entitat amb la funció de permeabilitzar els espais de disseny i producció de les festes major de barri i identificarà recursos existents al barri a partir de la coordinació amb el personal tècnic de districte i en coordinació amb altres equipaments i agents de proximitat (Pla de Barris, centres cívics, entitats socials, altres). Aquesta prova pilot ha de representar un espai d'aprenentatge per a totes les persones implicades que permeti escalar l'experiència a altres barris i zones de la ciutat.

CULTURA I EDUCACIÓ: DRET A LA PARTICIPACIÓ CULTURAL I A L'EDUCACIÓ I PRÀCTICA ARTÍSTICA AL LLARG DE LA VIDA

Missió

Actualitzar i seguir avançant en el desenvolupament d'una política pública transversal en els àmbits cultural i educatiu, reduir les desigualtats en el dret a la participació en la vida cultural de la ciutat i garantir l'equitat d'oportunitats en l'accés a l'educació de qualitat i al llarg de la vida.

Objectius

Entre els objectius d'aquesta mesura s'hi recullen els ja apuntats en la mesura de govern "Cap a una política pública de cultura i educació" presentada el 2019 i se n'hi afegeixen d'altres que en aquests anys s'han anat identificant com a prioritaris.

- > Avançar en una concepció integral de les relacions entre els àmbits d'educació i cultura, connectant les diferents dimensions implicades en l'educació cultural i artística: capacitat crítica i d'investigació (pensament), experiència i treball en equip (acció) i subjectivitat i sensibilitat personals (emoció).
- > Desenvolupar una oferta cultural educativa equilibrada territorialment, preferentment en aquells territoris amb més dèficits i mancances, i dirigida a població de totes les edats i al llarg de tota la vida, establint itineraris de continuïtat tant en els contextos escolars com fora del marc reglat i en l'àmbit comunitari.
- > Connectar agents culturals i educatius, tot superant la segmentació institucional i competencial.
- > Desenvolupar un tipus d'intervenció basada en les necessitats i capacitats detectades en cada territori i les seves especificitats, promovent la dimensió comunitària.
- > Valorar els centres educatius com a centres culturals generadors de coneixement, continguts i creacions, més enllà del seu rol de divulgadors i transmissors. I, al mateix temps, potenciar la dimensió educativa dels centres culturals i dels espais de creació de la ciutat.
- > Els processos i els agents de la creació contemporània compromesos

amb els valors intrínsecs de la cultura (la llibertat creativa, la formació estètica i l'expressivitat, la memòria, la recerca...) han de funcionar com a motors del desenvolupament educatiu de la ciutat.

- > Reconèixer i impulsar el desenvolupament de pedagogies d'educació cultural i artística múltiples i heterogènies que comparteixen el respecte pels coneixements diversos, la sistematització i el rigor en l'adquisició dels llenguatges expressius, l'aprenentatge universal inclúsiu i el protagonisme de les persones en el procés d'aprenentatge.
- > Desenvolupar estructures de governança (de disseny, desplegament i avaluació de programes i projectes en aquesta direcció) sostenibles i alhora adaptables en els programes de cultura i educació. Impulsar un model d'intervenció conjunta i de desplegament de programes basat en la diagnosi, l'acció i l'avaluació.
- > Reforçar i acompanyar els processos de consolidació de les figures professionals relacionades amb la mediació cultural, artística i educativa com a agents clau per al desenvolupament de sistemes, programes i accions de vinculació de la creació artística en context educatiu (formal, no formal i informal).
- > Impulsar el desenvolupament de polítiques i programes que vinculin cultura i educació en l'àmbit metropolità. En especial, propiciar el desenvolupament de programes que vinculen la creació artística en context educatiu, a partir dels agents locals de cultura i educació i en el context de programes de vocació territorial metropolitana, com ho podrien ser el festival Dansa Metropolitana, o la futura biennal d'art Manifesta 2024. És a dir, començar a impulsar programes conjuntament i entre diferents municipis i amb aquesta lògica de treball en xarxa a escala metropolitana.

Línies d'acció

Aquesta mesura de govern segueix un recorregut iniciat amb la mesura del 2019 en el qual s'ha materialitzat el compromís de l'Ajuntament de Barcelona per desenvolupar una política pública transversal de cultura i educació. Per aquest motiu, algunes de les línies d'acció que recull la mesura són la consolidació i ampliació de programes iniciats abans del 2019, d'altres s'han començat a desenvolupar i implementar entre el 2019 i l'actualitat i s'ampliaran en els propers anys i, finalment, es recullen línies d'acció que es començaran a desenvolupar en els propers mesos.

5.1. Dret a la pràctica i l'experimentació cultural dins dels contextos escolars i d'educació formal

5.1.1. Ampliació i consolidació de programes de suport que suposin interseccions i connexions entre equipaments i agents culturals i centres educatius

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

- > **Programa de mediació i acompanyament als batxillerats artístics d'arts escèniques:** El curs 2020-21 es van posar en marxa tres nous batxillerats artístics d'arts escèniques en centres públics de la ciutat,

i són nou els que actualment ofereixen aquests estudis a la ciutat. En aquests nou centres s'ha posat en marxa "CONNEXIONS Batxillerats Artístics", un programa de mediació i acompanyament impulsat conjuntament entre el Consorci d'Educació de Barcelona i l'Institut de Cultura de Barcelona, amb l'objectiu d'establir vincles de llarga durada entre aquests centres i el sistema cultural, sobretot de l'àmbit de les arts escèniques, i equipaments culturals de l'entorn d'aquests centres educatius.

Al llarg del curs es desenvolupen tres tipus de propostes: formació i acompanyament dirigida als docents per plantejar com adaptar el llenguatge de les arts escèniques al currículum per desenvolupar; realització d'accions formatives al voltant d'aspectes menys coneguts del món de la producció de les arts escèniques, i prescripció orientada al coneixement d'espais i propostes escèniques de la ciutat i adreçada a alumnat d'aquests batxillerats. Col·laboracions amb equipaments de les arts escèniques propers a aquests centres educatius.

A més, durant el 2021 s'ha posat en marxa un "subprograma" de CONNEXIONS, anomenat "Imperdibles", que pretén iniciar els joves estudiants de batxillerat (de 16 a 18 anys) en l'àmbit de la programació escènica i conèixer nous llenguatges i creacions en l'àmbit de les arts escèniques i en el disseny d'un festival. Per al proper curs es consolidaran els programes actuals per anar-los aplicant de forma progressiva.

- > **Línia específica de subvencions:** Des del 2019, s'ha creat una **línia específica de subvencions dins de la convocatòria general ordinària**, per desenvolupar i consolidar projectes que promoguin la vinculació entre l'àmbit cultural i l'educatiu. Aquesta línia està dotada amb un pressupost total de prop de mig milió d'euros que ha servit per finançar part dels 80 projectes de 80 entitats diferents dels 110 totals, presentats a la convocatòria del 2022.
- > **Valoració del vincle educatiu dels projectes de creació:** L'any 2020, i degut al context provocat per la pandèmia de la covid-19, es van crear les **Beques Premis Barcelona 2020**, com uns ajuts de caràcter excepcional. Les beques es van destinar a fer possible projectes de creació, recerca i innovació en els àmbits de la cultura i l'educació. Els objectius que es perseguïen eren reactivar un sector castigat fortament per la crisi sanitària i en lluita constant contra la precarietat, i promoure iniciatives que contribuïssin a mantenir el dinamisme en els àmbits cultural i educatiu de Barcelona a través de la innovació en aquests àmbits.

Es van concedir 34 premis per un import total de 340.000 euros en les línies "Generar noves relacions entre agents i/o equipaments culturals i educatius" i "Noves estratègies i metodologies per reforçar els projectes educatius dels equipaments culturals". Aquestes beques **han servit per generar noves línies de recerca i investigació al voltant dels possibles vincles entre equipaments culturals i educatius i per plantejar nous projectes culturals i artístics en contextos educatius** als diferents territoris de la ciutat de Barcelona.

Així mateix, com una conseqüència de l'aposta per promoure aquests vincles, **les Beques Barcelona Crea**, hereves de les Beques Premis Barcelona 2020, incorporaran en la **valoració dels projectes una**

puntuació específica i preferent per a aquells que es vinculen amb el sistema educatiu.

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

- > **Coordinació entre la Convocatòria unificada de programes i de capacitació d'equips educatius i la Plataforma d'Activitats Educatives (PAE):** Des del Consorci d'Educació de Barcelona s'organitza la Convocatòria unificada de programes i de capacitació d'equips educatius que permet agrupar en una única plataforma l'oferta de programes educatius i les activitats de capacitació que milloren la qualitat docent. Aquests programes són proposats des de les institucions i els agents culturals, científics i socials de la ciutat perquè siguin desenvolupats en clau de procés durant tot o una part important del curs escolar als centres educatius.

De la mateixa manera, des del Consell d'Innovació Pedagògica, que depèn des de l'any 2022 de l'Institut de Cultura de Barcelona, es gestiona i impulsa la Plataforma d'Activitats Escolars (PAE). Aquesta plataforma permet oferir de manera unificada l'oferta d'activitats que al llarg de l'any ofereixen els equipaments culturals de la ciutat al sistema educatiu tant de forma gratuïta com mitjançant reserves i pagament. Concretament, el PAE ofereix més de 5.200 activitats, en facilita la inscripció, les formes de contacte previ entre l'escola i els equipaments, i l'accés als materials didàctics i la documentació relacionada amb les activitats. També s'ofereixen activitats gratuïtes als centres d'alta complexitat per evitar que el preu esdevingui una barrera d'accés. El curs 2021/22, 82 entitats han ofert 31.026 places gratuïtes d'activitats de pagament, un 13% menys que abans del context de la covid-19, però en clara recuperació del curs anterior.

Des d'aquesta mirada, s'establiran noves relacions entre els **dos sistemes i plataformes, el de la CUP i el PAE** per tal de facilitar als centres educatius l'ànlisi de les dades dels programes i activitats que s'ofereixen des de les dos eines, i per reequilibrar entre els centres de la ciutat l'oferta que els equipaments i agents culturals de la ciutat posen a la seva disposició.

Ambdues són eines que han de facilitar la planificació estratègica dels projectes que s'han de portar a terme durant l'any escolar d'acord amb el Projecte educatiu de cada centre (PEC). Per tant, la coordinació entre les dues plataformes ajudarà els centres educatius a organitzar les propostes i a generar més impacte (des d'un punt de vista de transformació pedagògica), així com a vincular les diferents activitats que poden tenir lloc al mateix centre educatiu.

5.1.2. Programes que promouen el desenvolupament de processos de creació artística en contextos educatius

Programes iniciats abans del 2019

- > **“En Residència”:** Es tracta d'un programa creat el 2009 i impulsat per l'Institut de Cultura i el Consorci d'Educació de Barcelona que introdueix la creació contemporània als centres públics d'educació secundària a través d'un procés de creació que desenvolupa un creador o creadora amb estudiants d'ESO i els seus docents i durant tot un curs escolar. Un

cop acabada la tretzena edició (2021-2022), han participat al programa 210 creadors i creadores, 3.000 adolescents i 175 docents, de gairebé tres quartes parts dels instituts de Barcelona. En Residència ha insistit des del primer moment en la posada en valor de la figura de la mediació, que té cura del comissariat i l'acompanyament de cada procés de creació. Actualment, el programa compta amb 16 equips de mediació, integrats per les principals entitats dedicades a programes de cultura i educació, centres d'art, museus, espais escènics, fàbriques de creació i espais de creació. Es tracta d'un programa molt consolidat a la ciutat que seguirà ampliant-se en els propers cursos.

- > **“Tot Dansa”**: posa en contacte el llenguatge del moviment i la dansa de creació contemporània amb l'alumnat d'ESO i Batxillerats, dels instituts públics de la ciutat, des d'una experiència vivencial de creació col·lectiva. Amb la direcció coreogràfica, escollida per concurs del Mercat de les Flors, i l'acompanyament del Conservatori Superior de Dansa de l'Institut del Teatre, professorat i alumnat dels centres inscrits generen conjuntament un espectacle que es representa al Mercat de les Flors.

Es desenvolupa al llarg d'un curs acadèmic, i la metodologia es desplega en tres fases liderades per la direcció coreogràfica del projecte, escollida cada any, i amb l'assistència d'un equip de formadors/pedagogs de la dansa. Els tres àmbits són: la formació al professorat, el procés de creació als instituts, i la mostra final conjunta de tots els centres participants.

Al llarg de les darreres 10 edicions del programa han participat 37 instituts públics de la ciutat, 6 per edició, a partir del curs 2020-2021 s'ha doblat el nombre de centres participants, passant a ser-ne 12 per edició.

- > **“Cinema en curs”** i **“Fotografia en curs”**: Aquests programes promoguts per l'entitat A Bao A Qu amb el suport de l'Institut de Cultura de Barcelona i el Consorci d'Educació de Barcelona a escala de centres educatius de tota la ciutat de Barcelona volen propiciar el descobriment del cinema i la fotografia entesos com a art, creació i cultura a més de desenvolupar el potencial pedagògic de la creació cinematogràfica.
- > **“Corrandescola”** i **“Improversem”**: Són dos programes impulsats conjuntament per l'Institut de Cultura de Barcelona, el Consorci d'Educació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya que conviden l'alumnat de secundària a treballar la llengua oral, el cant com a solista i la posada en escena a través de la glosa, també anomenada *cançó improvisada o corrandes* en el cas del programa “Corrandescola”. El programa “Improversem”, en canvi, ho fa mitjançant la glosa i el rap, planteja un espai de diàleg crític al voltant d'un centre d'interès, com ara la igualtat de gènere o la lluita contra el racisme.
- > **“Contes cantats”**: Aquest és un programa de creació col·lectiva d'una cantata, en què els i les alumnes de diferents centres educatius treballen plegats amb el compositor i una escola de música. Aquest programa està impulsat pel Consorci d'Educació de Barcelona, l'ES-MUC i l'Orfeó Gracienc.

Programes iniciats entre el 2019 i el 2022

- > **“Espais C”**: El programa “Espais C” (“Espais de creació artística a les

escoles de primària de Barcelona”) introdueix l’art de manera contínua dins l’escola mitjançant l’estada i disponibilitat d’un espai-taller d’un creador/a. “Espais C” és un programa del Consorci d’Educació de Barcelona i de l’Institut de Cultura de Barcelona en què col·labora el Departament de Pedagogia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Tot i que es va iniciar anteriorment, aquest curs 2021-2022 s’ha reorientat a fons el programa pel que fa a plantejament i implicació del sector de les arts visuals de la ciutat.

La coordinació del programa és a càrrec de Fabra i Coats Centre d’Art Contemporani de Barcelona i de l’entitat Experimentem amb l’Art, amb la participació d’Hangar, la Fundació Antoni Tàpies i la Fundació Suñol, com a centres que realitzen la mediació, selecció i acompanyament dels artistes participants. Aquest curs 2021-2022 hi han participat tres centres educatius (dos instituts escola i un centre de primària) i s’ampliarà a un total de sis els centres d’“Espais C” que hi participaran el curs 2022-2023.

- > **“Escena Pilot”**: es va iniciar el curs 2020-2021 i vincula el llenguatge teatral amb l’alumnat d’ESO i batxillerat des d’una experiència vivencial de creació escènica col·lectiva. Es tracta de possibilitar que els joves tinguin l’oportunitat de tenir una experiència teatral significativa en contacte amb un entorn professional.

El programa s’impulsa conjuntament entre l’Institut de Cultura de Barcelona i el Teatre Lliure, i consisteix en la realització d’un espectacle teatral de creació col·lectiva entre l’alumnat provinent de diferents instituts públics de la ciutat. En aquesta edició del curs 2021-2022 hi han participat cinc instituts i s’incrementarà fins a deu el nombre de centres participants durant els propers quatre anys. El resultat de la prova pilot permetrà definir l’estratègia d’ampliació del programa els propers anys.

5.1.3. Ampliació del programa “Eix Singular”: projectes singulars artístics i científics als centres educatius

Programa iniciat abans del 2019

L’any 2018 es va posar en marxa el **programa “Eix Singular”**, una variant del programa “Caixa d’Eines” desenvolupat en el marc del Pla de Barris. “Eix Singular” consisteix a establir una disciplina artística com a eix vertebrador del projecte educatiu d’un centre educatiu (especialment en centres que funcionen com a instituts escoles), incidint en el conjunt de l’alumnat de tots els nivells educatius.

Aquest programa és impulsat pel Consorci d’Educació de Barcelona i hi participen el Pla de Barris i l’Institut de Cultura de Barcelona. La implementació dels instituts escola ha de contribuir a facilitar l’itinerari formatiu de l’alumnat i reduir l’abandonament escolar. El fet de promoure un eix singular artístic ha de servir per reforçar aquesta voluntat de continuïtat en l’aprenentatge i de generar cohesió entre l’equip docent i les matèries que es donen que s’intenta que es connectin amb aquest eix. També serveix per generar un tret distintiu del centre i del seu projecte educatiu. Aquesta singularitat li permet visibilitzar-se a nivell del seu territori més proper i també per poder vincular-se amb equipaments i programes referents d’aquell àmbit o especialitat i ubicats a Barcelona.

Actualment “Eix Singular” s’està desenvolupant en vuit centres educatius de la ciutat i es preveu que per al curs 2022-2023 es pugui generar una xarxa o espai compartit de relació i innovació conjunta, així com la seva possible **ampliació fins als deu centres**. Un dels objectius és que aquests centres participants esdevinguin referents per al conjunt de centres educatius de la ciutat a l’hora de generar metodologies de com aplicar llenguatges i expressions artístiques dins dels plans curriculars i pedagògics.

De cara al desplegament i l’ampliació del programa “Eix Singular” cal tenir en compte una sèrie de qüestions:

- > La proposta de vertebració ha de sorgir des d’una necessitat compartida entre claustre, comunitat educativa i entorn territorial.
- > Cal establir programes d’acompanyament més intens a l’inici (de 3-4 anys) als centres educatius per part d’entitats i agents externs especialitzats en l’àmbit o la disciplina vertebradora.
- > Es dissenya una programació anual de formació específica sobre aquesta especialització i la seva aplicació curricular adreçada als formadors i formadores i docents del centre.
- > Cal garantir un sistema d’estabilització de la plantilla de docents, amb uns determinats perfils específics per al desenvolupament d’aquesta vertebració i singularitat.
- > El desplegament del programa a cada centre pot anar acompanyat d’un programa d’inversions per a l’adequació dels espais dels centres (des del punt de vista arquitectònic i de subministrament d’equipament) per poder desenvolupar aquesta singularitat.
- > Cal incorporar un pla de dinamització i programació estable d’activitats des del centre educatiu adreçat a la comunitat i fora de l’horari lectiu en relació amb aquesta singularitat.

5.1.4. Creació i consolidació del programa “Temps d’art”

Programa iniciat entre el 2019 i el 2022

Durant el curs escolar 2021-2022 s’ha posat en marxa **“Temps d’art”**, un nou projecte pilot d’educació artística impulsat conjuntament entre l’Ajuntament de Barcelona i el Consorci d’Educació de Barcelona.

“Temps d’art” obre un nou espai d’educació i creació artística als centres educatius d’un mateix territori, on s’interrelacionen tres àmbits: la música, les arts escèniques i les arts visuals i plàstiques. La iniciativa, que neix per equilibrar les desigualtats en la pràctica de les experiències artístiques dins i fora de l’horari lectiu, incrementa el temps d’educació artística segons el context de cada centre (fins a dues hores més a educació primària i secundària) i planteja una nova manera de treballar a l’aula, amb tres artistes residents a cadascun dels centres.

En el marc d’aquesta prova pilot, actualment hi està participant alumnat de tres escoles públiques i un institut de la Verneda (un total de 430 infants i joves) i les sessions inclouen l’acompanyament dels docents especialistes dels centres i un

artista per a cadascun dels llenguatges artístics. El seguiment del programa s'està fent de forma qualitativa i quantitativa, amb la participació de l'alumnat, els i les docents, els i les artistes i els equips de direcció dels centres educatius, a més de la persona responsable del programa.

5.1.5. Vinculació de les Fàbriques de Creació amb els centres educatius de l'entorn

Programa iniciat entre el 2019 i el 2022

En el marc de Pla de Barris s'ha establert un espai de vinculació de les Fàbriques de Creació ubicades en aquests territoris [12] amb els seus centres educatius més propers. A partir d'aquesta línia d'acció, equipaments com La Central del Circ, l'Ateneu Popular 9 Barris o el Graner —Centre de Creació del Cos i el Moviment— han estat dotats de recursos específics per desenvolupar programes educatius des de la seva experiència de suport a la creació en les seves respectives disciplines i llenguatges.

5.1.6. Consolidació i ampliació de programes d'activitat i pràctica artística a l'aula en entorns amb determinades característiques socials i territorials

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

Amb l'objectiu de reequilibrar la situació de desigualtat existent en l'accés a propostes de formació artística, s'estan impulsant programes que promouen la intervenció intensiva als centres educatius amb determinats contextos i necessitats educatives per diversos factors (el context socioeconòmic de les famílies, alts nivells de matrícula viva, etc.).

Un exemple d'aquesta línia d'acció és el **programa "EducArtS"**, una iniciativa de Pla de Barris amb la col·laboració de l'ICUB, el Consorci d'Educació de Barcelona i desenvolupat per la Fundació L'Arc i Xamfrà que es desenvolupa als barris de Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona. És un projecte pedagògic que fa servir les arts escèniques i musicals com a eines socioeducatives, per millorar les oportunitats educatives dels infants i els joves d'aquests barris. A partir de la demanda dels centres educatius, el programa treballa en l'acompanyament de l'estat emocional dels infants per contribuir a la seva millora i perquè disposin d'eines per gestionar els conflictes, afavorir la millora de les competències lingüístiques i comunicatives de l'alumnat, estimular les relacions interescolars entre els centres d'ensenyament i enfortir la comunitat educativa.

5.1.7. Pla de formació i sistema d'acompanyament per al professorat

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

En aquesta línia s'han posat en marxa nous projectes en el marc de Pla de Barris per tal d'acompanyar els i les docents per promoure l'orientació cap a noves línies artístiques del Projecte Educatiu de Centre.

Una de les claus per a la promoció de la pràctica artística a l'aula és la formació continuada dels i les docents i la seva implicació en aplicar noves pedagogies de pràctica i ensenyaments artístics en el context curricular. Per aquest motiu es definirà **un pla de formació**, així com un **sistema d'acompanyament** al professorat (en molts casos amb la participació d'especialistes o talleristes externs).

← 12

Els barris de la ciutat on es desplega el Pla de Barris són: el Carmel i Can Baró, el Poble-sec, les Roquetes i el Verdun, la Prosperitat, el Turó de la Peira i Can Peguera, el Besòs i el Maresme, el Raval, la Trinitat Nova, la Trinitat Vella, Zona Nord, el Bon Pastor i Baró de Viver, el Gòtic Sud, la Marina, la Verneda i la Pau, Sant Genís dels Agudells i la Teixonera.

5.2. Dret a entorns educadors (no formals o informals) culturals

5.2.1. Ampliació de la Xarxa d'Escoles Municipals de Música i Art

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

Actualment Barcelona disposa de cinc escoles municipals de música que es gestionen a través de l'Institut Municipal d'Educació (IMEB). Estan ubicades als districtes d'Horta-Guinardó, Sarrià-Sant Gervasi, l'Eixample, Nou Barris i Sant Andreu. Com s'ha apuntat a la diagnosi d'aquesta mesura, l'oferta pública d'ensenyaments artístics a la ciutat és insuficient per a la demanda existent. Per intentar avançar en una distribució més equilibrada de l'oferta que en garanteixi un millor accés, durant els propers cursos 2023-2024 i 2024-2025 es posarà en funcionament l'Escola Municipal de Música i Art al districte de Sant Martí, ampliant per primera vegada els ensenyaments més enllà del llenguatge musical i apostant per la interdisciplinarietat i la vocació comunitària de l'equipament. A més, es traslladarà dins del recinte Fabra i Coats la seu de l'Escola Municipal de Música de Sant Andreu - Mestre Pich Santasusana, actualment ubicada a l'edifici Josep Pallach.

A més d'aquesta ampliació, tal com ja s'ha començat a fer durant el curs 21/22, a tota la xarxa d'Escoles Municipals i Arts es desenvoluparan **programes amb vocació comunitària i de desplegament territorial**. Aquests programes de desplegament territorial han de permetre que la incidència de l'Escola Municipal de Música vagi més enllà del propi edifici o equipament i es desplegui pels barris propers a través d'aquests programes de col·laboració amb altres equipaments (espais de gent gran, casals de barri, centres cívics, etc.). Això permetrà desenvolupar programes de pràctica musical amb altres col·lectius i segments de població que no estan tan presents, habitualment, a les Escoles de Música.

També es promouran activitats de suport i acompanyament als docents especialistes de música dels centres educatius i els projectes de sensibilització musical en l'àmbit comunitari.

5.2.2. Sistema d'ajuts i/o bonificacions a famílies per a l'accés a la pràctica i educació artística

Nou programa que s'implementarà en els propers mesos

El conjunt de les cinc escoles municipals de música que estan en funcionament a hores d'ara també tenen un programa de bonificacions per a alumnes de famílies amb menys renda. El curs 20/21 es va bonificar un 12% de l'alumnat (248 infants i joves) amb un pressupost de 102.000 euros.

A més a més, des de l'any 2014 s'estan aplicant ajuts públics en forma de descomptes i bonificacions per dur a terme activitats a les escoles privades de música autoritzades pel Departament d'Educació mitjançant el conveni de l'Institut de Cultura de Barcelona amb l'entitat Escoles de Música d'Iniciativa Privada de Catalunya (EMIPAC).

Una de les mesures incloses en l'Estratègia de Tardes educatives són els ajuts a la pràctica artística extraescolar a infants i adolescents en edat escolar, similar a les actuals beques per la pràctica esportiva extraescolar, també a partir de l'oferta d'entitats i activitats artístiques diverses i homologades de la ciutat, per tal de facilitar-ne l'accés a infants i adolescents en situació de vulnerabilitat social. Es

preveu que aquest programa d'ajuts es posi en marxa per al curs 2023-2024 i estarà dotat amb un fons inicial de més de mig milió d'euros que s'anirà incrementant progressivament durant els anys vinents.

5.2.3. Programa de formació a entitats i agents culturals i socials per a la realització d'activitats extraescolars i de suport i acompanyament a les AFA

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

Pel que fa a les AFA (associacions de famílies d'alumnes), cal plantejar estratègies d'acompanyament per assegurar-ne la funció aglutinadora i cohesionadora de les famílies i promoure'n la implicació en el foment d'activitats extraescolars artístiques i culturals. En aquest sentit, impulsem enguany una línia específica de subvencions, per part de la mateixa Direcció d'Educació, adreçada al suport a les AFA d'escoles de Barcelona per a l'organització d'activitats extraescolars (també incloent-hi les artístiques) per un import de 50.000 euros.

5.2.4. Programa municipal d'activitats extraescolars en els territoris amb més mancances i necessitats

Nou programa que s'implementarà en els propers mesos

En el marc de l'Estratègia de tardes educatives i dins del Pla de Barris, es desplegarà una intervenció específica en els territoris amb més mancances pel que fa a l'oferta existent o dificultats pel que fa a la capacitat d'accés de les famílies i els infants i joves a les activitats extraescolars artístiques i científiques.

Es posarà en marxa per al curs 2022-2023 un **programa pilot d'extraescolars artístiques** a centres educatius públics d'un total de deu barris dels districtes de Sant Martí, Sant Andreu, Nou Barris, Horta-Guinardó, Sants-Montjuïc i Ciutat Vella dels territoris de Pla de Barris i adreçat a tots els nivells educatius. Aquest programa també tindrà la implicació directa dels equipaments culturals de proximitat d'aquests territoris com les biblioteques i els centres cívics. Aquest programa anirà acompanyat d'una estratègia de suport, acompanyament i capacitat de les AFA, i incorporarà, preferentment, entitats i professionals del territori.

5.2.5. Consolidació i ampliació del programa Connexions

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

En el marc del programa "Ampliem Espais", que es va desenvolupar com a resposta a les restriccions en el desenvolupament de les activitats educatives als centres educatius per motiu de la pandèmia de covid-19, es van posar a disposició de les escoles equipaments propers per tal de compensar la falta d'espais de les escoles.

A partir d'aquesta nova realitat i de les noves relacions entre els centres educatius i els equipaments propers va néixer el programa Connexions. Connexions es va plantejar per tal que la cessió d'espais a equipaments educatius anés més enllà d'una disponibilitat d'espai i permetés desenvolupar un projecte de col·laboració entre el centre educatiu i l'equipament cultural proper que generés noves sinergies i relacions entre tots dos. Aquest projecte pilot desenvolupat durant el curs 2021-2022 es va convertir en un programa que a hores d'ara s'oferirà a vuit centres educatius a partir del curs 2022-2023 i que posa a disposició una figura de mediació que possibiliti la vinculació i col·laboració entre una escola i un equipament cultural de proximitat per desenvolupar projectes cocreats i de llarga durada.

5.3. Dret a uns centres i equipaments culturals i artístics amb dimensió educadora

5.3.1. Transformació dels models i equips dels serveis i programes educatius dels centres culturals

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

Per avançar en la dimensió educadora dels equipaments i centres culturals és necessari establir uns indicadors de referència, sobre la dotació de què hauria de disposar un servei educatiu respecte a la resta de serveis. Aquesta acció és especialment important en el cas dels centres museístics però ha d'acabar sent aplicable també a la resta de centres culturals.

És important avançar cap a una centralitat més gran de l'activitat educativa i de mediació dels centres culturals a través demés implicació dels serveis educatius en la definició del programa cultural general dels museus i centres culturals. I, en sentit contrari, també cal que la resta de dependències i programes del centre cultural o museístic participin més activament en la definició del servei educatiu i en el seu desplegament.

Finalment, en alguns casos, es reorientaran i supervisaran alguns dels procediments de contractació d'aquests serveis per assegurar l'estabilitat i continuïtat dels equips que porten a terme els programes educatius en molts dels equipaments.

5.3.2. Consolidació i impuls del CIP (Consell d'Innovació Pedagògica) com a catalitzador principal de les propostes d'activitats

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

El Consell d'Innovació Pedagògica (CIP), impulsat actualment per l'ICUB, va néixer de la mà de l'Institut Municipal d'Educació (IMEB) amb l'objectiu de facilitar la coordinació entre les institucions culturals, científiques, artístiques, etcètera, que oferien activitats educatives a les escoles de la ciutat. El CIP té una trajectòria històrica que posa en valor l'efecte compensatori de les activitats escolars, i el seu poder d'alfabetització cultural per a infants i joves d'entorns complexos.

Actualment el CIP aplega més de 150 entitats ciutadanes (institucions, administracions públiques, patronats, fundacions, museus, empreses no governamentals, universitats, empreses privades, etc.) que participen de manera activa en aquesta xarxa educativa, oferint més de 5.000 activitats educatives.

En el nou projecte de gestió del CIP per als quatre anys vinents aprofundirà en la recerca i la innovació per tal de generar noves relacions i sinergies entre centres educatius i centres culturals de manera que s'influeixin mútuament i coprodueixin propostes.

També s'incorporen noves funcions tècniques que incideixin i amplii el treball educatiu de les entitats membres de la xarxa CIP, promovent noves oportunitats educatives de tarda i vacances, per contribuir a la lluita per les desigualtats entre els infants i joves de la ciutat.

Així mateix, s'amplia la incidència en la qualitat pedagògica de les propostes educatives, facilitant processos de formació i millora, i renovant el Segell de Qualitat Pedagògica (un certificat d'avaluació de les capacitats pedagògiques de les acti-

vitats que s'ofereixen), per tal de que les entitats i institucions del Consell generin propostes educatives en sintonia amb el procés de transformació dels centres educatius, tot establint uns paràmetres de qualitat pedagògica transversals a tots els projectes educatius dels membres del Consell.

5.3.3. Potenciació de programes estables que connectin els centres culturals amb els centres educatius propers

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

Cal incorporar i explicitar en el catàleg de serveis dels centres culturals de proximitat (centres cívics, biblioteques, casals, etc.) i en els contractes programa dels centres culturals i museístics la importància estratègica dels programes educatius.

Per tal de facilitar aquesta **nova mirada i potenciar espais de col·laboració entre centres culturals i educatius, promourà la formació i capacitació progressiva dels equips dels centres culturals** (tant en els nivells directius, gerencials com tècnics) en formes de treball cada cop més transversals i de dinamització comunitària. De fet, una de les línies que cal fomentar tal com s'ha començat a experimentar de manera incipient en alguns centres culturals seria la de promoure sistemes de definició de programes culturals d'aquests equipaments oberts a la participació dels agents educatius.

En aquesta línia, impulsat per la Direcció de Patrimoni i Museus de l'Institut de Cultura de Barcelona s'ha creat un **grup de treball per ajudar a definir i concretar les funcions dels serveis educatius i de mediació dels museus municipals**. L'objectiu ha de ser la definició d'un catàleg tipus i estàndard que permeti unificar criteris de contractació d'aquests serveis, així com el seu desplegament al conjunt de museus municipals durant els anys vinents.

En el cas dels centres culturals de proximitat com ara els centres cívics i les biblioteques, també s'estan impulsant diferents programes culturals que vinculin els àmbits de cultura i educació. D'una banda, els programes de xarxa dels centres cívics com ara el **Barcelona Districte Cultural** d'arts en viu i el **programa Temporals**, d'arts visuals contemporànies, tenen com un dels eixos centrals la implicació dels centres educatius propers als centres cívics que programen espectacles o exposicions.

De la mateixa manera, l'IMEB i el Consorci de Biblioteques de Barcelona (CBB) han acordat el trasllat i catalogació del **Fons patrimonial Artur Martorell a la Biblioteca Xavier Berenguer, així com el fons de literatura Infantil i Juvenil de recursos pedagògics fins ara a la Biblioteca Artur Martorell dins del Catàleg de la xarxa de Biblioteques Municipals**. També es dona suport a les escoles bressol municipals des de les biblioteques públiques més properes per estimular l'acompanyament lector des de la petita infància, tant dins l'escola com obert a les famílies. En aquest projecte cada dissabte al matí s'obren 25 patis pel joc lliure i amb propostes culturals i petites biblioteques en col·laboració amb CBB.

Alhora, conjuntament amb les biblioteques es desenvolupen programes que vinculen cultura i educació, com ara "Literàpolis", "Poètiques Barcelonines" o "Lectures explosives". Aquest darrer programa, per exemple, consisteix en un club de lectura que, a més de les dinàmiques habituals del format, hi suma propostes de "lectura augmentada", com ara la visita o activitat al voltant d'un escenari o element representatiu del text llegit o trobades amb els autors o autores.

5.3.4. Identificació dels centres educatius com a centres culturals dels seus territoris

Programa iniciat abans del 2019

- > **Ampliació de “Patrimonia’m Col·leccions”.** “Patrimonia’m Col·leccions” és un programa de col·laboració en què un centre educatiu treballa juntament amb un museu municipal patrimoniant una de les seves col·leccions o elements patrimonials i desenvolupant un projecte transversal d’interpretació i difusió del patrimoni. Pretén transcendir la perspectiva tradicional de relació museu-escola basada en visites puntuals i en què l’alumnat és un mer receptor de les narratives creades pels museus.

En el programa, promogut per l’ICUB, hi participen escoles i instituts públics. El present curs 2021-2022 han participat un total de nou centres escolars en aquest programa.

Programa iniciat entre el 2019 i el 2022

- > **Sales de cultura i educació.** En el marc de Pla de Barris i aprofitant altres experiències prèvies desenvolupades a la ciutat, s’han condicionat un total de cinc sales d’actes de cinc centres educatius com a espais culturals de programació i difusió cultural regular en els seus territoris.

Aquesta adequació s’ha portat a terme en espais de centres educatius de barris amb mancança d’equipaments de programació i difusió cultural. Aquesta programació es porta a terme per part dels centres cívics o casals de barri més propers, ajuda a aprofitar els espais del centre educatiu fora del temps lectiu habitual i situa l’escola, també, com un centre cultural.

S’ampliarà fins a quatre espais més el nombre de sales de cultura i educació a la ciutat fins a arribar a una xarxa total de nou espais.

Nou programa que s’implementarà en els propers mesos

- > **Desplegament del programa d’acollida d’obres del Fons d’Art Municipal als centres educatius.** Aquest és un nou programa que es posarà en marxa durant el curs 2022-2023 a tres centres educatius de manera experimental. La intenció és ampliar-lo fins a arribar a un total de deu centres educatius per al curs 2024-2025.

És un programa impulsat conjuntament entre l’Institut de Cultura de Barcelona, el Museu d’Art Contemporani de Barcelona (MACBA) i el Consorci d’Educació de Barcelona per tal que els centres educatius participants puguin albergar i exposar al centre educatiu durant tot un curs peces del Fons d’art contemporani de titularitat municipal i dipositats en les reserves del MACBA.

Aquesta acollida i exposició preveu un desenvolupament, amb la implicació de l’artista creador/a de l’obra, d’un programa públic i d’investigació i anàlisi al voltant d’aquesta per part del conjunt de la comunitat educativa del centre que albergarà l’obra.

El projecte pretén una nova aproximació a la creació contemporània des dels centres educatius, així com una relectura des d’un context diferent al del museu de la proposta artística.

5.3.5. Foment de nous models de projectes educatius dels grans equipaments

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

- > Alguns **grans equipaments culturals** de la ciutat en què participa directament l'Ajuntament de Barcelona han iniciat **noves línies de projectes que impliquen una nova vinculació amb els centres educatius** amb la voluntat d'aprofundir en processos de creació i sensibilització artística. Un dels reptes per als anys vinents és veure com s'hi van afegint progressivament més equipaments i que es pugui ampliar el nombre de centres educatius que puguin participar d'aquest tipus de propostes.

Alguns d'aquests projectes a títol d'exemple i sense tenir la voluntat de fer-ne un recull exhaustiu serien "El monstre al Laberint" impulsat des del Liceu, el programa "La Caixa del Lliure", per part del Teatre Lliure, o "Escola en residència" per part del CCCB. També cal fer esment, per la seva trajectòria i impacte quant a alumnat participant, del programa Cantània impulsat des de L'Auditori.

5.4. Dret a una acció municipal transversal que promogui el vincle entre cultura i educació

5.4.1. Implicació en el desenvolupament de noves accions a escala de Govern de Catalunya per tal de promoure avenços en les vinculacions de cultura i educació en l'àmbit català

Accions i programes iniciats entre el 2019 i el 2022

Cal destacar l'important lideratge que des del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts de la Generalitat de Catalunya s'està assumint per tal promoure la vinculació dels àmbits de cultura i educació en tot el territori català.

L'organització del Fòrum de les Arts a l'Educació el passat mes d'abril de 2022 ha estat un pas significatiu per tal d'interpel·lar els departaments d'Educació i de Cultura de la Generalitat, així com el conjunt d'ajuntaments del territori català, per tal d'avançar de forma significativa en una presència més gran de les pràctiques artístiques en el currículum educatiu de primària i secundària i en una regulació dels programes mínims per impulsar d'ensenyaments artístics (més enllà del musical) per part de les administracions locals.

En tot aquest procés l'Ajuntament de Barcelona hi ha participat de forma activa i alguns dels programes promoguts des de l'àmbit local estan servint per plantejar línies de treball futures en el context català.

5.4.2. Disseny i desenvolupament de noves accions comunicatives dels programes i les accions que vinculen cultura i educació

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

És necessari plantejar una estratègia comunicativa que també superi els àmbits específics de comunicació dels mitjans, periodistes i seccions especialitzats en els àmbits cultural i educatiu.

Per aquest motiu s'està treballant per tal de definir un **portal web municipal**

que actuï com a espai de referència a la ciutat sobre els programes de cultura i educació. Aquest portal ha de permetre conèixer els programes que s'estan impulsant, fer un seguiment dels processos artístics que es porten a terme en contextos educatius i que actuï com a espai de difusió i divulgació per a tota la ciutadania de les fites o mostres més singulars en els àmbits i projectes de cultura i educació.

Al cap i a la fi, en considerar els centres educatius com a centres culturals també cal reconèixer-ne la capacitat de generar produccions i creacions que s'adrecen al conjunt de ciutadans i ciutadanes de Barcelona, més enllà de les seves respectives comunitats educatives.

De la mateixa manera, una visibilització més gran dels projectes de cultura i educació dins dels mitjans específics del sector educatiu també ajuda a generar més sensibilitat entre la comunitat educativa de la importància d'albergar programes en aquesta línia.

Està previst disposar d'un **pla de comunicació** i tot un seguit de dispositius específics per visibilitzar les relacions entre cultura i educació durant els quatre anys vinents.

5.4.3. Programa de recollida de dades de cultura i educació

Nous programes i accions que es desplegaran els mesos vinents

Cal ampliar la diagnosi i el coneixement sobre l'activitat que s'està portant a terme i l'impacte dels programes de cultura i educació. Aquesta anàlisi és imprescindible per continuar en el desplegament de noves polítiques i programes públics.

A hores d'ara s'està treballant per tal d'unificar i connectar les diverses fonts d'informació de dades i indicadors de què es disposa. Així doncs, es treballarà per integrar els indicadors generats des del Consorci d'Educació de Barcelona amb informació sobre centres educatius i alumnat, les dades de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona amb dades d'escoles bressol municipals i escoles municipals de música, i les dades que recull l'Institut de Cultura de Barcelona provinent dels equipaments culturals de la ciutat.

De cara als propers tres anys aquestes accions han de ser l'embrió d'un espai interoperatiu i de connexions entre les diferents bases de dades i indicadors de les diferents institucions i departaments municipals involucrats.

CULTURA FEMINISTA: DRET A UNA CULTURA DIVERSA I EQUITATIVA

Missió

Avançar en el dret a la participació equitativa i a la representació diversa d'identitats culturals des de la perspectiva feminista i superar les desigualtats basades en qüestions de gènere en la cultura de la ciutat, així com aplicar la perspectiva de gènere a tots els àmbits de les polítiques culturals municipals.

Objectius

Les polítiques públiques basades en els drets culturals han de posar un èmfasi explícit en l'equitat de gènere, els drets LGTBI i la perspectiva interseccional. Les polítiques culturals han de reforçar la perspectiva de gènere i desplegar tot el seu potencial per promoure la participació plural i activa de les dones i de totes les persones que no compleixen la norma androcèntrica i heterosexual en la vida cultural. Aquesta participació s'ha de donar en igualtat de condicions, tant en l'accés a les pràctiques culturals i la formació artística com en la creació i l'expressió de narratives i imaginaris, el desenvolupament de noves identitats individuals i col·lectives, i la presa de decisions en els àmbits públic, privat i comunitari.

Partint d'aquesta base, els objectius que persegueix aquesta mesura són els següents:

- > Incorporar la perspectiva feminista en la planificació, la gestió, l'execució i l'avaluació de la política pública duta a terme per l'Institut de Cultura i per tots els projectes i els organismes en els quals participa.
- > Garantir la presència equilibrada de dones i homes en les posicions de presa de decisions.
- > Aprofundir en l'anàlisi de la realitat cultural aplicant la perspectiva de gènere.
- > Avançar cap a una programació cultural paritària en termes de gènere a la ciutat de Barcelona.
- > Evitar els estereotips de gènere sexistes i androcèntrics en les programacions i en la comunicació.
- > Promoure espais de reflexió sobre com aplicar la perspectiva feminista en les polítiques i l'acció cultural de la ciutat.
- > Aplicar la perspectiva interseccional per tenir en compte altres eixos de

desigualtat (classe, origen, raça, orientació sexual, identitat de gènere i discapacitat), a més de l'eix de gènere.

Línies d'acció

5.1. Dret a una institució cultural feminista

5.1.1. Creació de la Unitat de Transversalitat de Gènere

Segons el Reglament per a l'equitat de gènere a l'Ajuntament de Barcelona (2019), "totes les àrees i districtes, així com els organismes autònoms, les empreses públiques, i la resta d'entitats vinculades o dependents de l'Ajuntament de Barcelona han de comptar amb personal municipal que sigui referent i format en matèria de polítiques públiques d'igualtat de gènere encarregat de garantir l'aplicació de la transversalitat de gènere". Aquest personal municipal es coneix com a *unitats de transversalitat de gènere*.

Actualment l'ICUB no té una unitat de transversalitat de gènere, tot i que sí que hi ha persones que, d'una manera informal, assumeixen funcions de recollida d'informació i diagnòstic amb relació a l'equitat dins de la institució.

Per garantir que es duguin a terme correctament tots els canvis i protocols interns per aplicar la perspectiva de gènere en tota l'acció municipal, cal que hi hagi una unitat referent que vetlli per aquest funcionament correcte. Les funcions d'aquesta unitat s'integraran al Departament de Projectes Estratègics, que depèn directament de la Gerència de l'ICUB.

La persona o persones que formin aquesta unitat, amb la formació i l'experiència necessàries, hauran de fer un seguiment de tots els programes i avaluar-los, i seran el vincle permanent entre l'ICUB, la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps, i la Quarta Tinència de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI.

5.1.2. Programa de formació sobre transversalitat i perspectiva de gènere en la gestió cultural

El Reglament per a l'equitat de gènere a l'Ajuntament de Barcelona reconeix la importància de la formació en igualtat de gènere i n'estableix el caràcter obligatori per a tota la plantilla municipal (Disposició addicional segona), [13] inclòs el personal polític i gerencial (article 17). [14] En els darrers anys, des de la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps s'ha format en igualtat de gènere tot el personal polític i gerencial, s'han elaborat cursos obligatoris per a tot el personal municipal contra l'assetjament sexual i per raó de sexe i també sobre el Reglament mateix, i s'ha inclòs una formació integral en transversalitat i perspectiva de gènere en el Pla de formació i desenvolupament de l'Ajuntament. Així doncs, s'ha avançat força en aquesta qüestió pel que fa a l'Ajuntament. Tanmateix, des de l'àmbit cultural hi continua havent la sensació, entre el personal tècnic de l'ICUB, d'una preparació insuficient sobre qüestions vinculades al gènere i al feminisme, especialment pel que fa a l'aplicació de la perspectiva de gènere o a l'aproximació interseccional al treball cultural.

És per aquest motiu que cal dissenyar una oferta formativa sobre perspectiva de gènere en el treball cultural adreçada a tot el personal tècnic de l'ICUB. Aquesta formació es posarà també a disposició dels equips dels equipaments culturals amb gestió externalitzada, dels consorcis i de les institucions en què participa l'Ajunta-

13 →

"Per garantir el compliment efectiu d'aquesta norma l'Ajuntament ha de garantir la formació amb caràcter obligatori, del conjunt de l'ajuntament, en matèria d'aquest reglament."

14 →

"[...] El govern municipal ha de garantir formació, suficient, de qualitat i amb caràcter obligatori, en el primer any de cada mandat a tot el personal polític i gerencial en matèria d'igualtat de dones i homes."

ment. Abans de dissenyar l'oferta formativa, però, cal establir un sistema de recollida de necessitats formatives per part del personal prèviament al disseny de l'oferta.

El programa de formació haurà d'estar compost per diverses ofertes complementàries:

- > **Formació obligatòria** per a tot el personal tècnic de l'ICUB sobre transversalitat i perspectiva de gènere aplicades a la gestió cultural. Aquesta formació també haurà de recollir la història dels moviments feministes en les polítiques culturals de la ciutat i el llegat que hi han deixat.
- > **Jornades de treball** sobre l'aplicació de la perspectiva de gènere en la tasca de programació cultural. Es tractaria d'unes jornades amb un caràcter més pràctic especialment adreçades a totes les persones que intervenen en la programació d'activitats culturals. La participació en aquestes jornades seria optativa, però les direccions de l'ICUB han de promoure que tot el seu personal hi participi.
- > **Promoció de la participació del personal de l'ICUB en la formació integral en transversalitat i perspectiva de gènere** que ja es troba inclosa en el Pla de formació i desenvolupament de l'Ajuntament.

Per dissenyar la formació obligatòria i les jornades de treball, caldrà tenir el suport de la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps i d'agents culturals que ja tenen experiència en aquest tipus de continguts adaptats a l'àmbit cultural.

5.1.3. Promoció de la perspectiva de gènere en les subvencions

Fa anys que l'Ajuntament de Barcelona va incloure criteris d'igualtat de gènere en les subvencions. De fet, la convocatòria general de subvencions de l'Ajuntament inclou, com a criteri de valoració, amb el 4% de la puntuació total, la incorporació de la perspectiva de gènere tant en el funcionament de l'entitat com en el projecte subvencionat. Així, per obtenir la màxima puntuació en aquest criteri, cal que la perspectiva de gènere s'incorpori en el funcionament de l'entitat (s'ha d'explicitar aquest valor en els estatuts, els principis fundacionals, la missió, els objectius, l'estructura organitzativa, les memòries d'activitats, etcètera) i que la perspectiva de gènere s'incorpori en el projecte presentat (a partir dels valors que promou, els objectius, la metodologia i els processos, les activitats, la població destinatària, etcètera).

Aquest criteri ha tingut un impacte positiu en els projectes culturals que han hagut de pensar-se i explicar-se des d'aquesta òptica. Ara bé, l'aplicació d'aquests criteris en les subvencions per a projectes culturals té unes implicacions i unes singularitats que fan necessària una aproximació específica.

El primer punt que cal tenir en compte és que la perspectiva de gènere en les expressions artístiques i culturals és difícil d'identificar de forma automàtica. Un projecte expositiu pot tenir perspectiva de gènere sense que es parli de les dones de forma explícita o, fins i tot, sense que hi participin dones, però sí fent palesa aquesta absència o posant a debat estereotips de gènere.

Les entitats que realment tenen interioritzada la perspectiva de gènere poden explicar aquests matisos en la proposta, però des del punt de vista de les persones avaluadores es necessiten més coneixements per detectar quan s'està aplicant aquesta mirada veritablement i quan no.

Així doncs, aquesta línia d'acció inclou tres accions:

- > **Elaborar un manual per valorar la perspectiva de gènere dels projectes i les entitats culturals** que permeti a les persones avaluadores disposar de més recursos. Actualment, la valoració dels projectes presentats es fa amb tres mirades: una mirada tècnica feta per personal de l'ICUB, una feta per la Comissió Executiva del Consell de Cultura i una feta per persones externes. Per tant, totes aquestes persones, internes i externes, haurien de tenir aquest manual.

La redacció d'aquest manual s'ha de fer en col·laboració amb la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps, la Unitat de Transversalitat de l'ICUB, quan s'hagi creat, i la Comissió de Gènere del Consell de Cultura.

- > **Oferir als agents culturals formació específica sobre com aplicar la perspectiva de gènere** en els seus projectes culturals. Per dur a terme aquesta acció, l'ICUB haurà de buscar col·laboracions amb associacions professionals dels sectors culturals, algunes de les quals ja han avançat a l'hora d'oferir aquest tipus de formació. L'espai per dissenyar i coordinar aquestes formacions haurà de ser l'Oficina Ciutadana de la Cultura (OCCU). La formació s'haurà de complementar i coordinar amb la que ja s'ofereix des de la Direcció de Gènere i Polítiques del Temps anualment sobre criteris d'igualtat en les subvencions per a entitats.
- > **Garantir que tots els jurats que avaluen les sol·licituds de subvencions siguin paritaris en termes de gènere i que es tingui en compte la perspectiva interseccional a l'hora d'escollir les persones membres dels jurats.** Actualment el sistema de valoració de les sol·licituds, es fa amb tres mirades: una mirada tècnica feta per personal de l'ICUB, una feta per la Comissió Executiva del Consell de Cultura i una feta per persones externes. L'aplicació de criteris de selecció per garantir jurats paritaris es farà, doncs, en el grup de personal tècnic de l'ICUB i en el grup de persones externes que selecciona el Consell de Cultura, perquè la Comissió Executiva ja està formada.

5.1.4. Grup de treball sobre cultura feminista dins del Consell de Cultura

Amb la reformulació del Consell de Cultura que ha tingut lloc enguany, es vol donar un pes més gran i estratègic a les comissions i als grups de treball. La reformulació consisteix a crear grups de treball i comissions de seguiment amb l'objectiu d'incorporar, en els plenaris del Consell de la Cultura, una sèrie de debats a l'entorn de temes d'interès que afectin la política cultural de la ciutat.

Els grups de treball estaran formats per persones, a proposta del Comitè Executiu, tant si són membres del Comitè mateix com del Plenari, que impulsin la preparació dels debats, generin idees, plantegin possibles contribucions i escullin i presentin els temes que cal tractar. Aquests temes s'hauran d'ajustar a les condicions següents:

- > Que es tracti de temes transversals, no restringits a les problemàtiques pròpies d'un sector determinat.
- > Que tinguin la voluntat d'assolir un cert nivell d'abstracció (no circumscrites a conflictes puntuals i problemàtiques particulars, o vinculades a fets puntuals).

- > Que tinguin com a objectiu proposar models o marcs de referència per adoptar mesures concretes de polítiques culturals.

Per tot això, la creació d'un grup de treball sobre cultura feminista dins del marc del Consell de Cultura compleix totes les condicions i, a més, suposa donar resposta a una demanda del sector. De fet, una de les propostes recollides en l'informe "Cultura i feminismes. Mesures per avançar en la introducció de la perspectiva feminista a l'àmbit de la cultura a Barcelona" (programa Cultura Viva 2019) consistia, precisament, a crear un grup de treball estable sobre cultura i feminismes en coordinació amb el Consell de Cultura.

La voluntat del nou Consell és generar debats a l'entorn de temes d'interès que afectin la política cultural de la ciutat i que puguin servir com a generadors d'idees per establir noves mesures polítiques o aportar mirades per a nous diagnòstics sobre la vida cultural de la ciutat. La reflexió sobre com ha de ser una política cultural feminista respon de manera directa a aquest objectiu.

5.1.5. Diagnòstic perceptiu de la situació laboral del personal de l'ICUB

Com s'ha apuntat en la diagnosi d'aquesta mesura, en termes quantitatius les desigualtats de gènere pel que fa a posicions de decisió dins de l'organigrama de l'ICUB s'han anat equilibrant en els darrers anys. Pel que fa a les condicions laborals, tot el personal de l'ICUB està subjecte al III Pla d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes 2020-2023 de l'Ajuntament de Barcelona. Aquest pla recull tota una sèrie de mesures concretes que afecten la política retributiva, els processos de gestió de persones o l'ordenació del temps de treball i la conciliació de la vida personal, familiar i professional. Respecte a la prevenció i l'actuació davant de situacions d'assetjament sexual o per raó de sexe, l'Ajuntament també disposa d'un protocol específic.

←

<https://ajuntament.barcelona.cat/dones/sites/default/files/documentacio/pla-igualtat-2020-2023.pdf>

←

<https://ajuntamentbarcelona.ccoo.cat/wp-content/uploads/sites/10/2017/03/Protocol-assetjament-sexual.pdf>

Així doncs, es pot afirmar que, des del punt de vista objectiu, el personal de l'ICUB té una cobertura força àmplia de drets des d'una perspectiva de gènere. Ara bé, cal anar un pas més enllà per assegurar la detecció de dinàmiques de desigualtat internes; per això, es proposa que es faci un diagnòstic perceptiu de la situació laboral del personal de l'ICUB des de la perspectiva de gènere. Es tractaria de recollir, a través d'una enquesta, les valoracions personals de tota la plantilla sobre qüestions vinculades a possibles desigualtats de gènere (retribucions, categories laborals, dinàmiques de relació i comunicació, espais de participació, actituds sexistes, etcètera).

En el disseny i la coordinació d'aquest diagnòstic hi hauran de col·laborar la Direcció de Recursos de l'ICUB, la Unitat de Transversalitat de Gènere de l'ICUB i la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps de l'Ajuntament.

5.2. Dret al treball i a la participació cultural lliure de discriminacions

5.2.1. Avenços en un sistema d'informació amb dades desagregades per sexe i indicadors no androcèntrics

La Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes de Catalunya (article 56) i el Reglament per a l'equitat de gènere de l'Ajuntament de Barcelona (article 16) estableixen l'obligatorietat de recollir i explotar dades desagregades per sexe i de disposar d'indicadors no androcèntrics. Tanmateix, en el cas de les dades culturals, arribar a assolir aquesta fita requereix un procés.

←

<https://barcelonadadescultura.bcn.cat/>

L'Observatori de Dades Culturals de Barcelona va néixer el 2015 dins de l'ICUB

amb l'objectiu d'elaborar i difondre dades, indicadors i informes sobre la realitat cultural. L'Observatori ofereix dades sobre equipaments, visitants, activitats culturals, subvencions, etcètera, totes agregades com a dades obertes perquè qualsevol persona en pugui fer ús i elaborar anàlisis pròpies. Tanmateix, encara hi ha una manca de dades desagregades per sexe disponibles al web. El motiu d'aquesta mancança és que les fonts d'informació són molt variades i, en la majoria dels casos, no responen a registres individuals. Per posar-ne un exemple, part de les dades de visitants de museus les recull el personal dels museus i una altra part ve de les compres en línia. Aquesta varietat de fonts fa molt difícil, a hores d'ara, recollir el sexe de cadascuna d'aquestes persones. Així doncs, les úniques dades que es poden presentar desagregades per sexe són les que responen a un sol registre, per exemple, les inscripcions en els tallers dels centres cívics.

Per tant, cal continuar avançant en la recollida de dades desagregades per sexe per part dels equipaments d'una forma progressiva i sistemàtica.

Els indicadors no androcèntrics fan referència a indicadors que visibilitzin els rols socials, les necessitats, les condicions, els valors i les aspiracions de dones i homes al llarg de la vida en tots els àmbits. En l'àmbit cultural, hi ha molta feina a fer en el disseny d'un tipus d'indicadors que permetin analitzar en profunditat les desigualtats de gènere.

Per tal de donar resposta a aquestes dues qüestions es duran a terme les accions següents:

- > **Disseny d'un projecte pilot de recollida de dades desagregades per sexe.** Es tractarà de definir quina informació s'ha de recollir i quina és la metodologia de recollida, i concretar de quina manera s'integra en el sistema de recollida de dades que ja s'està utilitzant actualment. El pilot es posarà en pràctica en equipaments culturals municipals de tipologies diverses per poder avaluar els resultats i valorar l'ampliació del model al conjunt d'equipaments culturals. L'objectiu d'aquest pilot és trobar la millor fórmula i sistema perquè sigui viable recollir totes les dades desagregades per sexe.
- > **Elaboració d'un estudi sobre els rols del treball cultural.** Fins al moment, quan s'ha volgut analitzar la desigualtat de gènere en l'acció cultural, les dades que es recullen es queden en els rols més visibles i públics (direcció, interpretació, autoria, etcètera). Tanmateix, les desigualtats i les dinàmiques de feminització d'algunes tasques o de segregació horitzontal o vertical també es troben en altres rols del treball cultural. L'Observatori de Dades Culturals ja ha començat a treballar en aquesta línia, però cal donar un impuls per definir quins rols té sentit analitzar en cadascun dels sectors culturals.
- > **Anàlisi d'enquestes i estudis existents.** Actualment hi ha molta informació disponible sobre els rols i els hàbits culturals i de lleure de la població amb dades desagregades per sexe. Es tracta, doncs, de fer una recerca i poder extreure i difondre tota la informació relativa a la cultura procedent de fonts que no són estrictament culturals. Les enquestes que es fan periòdicament en els àmbits de la salut, l'educació, l'esport o la joventut són exemples de fonts de dades desagregades per sexe sobre qüestions d'interès per a les polítiques culturals.

5.2.2. Nou estudi sobre la perspectiva de gènere en la programació cultural municipal

L'any 2018 es va fer públic l'Informe sobre la programació cultural 2016-2017 de l'Ajuntament de Barcelona des d'una perspectiva de gènere, una iniciativa de la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps juntament amb l'ICUB que va suposar el primer diagnòstic de la política cultural municipal que tenia en compte la perspectiva de gènere. L'estudi analitzava la programació d'àmbits diversos (equipaments, festivals i festes municipals o amb participació municipal) i les estructures organitzatives dels àmbits/espais de programació (ICUB, Consorci de Biblioteques, fàbriques de creació, centres cívics i museus). Els resultats de l'estudi van permetre posar dades a intuïcions que es tenien sobre certes dinàmiques de desigualtat.

←

<https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/109249/1/MAQInformeCulturaMaquetat.pdf>

Tot i que en aquests anys s'ha avançat en la sensibilització general sobre la importància d'aplicar la perspectiva de gènere a la programació cultural, continua sent molt complicat poder fer una anàlisi quantitativa d'aquesta qüestió. Per això es durà a terme un nou estudi que recollirà dades quantitatives sobre tipus d'activitats, estructures organitzatives, públics i usuaris/àries, i que inclourà un apartat qualitatiu que permetrà analitzar la perspectiva de gènere d'algunes programacions.

En el disseny del nou estudi caldrà definir i sistematitzar molt bé com es fa la recollida de dades per garantir que la metodologia sigui reproducible en estudis futurs i, per tant, poder fer una anàlisi de l'evolució i avaluar l'impacte de gènere.

5.2.3. Protocol d'assetjament sexual o per raó d'orientació sexual, de la identitat de gènere i d'expressió de gènere en l'activitat cultural

L'Ajuntament de Barcelona ha creat nous instruments necessaris per a la lluita contra l'assetjament sexual o per raó de sexe. Concretament, es disposa del Protocol per a la prevenció, la detecció, l'actuació i la resolució de situacions d'assetjament per raó d'orientació sexual, de la identitat de gènere i d'expressió de gènere i el Protocol per a la prevenció, la detecció, l'actuació i la resolució de situacions d'assetjament sexual i d'assetjament per raó de sexe. A més, s'ha dut a terme el Curs d'assetjament sexual i per raó de gènere, obligatori per a tota la plantilla, en el qual s'han format més de 2.500 treballadors/ores municipals.

←

<https://ajuntamentbarcelona.ccoo.cat/wp-content/uploads/sites/10/2019/01/Protocol-LGTBI.pdf>

←

<https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/101553/4/Protocol%20assetjament%20sexual.pdf>

Per tant, el personal municipal disposa de recursos per fer front a qualsevol situació d'assetjament per aquestes raons. Ara bé, l'activitat cultural municipal no només la fa directament l'ICUB sinó que hi participen agents que mantenen tipus diferents de relacions amb l'Ajuntament. Els equipaments de titularitat municipal amb gestió externalitzada, cívica o comunitària, els consorcis, les fundacions o els festivals participats pel consistori, no tenen personal municipal i, per tant, no es poden acollir a aquests protocols. Actualment, doncs, és responsabilitat de cada centre o entitat dissenyar un protocol d'assetjament o d'actuació davant d'accions sexistes, LGTBI-fòbiques, etcètera.

Ara bé, de la mateixa manera que l'any 2018 la Regidoria de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona va dissenyar el Protocol "No callem" contra les agressions i els assetjaments sexuals en espais d'oci nocturn privat, l'ICUB també té marge per incidir en la forma en què els agents culturals tracten aquests casos. En el cas del protocol del 2018, es va dur a terme un contrast i se'n va valorar la viabilitat en col·laboració amb diversos espais i associacions d'oci nocturn de la ciutat per garantir-ne la implantació. A més, es va crear un sistema d'adhesions dels espais d'oci i s'hi va oferir assessorament en aquesta qüestió.

←

<https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/108611/3/protocol%20oci%20nocturn%20CAT.pdf>

Aquesta línia vol reproduir la bona pràctica del protocol “No callem” **dissenyant un protocol d’assetjament sexual o per raó d’orientació sexual, de la identitat de gènere i d’expressió de gènere en l’activitat cultural**. Per fer-ho, caldrà identificar les relacions que s’estableixen entre els agents culturals de cada sector (relació entre sala i grup de música, relació entre teatre i companyia, relació entre centre de creació i artista, etcètera). El disseny d’aquest protocol s’haurà de fer en col·laboració amb la Quarta Tinència de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI i amb la complicitat de totes les associacions professionals del sector cultural. Es tractarà, doncs, d’un protocol que no substituirà els que cada entitat o empresa hagi elaborat, però que assentarà unes bases que permetin una posició compartida per tots els agents culturals tant pel que fa a la prevenció i la detecció de casos com a l’atenció i la derivació corresponent.

L’Oficina Ciutadana de la Cultura (OCCU) exercirà un paper important en el procés de disseny i coordinarà el treball amb les entitats culturals.

El treball de col·laboració entre l’ICUB i la Quarta Tinència de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI es fa palès en el conjunt de la mesura i en accions concretes com aquesta. En aquest sentit, cal assenyalar el **compromís de l’Ajuntament de Barcelona amb la lluita contra els abusos en el sector cultural**. El darrer exemple d’aquest compromís és la signatura d’un **conveni entre el consistori i l’Acadèmia del Cinema Català** per promoure l’atenció i la prevenció dels abusos en el sector audiovisual i de les arts escèniques. Aquest conveni, amb la col·laboració de Dones Visuals, també permetrà treballar en la redacció d’un protocol de bones praxis professionals en aquest àmbit i estarà a l’abast de qualsevol persona i empresa.

5.2.4. Informe d’impacte de gènere de les subvencions i els convenis

L’avaluació d’impacte de gènere pretén fer visible que les normes i les polítiques públiques no són neutres al gènere i que tenen un impacte diferent en dones i homes, encara que això no estigués previst ni es desitgés. Tractar igual a qui parteix d’una situació de desigualtat equival, a la pràctica, a reproduir aquesta desigualtat. Per això, les polítiques pensades per a la població en general no solen ser neutres sinó cegues pel que fa al gènere. [15]

D’acord amb el Reglament per a l’Equitat de Gènere a l’Ajuntament de Barcelona (2019), els informes d’impacte de gènere són obligatoris en les propostes normatives, de pressupostos municipals, d’instruments de política fiscal municipal i de planejament urbanístic, i insta a elaborar informes d’impacte de gènere dels programes de despesa amb més pertinença al gènere.

L’Ajuntament ja elabora informes d’impacte de gènere dels pressupostos municipals que inclouen tota l’activitat de promoció cultural feta per l’ICUB. Tanmateix, cal afinar més l’anàlisi de l’impacte de gènere que tenen les polítiques culturals municipals.

En aquest sentit, les subvencions atorgades i els convenis signats són actuacions que tenen un impacte directe en el teixit cultural de la ciutat. L’any 2019 l’ICUB va atorgar 5,6 milions [16] d’euros en subvencions per convocatòria i 3,5 milions d’euros en subvencions per conveni. [17] Per això, s’elaborarà un **informe d’impacte de gènere de les subvencions i els convenis** i el seu resultat permetrà valorar si cal fer canvis en la convocatòria de subvencions per evitar reproduir les desigualtats de gènere.

15 →

Font: *Quaderns metodològics feministes: Avaluació d’impacte de gènere de política econòmica: pressupost i fiscalitat municipals*. Disponible en línia: https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/118797/1/Quaderns%20metodol%C3%B2gics_3_Pressupost%20i%20fiscalitat.pdf

→

https://ajuntament.barcelona.cat/dones/sites/default/files/documentacio/reglament_equitat_v18_comissio_presidencia_final.pdf

16 →

Aquest import inclou les subvencions per inversions, que sumen 525.030,62 euros.

17 →

Font: Observatori de Dades Culturals de Barcelona

5.2.5. Sistema de bonificacions en els preus de les activitats culturals amb perspectiva de gènere

L'any 2019 l'Ajuntament va elaborar un informe d'impacte de gènere del projecte de preus públics per a l'any 2020 d'equipaments de districte i instal·lacions esportives. S'hi analitzaven els preus públics de 44 centres cívics i 105 equipaments socioculturals de districte (casals infantils, ludoteques, casals de joves, espais i casals de gent gran, centres culturals, casals de barri, etcètera) i 103 equipaments esportius.

←
<https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/handle/11703/119270>

Entre les conclusions de l'informe s'apunten algunes recomanacions que val la pena tenir en compte a l'hora de dissenyar un sistema de bonificacions en els preus de les activitats culturals amb perspectiva de gènere. Aquestes recomanacions s'hauran de fer extensives a tots els equipaments (de gestió directa o externalitzada) i activitats culturals municipals:

- > Generalitzar els descomptes per a famílies monoparentals i famílies nombroses.
- > Incorporar, als centres cívics i als equipaments socioculturals, serveis adreçats específicament a l'assumpció dels treballs de cura per part d'homes.
- > Estendre que les entrades familiars sempre tinguin la possibilitat de dues persones adultes més infants per promoure la corresponsabilitat i evitar que, en haver d'escollir, siguin les dones les que assumeixin aquestes responsabilitats.
- > Fer extensives les exempcions i les reduccions vinculades a persones en situació de discapacitat a les persones que les cuiden o acompanyen.
- > Crear exempcions per a dones en situació de violència masclista.

El sistema de bonificacions es dissenyarà i s'implementarà de forma paral·lela a la posada en marxa dels REC culturals. El REC (recurs econòmic ciutadà) cultural és una moneda ciutadana digital per facilitar l'accés i la participació en activitats culturals de la ciutat i la compra de productes culturals. Aquest sistema permetrà identificar persones usuàries que es trobin en situacions susceptibles de ser bonificables.

5.2.6. Serveis de conciliació en els equipaments municipals

L'abril passat es va aprovar el Pla per a l'educació i la criança de la petita infància 2021-2024 per posar el focus en la vida dels nens i les nenes en l'etapa vital que va de 0 a 3 anys, i en els serveis i suports que necessiten les famílies per educar-los i cuidar-los. Un dels objectius estratègics del pla és "facilitar la conciliació reduint les desigualtats de gènere en la criança i la feina, així com la pobresa infantil", i el cinquè eix d'actuació és "atendre i cuidar les necessitats de la petita infància en l'espai públic, en els equipaments i en l'oferta d'activitats culturals i esportives per trencar aïllament social i fer comunitat al voltant de la criança". Com a pas previ, l'Ajuntament va iniciar el seu compromís polític vers les cures amb la Mesura de govern per una democratització de la cura 2017-2020, un instrument que va permetre fer el primer pas per reconèixer la cura com a part central de la vida socioeconòmica de la ciutat, promoure la corresponsabilitat de tots els actors socials a l'hora de garantir el dret a una cura digna i de qualitat, i reduir les desigualtats socials i de gènere que caracteritzen tant la provisió com la recepció de les cures.

←
https://ajuntament.barcelona.cat/educacio/sites/default/files/210422_mesuradegovern_petitainfancia_def.pdf

←
https://media-edg.barcelona.cat/wp-content/uploads/2017/06/05124906/MGD_Cures_web.pdf

Així doncs, l'Ajuntament està fent una aposta per millorar la vida de les persones cuidadores i també la de les persones que reben aquesta cura. En aquest sentit, la conciliació, és a dir, la compatibilització de la vida laboral, personal i familiar, és un element central per millorar la vida de les persones.

El sector cultural té un llarg recorregut a la ciutat en la creació d'oferta i programació familiar, pensades perquè les criatures i les seves famílies puguin participar en activitats culturals (concerts, activitats i visites guiades a exposicions, tallers creatius, espectacles d'arts escèniques, etcètera). Fins i tot grans festivals com el Festival Grec o el Sònar amb el SonarKids han creat programes específics per a públic familiar. Ara bé, hi ha una manca de serveis de conciliació per fer que les persones que tenen criatures a càrrec puguin accedir a l'oferta cultural per a adults. Al llarg del temps s'han fet alguns intents i, actualment, la Sala Beckett ofereix un servei d'acollida d'infants durant algunes representacions mentre les persones a càrrec veuen l'espectacle.

D'altra banda, des del sector artístic i creatiu cada vegada estan més presents les demandes de mesures de suport a la creació que incloguin també la conciliació familiar dels creadors i les creadores, un tipus de mesures que en altres països del nostre entorn són molt més presents.

Així doncs, per avançar en la conciliació i millorar l'accés i la participació cultural de les persones amb criatures a càrrec, cal fer una aposta de ciutat i, per fer-ho, aquesta línia recull dues accions concretes:

- > Dissenyar i posar en marxa un projecte pilot que ofereixi un servei de cangur per a equipaments culturals de tipologia diversa (biblioteques, centres cívics, teatres, museus, etcètera), mentre les persones a càrrec fan una activitat, assisteixen a un espectacle o veuen una exposició. En cadascun dels casos caldrà definir quina és la millor opció: per exemple, en el cas del centre cívic s'haurà de veure si s'ofereix en l'horari d'un taller concret i, en el cas del teatre i el museu, veure quina periodicitat del servei té sentit oferir i si ha d'anar acompanyat d'una adaptació de l'oferta existent, com ara oferir funció en horari matinal.

Aquesta acció es farà en col·laboració amb la Quarta Tinència de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI com a continuació del treball que ja han iniciat oferint els serveis de cangur municipal.

Aquesta línia pot tenir un impacte positiu en les persones que assumeixen més responsabilitats de cures, majoritàriament dones, i també en les famílies sense xarxa de suport i pocs recursos per contractar ajuda. Tot i això, caldrà fer una avaluació del pilot per confirmar que aquesta línia té un impacte positiu en aquestes persones i valorar les opcions de sostenibilitat econòmica d'oferir aquest servei.

- > Adaptar una part dels habitatges per a artistes i creadors/ores que formen part del sistema municipal de residències, per a l'estada amb infants. Es tractarà, doncs, de reservar algunes de les habitacions dels habitatges, incloent-hi mobiliari i els materials necessaris, per a l'estada temporal d'infants.

5.2.7. Incorporació de la perspectiva de gènere en el disseny i la rehabilitació dels equipaments culturals

El juliol del 2021 es va presentar la Mesura de govern per uns equipaments municipals amb perspectiva de gènere, que dona criteris per introduir la perspectiva de gènere en el disseny dels equipaments, estableix processos, referents i normativa per introduir aquesta perspectiva en el disseny dels equipaments i en la seva avaluació, i defineix i facilita instruments per incorporar la perspectiva de gènere en el disseny dels equipaments.

Aquesta mirada, doncs, ha de passar a estar present en el disseny de tots els edificis nous que projecti l'ICUB i, sempre que sigui possible, també en les rehabilitacions d'edificis.

A continuació s'assenyalen algunes de les qüestions que caldrà tenir en compte, tot i que s'hauran d'adequar a cada espai i equipament, adaptar-les i afegir-ne de noves:

- > Tenir en compte les necessitats de la ciutadania i dels col·lectius que es preveu que facin ús dels equipaments en la fase de disseny.
- > Assegurar que l'equipament estigui connectat amb la trama urbana circumdant, connectar-lo amb l'espai públic i donar-hi un paper també en el disseny de l'equipament. No pensar en els equipaments com a edificis estancs sinó oberts a l'entorn i disposar d'aquest entorn com una extensió de l'equipament, fins i tot per poder fer-hi activitats.
- > Incorporar zones d'estada o espera adaptades a totes les necessitats.
- > Fer una distribució uniforme de la llum al carrer, especialment a l'espai de vianants i l'entrada a l'equipament, sense racons foscos ni obstruccions.
- > És important permetre la flexibilitat dels espais interiors perquè evolucionin i canviïn amb les necessitats de les persones.
- > Per augmentar l'autonomia de les persones amb diversitat funcional, de les criatures i de les persones grans, cal que els espais interiors estiguin dissenyats perquè totes les persones s'hi puguin moure lliurement i de manera autònoma, sense necessitar que ningú les acompanyi. L'autonomia és una combinació de bona connectivitat, accessibilitat, llegibilitat, seguretat i senyalització adequada.
- > Tenir uns lavabos que siguin de gènere neutre, que no discriminin en l'ús o la destinació per motius d'identitat o expressió de gènere i que almenys s'inclouï una opció amb vàter i rentamans en el mateix espai.
- > Incloure espais de lactància en els equipaments en els quals és habitual la presència de dones amb criatures lactants, com és el cas dels centres cívics.

D'altra banda, com ja s'apuntava a la mesura de govern "Cultura de base i sectors culturals: dret a la creació, l'experimentació, la recerca i la producció cultural", la projecció dels nous equipaments culturals també haurà de tenir en compte la possibilitat d'incloure residències temporals i allotjaments per a artistes i creadors/ores; els nous equipaments culturals també hauran d'incorporar la perspectiva de gènere, i aquesta mirada haurà d'estar present igualment en la rehabilitació i les obres de millora o d'adequació dels equipaments culturals.

←

https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/122951/1/MAQ_Mesura%20de%20govern%20per%20uns%20equipaments%20municipals%20amb%20perspectiva%20de%20gènere.pdf

←

<https://www.barcelona.cat/aqui-es-fa-cultura/sites/default/files/2021-11/Mesura%232.pdf>

5.3. Dret a una cultura oberta i diversa

5.3.1. Activitats educatives amb perspectiva de gènere als centres culturals

La mesura de govern “Cap a una política pública de cultura i educació” es va aprovar el mes d’abril del 2019. Tanmateix, algunes de les accions recollides en el seu pla d’acció encara no s’han posat en pràctica. Per això, enguany també es presentarà la mesura de govern “Cultura i educació: dret a la participació cultural i a l’educació i la pràctica artística al llarg de la vida” com una de les nou mesures del Pla de drets culturals.

Aquesta aposta innovadora per generar una política cultural-educativa municipal vol incidir en tres àmbits: en contextos escolars i d’educació formal, en entorns educadors no formals (activitats extraescolars, formació en el lleure, etcètera) i, finalment, en la dimensió educativa dels centres culturals de la ciutat.

Aquesta línia d’acció vol garantir que els programes i les activitats educatives dels centres culturals tinguin interioritzada la perspectiva de gènere. Per fer-ho es duran a terme les accions següents:

- > Elaboració d’un **manual sintètic** amb una sèrie de recomanacions i d’aspectes que cal tenir en compte a l’hora de dissenyar i portar a la pràctica activitats educatives incorporant la perspectiva de gènere.
- > Disseny d’un **qüestionari** que calgui respondre abans d’oferir qualsevol activitat educativa. Es tractaria d’una llista de control sobre les qüestions que s’han hagut de tenir en compte.

Aquests dos elements hauran d’adaptar-se a la realitat dels tipus d’equipaments i centres culturals i inclouran aspectes vinculats a la participació igualitària de l’alumnat en les activitats educatives. Així mateix, hauran d’estar a disposició de tots els equips que intervenen en la creació o la implantació de les activitats educatives, independentment de si són personal municipal, personal contractat per empreses o entitats que gestionen equipaments de titularitat municipal, o personal subcontractat.

5.3.2. Consolidació i ampliació de la metodologia dels plans per incorporar la perspectiva de gènere als museus municipals

Des del 2020, la Direcció de Memòria, Història i Patrimoni de l’ICUB, en col·laboració amb la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps, està impulsant i acompanyant el procés d’elaboració d’un pla estratègic per incorporar la perspectiva de gènere a cadascun dels museus i centres patrimonials municipals. L’any 2020 es van elaborar els plans del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, el Museu del Disseny, el Museu de la Música, el Monestir de Pedralbes, l’Arxiu fotogràfic de Barcelona i el Castell de Montjuïc, i l’any 2021 es continua amb la resta. [18]

L’elaboració d’aquests plans interpel·la tot l’equip dels centres, perquè analitza i afecta tots els àmbits (direcció, gestió de col·leccions, difusió i programes públics, contractació, i funcionament dels serveis interns). Després de fer un diagnòstic juntament amb els equips dels centres, es planteja un pla d’acció a partir de quatre blocs (activitat programada i públic; relat i rols; gestió, i comunicació, senyalització i espais).

Aquesta és la primera vegada que es fa un treball de diagnòstic i una planificació estratègica per incloure la perspectiva de gènere de forma coordinada en tot un

→

https://ajuntament.barcelona.cat/santandreu/sites/default/files/ple-nari/fitxers/mg_cap_a_una_politica_publica_de_cultura_i_educacio.pdf

18 →

Els museus i els espais patrimonials municipals que estan elaborant el Pla estratègic per incorporar la perspectiva de gènere enguany són: el Museu d’Història de Barcelona, el Museu Etnològic i de Cultures del Món, el Museu Frederic Marès, l’Arxiu Històric de la Ciutat, El Born CCM, el Servei d’Arqueologia i el Museu Picasso.

àmbit de la política cultural de la ciutat. A més, la voluntat no és donar entitat a cada pla sinó integrar-los orgànicament en els plans directors de cada centre. Es tracta, doncs, d'un exemple que cal seguir amb la resta d'equipaments municipals (centres cívics, biblioteques i fàbriques de creació) i també amb els programes estables (Grec, Quinzena de la Dansa, la Mercè, etcètera).

5.3.3. Consolidació de la programació paritària en tots els programes culturals municipals

L'Ajuntament ha avançat molt per aconseguir que les programacions culturals de tots els programes (festivals, cicles, festes, etcètera) compleixin els criteris de paritat. Tanmateix, cal consolidar aquesta dinàmica i integrar-la completament en tota l'acció municipal, sense excepcions.

Totes les direccions de l'ICUB han de marcar, tant a l'equip tècnic municipal com a tots els agents externs que hi col·laborin, la directriu d'incorporar la paritat com un requisit indispensable en qualsevol programació. Així mateix, aquesta directriu s'ha de fer extensiva als equipaments culturals amb gestió externalitzada.

La Unitat de Transversalitat de Gènere de l'ICUB serà la responsable de fer el seguiment de l'aplicació d'aquesta directriu.

5.3.4. Contractació pública amb perspectiva de gènere

L'any 2016 l'Ajuntament de Barcelona va fer pública la [Guia de contractació pública social](https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/sites/default/files/guia_contractacio_publica_social_cat_2.pdf). En aquesta guia es concreten mesures socials, d'inclusió social i d'igualtat de gènere per incentivar la contractació de les obres, els subministraments i els serveis amb empreses i professionals que executin els contractes públics.

←

https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/sites/default/files/guia_contractacio_publica_social_cat_2.pdf

En el cas dels contractes de serveis, que són els que majoritàriament se subscriuen en l'àmbit cultural, hi ha una sèrie de qüestions recollides en aquesta guia que haurien d'estar presents en tots els contractes de l'Ajuntament. A continuació s'analitzen aquestes recomanacions amb relació als serveis culturals des del punt de vista de la perspectiva de gènere:

- > La definició operativa de la prestació i de les persones destinatàries dels serveis ha de tenir cura que es compleixi la igualtat de gènere, segons les previsions legals que estableix la Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes.
- > Els contractes han de garantir la igualtat entre homes i dones en qüestions vinculades amb retribucions, convenis, assignació correcta de categories professionals i tipologia de contractes. En aquest sentit, cal assegurar que les dones no tinguin unes condicions laborals pitjors o que hi hagi dinàmiques de segregació horitzontal o vertical.
- > Cal assegurar que les empreses de més de cinquanta treballadors/ores tinguin un pla d'igualtat tal com estableix el Reial decret 901/2020, de 13 d'octubre, pel qual es regulen els plans d'igualtat i el seu registre i es modifica el Reial decret 713 /2010, de 28 de maig, sobre registre i dipòsit de convenis i acords col·lectius de treball (BOE núm. 272). I, en el cas que no estiguin legalment obligades a elaborar aquest pla, les empreses han de presentar les mesures aplicables en relació amb les persones treballadores que participaran en l'execució del contracte, a fi d'assolir la igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes en l'àmbit laboral, eliminar estereotips i fomentar una igualtat efectiva i real

entre dones i homes. Aquesta condició d'execució contractual ha de constar en el plec de clàusules administratives particulars o en el plec de condicions, d'acord amb la previsió de l'article 146.2 del text refós de la Llei de contractes del sector públic.

- > Pel que fa a la paritat de gènere en els perfils i les categories professionals, la Guia determina que aquesta consideració social es pot incloure en el plantejament d'un contracte públic municipal com una condició d'execució contractual, perquè el requeriment es considera essencial per a l'execució del contracte i s'imposa com una obligació de l'empresa contractista de garantir una paritat en els perfils i les categories professionals de les persones que executin el contracte o en el desenvolupament de llocs de responsabilitat directiva en l'execució del contracte.
- > En l'execució d'un contracte públic es poden donar unes condicions en què calgui assegurar l'aplicació correcta de la Llei 11/2014. En aquest sentit, en els contractes que tinguin una composició de mà d'obra significativa o tinguin la ciutadania com a destinatària de la prestació, es pot establir, com a condició d'execució contractual, l'acreditació per part de l'empresa de l'adopció de codis de conducta o protocols d'actuació per garantir la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació de les persones LGTBI en l'execució del contracte.
- > També es pot establir, com a condició d'execució contractual, que l'empresa contractista adopti mesures de conciliació corresponsable del temps laboral, familiar i personal en relació amb les persones ocupades en l'execució del contracte, o mesures econòmiques o assistencials que facilitin l'atenció de menors o persones dependents.

Així doncs, la Guia ja dona moltes pautes per poder garantir una contractació pública amb perspectiva de gènere; ara bé, l'àmbit cultural té algunes especificitats pel que fa als serveis que ofereix que cal tenir en compte per poder incloure-hi clàusules que tinguin un impacte significatiu.

Per això, aquesta línia d'acció es vincula a la línia "5.2.2. Clàusules socials en cultura" de la mesura de govern "Cultura de base i sectors culturals: dret a la creació, l'experimentació, la recerca i la producció cultural". Aquesta línia proposava la creació d'un grup de treball format per personal municipal i professionals externs amb l'objectiu d'establir una sèrie de clàusules socials adaptades als tipus de serveis i activitats culturals que l'Institut de Cultura contracta. En aquest grup de treball hi hauran de participar persones amb coneixement sobre l'aplicació de la perspectiva de gènere per garantir que aquesta mirada també hi estigui present. El resultat del treball d'aquest grup serà la redacció d'un conjunt de clàusules que puguin ser incloses en plecs futurs de contractació de serveis culturals atenent a la seva idoneïtat vers l'objecte del contracte.

5.3.5. Debat i reflexió sobre cultura feminista en el marc d'unes jornades internacionals sobre drets culturals

Per tal de continuar avançant en la reflexió sobre els drets culturals, al final del 2022 se celebraran unes jornades internacionals organitzades per l'Institut de Cultura de Barcelona.

Aquestes jornades seran una oportunitat per aprofundir en la reflexió sobre què és i com dissenyar i implantar una política cultural feminista. Així doncs, com que

→

<https://www.barcelona.cat/aqui-es-fa-cultura/sites/default/files/2021-11/Mesura%232.pdf>

aquesta qüestió és un dels principis del Pla de drets culturals, caldrà que estigui molt present i dedicar-hi espais (taules, tallers, ponències, etcètera) específics, però també caldrà introduir aquesta mirada en la resta de temes que es toquin.

5.3.6. Campanya de comunicació sobre la perspectiva de gènere en la cultura

La comunicació i la difusió cultural esdevenen estratègiques per fer arribar a la ciutadania els canvis i l'evolució de les polítiques públiques. Aquesta mesura de govern suposa el primer pas cap a una política cultural municipal feminista, però, sobretot, suposa la materialització d'un compromís polític. Per aquest motiu, aquesta darrera acció de la mesura vol donar resposta a la necessitat de sensibilitzar els públics de la cultura i la ciutadania en general sobre la importància d'aplicar la perspectiva de gènere a la cultura.

Es proposa dissenyar una campanya de comunicació a escala de ciutat que transmeti l'impacte positiu d'una acció cultural feminista, en els marcs que planteja aquest document. Es tractaria, doncs, d'aportar una reflexió sobre els estereotips de gènere, sobre la importància de la representació paritària en els productes i les expressions culturals, i sobre les desigualtats que es reproduïen en les dinàmiques culturals de manera més o menys evident.

Aquesta campanya també serviria per continuar reforçant el compromís de l'Ajuntament de Barcelona amb la transversalitat de gènere i la política pública feminista.

CULTURA I ESPAI PÚBLIC: DRET A L'ACCÉS I A LA PARTICIPACIÓ CULTURAL AL CARRER

Missió

Impulsar l'espai públic com un dels escenaris principals de la vida cultural de la ciutat garantint el dret a la ciutat i a la participació cultural de manera sostenible.

Objectius

La ciutat, i sobretot els seus espais públics, contenen una dimensió cultural implícita i ordinària que es manifesta en les pràctiques i els costums de la ciutadania; i una dimensió cultural explícita, que es reflecteix en el patrimoni, l'arquitectura, l'urbanisme, l'ordenació de l'espai, el disseny, l'art públic, el paisatge i la relació amb el medi natural.

Aquesta mesura vol atendre ambdues dimensions, generant les condicions necessàries per millorar el dret de la ciutadania a expressar, viure i participar de la cultura a l'espai públic.

En aquest sentit, els objectius que persegueix aquesta mesura de govern són els següents:

- > Aportar la mirada cultural a la planificació urbana de la ciutat per garantir la conservació del patrimoni, l'expressió de les memòries i l'exercici de la creativitat.
- > Garantir l'ús cultural de l'espai públic i l'expressió de totes les pràctiques presents a la ciutat.
- > Aprofundir en noves formes d'ús cultural de l'espai públic.
- > Desenvolupar una acció cultural que incorpori en la reflexió, la creació i l'execució la mirada ambiental.
- > Reduir els desequilibris existents entre els usos culturals de l'espai públic en zones i barris diversos de la ciutat.

Tot plegat, però, tenint molt present que la gestió de l'espai públic i els espais compartits comporta una complexitat i un seguit d'equilibris que no es poden perdre de vista. Cal plantejar i impulsar les expressions i activitats culturals al carrer atenent l'impacte i l'afectació que poden arribar a tenir i estimular la coexistència d'usos de l'espai públic tot garantint la convivència al conjunt de la ciutat.

Línies d'acció

5.1. Dret a espais públics culturals

Les línies d'acció recollides en aquest apartat responen a projectes i programes dissenyats per esdevenir dispositius de promoció i foment de la cultura als carrers i a l'espai públic de la ciutat.

5.1.1. Programa d'art urbà de Barcelona

L'Institut de Cultura de Barcelona, conjuntament amb l'Institut Municipal del Paisatge Urbà (IMPU) i el Servei del Departament d'Intervenció Social a l'Espai Públic, està treballant en el disseny i la implementació d'un programa de ciutat que permeti desenvolupar un nou sistema de funcionament dels espais d'intervenció artística utilitzant el llenguatge de l'art urbà a l'espai públic.

L'art urbà engloba algunes de les tendències i manifestacions artístiques que tenen com a suport i context específic l'espai públic a partir del llenguatge de les arts plàstiques i visuals i, cada cop més, fins i tot, la performativa. En el terme *art urbà* hi tenen cabuda diferents tendències i estils, ja sigui el grafit, el muralisme, la il·lustració, el collage, o les arts lumíniques, que tenen en comú que són concebuts i prenen sentit pel fet d'ubicar-se a les places, parcs, carrers o façanes de qualsevol trama urbana i amb una temporalitat definida i efímera.

Aquest programa d'art urbà ha de servir per establir un sistema que permeti facilitar la planificació, gestió, de les intervencions artístiques d'aquestes disciplines que es duguin a terme a la ciutat. En aquest sentit, es poden diferenciar dos grans àmbits d'intervenció. Per un costat, les intervencions que tenen lloc en **murs i espais accessibles de l'espai públic**. Es tracta d'intervencions de petit format i mitjà format en espais que són de més fàcil intervenció.

Un segon àmbit seria les **intervencions de gran format**, principalment, en mitgeres [19] i testers.

Quant al primer àmbit, es podrien diferenciar dos grans tipologies de línies per treballar. Cadascuna d'elles tindria associades unes característiques i un sistema de funcionament específic:

- > **Murs oberts:** són aquells espais en els quals es permet desenvolupar l'expressió artística lliure a través de qualsevol disciplina plàstica per qualsevol persona en espais específicament localitzats i senyalitzats. L'únic requeriment seria el de seguir un codi bàsic de funcionament i convivència en l'ús dels espais.

A través del programa es treballarà per posar a disposició de la ciutadania de Barcelona murs oberts a la totalitat dels districtes de la ciutat i s'habilitarà un sistema municipal d'informació sobre la ubicació i les característiques dels espais mitjançant un espai web.

- > **Murs regulats:** són aquells espais en els quals es realitzen intervencions a través de qualsevol disciplina plàstica però vinculades a un determinat projecte de dinamització comunitària o promoció artística. En aquest tipus de murs es prioritzaran els projectes que tinguin una voluntat d'implicació amb el territori i que estiguin vinculats a la comunitat més propera. Serien espais o bé gestionats per equipaments socials i

← 19

Les mitgeres són aquelles parets anònimes, divisòries de propietats, sense cap mena de protagonisme en l'aspecte exterior de l'edifici, que, arran de canvis urbanístics, queden exposades a la nostra visió, en permanent estat provisional.

culturals propers (casal de joves, centres cívics, etc.) o bé que formen part d'un determinat programa de sensibilització o divulgació social o cultural que es desenvolupi en aquell barri i districte.

En el cas del segon àmbit de grans intervencions es treballarà per definir un protocol que estableixi les característiques i condicions que ha de tenir la mitgera o superfície on desenvolupar la proposta (quant a emplaçament, conservació i estat d'aquesta), així com els criteris per desenvolupar la proposta pròpiament dita.

Finalment, aquest Programa d'art urbà integrarà també la projecció i el disseny del projecte per a la posada en funcionament del **Centre d'Art i Creativitat Urbana "EL CILINDRE D'HORTA"**, ubicat al carrer de Beatriu, 30, al districte d'Horta-Guinardó. El Cilindre haurà de ser un espai de referència en l'àmbit de l'art urbà que posarà a disposició d'artistes i ciutadania informació, acompanyament, recursos, formació i divulgació sobre l'art urbà. Així mateix, esdevindrà un centre de recerca i reflexió sobre aquestes expressions des d'una perspectiva cultural, experimental, d'innovació, antropològica i contemporània en constant diàleg amb altres espais culturals de la ciutat i donant suport a projectes sorgits en altres territoris al voltant de l'art urbà.

Les funcions i els serveis que preveu incloure aquest nou referent de l'art urbà a la ciutat són els següents:

- > Punt d'informació i assessorament sobre art urbà.
- > Punt de referència dels programes i accions municipals al voltant de l'art urbà i les pràctiques experimentals artístiques a l'espai públic.
- > Formació tant divulgativa i de sensibilització com especialitzada.
- > Impulsor de projectes i programes artístics vinculats als territoris més propers.
- > Espai d'exhibició i espai de divulgació tant d'interior com d'exterior.
- > Espai de trobada i reflexió al voltant de la promoció de l'art urbà i les seves diferents manifestacions artístiques.
- > Espai de suport i inclusió de projectes de creació d'art urbà.
- > Espai amb perspectiva i connexions a escala internacional amb altres equipaments i projectes de característiques similars.

L'equipament, a més, actuarà com a node central d'una proposta de galeria urbana a l'espai públic que estarà compresa entre l'equipament juvenil Espai Boca Nord, a un costat, i la plaça de Botticelli, per l'altre.

Aquest projecte és fruit de l'impuls conjunt del Districte d'Horta-Guinardó, l'Institut de Cultura de Barcelona i l'Institut Municipal del Paisatge Urbà (IMPU).

Finalment, caldrà mantenir i ampliar els recursos i suport adreçats a les entitats i els projectes d'art urbà que s'estan desenvolupant a la ciutat per tal de fer possible un ecosistema d'agents divers i representatiu com es dona en el cas d'altres sectors culturals de la ciutat.

En relació amb la planificació i urbanització d'espais públics, caldrà incorporar en els plans d'usos elements d'intervenció artística per poder dissenyar prèviament els espais més idonis on es puguin fer intervencions tant pel que fa a murs accessibles com de grans intervencions.

5.1.2. Superilles culturals

El projecte de les superilles ha fet un pas endavant en els darrers anys i ha esdevingut un referent d'intervenció urbanística a escala internacional. Així mateix, gràcies a l'urbanisme tàctic dut a terme des de l'esclat de la pandèmia, s'ha pogut donar resposta a necessitats de la ciutadania i dels sectors econòmics d'una manera ràpida. Tots aquests nous espais ja són eminentment culturals en la mesura que allotgen diferents expressions i formes de vida de la ciutadania. Cal, doncs, fer un pas més enllà i institucionalitzar l'ús cultural de les superilles.

El programa superilles culturals s'integrarà en el mateix disseny de les noves places i eixos verds que s'estan creant en diferents barris i districtes de la ciutat. Es tractarà d'afegir les necessitats culturals de la ciutadania als nous espais a través de diferents mecanismes:

- > Convidant i promovent la participació dels agents culturals del territori (equipaments, entitats, empreses i professionals de la cultura) en els processos de diagnòstic i propositius que es desenvolupen en cadascun dels espais projectats dins de Superilles Barcelona.
- > Incorporant elements específics en el disseny urbanístic que facilitin l'ús cultural de les superilles i els eixos verds com, per exemple, punts de llum i energia estratègicament situats per facilitar la celebració d'espectacles o concerts, o estructures fixes i mòbils que puguin fer la funció d'escenari.
- > Promovent l'activació de l'ús cultural de les superilles per part d'equipaments i agents culturals de la ciutat.

5.1.3. Línia Cultural Rambla

El projecte global de transformació de la Rambla de Barcelona incorpora una estratègia cultural específica que inclou tot un conjunt d'accions per construir una nova vivència quotidiana de la Rambla a través de les pràctiques culturals i comunitàries del veïnat. Es tracta d'una estratègia coordinada entre l'Institut de Cultura de Barcelona, el Districte de Ciutat Vella i l'empresa municipal Foment de Ciutat.

Línia Cultural Rambla es desplega en tres grans línies de treball:

- > La potenciació d'activitat cultural i comunitària de proximitat a la via pública a través de les Àgores Rambles, així com de la participació de l'ampli conjunt d'equipaments culturals ubicats al mateix passeig.
- > La vinculació del passeig amb esdeveniments culturals de ciutat que no tenien presència en aquest espai o que si ja en tenien no ho feien compartint un context o estratègia de dinamització conjunta.
- > La creació d'imaginari col·lectiu de la Rambla com a espai receptor i productor de cultura local i d'activitats de referència que el potenciïn.

Les **Àgores Rambles** són una oportunitat de crear nous espais de cultura a la via pública. No són uns espais tancats de programació cultural sinó que poden

anar articulant diferents propostes culturals en diferents espais de la Rambla. Actualment, hi ha tres tipologies d'àgores en funcionament:

- > **Àgora Radiofònica:** és un espai radiofònic creat en un quiosc de floristes en desús que té l'objectiu de donar veu als veïns i veïnes, entitats, institucions, esdeveniments i comunitats de les Rambles, amb la mirada posada a recuperar aquest emblemàtic passeig per a la ciutadania de Barcelona. Ràdio Rambles dona veu a programes propis de la Línia Cultural del projecte de transformació de la Rambla, però també a programes d'entitats, col·lectius i Institucions que s'han presentat a la primera convocatòria pública.

<https://xrcb.cat/ca/radio/radio-rambles/>

- > **Àgora Infantil:** es treballa amb la Biblioteca Andreu Nin per oferir espectacles infantils al Pla del teatre de manera quinzenal durant els mesos de primavera, estiu i tardor. Aquesta àgora apropa el públic infantil i familiar al cor de la Rambla.

<https://ajuntament.barcelona.cat/lesrambles/es/el-agora-infantil>

- > **Àgora Musical:** espai d'escenari musical creat a la plaça Reial amb diferents agents culturals com les escoles de música del districte, sales de concerts o equipaments culturals de l'àmbit Rambla per oferir concerts amb l'objectiu d'apropar públic local a aquest emblemàtic espai de l'àmbit.

<https://ajuntament.barcelona.cat/lesrambles/es/el-agora-musical>

Pel que fa als **esdeveniments culturals de ciutat i de barri**, les accions realitzades fins a aquest moment s'han centrat a aconseguir que determinats festivals i certàmens culturals de la ciutat tinguessin la seva realització total o parcial a la Rambla. Ha estat així, doncs, la celebració del BCNegra ambientat a la Rambla (finalment fet en línia per qüestions de restriccions sanitàries) o la inauguració del festival comunitari Raval(s) celebrat a la rambla de Canaletes. També ha donat suport a altres propostes impulsades per entitats i col·lectius del territori directament implicats en la promoció de les Rambles.

Finalment, pel que fa a la **creació d'un imaginari col·lectiu de la Rambla**, representa la voluntat de transmetre, amb i a través de la feina compartida amb els agents socials i culturals involucrats, la possibilitat de recuperar per a la ciutadania de Barcelona, sobretot el veïnat de la Rambla, tant els seus equipaments com la seva via pública com un espai emblemàtic receptor i productor de cultura.

5.1.4. Desbordament dels equipaments culturals

Aquesta línia d'acció respon a la voluntat de l'Ajuntament de Barcelona de posar les persones al centre de la planificació i l'ordenament de l'espai públic, guanyant espai als vehicles i generant nous espais de trobada, relació i expressió social i cultural. Es tracta d'una continuació de la "Línia 5.1.2. Superilles culturals" d'aquesta mateixa mesura on s'apunta la voluntat de promoure la participació activa dels equipaments i els agents culturals en la dinamització cultural de les superilles i els eixos verds. Tanmateix, cal anar un pas més enllà i definir nous programes i directrius que canviïn la manera de funcionar dels equipaments culturals de la ciutat.

Amb aquesta línia s'apunten una sèrie d'actuacions a curt i mitjà termini per garantir que els equipaments culturals desbordin el seu espai físic obrint-se a l'espai públic.

Un dels elements clau per al desplegament d'aquesta línia demana dissenyar els projectes culturals dels equipaments culturals de la ciutat com quelcom que en depassa les parets. És a dir, plantejar el projecte cultural com una proposta que es desplega i impacta en el territori proper, **un plantejament que ha d'incloure la consideració de l'espai públic proper com un espai de programació i desenvolupament del programa cultural regular de l'equipament, així com de la seva estratègia de dinamització i acció comunitària.**

El desplegament d'aquesta línia incorpora una anàlisi de les possibilitats i les necessitats de cada equipament tenint-ne en compte la ubicació i l'entorn. Algunes de les actuacions que s'aniran implementant en diferents nivells són les següents:

- > Incorporar a tots els concursos públics de direccions d'equipaments i de gestió d'aquests l'obligatorietat d'analitzar l'espai públic adjacent per fer-hi una proposta de dinamització i programació regular.
- > Definir, consensuar i posar en pràctica els recursos i les eines necessàries perquè tant el mateix ICUB com els districtes promoguin l'ús de l'espai públic adjacent com a espai de programació i activitat entre els equipaments que depenen de cadascún.

Totes aquestes accions es dissenyaran en col·laboració amb els districtes de la ciutat, per tal d'assegurar que es tinguin en compte les singularitats i les necessitats de cada barri i cada equipament.

5.1.5. Consolidació de la vinculació entre cultura i sostenibilitat

L'Ajuntament de Barcelona té una llarga trajectòria com a agent de sensibilització i divulgació sobre l'emergència climàtica i totes les temàtiques derivades. A través de la Xarxa d'equipaments ambientals (la Fàbrica del Sol, els ateneus de fabricació, el Centre de la Platja, les aules ambientals, etc.) i també gràcies a programes i xarxes ciutadanes (Barcelona + Sostenible, Consell Ciutadà per la Sostenibilitat, etc.), es generen al llarg de l'any una gran quantitat de programacions, espais de reflexió, activitats, exposicions, materials divulgatius o celebracions. Ara bé, tota aquesta tasca es dona de manera paral·lela a l'acció dels equipaments, sectors i els agents culturals, molts dels quals estan també treballant en aquesta mateixa línia. Si entenem que l'emergència climàtica és un repte global, més que mai cal sumar esforços també des d'una perspectiva local.

A partir d'aquesta línia, doncs, es crearà un **marc per consolidar totes les activitats i programacions** que ja s'estan desenvolupant des del sector cultural i que tenen per objectiu la sensibilització i la reflexió sobre els reptes climàtics i la sostenibilitat.

En el procés per desenvolupar aquest nou marc, ja es poden apuntar algunes accions per estudiar i valorar:

- > Ampliar la mirada de sostenibilitat en cultura dins del Programa de beques i subvencions.
- > Incorporar una línia de treball sobre sostenibilitat i cultura i emergència

climàtica a l'Oficina Ciutadana de la Cultura (OCCU). L'OCCU esdevindrà l'espai municipal de referència per a la reflexió i el debat crític sobre les polítiques culturals de la ciutat, amb la voluntat que aquests debats arribin i interessin no només als i a les professionals de la cultura, sinó al conjunt de la ciutadania. En aquest sentit, el debat sobre la relació que s'estableix entre la cultura i la sostenibilitat, la definició d'un desenvolupament cultural sostenible o les sinergies entre les polítiques ambientals, les socials i les culturals, són algunes de les qüestions que caldrà tractar.

- > Aprofitar la utilització de l'espai públic i els espais verds de la ciutat que allotgen programacions, festivals i celebracions culturals per donar a conèixer i destacar aquests espais.
- > Prendre com a referència la línia de treball de Barcelona Film Commission i Catalunya Film Commission, facilitant recursos i guies d'actuació per assegurar la sostenibilitat en les produccions audiovisuals.

5.2. Dret a l'expressió artística i cultural al carrer

Les línies d'acció recollides en aquest apartat responen a actuacions per protegir i facilitar que els agents culturals en concret, i la ciutadania en general, puguin fer un ús cultural de l'espai públic de Barcelona.

5.2.1. Regulació de l'activitat de música al carrer

Gràcies a l'intens treball de recerca i de reflexió conjunta entre l'ICUB a través del programa Cultura Viva, els col·lectius d'artistes, els responsables dels districtes de la ciutat i de l'Àrea d'Ecologia, Urbanisme, Infraestructures i Mobilitat, el 2019 [20] es va posar en marxa el programa "Barcelona Música al carrer" en paral·lel a definir un nou marc normatiu que regulés aquesta activitat al conjunt de la ciutat.

Al llarg de la història, fer música al carrer ha suposat un intercanvi cultural que ha permès accedir a la música en viu, experimentar i donar a conèixer nous estils i instruments variats. Tot i així, aquesta activitat no sempre s'ha entès com un enriquitment cultural i sovint s'ha gestionat des d'una consideració d'ordre públic. La voluntat de transformar aquesta activitat en un projecte cultural busca dotar-la d'una nova significació, reassignant el valor cultural i de relació que confereix a l'espai públic, tot respectant la convivència amb la resta d'usos ciutadans.

El projecte proposa un enorme salt d'escala. Fins ara se cenyia a l'excepcionalitat del Districte de Ciutat Vella, però a partir del canvi de gestió de les llicències es podrà ampliar a tots els districtes de la ciutat. Al llarg d'aquest any 2022 s'ampliarà el nombre de punts de música a la ciutat a prop de cinquanta, [21] la qual cosa comportarà un augment del nombre de músics i músiques autoritzats a realitzar aquesta activitat mitjançant un mecanisme d'accés al projecte molt més àgil i transparent.

Una de les primeres missions del projecte és dignificar l'activitat de la música al carrer i a tots i totes les artistes que hi vulguin o necessitin dur-la a terme. I per això, entre altres coses, el projecte estableix i promou una mediació amb tots els agents implicats i busca processos i activitats que permetin una millor convivència entre l'activitat artística i la resta d'usos de l'espai públic.

Aquest projecte, a més, empeny la comunitat de músics participants a corresponsabilitzar-se i participar en el disseny i la gestió del projecte, establint mecanismes per a la proposta de millores i noves formes d'organitzar-se.

20 →

El projecte neix al Districte de Ciutat Vella el 2001 i el 2019 n'assumeix la gestió l'ICUB.

21 →

S'està realitzant un treball conjunt amb els equips tècnics i gerencials de tots els districtes de la ciutat per identificar els millors llocs on ubicar un punt de música al carrer, tenint en compte les necessitats dels músics participants, la dinamització social i comercial del barri i el respecte pel descans i la resta d'activitats ciutadanes.

5.2.2. Taula de treball sobre l'ús de l'espai públic per a la cultura popular compartida amb els districtes: "Esdeveniments a l'espai públic"

Aquesta és una acció que també tindrà el seu reflex en la tercera mesura de govern que desplega el Pla de drets culturals de Barcelona: "Cultures populars: dret a les pràctiques populars i tradicionals com a espais de participació i cohesió social".

Amb l'objectiu de facilitar l'ús del carrer com l'espai idoni per a les manifestacions i trobades dels col·lectius que participen de la cultura popular i tradicional, però a la vegada establint un marc clar, just i respectuós amb tots els seus usos, s'ha creat la taula de treball d'"Esdeveniments a l'espai públic", posant un accent especial en les activitats de **cultures populars al carrer**. És un espai tècnic de treball liderat des de l'ens encarregat de la coordinació territorial a escala d'Ajuntament i amb representació a més dels districtes dels àmbits municipals en matèria de cultura, urbanisme, i prevenció i seguretat.

El carrer ha d'esdevenir un espai hàbil per a les manifestacions culturals populars, per al seu gaudi i per facilitar-ne el vessant integrador i cohesionador, però, a la vegada, cal garantir que aquestes manifestacions es realitzin amb total seguretat tant pels seus actors com pels participants o espectadors i preservant la convivència amb altres usos i el veïnat resident. Aquesta seguretat ha d'incloure els riscos derivats de la mateixa activitat i el màxim respecte a les normes de civisme i convivència.

La taula s'encarregarà concretament del següent:

- > Harmonitzar els processos administratius i els criteris d'ús de l'espai públic tot facilitant un accés equitatiu als diferents col·lectius culturals i fent-ne compatible l'ús amb la seguretat i la convivència cívica.
- > Plantejar millores en la tramitació de les autoritzacions per a la realització de les activitats.
- > Promoure el disseny de l'espai públic com a espai de sociabilitat amb mirades específiques a la diversitat cultural i a les activitats culturals d'infants i joves.
- > Elaborar un calendari anual d'activitats de l'àmbit de les cultures populars amb una mirada específica als esdeveniments de barri, i garantir-ne una distribució dosificada en el temps i una certa coordinació.
- > Disposar d'una cartografia informada sobre els espais públics i les seves característiques per albergar-hi activitats, així com un calendari anual de les seves ocupacions i volum d'activitats.
- > Facilitar la gestió integral dels esdeveniments per part de les entitats i de les seves demandes a cada districte, tant en allò que té a veure amb la necessitat d'infraestructures, com d'altres serveis relacionats amb l'activitat, així com el seu seguiment i avaluació.

5.2.3. Descentralització de l'oferta cultural

L'Ajuntament de Barcelona fa anys que ha posat en marxa diversos circuits d'exhibició multidisciplinària: el Barcelona Districte Cultural, el programa Temporals, Pantalla Barcelona, la Quinzena Metropolitana de Dansa i la Sala Barcelona són els principals referents d'aquesta aposta per l'exhibició. Tots busquen, d'una

banda, descentralitzar l'oferta cultural apropant-la a tots els barris i, de l'altra, millorar les oportunitats laborals dels sectors creatius. Així mateix, els grans esdeveniments i festivals de la ciutat com la Biennal de Pensament "Ciutat oberta", la Biennal Ciutat i Ciència, les Festes de la Mercè o el Festival Grec també han esdevingut pols de programació i dinamització cultural repartits pels diferents barris i districtes de la ciutat.

Amb aquesta línia, doncs, es vol **consolidar i ampliar les activitats i les programacions a l'espai públic de tots els programes de l'ICUB i dels grans esdeveniments** com a principal actiu per impulsar l'accés i la participació ciutadana. Així mateix, aquesta línia també vol marcar directrius clares que promoguin el suport a aquelles iniciatives sorgides des dels territoris i districtes, que tinguin la vocació de tenir un impacte a la ciutat. És a dir, festivals, programacions o altres projectes singulars sorgits per iniciativa d'institucions o entitats de districte s'han de visibilitzar i reforçar per mostrar el caràcter policèntric de la ciutat respecte a la generació de projectes i continguts culturals. [22]

22 →

Altres accions vinculades a la descentralització de les programacions es poden trobar a la primera mesura de govern del Pla de drets culturals "Cultura als barris i acció comunitària: dret a les pràctiques culturals i noves centralitats".

Disponible en línia: <https://www.barcelona.cat/aqui-es-fa-cultura/sites/default/files/2021-11/Mesura%231.pdf>

5.2.4. Grup de treball sobre les fogueres de Sant Joan

La tradició de fer fogueres la nit de Sant Joan es remunta molt enrere i a Barcelona, tot i que han disminuït molt en les darreres dècades, continuen havent-hi grups, entitats i col·lectius de veïns i veïnes que mantenen la tradició.

La relació entre el solstici d'estiu i el foc es manté des de les primeres civilitzacions mediterrànies que ja celebraven la nit més curta de l'any encenent foc. Al llarg de la història, aquest ritual ha perviscut en diferents circumstàncies, però la tradició del foc es manté gràcies al seu caràcter social, col·lectiu i cerimonial.

Arran de la davallada del nombre de fogueres a la ciutat i de la detecció de diferències de criteris entre districtes en l'aplicació de la normativa, l'any 2019 es va crear la plataforma #CrememBarcelona formada per persones i entitats vinculades a les fogueres barcelonines i també persones a títol personal seguidores de l'àmbit festiu barceloní. Aquesta plataforma té com a objectiu protegir la tradició de les fogueres de Sant Joan i demana, per tal de garantir aquesta protecció, la declaració de les fogueres de la nit de Sant Joan a Barcelona com un bé cultural d'interès local (BCIL), [23] en el seu vessant de l'immaterial.

23 →

Un BCIL és una categoria de protecció del patrimoni cultural català, atorgada a un bé, tant moble, immoble o immaterial, que, tot i la seva importància, no compleix les condicions pròpies dels béns culturals d'interès nacional (BCIN).

Seguint el compromís de l'Ajuntament de Barcelona per l'ús i l'expressió cultural a l'espai públic i pel foment, el respecte i la protecció de les expressions de cultura popular, es crearà un **grup de treball format per persones vinculades a la plataforma i les diferents àrees de l'Ajuntament** afectades (Direcció de Memòria, Història i Patrimoni i Direcció de Teixit Cultural de l'ICUB, l'Àrea de Medi Ambient i Serveis Urbans de la Tinència d'Ecologia, Urbanisme, Infraestructures i Mobilitat, l'Àrea de Prevenció i Seguretat i la Direcció de Serveis de Planificació i Coordinació de Patrimoni) per analitzar i avaluar les possibilitats de reconèixer les fogueres de Sant Joan com a bé d'interès local (BCIL).

5.2.5. Comissió de la Nit

La gestió de la nit és un àmbit on intervenen moltes variables que cal tractar amb una estratègia clara que pugui donar resposta al màxim de necessitats i reptes que pertoquen. Combinar el descans del veïnat amb les activitats econòmiques, l'ús de l'espai públic, l'oci i l'activitat cultural és una tasca complexa que cal abordar. En l'àmbit cultural, concretament, la nit està associada a determinats tipus de pràctiques, d'expressions i de programacions culturals. La cultura de club n'és

un exemple clar i Barcelona és una ciutat referent a escala europea en aquest tipus d'activitat i programació musical.

En els darrers temps les restriccions derivades per la situació sanitària provocada per la covid-19, el tancament de l'oci nocturn i les limitacions horàries van provocar greus problemes d'aglomeracions de persones a l'espai públic a les nits. A més de gestionar la immediatesa de la reacció a aquestes situacions, la Cinquena Tinència d'Alcaldia de Prevenció i Seguretat de l'Ajuntament va posar en marxa un procés per **impulsar l'abordatge integral del fenomen de l'oci i de les activitats nocturnes a Barcelona** des dels diversos sectors de la ciutat que hi estan relacionats. Així es va crear la Taula ciutadana per a una nit cívica i segura i l'elaboració d'un diagnòstic sobre l'estat de la qüestió sobre l'oci nocturn a la ciutat de Barcelona.

Partint del compromís de l'Ajuntament de Barcelona en la protecció de les expressions i els sectors culturals que generen riquesa en tots els sentits (cultural, econòmica i social), però sense obviar els problemes i els conflictes que es generen en l'àmbit de ciutat, **s'estudiarà la creació de la figura de la Comissió de la Nit, per a un abordatge integral i compartit de la vida nocturna**. Un òrgan d'anàlisi i decisió municipal format per representants de totes les àrees i regidories implicades (Tinència d'Ecologia, Urbanisme, Infraestructures i Mobilitat, Tinència de Prevenció i Seguretat, Regidoria d'Emergència Climàtica i Transició Ecològica i l'Institut de Cultura de Barcelona, Coordinació Territorial i districtes). L'objectiu d'aquesta comissió serà dissenyar una estratègia d'actuació que sigui compartida i que permeti trobar els equilibris necessaris per definir les accions.

5.3. Dret a una planificació urbanística amb perspectiva cultural

Les línies recollides en aquest apartat responen a la voluntat d'avançar cap a la integració de la perspectiva cultural en el disseny, la planificació, les intervencions i les regulacions urbanístiques de la ciutat, de la mateixa manera que en els darrers anys la perspectiva feminista ha tingut un paper cabdal en la transformació del model urbà.

Ara bé, aquesta nova perspectiva s'ha de fer des del paradigma dels drets culturals, garantint un ús i una participació cultural diversa a l'espai públic per part de la ciutadania, i reconeixent el paper del teixit cultural de la ciutat en el foment de les pràctiques culturals i el seu accés.

5.3.1. Protecció de la música en la normativa urbanística

Les sales de música i els concerts en directe s'han anat reduint en els darrers anys a la ciutat de Barcelona. Les causes d'aquesta davallada són diverses, però un dels problemes més habituals de les sales es deriven de conflictes amb veïns i veïnes que presenten queixes pel soroll, ja sigui producte directe de la programació o de les aglomeracions de persones a les entrades i sortides de les sales.

Les bones insonoritzacions i el respecte al descans del veïnat són prioritats per a l'Ajuntament (la inversió municipal en la millora de sales privades i els canvis normatius realitzats per als Espais Cultura Viva en són exemples); tanmateix, també és necessari trobar fórmules per garantir la supervivència de la riquesa musical de la ciutat, protegir agents culturals consolidats i promoure el naixement de nous projectes. Al Regne Unit fa anys que s'està treballant en un model basat en el **principi de l'agent de canvi (Agent of Change)**. Es basa en la idea que quan una persona,

empresa o administració (agent) introdueix un nou ús del sòl és responsable de gestionar l'impacte d'aquest canvi. L'exemple més clar es dona quan es construeix una nova promoció d'habitatges al costat d'una sala de concerts o un club musical ja en funcionament. El canvi de normativa a partir del principi de l'agent de canvi estableix que, en les actuacions per garantir que el nou desenvolupament (el nou edifici d'habitatges, per exemple) es pugui integrar eficaçment amb les empreses i instal·lacions comunitàries existents (per exemple, una sala de concerts), és responsabilitat del nou agent assumir totes les adaptacions per mitigar les molèsties ocasionades per les instal·lacions preexistents.

Seguint com a referència el principi d'*Agent of Change*, s'iniciarà un **treball d'anàlisi per revisar la normativa urbanística** que s'aplica a l'hora de portar a terme noves promoció d'habitatges, comerços o nous equipaments públics o privats a la ciutat perquè es tinguin en compte els establiments culturals preexistents, se'n respectin els usos i es facin càrrec de les adaptacions que cada projecte requereixi per integrar-se en el teixit i l'activitat cultural de la zona.

5.3.2. Nous usos per als espais verds de la ciutat

El Decret 112/2010, de 31 d'agost, pel qual s'aprova el Reglament d'espectacles públics i activitats recreatives, determina quins són els requisits, les limitacions i les característiques d'aquestes activitats. El Decret recull un catàleg de les activitats que estan regulades per aquesta norma: espectacles públics (representacions, actuacions, exhibicions, projeccions, competicions o activitats d'altre tipus adreçades a l'entreteniment o al lleure, realitzades davant de públic, i dutes a terme per artistes, intèrprets o actuants) i activitats recreatives (bars i restaurants musicals, discoteques, sales de ball, sales de festa, sales de concert o cafè-teatres).

La normativa, a més, també distingeix entre espectacles públics o activitats recreatives de caràcter ordinari (es realitzen de manera habitual en establiments fixos o eventuais) i els de caràcter extraordinari (es realitzen en establiments que disposen de llicència per a una activitat diferent de la que es pretén desenvolupar, o en un espai obert al públic o en altres establiments que no tenen la consideració de locals de concurrència pública). D'acord amb la normativa vigent, només es poden realitzar un nombre màxim de dotze espectacles o activitats recreatives de caràcter extraordinari a l'any.

L'activitat i la programació cultural és diversa i pot incloure diferents tipus d'activitats; els equipaments i els agents culturals i l'ús que poden fer de l'espai públic pot ser molt divers i tenir necessitats diverses en diferents moments. Una problemàtica concreta es dona quan agents culturals volen fer ús d'un espai públic (plaça, parc o carrer) que té la qualificació urbanística de vial o de parc per fer-hi activitats culturals que surten de la seva activitat regular.

Segons la normativa vigent, els vials i els parcs no tenen un ús recreatiu o d'espectacle i, per tant, qualsevol ús cultural que se'n faci topa amb la limitació de dotze espectacles o activitats recreatives l'any. Aquesta línia d'actuació proposa estudiar la **modificació de l'ús d'aquestes zones que topen amb aquesta limitació per garantir l'ús cultural de l'espai públic. Es treballarà per crear un ús específic dins de la clau urbanística 6 (verd urbà)** que permeti els espectacles i les activitats recreatives de manera que aquests passaran a ser ordinaris i no tindran limitació quant a nombre. Ara bé, sí que caldrà imposar en el projecte ambiental de cada zona els límits i les condicions per assegurar que les

→

https://dibaaps.diba.cat/vnis/temp/CIDO_dogc_2010_09_20100907_10239085.pdf

activitats que s’hi desenvolupin no siguin molestes per al veïnat i siguin segures per als usuaris/àries i espectadors/ores.

L’aplicació d’aquesta modificació de l’ús de la clau urbanística 6 (espai verd), però, s’ha de fer només en aquells espais associats a equipaments culturals municipals en els quals s’han detectat necessitats d’activitat cultural que superen la limitació de dotze a l’any.

Les modificacions que s’estudiaran a partir de les necessitats detectades són les següents:

- > Modificació de l’ús del recinte de la Fabra i Coats.
- > Modificació de l’ús del segon recinte i el fossar del Castell de Montjuïc. Segons l’últim Pla d’usos de la muntanya de Montjuïc, el primer recinte del Castell està qualificat de 7 (equipament); per tant, les activitats desenvolupades en aquest espai no tindrien la limitació de dotze activitats l’any; tanmateix, el segon recinte i el fossat són clau 6 (verd urbà).
- > Modificació de l’ús de l’Àgora Berta Càceres del parc de les Glòries. Tot l’espai de la nova plaça, que inclou una àgora cultural, està qualificat de 6 (verd urbà).

Les modificacions dels espais verds concrets s’estudiaran i es consensuaran amb cada districte on s’ubiquin, per tal d’assegurar una mirada global als impactes que aquests canvis poden tenir a cada zona.

5.3.3. Habitatges per a artistes als nous equipaments culturals

La mesura de govern “Cultura de base i sectors culturals: dret a la creació, l’experimentació, la recerca i la producció cultural” recollia com una de les potes del nou sistema municipal de residències de creació l’ampliació de l’oferta d’habitatges per a artistes, creadors i creadores. A més de la creació de nous habitatges ja programats a Vil·la Joana (parc de Collserola) i als espais de Muñoz-Ramonet (carrer de Muntaner) que se sumen als cinc ja existents, aquesta línia va un pas més enllà concretant el compromís municipal d’incloure en la planificació dels nous equipaments culturals de la ciutat habitatges per a artistes, creadors i creadores.

A partir de la modificació del Pla general metropolità (MPGM) es regularà el sistema d’habitatges dotacionals públics [24] a la ciutat, incorporant com a ús complementari habitatges per a artistes als nous equipaments culturals municipals que tinguin entre les seves activitats previstes la creació i/o la producció artística o cultural. Es podrà destinar a aquest ús complementari un sostre màxim del 30% de la superfície de l’equipament i fins a un màxim de 350 m² de sostre sobre rasant, situada en el mateix equipament.

← 24

Els habitatges dotacionals públics fan referència a sòl destinat a l’ús d’habitatge, però específicament per satisfer necessitats temporals de determinats col·lectius. Font: Text Refós i reglament de la llei d’urbanisme (TRLU).

CULTURA I DRETS DIGITALS: INSTRUMENTS I POLÍTIQUES PER A L'ACCÉS AL CONEIXEMENT, LA TRANSPARÈNCIA I LA INNOVACIÓ DIGITAL

Missió

Impulsar els drets digitals a partir dels usos de les tecnologies digitals com a àmbit fonamental per garantir el dret a la participació, la transparència i l'accés a continguts culturals.

Objectius

El debat internacional sobre els drets digitals i la seva relació amb els drets culturals ha tornat a posar sobre la taula temes com ara la llibertat d'expressió, la privacitat de les dades o les tecnologies lliures, i ha obligat a fer una reflexió profunda sobre la neutralitat de la xarxa i la lliure circulació de la cultura, el coneixement i la informació.

En aquest sentit, les polítiques d'innovació digital a Barcelona, per tal de garantir-ne els valors i les perspectives més democràtiques, estan basades en els drets digitals i les tecnologies obertes i lliures, sobretot en la seva dimensió cultural i social.

- > Partint d'aquestes constatacions, els objectius d'aquesta mesura de govern són els següents:
- > Promoure l'accés a continguts artístics i culturals i els sistemes de dades obertes (*open data*).
- > Promoure i donar suport a les comunitats vinculades a la cultura digital per prototipar i donar resposta als nous reptes locals i globals.
- > Generar xarxes i projectes de col·laboració amb altres institucions nacionals i internacionals.
- > Dissenyar nous marcs normatius municipals que incideixin positivament en els drets digitals de la ciutadania.

Línies d'acció

5.1 Dret a accedir a contingut digital cultural i mèdia prioritzant les llicències obertes

Les línies d'acció recollides en aquest apartat responen a projectes i programes dissenyats per impulsar la democratització cultural digital i l'accés i la creació amb patrimoni cultural digital accessible i reutilitzable.

5.1.1 Consolidar i ampliar el programa Arxius Oberts

El projecte Arxius Oberts treballa per difondre la idea dels arxius digitals com a bé cultural comú. Moltes institucions culturals han fet un gran esforç durant els darrers anys per digitalitzar els fons amb la intenció de posar-lo a disposició de la ciutadania, però les dificultats tant tecnològiques com de gestió de drets de propietat intel·lectual han posat fre a les seves intencions. Nombroses iniciatives ciutadanes comunitàries també han iniciat una tasca de digitalització del seu patrimoni cultural. Arxius Oberts té com a objectiu habilitar un entorn experimental en format de laboratori d'innovació participativa, on democratitzar l'accés a arxius digitals culturals tant d'institucions com de comunitats, i capacitar tecnològicament les comunitats a través del desplegament de projectes culturals amb retorn social i participació ciutadana.

Arxius Oberts explora noves maneres de donar a conèixer els arxius digitals a través de narratives culturals; afavoreix la generació de nous arxius des d'una òptica de digitalització de patrimoni cultural —tant material com immaterial—, d'accés a continguts culturals que no eren accessibles i de recuperació de la memòria històrica, així com caracteritzar la identitat dels barris i de les seves comunitats a través dels seus arxius i continguts digitals culturals. Articulat dins del programa Cultura Viva de l'ICUB, treballa transversalment amb les direccions de Memòria, Història i Patrimoni i d'Innovació, Coneixement i Arts Visuals per valoritzar els arxius digitals de la ciutat, identificant conjuntament les seves potencialitats, com els podem donar a conèixer i com podem fer-ne un ús efectiu.

El projecte va arrencar a finals del 2018 a partir d'un procés de recerca-acció entorn de l'estat de l'art del sector GLAM (galeries, biblioteques, arxius i museus) i del sector comunitari de la cultura digital. Durant la recerca es va fer, també, un mapatge d'arxius, col·leccions, fitxers i actius digitals tant d'àmbit local com internacional, es van identificar institucions culturals, comunitats, entitats i agents que treballen en aquesta temàtica. En el procés de posada en marxa del programa es van generar espais de disseny participatiu amb l'objectiu de caracteritzar les funcionalitats d'una plataforma digital de codi obert i de gestió per a l'emmagatzematge, gestió, visualització i accés d'arxius digitals culturals. Aquestes especificacions han servit com a base per consensuar col·lectivament què entenem per arxiu obert digital, des d'un punt de vista d'accés, publicació i descripció, així com els seus possibles usos o seu grau de circularitat.

A partir dels coneixements adquirits, els interessos detectats i les necessitats identificades, en el període 2020-2022 s'ha avançat en els objectius següents:

- a) Dissenyar les pantalles funcionals de la plataforma tecnològica de codi lliure.
- b) Codissenyar i desplegar tres pilots al territori, treballant conjuntament tant amb arxius públics com comunitaris.

←

<https://www.barcelona.cat/culturaviva/ca/projecte/arxius-oberts>

- c) Posar en marxa una plataforma experimental Beta, on poder demostrar i visualitzar el prototipatge desenvolupat en el procés.
- d) Identificar les problemàtiques en el marc legal de propietat intel·lectual que dificulten la posada a disposició de continguts amb seguretat jurídica.

Pel que fa a pràctiques comunitàries, cal entendre l'ecosistema d'Arxius Oberts com un laboratori ciutadà digital cultural amb aquestes tres dimensions:

- > Patrimoni digitalitzat i llicenciat en obert: Dades obertes i continguts oberts.
- > Plataforma en línia: Recursos digitals oberts (programari obert) per donar accés, gestionar, processar i visualitzar les dades.
- > Laboratori ciutadà: Espai relacional (físic o virtual) per explorar i dissenyar noves relacions entre dades i eines, amb una mirada panoràmica.

Tots els continguts digitals, recursos i manuals generats al voltant d'Arxius Oberts i que documenten el procés de producció dels pilots d'Arxius Oberts, sempre que sigui possible, és llicenciat en codi obert amb l'objectiu de facilitar que tothom pugui reproduir, adaptar, circular i reutilitzar els coneixements, els continguts, el codi informàtic i els pilots generats a Arxius Oberts en clau de democràcia cultural.

Actualment, la plataforma Arxius Oberts ja conté més de nou-cents ítems de patrimoni digital de la ciutat disponibles per a la consulta, i sis exposicions virtuals i narratives digitals realitzades d'acord amb la reutilització i posada en valor d'aquests continguts. En el període 2022-2024, es preveu fer un salt d'escala amb el projecte i obrir-lo als arxius comunitaris del teixit associatiu i ciutadà, connectar 36 col·leccions entre arxius de gestió pública i arxius de gestió comunitària, i desenvolupar 12 pilots de creació d'exposicions i narratives.

5.1.2 Potenciar les sinergies entre els projectes de cultura digital comunitària del programa Cultura Viva i el programa Arxius Oberts

Dins del paraigua del programa Cultura Viva, hi ha un conjunt de projectes comunitaris que en l'activitat ordinària del dia a dia també són generadors de contingut digital cultural amb una lògica publicocomunitària.

Aquests projectes constitueixen un dispositiu per generar patrimoni cultural ciutadà des de la vessant comunitària. A tall expositiu i no exhaustiu, podem esmentar-ne tres dels més actius.

→

<https://www.barcelona.cat/culturaviva/ca/projecte/xarxa-de-radios-comunitaries-de-barcelona>

Xarxa de Ràdios Comunitàries de Barcelona: La Xarxa de Ràdios Comunitàries (XRCB) es desenvolupa com una plataforma que treballa en col·laboració amb diversos projectes de ràdios comunitàries de Barcelona, a partir del reconeixement del seu enorme valor descentralitzat i la seva capacitat d'autogestió, amb l'objectiu de teixir xarxes que permetin amplificar-ne l'impacte i garantir-ne la replicabilitat. Per a això, la XRCB construeix infraestructures tecnosocials comunes i de codi obert. D'aquesta manera, tot el programari i els recursos que es produeixin estaran disponibles per a les comunitats que ho necessitin amb l'objectiu de crear nous espais per a la investigació, el disseny i la producció de naturalesa publicocomunitària en l'àmbit de la radiodifusió local.

La Veïnal TV: La Veïnal és una proposta de televisió comunitària per a la ciutat de Barcelona davant la necessitat col·lectiva d'articulació d'una veu pròpia dels veïns i veïnes. Treballa en la creació d'un canal de televisió via web que esdevingui una eina de comunicació de base, transversal i de lògica comunitària i que sigui, alhora, un nou model televisiu que garanteixi la llibertat d'expressió i el dret a la informació de tots els veïns i veïnes de Barcelona. Mitjançant tallers participatius i formatius en diferents barris, la Veïnal intenta ser un canvi d'hegemonia cultural que sorgeixi des dels barris, del mateix veïnat. Considera que cal un nou paradigma participatiu, comunicatiu i popular que generi relats socials i on s'expliqui això que ens passa com a persones i com a societat.

<

<https://www.barcelona.cat/culturaviva/ca/projecte/la-veinal-tv?viewMode=full>

L'Arnau Itinerant: El nou teatre Arnau Itinerant és un projecte artístic que hibrida les arts escèniques i vives, els projectes comunitaris i la recuperació de la memòria del Paral·lel. Emmirallat en altres iniciatives existents, com ara l'Ateneu Popular 9 Barris o el Teatro del Barrio de Madrid, el que fa peculiar el nou Teatre Arnau és que l'equipament és de titularitat municipal i la gestió és comunitària, és a dir, que són els veïns i les veïnes els qui seleccionen els projectes artístics que s'integren a la programació amb la voluntat de dignificar les professions culturals, evitar-ne la precarització, feminitzar-les i descolonitzar-les. A més, la programació que dissenyen cada any reflecteix l'arrelament als tres barris que envolten l'antic edifici, i això converteix el teatre en un actiu urbà del Paral·lel. L'Arnau Itinerant és un teatre que no solament farà teatre: vol ser un banc de proves vivencial en què s'experimentin altres maneres de crear i de gestionar. El compromís, la cooperació i la militància formen part de l'ADN dels projectes programats des del 2018 i fins ara (cinc espectacles, 11 projectes artístics i comunitaris, i un arxiu virtual).

<

<https://www.barcelona.cat/culturaviva/ca/projecte/teatre-arnau?viewMode=full>

Per potenciar la creació i el coneixement d'aquests arxius, s'impulsaran actuacions per millorar la col·laboració entre els projectes del programa Cultura Viva i possibilitats de difusió i reutilització del patrimoni digital que ofereix Arxius Oberts.

5.1.3 Impulsar la reflexió al voltant de la relació entre llicències i drets de cultura digital

S'impulsaran actuacions per treballar l'àmbit dels drets culturals des del punt de vista legal i normatiu, i generar un protocol d'actuació municipal amb l'objectiu estratègic d'ampliar el perímetre dels drets digitals per a l'ecosistema de la cultura.

La Llei de propietat intel·lectual té la difícil missió de trobar l'equilibri entre la protecció de la dimensió social dels interessos generals i el monopoli concedit als titulars de drets de propietat intel·lectual. La doctrina de totes les tradicions jurídiques coincideix que concedir monopoli absolut a l'autor titular de drets seria molt perjudicial per al progrés de les arts i el coneixement. La Llei atorga als titulars de drets exclusius de caràcter personal (drets morals) i de caràcter patrimonial. Però, tal com passa amb el dret de propietat ordinari, els drets de propietat intel·lectual no són absoluts. El mecanisme que la Llei utilitza per regular l'ús de continguts protegits segons certes condicions és l'establiment dels límits o excepcions, que permeten l'ús d'obres protegides d'acord amb la Llei de propietat intel·lectual sense l'autorització dels titulars de drets. Els conceptes *límits i excepcions* no són intercanviables. Les excepcions són directament usos d'obres de tercers que no són considerats explotacions dels drets d'autor. Els límits, però, són actes que per diverses raons permeten la còpia no autoritzada del titular de l'obra copiada. El titular no s'hi pot oposar i rep una compensació substitutòria a través dels drets de remuneració.

El sistema dels límits és objecte de revisió constant per adequar-se als avenços tecnològics i evitar que la propietat intel·lectual es converteixi en un obstacle a la innovació. Amb l'aparició de l'entorn digital, també ha calgut redefinir els límits tant per aplicar els que ja existien al món analògic a l'àmbit digital, com per adequar-se a les noves formes d'explotació que sorgeixen en aquest àmbit i que situen els continguts protegits en una situació més vulnerable, ja que els mitjans tècnics permeten realitzar un major nombre de còpies sense perdre qualitat. L'activitat legislativa en els darrers anys per adequar-se a aquest nou entorn ha estat molt extensa, però aquesta modificació i adequació dels límits no ha modificat en absolut els usos de continguts protegits per incorporar en obres protegides per la propietat intel·lectual per crear noves obres noves artístiques o per incorporar-les en arxius.

Els límits i les excepcions establerts per les legislacions en matèria de propietat intel·lectual de cada país que permeten l'ús sense autorització ni consentiment del titular dels drets de les obres protegides es regulen de manera ben diferent segons les jurisdiccions: Als Estats Units les excepcions que permeten l'ús d'una obra sense necessitat de sol·licitar el consentiment del titular dels drets es recullen sota la doctrina del Fair Use i no suposen cap tipus d'obligació o remuneració complementària. A Europa Continental, però, aquests límits estan recollits amb una tècnica legislativa completament diferent basada en un sistema tancat de limitacions o excepcions definides estretament i que solen ser interpretades restrictivament, gairebé sempre a favor del titular de drets de l'obra copiada. Alguns límits queden compensats amb el pagament d'una compensació substitutòria a través dels drets de simple remuneració, com en el cas de la còpia privada, l'ús de continguts per agregadors o el préstec per biblioteques, museus o arxius i l'ús d'obres òrfenes. Per als arxius serà decisiu si la llei aplicable és la de sistemes de límits tancats o límits oberts.

Hi ha diversos motius que justifiquen l'existència dels límits als drets exclusius d'explotació del creador. Inicialment, va ser la defensa de drets fonamentals com la llibertat d'expressió, i el dret a la informació, però també interessos generals com l'educació, el dret a la cultura i el desenvolupament de les activitats de certes entitats culturals i acadèmiques o l'operativitat de les administracions públiques. Amb el pas a la digitalització van aparèixer també els límits de caràcter més tècnic (les còpies "tècniques" necessàries per al funcionament correcte de les telecomunicacions) i també les justificacions relacionades amb la competició i la innovació. La definició d'aquests límits o excepcions en l'exercici dels drets d'autor exclusiu ha estat un dels temes més controvertits de les directives europees més recents i de la seva incorporació progressiva a les legislacions dels diferents estats. Amb la ràpida evolució dels canvis tecnològics es va manifestar la necessitat que aquests límits fossin adaptables i flexibles a les noves situacions.

Les competències per legislar en matèria de propietat intel·lectual les tenen els estats i no les ciutats, però una ciutat pot liderar i generar un estat d'opinió que generi a llarg termini un canvi de normativa. En aquest sentit, la Direcció d'Innovació, Coneixement i Arts Visuals, durà a terme una tasca de diagnosi de la normativa per identificar la inseguretat jurídica dels projectes que, en benefici de la llibertat de creació i d'expressió, posen a disposició del públic continguts protegits per la propietat intel·lectual però que no causen cap perjudici a l'explotació de les obres ni als interessos legítims del seu titular.

5.1.4 Generar sinergies entre projectes d'art i ciència de la ciutat i internacionals a partir del Centre d'Art, Cultura i Ciència de la Casa Muñoz Ramonet

Els edificis del llegat de l'empresari barceloní Julio Muñoz Ramonet, situats al carrer de Muntaner, 280-292, i construïts entre els anys 1917 i 1921, esdevindran un centre singular dedicat a la cultura, l'art i la ciència.

El nou equipament vol posar en valor i transmetre el llegat de Muñoz Ramonet des de diferents perspectives, i al mateix temps generar coneixement i debat crític al voltant de l'art, la cultura, i la ciència. El centre serà un equipament amb escala de barri i amb usos de proximitat obert a la ciutadania, on es puguin desenvolupar activitats culturals i de lleure, però també un nucli per a la reflexió i des d'on fer difusió sobre l'art i els nous paradigmes del coneixement. En aquest sentit, també tindrà una escala de ciutat com a equipament singular, i una escala internacional com a centre de referència que fusiona el valor patrimonial i el col·leccionisme del segle XX amb la creació artística i científica del segle XXI.

En definitiva, el nou equipament serà punt de trobada de totes les iniciatives que impulsa la ciutat en el camp de l'art i la ciència, i alhora podrà esdevenir un nucli generador de nous projectes, on la intersecció de cultura i arts digitals ha de ser una de les línies de treball. A més a més, en la línia i l'experiència de les fàbriques de creació de la ciutat, una part dels edificis del llegat Julio Muñoz Ramonet es destinaran a residències temporals d'artistes i científics d'altres països o ciutats.

A la tardor del 2022 està prevista la licitació de les obres de reforma que serviran per habilitar el centre per acollir residències artístiques.

5.1.5. Continuar treballant per trobar noves col·laboracions amb institucions científiques i tecnològiques, en la línia iniciada pel programa internacional Collide en col·laboració amb Arts at CERN

Una de les línies de treball que cal concretar en els propers mesos és la manera de donar continuïtat a l'experiència iniciada amb el CERN en el marc del programa Collide. Collide és un concurs de residències artístiques organitzat per programes centrals d'Arts at CERN, el principal programa d'art i ciència que fomenta el diàleg entre artistes i físics dins del CERN.

L'Ajuntament de Barcelona va arribar a un acord amb el CERN per col·laborar amb el programa Collide Internacional durant el període 2019-2021. La col·laboració va consistir en una convocatòria artística anual perquè artistes de totes les edats i nacionalitats proposessin projectes artístics inspirats en la investigació i la innovació científica que es du a terme al CERN i els comencessin a desenvolupar en espais de creació col·laborativa com la Fàbrica de Creació Fabra i Coats.

←

<https://www.barcelona.cat/barcelonaciencia/ca/art-i-ciencia/interseccions-entre-art-i-ciencia/premi-collide>

En cada una de les convocatòries, el premi concedeix una residència de tres mesos a la persona o col·lectiu guardonat perquè pugui ampliar la seva investigació i innovar. Durant dos mesos, aquesta residència es realitza al mateix CERN, a Ginebra, treballant en contacte amb professionals de l'àmbit de la física de partícules, l'enginyeria, les tecnologies de la informació i del món del laboratori. Durant el tercer mes, l'estada té lloc en una fàbrica de creació de Barcelona. En aquesta segona fase a Barcelona, les persones residents tenen l'oportunitat d'ampliar i aplicar la seva recerca a través de la xarxa científica i cultural de la ciutat.

Barcelona, a través de la participació de l'Institut de Cultura i de l'Ajuntament, ha estat la tercera ciutat que col·labora amb el programa després de Linz (en col·laboració amb Ars Electronica) i Liverpool (en col·laboració amb FACT).

A través del premi Collide es vol desafiar i transformar la manera com l'art i la ciència es troben, i com la ciència pot influir a l'hora de crear noves formes d'expressar l'art. Com s'ha apuntat, l'Ajuntament té un compromís explícit amb aquesta línia de treball, recerca i experimentació i, per aquest motiu, caldrà seguir buscant noves aliances per desenvolupar projectes que, com el cas del premi Collide, permetin a Barcelona continuar explorant formes de relacionar ciència i art.

5.2 Dret a la sobirania de dades i tecnològica en l'àmbit cultural

Les línies d'acció recollides en aquest apartat responen a projectes i programes dissenyats per disposar de solucions TIC tecnològiques, socialment responsables i no extractivistes per accedir, oferir i produir contingut mèdia i serveis culturals.

5.2.1. Pla pilot d'una plataforma digital municipal de codi obert per a l'experimentació en nous formats audiovisuals i transmèdia.

El pla pilot planteja codissenyar, prototipar, validar i posar en marxa una plataforma publicocomunitària de cultura digital oberta en col·laboració amb l'ecosistema cooperatiu cultural local, així com amb col·lectius culturals de base i de creació artística comunitària. El repte és oferir als creadors culturals de la ciutat una alternativa a les actuals plataformes de streaming de continguts que els permeti tenir un retorn més just, des d'unes coordenades de l'economia digital justa, ètica, socialment responsable i de suport mutu.

El resultat serà una plataforma de cultura digital de codi obert inspirada en el Decidim i interoperable Decidim amb la plataforma de *crowdfunding i ticketing de Goteo*, integrada en una passarel·la de pagament i accessible a través d'un portal web basat en la plataforma i el codi del Decidim. La tecnologia es llicenciarà en codi obert i en el seu disseny i governança hi participaran de manera directa els creadors de continguts culturals digitals locals, l'ecosistema cooperatiu cultural de Barcelona, i les comunitats i audiències beneficiàries, així com les infraestructures i els equipaments de producció mèdia del teixit cultural local, a través de pilots de creació de continguts culturals. Els pilots es caracteritzaran a partir d'un conjunt de processos participatius d'experimentació audiovisual, cultural i artística.

El procés de prototipatge de la plataforma permetrà experimentar amb diversos models de sostenibilitat econòmica, social i ecològica, d'acord amb la base de la intercooperació a través de la inversió cooperativa en actius tangibles (servidors, xarxa) i intangibles (continguts culturals, model de negoci intercooperatiu) mancomunats. L'objectiu és modelitzar les diverses possibilitats per oferir de manera sostenible als usuaris un servei d'accés a contingut cultural en directe, prerealitzat i/o sota demanda, amb mecanismes com el pay per view únic, la subscripció regular (membership), el mecenatge regular a creadors concrets (donacions), i la subscripció popular o finançament col·lectiu (crowdsourcing i matchfunding).

Per donar impuls a aquesta plataforma, s'articularà un pilot en el marc del laboratori Cultura Viva per fer un projecte pilot de prototipat i desplegament d'una infraestructura mancomunada experimental. En una primera fase (novembre 2022 - abril 2023) es farà recerca de requeriments i funcionalitats amb projectes de l'entorn lab de Cultura Viva i amb una mostra d'espais culturals de proximitat (un

centre cívic, una fàbrica de creació i un museu de titularitat municipal), mentre que a la segona fase (maig 2023 - desembre 2023) es farà el desplegament d'una instància de prova de la plataforma experimental, que serà objecte d'un procés participatiu amb un grup més ampli de l'ecosistema cultural de la ciutat per validar-ne els escenaris d'ús. L'objectiu del projecte, a executar durant el període 2022-2023, és que al final d'aquest període l'eina estigui disponible amb un nivell de maduresa suficient per tal que es pugui utilitzar de manera regular pels serveis i departaments de l'Ajuntament de Barcelona, així com pels equipaments de proximitat, a més de reduir el cost anual en subscripcions a plataformes multinacionals de pagament i millorar el servei.

5.2.2. Impulsar un programa de suport i cofinançament del videojoc social

Partint de l'experiència de [GameBCN Barcelona](https://gamebcn.co/) i el projecte de l'Espai Gamer a la [biblioteca de la Zona Nord de Ciutat Meridiana](https://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/bibzonanord/ca/canal/zona-gaming), de la mà d'ArsGames, i amb el suport de la universitat i de diverses administracions públiques, es planteja un canvi de perspectiva, una nova manera d'aprendre, dissenyar i produir videojocs, des d'una perspectiva més social i dins de l'economia social solidària, incorporant el *matchfunding com a palanca de cofinançament*.

←

<https://gamebcn.co/>

←

<https://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/bibzonanord/ca/canal/zona-gaming>

El matchfunding és un mecanisme de finançament col·lectiu de projectes que, a més de rebre les aportacions ciutadanes mitjançant campanyes de *crowdfunding* (suma de petites aportacions de cada ciutadà), reben un suport econòmic addicional i proporcional per part de l'administració. És a dir, per cada euro que aporta un ciutadà, l'Ajuntament es compromet a aportar-ne un altre.

Per desplegar aquest model, en el període 2023-2025 s'impulsarà un programa de tres anys, en els quals s'incubaran i promocionaran deu projectes de videojoc social i serious games (drets digitals, usos socials del videojoc i codi obert) que rebran acompanyament, mentoria personalitzada i accés al finançament a través del mecanisme esmentat del *matchfunding*.

5.2.3. Potenciar l'ús de la plataforma Decidim per al món cultural, experimentant amb un nou model de gestió comunitària i cooperativa i de governança d'equipaments culturals de la ciutat.

Decidim.Barcelona és la plataforma digital de participació de l'Ajuntament de Barcelona per construir una ciutat més democràtica. Està escrita en codi font obert, perquè qualsevol persona pugui veure com està construïda i la pugui analitzar, estudiar, auditar, reutilitzar, distribuir o millorar. És també una eina que ens ajuda a construir una xarxa de ciutats més obertes, transparents i col·laboratives per posar al centre la ciutadania. Decidim.Barcelona va néixer el febrer del 2017, constitueix la primera instància basada en el programari de Decidim i, fins ara, és la més gran i de la qual s'han fet importants implementacions, com el [PAM](https://www.decidim.barcelona.com/processes/pam?locale=ca) (2016-2019) i els Pressupostos Participatius (2020-23).

←

<https://www.decidim.barcelona.com/processes/pam?locale=ca>

La plataforma té com a objectiu servir com a portal i infraestructura tant per als processos de participació promoguts per l'Ajuntament (PAM, desenvolupament de normes, plans d'urbanisme, etcètera), com per als que posen en marxa la ciutadania i les associacions (iniciatives populars, desenvolupament comunitari, etcètera). La plataforma ofereix eines de presa de decisions col·lectives, comunicació i campanyes, convocatòria de citacions presencials (assemblees, trobades), escriptura col·laborativa de textos i altres funcionalitats de comunicació i col·laboració digital per millorar la [qualitat democràtica del consistori](https://ajuntament.barcelona.cat/innovaciodemocratica/ca/proyectos/decidimbarcelona) i altres entitats de la ciutat.

←

<https://ajuntament.barcelona.cat/innovaciodemocratica/ca/proyectos/decidimbarcelona>

L'Ajuntament de Barcelona continua apostant per la plataforma Decidim com a eina fonamental per consolidar el dret a una participació digital ètica i sobirana, implementant millores i noves funcionalitats per poder-ne estendre l'ús a altres col·lectius i sectors, incloent-hi l'ecosistema cultural de la ciutat.

→

<https://meta.decidim.org/procesos/RedesignDecidim?locale=ca>

Així, entre el novembre del 2021 i el setembre del 2022, es va dur a terme un procés participatiu per tal de que la comunitat pogués contribuir al nou redisseny de Decidim. S'ha seguit una mirada interseccional en el procés de disseny (atentent les diferents desigualtats per afrontar; de gènere, d'origen, de classe), i s'ha construït a partir de l'experiència de la persona participant, en què la persona no és una usuària ni una consumidora, sinó que té un rol proactiu i on el valor resideix en el paper que exerceix com a persona que pren part d'un procés democràtic. La nova versió de la plataforma ja està disponible amb la publicació en obert de la versió v28. En els propers mesos, les noves funcionalitats i interfícies redissenyades s'implementaran i desplegaran sobre la plataforma Decidim.Barcelona, i es posarà en marxa un procés per formar i acompanyar els usuaris.

També s'han generat actuacions per desplegar els mecanismes d'inclusió digital dels infants a la plataforma Decidim. Partint del reconeixement dels infants com a ciutadans de ple dret, s'han implementat un seguit de mecanismes legals i d'interacció a la plataforma Decidim per enfortir la participació dels infants, fomentant el seu ús per part de menors d'entre 8 i 13 anys tant des del punt de vista de disseny d'interacció com en els aspectes legals (gestió permisos tutors legals, moderació de debats, privacitat i protecció de dades, etcètera).

En l'àmbit específic de la cultura, es volen potenciar els usos i funcionalitats del Decidim (tant els ja implementats i com d'altres en fase de desenvolupament) per generar adaptacions i casos d'ús de la plataforma que puguin donar servei a l'ecosistema cultural de la ciutat, integrant-lo amb altres eines obertes i no obertes. Per exemple, podem utilitzar una versió *lite* de la plataforma com a espai virtual per a la celebració de conferències, festivals i altres esdeveniments culturals en formats híbrids o virtuals (Decidim.cultura), o donar suport a les entitats de l'associacionisme cultural i de cultura cooperativa de la ciutat a l'hora d'implementar instàncies pròpies del Decidim com a eina de participació interna de les persones sòcies. En el cas dels equipaments culturals de proximitat, com ara centres cívics o fàbriques de creació, un model interessant per explorar podria ser de la Comunitat Canòdrom, en què tots els processos de registre a activitats, tallers i esdeveniments funcionen via una integració amb la plataforma Decidim.

5.2.4 Desplegar el Pla de digitalització democràtica de l'educació amb la plataforma DD

La plataforma DD forma part del Pla de digitalització democràtica per a l'educació per desplegar un primer prototip de plataforma educativa de codi obert i auditable a la ciutat. S'ha desenvolupat a partir del treball conjunt d'Xnet, el consistori i el Consorci d'Educació de Barcelona. Es tracta d'una iniciativa pionera que vol proveir una alternativa a les eines que ofereixen empreses amb solucions privatives i tancades, garantir la privadesa i el control de les dades, de manera que les escoles i els instituts puguin accedir a la tecnologia de forma sobirana i segura, i amb una usabilitat equivalent a la de les plataformes més utilitzades. La diferència principal rau en el fet que DD, per la seva naturalesa de programari auditable i de codi obert, garanteix la sobirania de les dades de l'alumnat i la interoperabilitat. El pilot inclou guies per ajudar els centres a entendre l'aplicació del marc legal per a la defensa dels seus drets digitals. El projecte no tan sols afavoreix la digitalitza-

→

https://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/ca/noticia/primer-prototip-de-plataforma-educativa-de-codi-obert-i-auditable-a-la-ciutat_1143691

ció dels centres educatius, sinó que també garanteix els drets digitals de tots els agents implicats: alumnat, professorat i famílies. A més, pretén ser una alternativa pública als instruments que ofereixen els grans gegants tecnològics, amb la voluntat de reforçar el dret a la informació amb una mirada crítica.[40]

Durant el procés de desenvolupament, implementació, capacitació i desplegament, que va començar el febrer del 2021, Xnet ha treballat amb tres centres educatius de la ciutat: l'Escola Montseny, l'Escola Àngel Baixeras i l'Institut Maria Espinalt. En el procés hi han participat també un grup de famílies promotores, l'aFFaC (Associacions Federades de Famílies d'Alumnes de Catalunya) i IsardVDI i 3iPunt com a empreses desenvolupadores. Ara, l'Ajuntament de Barcelona ha ratificat el seu suport perquè el projecte pilot pugui ampliar-se a nous centres i equipaments municipals amb activitats formatives, com és el cas de biblioteques, centres cívics i altres equipaments municipals.

5.2.5 Impulsar les línies de subvenció municipals per a projectes de cultura digital

Un dels mecanismes més potents per a la promoció de propostes que facin efectius i garanteixin els drets digitals i culturals és la política de subvencions municipal, i els recursos canalitzats per aquesta via en els projectes de la ciutat. En aquest sentit, ja fa anys que diversos departaments i ens municipals han impulsat línies de subvenció municipal per a projectes de cultura digital. Aquestes línies, que es detallen a continuació i d'altres que poden anar apareixent, s'aniran reformulant a mesura que sigui possible per adaptar-les a les noves necessitats, i es continuarà treballant per complementar-les amb la creació de noves línies.

Convocatòria Inversions TIC de l'ICUB

Aquesta convocatòria de subvencions per a inversions en infraestructura TIC vol impulsar la realització de projectes de caire experimental i innovador que explorin nous llenguatges i metodologies a l'entorn de les propostes culturals i la creativitat digital.

Es tenen en consideració projectes relacionats amb els àmbits de nous mitjans, la realitat virtual, augmentada i mixta, i les tecnologies per a l'aprenentatge.

Modalitat Arts Visuals i Cultura Digital (Àmbit Ab) de la Convocatòria General de Subvenció

Aquesta modalitat, en el subapartat 2, finança projectes relacionats amb la cultura digital (videoart, art en xarxa, realitat virtual, intel·ligència artificial, videojocs, aplicacions, entre altres), que generin o desenvolupin entorns i tecnologies digitals.

Modalitat Innovació Democràtica (Àmbit P) de la Convocatòria General de Subvenció

Dins l'àmbit temàtic d'Innovació Democràtica (Àmbit P) s'estableixen quatre línies de programa:

- a. Desenvolupament i implementació de programari o d'infraestructures digitals basades en Decidim o en altres tecnologies lliures per a la millora de la participació democràtica.
- b. Implantació de Decidim en associacions o federacions, comunitats o col·lectius, cooperatives i/o organitzacions socials per la millora de la coordinació i la qualitat democràtica.

←

<https://www.barcelona.cat/barcelonacultura/ca/suportcultura/convocatoria-de-subvencions-inversions-tic-en-projectes-dexperimentacio-i-innovacio>

←

https://ajuntament.barcelona.cat/sites/default/files/anunci_bopb_convocatoria_general_subvencions_2022.pdf

←

https://ajuntament.barcelona.cat/sites/default/files/anunci_bopb_convocatoria_general_subvencions_2022.pdf

- c. Capacitació digital per a la participació democràtica i defensa dels drets digitals.
- d. Projectes de recerca i desenvolupament en matèria d'innovació democràtica i reptes de la societat xarxa.

Els projectes orientats a la innovació democràtica s'entenen com orientats a la promoció dels drets digitals i la participació democràtica innovadora, com és la presa de decisions col·lectives i deliberació ciutadana, associatives o d'organitzacions, el control ciutadà de les polítiques públiques o d'una organització democràtica, la producció col·laborativa amb l'administració o entre organitzacions socials, el desenvolupament d'infraestructures digitals per a la participació, el foment de la capacitació i la mediació digital per a la implicació ciutadana, els projectes de recerca per a la innovació democràtica, la defensa dels drets digitals i, en general, els reptes que ens presenta la societat en xarxa.

→ [Impulsem el que fas, modalitat Innovació Social Digital](https://ajuntament.barcelona.cat/digital/ca/innovacio-digital/make-in-bcn/impulsem-el-que-fas-modalitat-innovacio-social-digital)

<https://ajuntament.barcelona.cat/digital/ca/innovacio-digital/make-in-bcn/impulsem-el-que-fas-modalitat-innovacio-social-digital>

Barcelona està apostant per l'ús ètic i responsable de la tecnologia per fomentar la innovació digital amb impacte social. La subvenció "Impulsem el que fas", convocada per Barcelona Activa, dona solució a necessitats d'alt impacte social que té Barcelona, com ara el reciclatge, la inclusió digital, la reducció de la bretxa digital —amb un èmfasi especial en la perspectiva de gènere— o la lluita contra la pobresa energètica, entre d'altres.

En la modalitat d'Innovació social digital als territoris, s'impulsen projectes que explotin la connectivitat digital, tecnologia distribuïda i que protegeixi el dret a la intimitat, robòtica i intel·ligència artificial, dades obertes, coneixement obert, maquinari obert, en temàtiques com la inclusió social, l'educació per a l'apoderament digital, així com solucions per a nous estils de vida més sostenibles i d'economia circular.

5.3 Dret a gaudir d'equipaments culturals digitals i inclusius

Les línies d'acció recollides en aquest apartat responen a projectes i programes dissenyats per garantir un accés universal a internet, i oferir a la ciutadania equipaments amb serveis TIC culturals de codi obert, accessibles i inclusius.

5.3.1 Consolidar la posada en funcionament de l'Ateneu d'Innovació Digital i Democràtica al Canòdrom

→ [L'Ateneu d'Innovació Digital i Democràtica](https://canodrom.barcelona/), ubicat al Canòdrom de la Meridiana, és el centre de referència a Barcelona en tecnologies digitals i participació ciutadana i un espai dinamitzador per al veïnat i les entitats del barri del Congrés i els Indians. Aquest nou equipament, que va obrir les portes l'abril del 2021, és un espai únic a Barcelona: un ateneu-laboratori nou i experimental, obert al barri, a la ciutat i al món. Una cruïlla entre la cultura digital, les tecnologies lliures, els drets digitals i la participació democràtica. A través d'aquesta confluència es treballa en un ampli ventall de temàtiques, com són els feminismes, els drets humans, la justícia social, la diversitat, el model urbà o la sostenibilitat. El seu repte és acostar la cultura digital i la innovació democràtica al territori proper i ser alhora un lloc de trobada per a comunitats organitzades, projectes socials, centres de recerca i ciutadania, que decidiran de forma participada què és el Canòdrom.

L'equipament té els objectius següents:

- > Impulsar programes de formació i capacitació digital per promoure la inclusió digital i empoderar la ciutadania en àmbits com són la privacitat i la seguretat a les xarxes, la prevenció de la violència digital o la participació a través d'eines com la plataforma Decidim Barcelona.
- > Establir convenis de col·laboració amb centres d'investigació, universitats o centres culturals per a l'estudi de qüestions com la intel·ligència artificial crítica o les dades aplicades a la participació.
- > Donar espai i suport a projectes i iniciatives d'àmbits com la tecnologia i el gènere, els videojocs, els projectes de programari lliure o el desenvolupament de la plataforma Decidim.
- > Fomentar la participació i la innovació democràtica, i facilitar processos participatius i donar-hi suport amb les eines tecnològiques necessàries.
- > Ser un espai de referència al barri del Congrés i els Indians, amb un programa d'activitats, tallers i exposicions dirigit al veïnat i altres projectes com el de "Grades obertes" i iniciatives culturals perquè el nou Ateneu d'Innovació Digital i Democràtica esdevingui un punt de trobada al barri.

←

<https://www.decidim.barcelona/?locale=ca>

L'activitat del Canòdrom consta de diversos espais i programes:

- > **Escola Canòdrom:** Un espai per a la formació contínua, l'intercanvi de coneixements i l'autoaprenentatge sobre els reptes de la societat digital i les tecnologies emergents. Posarem el focus a facilitar l'accés a les tecnologies lliures, i a la dotació d'eines per reivindicar internet com un espai per a tothom. L'escola Canòdrom abraça des de l'alfabetització digital bàsica, en col·laboració amb Barcelona Activa, que intenta pal·liar la bretxa digital de coneixement o ús dels dispositius, fins a formacions específiques en eines i programes lliures, així com en temàtiques de democràcia i participació activa. A més, es preveu oferir formació en eines lliures per als referents d'equipaments cívics.
- > **Comunitat Canòdrom:** El Canòdrom allotja i genera espais de diàleg amb projectes que treballen sobre les tecnologies lliures, la democràcia participativa, els feminismes i la cultura digital. A la seva comunitat hi trobareu projectes punters en residència, col·laboracions amb grups de recerca i agents comunitaris.
- > **Canòdrom Obert:** L'Ateneu és una cruïlla entre la cultura digital, les tecnologies lliures, els feminismes i la democràcia. A través d'aquesta confluència, a Canòdrom Obert es treballen temes com la ciberseguretat, la robòtica, l'impacte ambiental de la tecnologia, les eines lliures i l'educació digital, amb un programa d'activitats divers que inclou concerts, projeccions de cinema, activitats familiars, visites guiades, jocs a l'aire lliure i altres propostes per gaudir amb família o amistosats.

←

<https://canodrom.barcelona/ca/comunitat>

5.3.2 Dotar de millors infraestructures TIC els equipaments culturals de proximitat

Durant els confinaments pandèmics, que van forçar una virtualització accelerada de tallers, actes i altres activitats, es va detectar un seguit de necessitats de digitalització dels centres cívics i altres equipaments culturals de proximitat que requerien l'adquisició i la instal·lació d'infraestructura. Així doncs, passada l'emergència, s'ha desplegat una aproximació multinivell des de diferents instàncies de l'Ajuntament de Barcelona per dotar d'infraestructures TIC els equipaments cul-

turals de proximitat, i poder consolidar sobre bases més fermes el procés de digitalització amb el desplegament de noves infraestructures, serveis i funcionalitats.

La Direcció de Cultura i Educació als Barris, en col·laboració amb l'Institut Municipal d'Informàtica, ha impulsat un projecte per proveir de fibra òptica d'alta velocitat el conjunt de la xarxa de centres cívics de la ciutat, per tal de garantir que tots els centres tenen accés a internet amb millor connectivitat (WiFi Plus). Durant aquest any 2022 s'ha portat a terme una inversió valorada en 260.000 euros per tal d'equipar els 52 centres cívics de Barcelona d'equips per a portar a terme activitats formatives i trobades i reunions híbrides (presencials des dels centres cívics i en línia al mateix temps). Aquest equipament inclou un equip TIC específic per a l'adaptació de tallers i activitats similars en format virtual. Per arribar a tots els centres amb la màxima eficiència de recursos, s'ha optat per proveir d'entrada un equip d'infraestructura de xarxa i audiovisual bàsic però suficient per fer *streamings de reunions, formacions i tallers, i s'ha impulsat també l'adequació de les sales amb els elements necessaris per fer-hi les activitats.*

D'altra banda, el Districte de Sant Andreu ha impulsat un projecte pilot per fer l'anàlisi i dissenyar una proposta per instal·lar sistemes de streaming als equipaments culturals del districte de Sant Andreu, incloent-hi l'acompanyament i la formació del personal de les instal·lacions i assegurant la posada en marxa dels equips.

El projecte sorgeix de la necessitat de disposar d'un entorn híbrid o mixt, és a dir, presencial i digital, on poder acollir des d'un punt de vista inclús els consells de barri i altres actes d'interès en equipaments culturals de proximitat del districte de Sant Andreu.

El projecte s'ha executat en el període 2021-2022, i facilitarà que els consells de barris, que a causa de la covid-19 en molts ocasions s'han traslladat a un entorn 100% virtual, es puguin desenvolupar en un format híbrid de manera efectiva, garantir la participació als consells tant en l'àmbit presencial o en "analògic", alhora que s'afavorirà una participació en remot o en "digital" utilitzant tecnologies obertes i democràtiques de videoconferència a través d'internet.

El projecte parteix, doncs, d'un escenari on fomentar la sobirania tecnològica per a les tècniques i tècnics que operen en els equipaments culturals, per capacitar-los tecnològicament, dotar-los dels recursos infraestructurals necessaris, i dissenya un programa de formació a través de la pràctica on poder treballar de manera efectiva l'alfabetització digital als espais de gestió de comunitària i de manera autogestionada, incloent-hi no només capacitat informàtica a nivell tècnic, sinó també coneixements bàsics d'edició i producció audiovisual.

Es preveu que aquesta prova pilot pugui replicar a altres equipaments culturals de proximitat un cop demostrada la utilitat que té per millorar l'accés de les barcelonines i els barcelonins a la cultura digital.

5.3.3 Desplegar un pla pilot per a la millora de l'accessibilitat digital dels equipaments de proximitat

Tots i totes tenim dret a la cultura, però l'accés no hi està sempre garantit. Actualment no hi ha gaires esdeveniments subtítolats, fet que dificulta que les persones amb discapacitat auditiva puguin participar-hi plenament. La situació és especialment difícil quan es tracta d'assistir a algun curs o taller, ja que cal fer molts esforços per seguir-los adequadament.

El projecte preveu la instal·lació d'aplicacions per a la subtitulació simultània d'esdeveniments en 16 equipaments del districte de Sant Andreu. D'aquesta manera, es millora l'accessibilitat de les persones amb discapacitat auditiva, perquè així puguin participar de manera plena en diverses activitats: conferències, consells de barri, cursos i tallers.

←

<https://www.decidim.barcelona/processes/PressupostosParticipatius/f/4517/budgets/11/projects/234>

La infraestructura instal·lada inclou un ordinador, càmeres i micròfons; i la instal·lació d'una aplicació que permeti la subtitulació simultània (català/castellà) mitjançant un sistema d'intel·ligència artificial, accessible per a tothom des d'un ordinador, tauleta, mòbil o a través de la pantalla gran de la sala on tingui lloc l'esdeveniment.

L'aplicació de reconeixement de veu és un sistema que envia, automàticament i en temps real, la imatge, l'àudio i el subtitulat.

5.3.4 Impulsar l'accés als equipaments culturals amb el REC Cultural

El REC Cultural és la nova moneda ciutadana que bonificarà el consum de cultura i en democratitzarà l'accés. Es tracta de la versió cultural del REC (recurs econòmic ciutadà), un sistema d'intercanvi ciutadà complementari i paritari a l'euro que permet fer transaccions entre persones, entitats i comerços que l'accepten i que té bonificacions especials. De l'1 de setembre al 28 de febrer de 2023 el REC Cultural s'establirà a Sants i el Poble-sec en una prova pilot.

El REC Cultural es podrà utilitzar en centres cívics, botigues, espais de formació, sales de concerts i museus dels dos barris. Durant la prova pilot es bonificaran un total de 200.000 euros amb una dimensió doble: d'una banda, un total de cinc-centes famílies beneficiàries de serveis socials de Sants i el Poble-sec rebran un xec de dos-cents recs, i, de l'altra, hi haurà una bonificació per al consum adreçada a la resta del veïnat.

Qualsevol persona usuària que es doni d'alta a l'aplicació REC Barcelona, disponible a l'App Store i Google Play, podrà bescanviar euros per recs culturals i així obtenir la bonificació d'un 50% del que s'ha bescanviat per gastar en cultura. El setembre del 2022 hi ha una cinquantena d'establiments adherits al REC Cultural, entre els quals hi ha equipaments com el Castell de Montjuïc, el CaixaForum o el MNAC, llibreries com La Carbonera, Mamut i La Inexplicable i sales de concerts com Sinestesia, Meteoro i Laut, una llista que anirà creixent dia rere dia.

L'Oficina Ciutadana de la Cultura (OCCU) oferirà sessions de formació personalitzada sobre l'aplicació destinades a les persones que hagin rebut el xec en recs culturals i que puguin necessitar orientació a l'hora de descarregar i configurar l'aplicació.

La iniciativa s'emmarca en el Pla de drets culturals, i s'espera que la prova pilot estimuli el consum, la producció i l'accés a la cultura local.

5.4 Dret a disposar d'una administració pública cultural digitalitzada i de bon govern

Les línies d'acció recollides en aquest apartat responen a projectes i programes dissenyats per desplegar polítiques culturals digitals públiques per a una cultura digital transparent i de govern obert.

5.4.1 Consensuar una carta municipal de drets digitals

En consonància amb els documents aprovats actualment o en curs d'elaboració d'altres ciutats europees, s'aprovarà una carta municipal de drets digitals. L'objectiu de la carta serà aprofundir en la relació entre cultura, drets digitals i tecnologies democràtiques, i prescriure un conjunt de drets ciutadans en el seu accés i participació cultural en l'esfera digital.

Dins del conjunt de qüestions relatives als drets digitals en l'àmbit cultural, caldrà reflexionar, debatre i adreçar, entre d'altres, els aspectes següents:

- > Bretxa digital, eines, plataformes i formació per a la capacitat digital, i dret ciutadà a la creació cultural.
- > Inclusió digital, accessibilitat i igualtat de representació.
- > Gestió democràtica i governança col·lectiva de la cultura i el patrimoni digital públic i comunitari.
- > Models de negoci ètics, drets d'autoria i propietat, i retribucions dignes per als creadors i gestors culturals.
- > Tecnologies obertes, comú digital i sobirania de dades.

Aquesta carta s'elaborarà en un procés participatiu amb l'ecosistema de la cultura digital de la ciutat, que s'iniciarà amb una sessió oberta de debat i cocreació durant les jornades Culturòpolis (16-19 novembre), que servirà per posar les bases per a la seva redacció amb un primer "decàleg d'idees" sobre una carta municipal de drets digitals culturals. El procés de consens i redacció de la carta continuarà amb més sessions de treball i consultes als agents públics, privats i comunitaris al llarg del 2023.

5.4.2 Impulsar la implementació de la regla "Public Money, Public Code"

El 2018, l'Ajuntament de Barcelona fou la primera ciutat del món a adherir-se formalment a la campanya "Public Money, Public Code" que va posar en marxa la Free Software Foundation.

Per donar impuls a la implementació d'aquesta regla, que consisteix a garantir que el programari desenvolupat amb fons públics sigui en codi obert, es crearà un grup de treball interdepartamental, amb participació de tots els serveis implicats. L'objectiu és analitzar els elements facilitadors, les barreres normatives i les dificultats internes que hi ha per poder avançar cap a la plena implementació d'aquesta norma, no només pel que fa a desenvolupaments informàtics propis sinó també impulsant les contractacions de serveis informàtics de codi obert, en què les noves funcionalitats pagades i implementades per l'Ajuntament siguin obertes. Es tracta d'un procés progressiu, que un cop feta l'anàlisi tècnica i jurídica pertinent s'anirà aplicant en els nous contractes.

L'Institut de Cultura té previst implementar al llarg de 2023 un nou Pla de sistemes que ha de permetre poder avançar en aquest sentit, incorporant aquesta regla amb una detecció d'aplicatius susceptibles d'incorporar-la, amb un marc metodològic clar i amb una calendarització establerta.

Com a exemples de projectes de programari de codi obert desenvolupats per l'Ajuntament amb aquesta lògica de "Public Money, Public Code", podem trobar la plataforma de participació ciutadana Decidim, el projecte de democratització

→

<https://ajuntament.barcelona.cat/digital/ca/transformacio-digital/tecnologia-per-a-un-millor-govern/programari-lliure>

→

<https://decidim.org/ca/>

de patrimoni digital cultural [Arxius Oberts](#), i el repositori en línia de memòria veïnal del projecte [Memòries Visuals de Barri](#).

←

<https://www.barcelona.cat/culturaviva/ca/projecte/arxius-oberts>

En aquesta línia, també s'ha consolidat la política dels tres darrers mandats d'exigir que tota contractació dels webs de l'Ajuntament de Barcelona es faci amb tecnologies de codi obert: el *framework* de referència Drupal o, si no se'n disposa, Wordpress.

←

<https://ovq.cat/memories-visuals-de-barr/>

5.4.3 Impulsar l'Observatori de Dades Culturals com a instrument per a la millora de les polítiques públiques sobre cultura digital

L'[Observatori de Dades Culturals de Barcelona](#) és una iniciativa de l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona que va néixer l'any 2015. La missió d'aquest observatori és elaborar i difondre dades, indicadors i informes sobre la realitat cultural de la ciutat, i posar tota la informació a l'abast d'institucions, agents culturals, comunitat científica i públic interessat d'una manera ordenada i accessible, amb l'objectiu d'ampliar i millorar el coneixement que tenim sobre la vida cultural barcelonina.

←

<https://barcelonadadescultura.bcn.cat/>

Amb la voluntat d'impulsar aquesta funció i poder generar dades i coneixement per a la diagnosi i l'avaluació de les polítiques públiques en cultura, per fer-les més centrades en les necessitats reals de la ciutadania i de l'ecosistema cultural, s'impulsaran un paquet d'actuacions.

Una de les prioritats és aprofundir en la política de dades culturals obertes amb l'adopció d'un model de *data lake* que millori la interconnectivitat de les dades. L'objectiu és avançar en l'automatització i el big data per oferir dades més treballades, enllaçades i contextualitzades per poder analitzar amb més detall la realitat cultural de la ciutat i fer polítiques públiques per fomentar l'accés al consum i la creació cultural de Barcelona. Caldrà desenvolupar nous sistemes, mètriques i paràmetres ètics, prioritzant els indicadors qualitius, per mesurar millor el consum digital cultural dels barcelonins

D'altra banda, es volen reforçar les col·laboracions amb els observatoris de dades en cultura de l'ICEC, el CONCA i el Gabinet Tècnic de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona. Així, se seguirà una estratègia d'especialització en un marc de col·laboració i compartició de dades obertes entre administracions i concertació d'estratègies (alineant processos per no duplicar activitats; per exemple, acordant que només un dels observatoris faci una enquesta a tots els museus, i comparteixi aquest coneixement amb la resta).

5.4.4 Alinear les normatives i els procediments de les subvencions de l'ICUB amb l'objectiu de respectar i defensar els drets digitals culturals

Una de les palanques més potents que té l'Administració pública per incidir en les pràctiques dels agents culturals de la ciutat és a través de la política de subvencions. En aquesta línia, s'ha identificat un conjunt d'actuacions en l'àmbit de les normatives i els procediments que regulen les subvencions públiques que, sense necessitat de fer modificacions legals substancials, es poden alinear amb l'estratègia municipal de garantir els drets digitals culturals.

- > Impulsar un grup de treball intern per incloure criteris de valoració tecnològics en totes les subvencions ICUB que impliquin desenvolupament o implementació de tecnologies digitals.

- > Modificar els criteris, les modalitats i els eixos de la “Convocatòria de subvencions per a inversions TIC en projectes d’experimentació i innovació”, per orientar-la cap al finançament de projectes que garanteixen els drets digitals culturals.
- > En l’àmbit específic de llicències i drets de propietat intel·lectual, valorar l’encaix jurídic de les mesures per avançar i fer que tots els resultats (coneixement i actius) finançats via les subvencions de l’ICUB hagin de ser accessibles a la ciutadania amb llicències obertes. Aquestes llicències han de tenir en compte que no totes les creacions artístiques tenen el mateix cost, riscos i rangs de comercialització; per això, s’han d’estudiar quina llicència beneficia més, tant als creadors com als ciutadans que ja van pagar, parcialment o totalment, pels treballs finançats públicament. Per exemple, per a alguns treballs la millor opció seria tenir un copyright molt estricte per un curt període de temps; per a uns altres, una llicència progressiva; uns altres, domini públic immediat.
- > Oferir opcions per treballar amb programari obert i garantir que tot el procés de sol·licitud, signatura de documents, emplenament de formularis, reformulacions i justificacions de subvencions es pot fer amb programari obert (Openoffice, lectors de PDF de codi obert, i sistemes operatius lliures com Linux o Ubuntu).
- > Incloure clàusules ètiques de protecció de dades ciutadanes en les contractacions dels proveïdors de serveis TIC, per protegir els drets digitals de les persones (tant en la privacitat i l’anonimització de les dades, com en l’explotació i el respecte a la propietat intel·lectual), i garantir la propietat pública de les dades i el coneixement que es genera en totes les contractacions per part de l’Ajuntament.

MUSEUS DE CIUTAT: INNOVACIÓ, EDUCACIÓ I DRET A PARTICIPAR DEL PATRIMONI CULTURAL DE BARCELONA

Missió

Reforçar el paper dels equipaments museístics i patrimonials com a agents clau en la defensa del dret a l'accés i la participació cultural, la difusió, el coneixement, la conservació, la memòria i la representació.

Objectius

El paper dels grans equipaments museístics i patrimonials municipals en la conservació del patrimoni, la interpretació de la ciutat, la seva història natural, social, científica i artística és indiscutible i cal seguir consolidant-lo. Tanmateix, per tal d'aplicar la perspectiva dels drets culturals cal anar un pas més enllà, incorporant noves vies d'accés de la ciutadania, promovent accions de foment de la creació i les pràctiques culturals i generant noves governances que fomentin l'articulació comunitària i territorial.

En aquest sentit, els objectius que persegueix aquesta mesura de govern són els següents:

- > **Desenvolupar un pla d'impuls dels museus de Barcelona.** L'Institut de Cultura de Barcelona ha de ser l'òrgan promotor de l'impuls dels museus de la ciutat, i per això s'articulen diverses línies d'acció orientades, d'una banda, a promoure el patrimoni i la cultura a través de noves línies de difusió i mediació, i, de l'altra, a articular uns nous valors i bases conceptuals que vagin en consonància amb la realitat ecosocial.
- > **Facilitar plataformes que consolidin l'intercanvi de mirades i fomentin la participació i la creació col·lectiva, incloent-hi la recerca i l'experimentació cultural i artística.** Per fer efectives les polítiques culturals socials i participades es requereix la creació d'espais de diàleg on les persones puguin trobar-se, debatre, compartir i crear a partir de l'enriquiment col·lectiu i la innovació oberta. Per aquesta raó, aquest objectiu abasta totes les accions que afavoreixin la connectivitat i la creació de xarxa entre ciutadania, institucions i museus per afavorir la participació comunitària.
- > **Fer de l'educació un eix vertebrador de la programació i l'acció dels museus i el patrimoni cultural en general de la ciutat de Barcelona.**

Una de les tasques clau dels equipaments museístics és assegurar la transmissió del coneixement, i un espai idoni per fer-ho és l'oferta educativa. Per poder assolir aquesta tasca, cal incidir i crear una proposta educativa no només en l'etapa de l'educació reglada, sinó integrant l'educació al llarg de la vida com a eix vertebrador de la funció d'aquests equipaments.

Aquesta tasca, però, va molt més enllà d'oferir un paquet tancat d'activitats predeterminades. Cal avançar tenint en compte la innovació educativa, la creació de vincles amb centres educatius, entitats i col·lectius que s'adaptin a les noves modalitats educatives, com ara les de treball per projectes.

- > **Incorporar nous models de creació i producció en què es faci efectiva la hibridació de disciplines, d'agents i de formats.** Part de la reformulació de la relació entre la ciutadania i la comunitat museística requereix una visió integral de la realitat actual. Aquesta transformació en la concepció significa desenvolupar nous models que afavoreixin la creació de productes culturals diversos, propers i transparents amb la ciutadania.

En aquest sentit, a través del replantejament d'estratègies i dels models de participació de la ciutadania, es proposen accions orientades a crear experiències participatives centrades en la cocreació d'iniciatives de caràcter local. Accions que promoguin la implicació de la ciutadania en la realitat cultural i patrimonial de la ciutat, i que també impliquin els museus en la realitat de cada barri, a una escala més micro.

- > **Millorar i potenciar la rendibilitat científica a través del coneixement de les col·leccions i els béns patrimonials públics.** Una altra de les funcions essencials dels equipaments museístics és la recerca i la consegüent creació de contingut i coneixement a partir de les col·leccions i els béns patrimonials que conserven i preserven. Aquesta tasca no només representa una millora de la qualitat museística dels equipaments, sinó que ha d'implicar una obertura cap a la ciutadania en termes de coneixement obert i difusió. Dos elements que van estrictament associats a la contribució de la cultura i el patrimoni en el desenvolupament de ciutadania més crítica, reflexiva i coneixedora de la seva història.

Veure la recerca com una finalitat per obrir el coneixement a la ciutadania, i així assegurar que tothom pugui tenir-hi accés, passa per desenvolupar estratègies d'investigació vinculades a la realitat actual i l'aplicació d'un enfocament sociocultural que aportï valor a la recerca i la faci no només comprensible per la societat, sinó també útil i necessària.

- > **Millorar les condicions d'accés i l'impacte social dels museus i el patrimoni a la ciutat.** Apropar el relat dels museus i el patrimoni cultural de la ciutat a la societat per al seu gaudi, coneixement i per facilitar una interpretació diversa de la construcció cultural de la ciutat. El dret de qualsevol persona a participar de manera lliure de la vida cultural implica necessàriament un esforç per millorar les condicions d'accessibilitat (tant física com cognitiva) dels equipaments museístics de la ciutat de Barcelona. Els museus, com a principals actors culturals de la ciutat, treballaran per dur a terme la implementació d'un seguit de propostes centrades a democratitzar de manera efectiva la cultura.

Aquesta obertura dels equipaments, centrada en una visió comunitària de la tasca, afavoreix l'intercanvi de reflexions entre la ciutadania, implicarà la comunitat de manera transversal, ha de revertir en la millora del sentiment de pertinença i contribuirà a millorar l'índex de participació en les pràctiques culturals dels barris de la ciutat gràcies a l'exercici de transparència i proximitat.

Línies d'acció

5.1. Dret a un relat patrimonial coordinat

5.1.1. Patrimoni BCN En línia

Es consolidarà i ampliarà la presència digital dels museus de Barcelona a través de la creació d'una plataforma (Patrimoni BCN En línia) que presentarà i promourà la informació i el contingut dels museus de manera clara, ordenada i conjunta per assegurar l'accés a la informació i la interacció per a tota la ciutadania.

Aquesta nova plataforma en línia facilitarà l'accés a la informació a la població interessada a rebre o consultar informació sobre els museus i equipaments patrimonials de la ciutat i, alhora, millorarà la presència en línia dels museus de Barcelona. Així mateix, la plataforma ha de permetre fer un pas més enllà de la digitalització dels fons i col·leccions, aportar informació rellevant i didàctica sobre el patrimoni des de diverses perspectives, coordinar les estratègies comunicatives dels museus i crear un espai en línia que permeti la participació activa de les persones usuàries, creant continguts i activitats exclusivament per a l'àmbit digital o híbrides.

Abans que s'acabi el mandat, es presentarà el projecte al conjunt de museus municipals per contrastar-lo i, seguidament, es farà públic el concurs per al disseny i la implementació de la plataforma que, en un primer moment, aglutinarà els museus municipals. Tanmateix, a mesura que s'avanci en la implementació i l'avaluació es preveu que aquesta plataforma incorpori també els museus consorciats de la ciutat amb participació de l'Ajuntament.

Tot i que es tracta d'una aposta per apropar l'oferta museística als veïns i veïnes de la ciutat, aquesta plataforma permetrà també millorar l'oferta turística dels museus.

5.1.2. Impulsar la creació d'una taula de coordinació dels museus de la ciutat

Per tal d'assegurar el diàleg i l'intercanvi de mirades i experteses entre museus de la ciutat, es proposa la creació d'una taula de coordinació que permeti implementar les mesures organitzatives, comunicatives i de programació de manera efectiva.

Aquesta taula de coordinació estarà formada per les direccions de museus de la ciutat i per responsables de l'Institut de Cultura de Barcelona, per garantir una visió global i operativa sobre la gestió i la governança dels equipaments, assegurar la presa de decisions consensuades i consolidar una visió sistèmica dels equipaments en matèria de gestió i governança que faciliti l'aplicació dels valors i les metodologies de treball.

La taula de coordinació ha de ser la formalització d'un espai que actualment ja existeix de manera informal i, que fins al moment, s'ha dedicat a treballar qüestions vinculades a projectes de col·laboració i de coordinació concrets, com la Nit dels Museus.

Una de les primeres tasques d'aquesta taula ha de ser el contrast de la proposta i el seguiment de la implementació de la plataforma Patrimoni BCN En línia.

5.1.3. Harmonització de les polítiques de col·leccions

Cal fer una revisió crítica de les polítiques de col·lecció dels museus i les col·leccions de gestió municipal amb la projecció final de definir una política de col·leccions global de l'Ajuntament de Barcelona.

El creixement de les col·leccions respon a la funció i missió dels centres museístics i, per tant, a la seva capacitat d'explicar i construir els relats. La reflexió sobre les polítiques de col·lecció excedeixen l'àmbit dels mateixos museus i s'han d'afrontar des d'una perspectiva àmplia en la qual es tinguin en compte els diferents agents i institucions implicats en aquesta tasca. La seva reflexió i actualització és un requeriment que cal fer per renovar la posició dels centres museístics en relació amb la societat.

En aquest sentit, tots els museus municipals confeccionaran, validaran i publicaran un document que expliqui la seva política de col·leccions. Aquest document ha d'establir les normes bàsiques d'actuació que guien el desenvolupament, l'ús i la conservació de la col·lecció d'acord amb els estàndards professionals.

La revisió de les polítiques de col·leccions ha de complir amb els criteris següents:

- > Filosofia compartida. S'han de facilitar espais perquè totes les col·leccions patrimonials d'interès artístic, històric i cultural de titularitat municipal comparteixin un mateix esperit i es guïn per uns mateixos principis, d'acord amb els estàndards internacionals i la legislació vigent.
- > Singularitat. Alhora, cada museu municipal ha de preservar la seva singularitat/identitat mitjançant l'especificitat de les seves col·leccions. Cada museu municipal custodia una part del patrimoni artístic, històric i cultural de la ciutat, i té un paper en la preservació i millora de les col·leccions.
- > Selecció. La selecció és la clau a l'hora de plantejar l'increment de les col·leccions. Tot ingrés d'un objecte en les col·leccions del museu comporta una responsabilitat, un compromís envers la seva conservació, documentació i estudi.
- > Coordinació Les polítiques de col·leccions han de ser conseqüents amb les línies de treball i de desenvolupament amb el context museístic que emana del Pla de museus 2030.

5.2. Dret a la participació, la creació i la recerca als museus

5.2.1. Inici del disseny del programa Àgora Museus

El futur programa Àgora Museus ha d'esdevenir un espai permanent de participació, consulta i intercanvi on la ciutadania pugui accedir per fer-hi diferents propostes de programació (educació, divulgació, creació, etcètera) i articular projectes i estratègies vinculades al context territorial de cada museu.

La voluntat de dissenyar un programa d'aquestes característiques respon a la necessitat d'oferir a la ciutadania un espai obert de cultura i intercanvi de coneixement basat en la proximitat, de fomentar la participació ciutadana en la creació i enriquiment de la vida cultural de la ciutat i dels barris, escoltar de manera activa a la ciutadania, i dotar d'espais de diàleg els museus per ampliar les mirades i els discursos.

Tot i que ja estan en funcionament alguns projectes que responen a aquesta filosofia, com el consell d'infants del Museu de Ciències o les iniciatives amb les diferents comunitats del Museu Etnològic i de Cultures del Món, dissenyar el programa Àgora Museus requereix un treball intens d'anàlisi de les necessitats de la ciutadania i de les possibilitats dels centres museístics per integrar aquestes noves metodologies i eines en la seva activitat regular. Per aquest motiu, es crearà un grup de treball específic per concretar i articular les bases estratègiques i d'acció d'aquest futur espai d'escolta i intercanvi.

5.2.2. Incorporació de serveis de mediació als museus municipals

La mediació cultural sorgeix com a resposta a la necessitat dels equipaments i centres culturals, també dels museus, de promoure noves vies de comunicació amb les persones visitants i de posar al seu abast els continguts desplegats, reconeixent les diferents formes de visitar, fer i experimentar que es poden trobar en un mateix espai o en relació amb un mateix contingut.

Tot i que no hi ha una definició tancada sobre què és la mediació cultural, en el cas dels museus es pot afirmar que la mediació va un pas més enllà dels serveis educatius, en tant que cerca noves estratègies de relació amb els públics vinculant el seu paper i les activitats que facin no només amb els continguts dels fons, les exposicions i les col·leccions, sinó també amb objectius i inquietuds del context social i cultural del museu.

A tot Europa és cada vegada més habitual trobar serveis de mediació integrats en els organigrames dels museus i centres culturals. Tanmateix, actualment els museus municipals de la ciutat no disposen d'aquest servei ni tampoc de perfils formats en aquest tipus de funció.

Prenent com a referència les línies de treball ja iniciades per alguns museus de la ciutat, com el Born Centre de Cultura i Memòria o d'altres, es posaran en funcionament dos serveis de mediació cultural com a prova pilot a dos dels museus municipals de la ciutat, el Museu Etnològic i de Cultures del Món i al Museu de Ciències Naturals de Barcelona, com a prova pilot per avaluar l'impacte i detectar possibles reptes abans d'avançar en la implementació d'un servei de mediació al conjunt de la xarxa de museus municipals.

5.2.3. Consolidar i ampliar el programa Creació i Museus

Creació i Museus és un programa de maridatges entre centres culturals de diferents naturaleses i voluntats. Els museus posen a disposició de les fàbriques de creació els seus fons, col·leccions i espais mateixos. Les fàbriques de creació posen la creativitat artística, que esdevé un instrument per a la renovació de les mirades vers el patrimoni, la història i la memòria, i facilita un apropament des d'una dimensió diferent que se suma al coneixement dels objectes dels museus i de les vivències que ens poden aportar.

La condició indispensable del programa Creació i Museus és el treball conjunt i compartit entre les dues parts, en què cadascuna aporta la seva especificitat i co-

neixement. És, per tant, fonamental la complicitat de les dues parts en els relats i els continguts que es veuen a les creacions resultants.

L'objectiu d'aquesta línia d'acció és consolidar i ampliar aquests vincles entre les fàbriques de creació i altres espais de creació i els museus de la ciutat per continuar creant propostes conjuntes de manera continuada amb impacte social i cultural.

5.2.4. Els museus dins el sistema de residències

Actualment s'està treballant per articular un sistema municipal de residències de creació que permeti unes condicions de treball millors per a les persones creadores i, alhora, que obri més portes a la mobilitat internacional. [25]

La creació del sistema de residències municipal serà un procés de llarg recorregut que anirà creixent i incorporarà nous agents, espais i recursos en els propers anys. En el moment actual, però, el sistema inicia el seu camí a través de dos programes concrets:

- > **Beques Residència:** el nou programa de beques Barcelona Crea inclourà, a partir del 2023, la selecció d'un projecte de cada categoria que, a més de rebre l'import de la beca, participarà en un programa de residències d'alguna de les fàbriques de creació de la ciutat.
- > **Habitatges per a artistes, creadors i creadores:** amb una ampliació que permetrà arribar a vint habitatges durant aquest mandat.

Els museus de la ciutat han d'exercir un paper central en aquest nou sistema de residències i també s'han d'oferir com a espais perquè artistes i creadors/es hi desenvolupin residències artístiques.

5.2.5. Pla de millora del coneixement de les col·leccions

Els equipaments museístics i patrimonials de la ciutat desenvolupen una tasca important de recerca i investigació del fons i el patrimoni que conserven, aquesta línia d'acció busca la generació de coneixement i poder-lo traduir a través d'un llenguatge discursiu comprensible, proper i divulgatiu a la societat. En aquest sentit, optimitzar el coneixement de les col·leccions municipals és una funció prioritària.

El Pla de millora del coneixement de les col·leccions (2018-2025) té com a objectiu la posada al dia del coneixement concret de tots els béns de patrimoni que componen les col·leccions dels museus patrimonials. Superar l'estadi de les estimacions per passar a les dades precises. Aquest coneixement precís i exhaustiu dels inventaris dels museus és un requeriment fonamental per al desenvolupament de manera plena de la tasca investigadora i de generació del coneixement de la qual són responsables els museus. D'altra banda, és un deure vers la societat en tant que es garanteix l'accés obert a les persones i les institucions que ho requereixin.

El Pla consisteix en la contractació d'equips d'especialistes en diferents disciplines (conservació, restauració, documentalistes...) que s'integren en les dinàmiques de treball dels centres museístics i reforcen la seva feina per inventariar i catalogar les col·leccions.

25 →

El sistema de residències municipals es descriu a la línia d'acció 5.1.3. de la Mesura de govern "Cultura de base i sectors culturals: dret a la creació, l'experimentació, la recerca i la producció cultural".

Disponible en línia: <https://www.barcelona.cat/aqui-es-fa-cultura/sites/default/files/2021-11/Mesura%232.pdf>

Els museus implicats en aquest projecte són: Museu Marès, Museu del Disseny, Museu Etnològic i de Cultures del Món, Monestir de Pedralbes, Museu d'Història de Barcelona i Museu de la Música.

Al llarg de l'any 2021, els equips contractats, amb un total de 15 persones especialistes, ha treballat en la informatització de les dades d'inventari de 21.842 registres, a més de portar a terme les actuacions prèvies de conservació preventiva, fotografiat, presa de mides, i etiquetatge, que sumen un total de 99.587 accions.

Completar el Pla en els propers anys és un objectiu prioritari per assolir una situació d'excel·lència pel que fa al coneixement de les col·leccions i la seva projecció pública.

5.2.6. Centre de Col·leccions dels Museus de Barcelona (espai de reserva compartida)

Els magatzems dels centres museístics de la ciutat són deficitaris, tant per allotjar la totalitat de les col·leccions com per satisfer un creixement ajustat a les previsions d'increment de les mateixes col·leccions. Igualment, els serveis tècnics associats a la conservació preventiva requereixen unes condicions d'espais i equipament que no en tots els casos s'assoleixen.

Disposar d'un espai o d'equipament mancomunat ha d'aportar les millores indispensables en les condicions de conservació de les col·leccions tant pel que fa a l'espai com a les possibilitats de creixement. En aquest sentit, el nou CCMB generaria noves oportunitats.

La centralització d'espais i serveis ha de permetre una economia d'escala pel que fa a la dotació i l'equipament tècnic dels espais.

Un equipament d'aquestes característiques facilita la interacció de coneixement entre les diverses disciplines relacionades amb les col·leccions i la generació de creuament de coneixement, de coneixement transversal entre professionals de diversos centres i especialitats. Facilitaria la creació d'un *hub* i centre d'estudis de col·leccions d'àmbit de Barcelona i internacional gràcies a la centralització, que no només serà física sinó també virtual i interactiva per mitjà de bases de dades amb els mateixos criteris d'ordre i estructuració. Suposaria, a més, l'economia d'espais, recursos i temps en el manteniment, la conservació, la visualització i els estudis dels objectes deguda també a l'estructuració i a la centralització.

El coneixement generat al CCMB arribarà a la ciutadania i no sols als investigadors i treballadors dels museus, mitjançant l'organitzat amb dispositius de fàcil visualització, programació d'activitats públiques adreçades al millor coneixement de les tasques específiques de la conservació del patrimoni.

Per aquest motiu s'ha fet un estudi funcional amb els requeriments tècnics i espacials, d'acord amb el qual s'ha elaborat un primer document que recull l'arquitectura, les primeres reflexions sobre les possibles tipologies d'edificis, l'estudi de casos en actiu i possibles emplaçaments a l'àrea metropolitana de Barcelona.

5.2.7. Avaluació de les polítiques de preus dels museus municipals

L'Institut de Cultura de Barcelona va dur a terme l'any 2021 un estudi per analitzar la viabilitat i les externalitats positives d'una possible gratuïtat total del museus

municipals. Aquesta anàlisi es va fer amb l'objectiu de millorar les condicions d'accés als museus per part de la ciutadania.

El resultat de l'estudi va determinar que la gratuïtat total no tindria un impacte directe i destacable per garantir que més veïns i veïnes de la ciutat visitessin i fessin ús de l'oferta dels museus i espais patrimonials de la ciutat. Les conclusions de la investigació van apuntar com a mecanisme més eficient per millorar-hi l'accés la revisió dels sistemes de bonificacions.

Prenent aquest estudi com a referència, es treballarà en una avaluació de les polítiques de preus i bonificacions que actualment tenen els museus municipals amb l'objectiu últim de potenciar l'accés tant en nombre com en diversitat de públic i participants.

5.3. Dret a museus amb compromís educador

5.3.1. Creació de la Taula Educació i Museus

L'any 2022 s'ha creat la Taula Educació i Museus com un grup de treball format per personal de museus de titularitat municipal (direcció i personal de l'equip educatiu), personal docent de primària i secundària d'alguns centres educatius de la ciutat i representants del Consorci d'Educació de Barcelona i l'IMEB. La finalitat d'aquesta taula és esdevenir un espai d'interacció, reflexió i cocreació permanent i consolidat entre ecosistemes educatius i equipaments culturals i patrimonials de Barcelona.

La Taula ha començat a treballar per acordar les estratègies educatives que els museus han d'impulsar per ajustar-se a les metodologies educatives de les escoles. Tanmateix, aquesta línia d'acció ha de permetre consolidar aquest espai de treball i ampliar-lo, en primer lloc, incorporant també els museus consorciats i privats de la ciutat i, alhora, incrementant el nombre i la diversitat de professionals i personal docent que hi participa. Aquesta taula treballarà de manera coordinada amb el Consell d'Innovació Pedagògica, que depèn des de l'any 2022 de l'Institut de Cultura de Barcelona i que gestiona i impulsa la Plataforma d'Activitats Escolars (PAE). [26]

26 →

La Plataforma d'Activitats Escolars (PAE) ofereix de manera unificada l'oferta d'activitats que al llarg de l'any ofereixen els equipaments culturals de la ciutat al sistema educatiu tant de manera gratuïta com mitjançant reserves i pagament.

La consolidació de la Taula ha de permetre impulsar noves modalitats d'ofertes educatives centrades en el treball per projectes o reptes o l'aprenentatge servei. Així mateix, també es promourà la participació del teixit associatiu de la ciutat en les activitats educatives dels museus per establir lligams més estables entre comunitat i museu.

5.3.2. Dissenyar programes de col·laboració regular entre museus i centres educatius

El programa "Patrimonia'm" és un exemple de programa desenvolupat a partir d'una col·laboració regular i allargada en el temps entre els museus i els centres educatius. En funcionament des del 2019, "Patrimonia'm" està adreçat a l'alumnat del cicle superior de primària i el primer cicle d'ESO i consisteix que sigui el mateix alumnat el que esdevingui patrimoniador/a de les col·leccions o els espais patrimonials concrets de la ciutat. El projecte es va dur a terme durant el curs, dins l'horari lectiu, amb l'acompanyament constant del personal del museu. El museu proporciona assessorament, facilita documentació i proposa visites i itineraris adequats a la temàtica i les línies de treball desenvolupades per l'escola.

Una altre exemple d'aquest tipus de programa és el que es començarà a treballar aquest curs 2022-2023, un programa pilot d'acollida temporal als centres educatius públics (escoles d'educació primària i secundària) d'obres del fons d'art contemporani de la ciutat, creades per artistes en actiu a Barcelona. El programa inclourà la instal·lació i l'exposició de les obres als centres educatius i, també, el desenvolupament d'un programa públic amb la participació activa dels creadors i creadores i de la comunitat educativa de cada escola o institut participant. La posada en marxa d'aquest programa incrementarà la visibilitat dels centres educatius com a centres culturals i les seves connexions amb el sistema cultural de proximitat i de ciutat, involucrant les institucions i entitats artístiques en el seu desenvolupament.

La Taula Educació i Museu serà un dels espais des d'on es podrà treballar en el disseny de nous programes que, com aquests dos, permeten un vincle estret i continuat entre els museus i els centres educatius de la ciutat.

5.3.3. Foment del paper dels museus en l'educació al llarg de la vida

Quan es tracta l'activitat educativa dels museus sovint es tendeix a centrar-se massa específicament en l'oferta per a infants i joves que cursen l'educació obligatòria. Tanmateix, cal avançar en la relació dels museus amb altres agents educatius (universitats, centres de formació professional, entitats d'educació en el lleure, escoles de dansa i música, etcètera), socials (associacions culturals, socials, veïnals, entitats del tercer sector, etcètera) i artístics.

En aquest sentit, cal identificar els agents i repensar els programes i activitats educatives tenint en compte els diferents perfils, inquietuds i interessos de les entitats socioeducatives no només de l'àrea de proximitat dels equipaments i entitats i fer-ho extensiu al barris més allunyats dels museus i espais patrimonials. El festival Barcelona Dibuixa, organitzat per l'ICUB i el Museu Picasso, és un exemple de com crear espais educatius i de relació amb diferents col·lectius més enllà dels escolars. El festival ja suma deu edicions i és una iniciativa cultural de caràcter lúdic i oberta a tothom que té com a objectiu potenciar l'acostament al món de l'art i de la cultura a través de l'experiència de dibuixar.

5.4. Dret a un sistema museístic de qualitat

5.4.1. Nous sistemes d'anàlisi d'usos dels museus municipals

Cal consolidar un model d'administració propera, transparent i eficient a través de models d'avaluació quantitativa i qualitativa als museus locals que assegurin la millora continuada i adaptada a la realitat social. En aquest sentit, l'Observatori de Dades Culturals de l'Institut de Cultura fa temps que treballa en sistemes d'indicadors i metodologies de recollida de dades per dotar els museus i el conjunt de l'Ajuntament de dades i informació rellevant sobre l'impacte dels espais museístics en el conjunt de la ciutat.

Actualment, s'estan desenvolupant diferents línies de treball centrades en els grups escolars que visiten o fan activitats als museus municipals. Gràcies a l'ús dels codis que cada centre educatiu té assignat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, s'han pogut identificar les diferents interaccions que els centres educatius fan amb els museus: quantes i quines escoles visiten cada equipament, d'on provenen o a quins nivells educatius corresponen cada grup, són algunes de les preguntes a les quals aquest sistema pot donar resposta. Amb aquesta informació sistematitzada es poden analitzar les àrees d'influència

dels museus (de quins barris venen), la fidelització dels centres (si repeteixen) i altres qüestions específiques.

→

<https://barcelonadadescultura.bcn.cat/dadesactuals-museus/>

Paral·lelament, també s'està treballant en la monitorització setmanal dels visitants dels museus, l'ampliació de l'abast de l'Enquesta dels museus i centres d'exposicions fins a 20 centres per conèixer el perfil dels museus de la ciutat, i el seguiment de l'estudi de la política de preus.

Amb aquesta línia es garanteix continuar avançant en la implementació d'aquest sistema de recollida i anàlisi del públic escolar, però també seguir treballant per trobar altres models de recollida d'informació adaptats a altres perfils de persones usuàries i assistents.

5.4.2. Pla d'inversions per als equipaments museístics i patrimonials municipals

Actualment està aprovat un pla d'inversions fins a l'any 2024 que inclou tota una sèrie de recursos destinats a millorar els equipaments museístics i patrimonials municipals.

La planificació de les inversions és l'eina que ha de permetre estipular la freqüència, la quantitat i l'import de les inversions en els equipaments museístics i patrimonials basant-se en criteris com ara necessitat, urgència, idoneïtat, etcètera. El pla d'inversions aprovat supera els 30 milions d'euros repartits en diverses actuacions de millora, remodelació, reformes i reordenació de diversos museus i espais patrimonials municipals: el Museu Martorell, la Casa Padellàs (Muhba), el Museu Frederic Marès, el Castell de Montjuïc, el Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes, la Fabra i Coats, la Vil·la Joana, el Museu Verdaguer (Muhba), les Cases Barates del Bon Pastor, (Muhba), el Museu del Disseny i el Museu etnològic i de Cultures del Món.

5.4.3. Consolidació i ampliació de la metodologia dels plans per incorporar la perspectiva de gènere als museus municipals

Línia d'acció recollida a la Mesura de Govern "Cultura feminista: dret a una cultura diversa i equitativa", presentada el març del 2022.

Des del 2020, la Direcció de Memòria, Història i Patrimoni de l'ICUB, en col·laboració amb la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps, està impulsant i acompanyant el procés d'elaboració d'un pla estratègic per incorporar la perspectiva de gènere a cadascun dels museus i centres patrimonials municipals.

L'any 2020 es van elaborar els plans del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, el Museu del Disseny, el Museu de la Música, el Monestir de Pedralbes, l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona i el Castell de Montjuïc, i l'any 2021 es continua amb la resta.

L'elaboració d'aquests plans interpel·la tot l'equip dels centres, perquè analitza i afecta tots els àmbits (direcció, gestió de col·leccions, difusió i programes públics, contractació, i funcionament dels serveis interns). Després de fer un diagnòstic juntament amb els equips dels centres, es planteja un pla d'acció a partir de quatre blocs (activitat programada i públic; relat i rols; gestió, i comunicació, senyalització i espais).

Aquesta és la primera vegada que es fa un treball de diagnòstic i una planificació estratègica per incloure la perspectiva de gènere de forma coordinada en tot un

àmbit de la política cultural de la ciutat. A més, la voluntat no és donar entitat a cada pla, sinó integrar-los orgànicament en els plans directors de cada centre.

5.4.4. Clàusules socials als museus municipals

Adaptació de la línia d'acció 5.2.2. recollida a la Mesura de govern "Cultura de base i sectors culturals: dret a la creació, l'experimentació, la recerca i la producció cultural", presentada el novembre del 2021.

L'any 2016 l'Ajuntament de Barcelona va fer pública la *Guia de contractació pública social*. Aquest document té la voluntat d'incorporar objectius de justícia social, sostenibilitat ambiental i codi ètic al conjunt de la compra pública municipal. L'Ajuntament i el conjunt d'empreses i entitats amb participació majoritària que componen el grup municipal han d'aplicar el contingut de la guia, amb les adequacions corresponents en funció del règim jurídic de contractació i l'àmbit d'actuació i competencial.

Les mesures concretes de contractació pública social es poden incloure en diferents moments del cicle contractual: es poden articular com a condicions especials d'execució, és a dir, com a obligacions contractuals que l'òrgan de contractació ja predetermina abans que es presentin les ofertes, en el plec de clàusules administratives o en el plec de condicions; o també es poden articular com a criteris d'adjudicació, és a dir, una invitació a les empreses licitadores perquè les adoptin en l'execució del contracte, però sense que tinguin obligatorietat.

La guia ja preveu que en cada contracte municipal s'han d'estudiar les mesures socials d'aplicació en funció de les característiques de l'objecte contractual.

En el cas dels contractes de serveis, que són els que majoritàriament es donen en l'àmbit cultural i, concretament a les externalitzacions de serveis que es donen als museus i als espais patrimonials municipals, hi ha una sèrie de qüestions recollides a la guia que haurien d'estar presents en tots els contractes de l'Ajuntament:

- > Qüestions vinculades a retribucions, convenis i assignació correcta de categories professionals i tipologia de contractes. En aquest sentit, cal tenir molt en compte que les bones condicions laborals i el reconeixement professional de les persones que treballen determinen la qualitat del servei que s'ofereix. Quan una empresa o entitat assumeix un contracte de serveis està assumint una funció pública i, per tant, és essencial garantir que aquest servei públic sigui de la màxima qualitat.
- > Així doncs, en cada plec de clàusules caldrà assegurar-se que les categories i les condicions laborals són les adequades per al tipus de treball que s'hi associa.
- > Qüestions vinculades a indicadors del balanç social en el conjunt de les empreses. En el cas dels contractes de gestió d'equipaments cal apostar per garantir que les empreses licitadores compleixin amb uns mínims socials. En aquest sentit, poder valorar qüestions de solvència vinculades, per exemple, a la relació entre el salari més alt i el més baix dins de l'empresa licitadora pot ser una manera d'aconseguir que empreses més horitzontals i que formen part de l'economia social i solidària tinguin més oportunitats per accedir a aquest tipus de contractes.

- > Qüestions vinculades al pes del preu en la licitació. Tot i que s'ha tendit a evitar que la selecció de la millor oferta es fonamenti en el preu més baix, encara cal avançar més per garantir que el preu sigui menys determinant. Sempre que no es traspassi el pressupost assignat per a cada contracte, elements com la qualitat, els indicadors socials, l'arrelament amb el territori i el sector cultural, la multiculturalitat, etcètera, a més de propostes organitzatives innovadores i que tendeixin a l'horitzontalitat, han de passar a tenir un pes superior en els sistemes de valoració.
- > Qüestions vinculades a l'economia social. No es pot limitar qui es presenta a un concurs públic perquè va contra la lliure concurrència, però, tal com diu la guia, "es pot establir com a condició d'execució contractual la subcontractació de part o de parts específiques de l'objecte contractual, que s'han de concretar en el plec, amb empreses d'economia social".

Així doncs, desenvolupar un marc de clàusules socials per a l'activitat cultural requereix un treball en profunditat que permeti aterrar totes aquestes recomanacions. Per això es crearà un **grup de treball** format per personal municipal i professionals externs amb l'objectiu d'establir una sèrie de clàusules socials adaptades als diferents tipus de serveis i activitats culturals que l'Institut de Cultura contracta.

BIBLIOTEQUES DE BARCELONA (PLA DIRECTOR 2030). DRET A LA LECTURA, A L'ACCÉS A LA INFORMACIÓ I AL CONEIXEMENT I FOMENT DE NOVES PRÀCTIQUES CREATIVES

Missió

Impulsar les Biblioteques de Barcelona com a principal servei cultural de proximitat de promoció de la lectura i del coneixement, tot garantint el dret d'accés a la informació i a l'ús de les tecnologies, recolzant la formació contínua al llarg de la vida, i possibilitant la cohesió social i el desenvolupament de les persones en igualtat d'oportunitats a través de la participació i les pràctiques culturals i creatives.

Objectius

El nou Pla director de les Biblioteques de Barcelona 2030 incorpora i fa seus els vincles entre l'acció cultural i àmbits estratègics com ara l'educació, la sostenibilitat, la ciència, el feminisme, la interculturalitat, la innovació i la tecnologia, entre d'altres, que estableix el Pla de drets culturals de Barcelona. Per a les Biblioteques de Barcelona, després de dues dècades de la posada en marxa del Consorci que les gestiona i de l'acompliment de dos plans estratègics, el treball amb els múltiples agents relacionats amb aquests àmbits ha estat sempre fonamental en el procés d'arrelament del servei al territori, especialment pel que fa al treball en xarxa amb els centres educatius i amb els agents socials i culturals de l'entorn més immediat.

El nou Pla director estableix com una de les seves fites principals mantenir i ampliar tant com sigui possible aquest treball coordinat i cooperatiu amb la resta d'agents presents a la ciutat, i obrir la perspectiva a noves col·laboracions. També incorporar la ciutadania com a agents actius en aquest desenvolupament a partir de posar a la seva disposició espais per a la participació i de la creació d'un clima de confiança que els convidi a fer-ho.

En el decurs del treball per establir les prioritats de les biblioteques públiques a Barcelona hem vist necessari establir dues mirades. La primera, a deu anys vista, ha de permetre construir el nou model de servei de biblioteca pública a la ciutat,

obert i flexible, a partir de la identificació dels reptes socials i educatius i també l'àmbit dels drets culturals. Una biblioteca que faciliti la descoberta, l'aprenentatge, la creació, la participació i l'intercanvi, la diversitat i la inclusió, en el marc de les polítiques culturals, educatives i socials que es despleguen al territori.

La segona ha de permetre que les biblioteques puguin donar resposta als reptes plantejats, a partir del desplegament de la xarxa en el conjunt del territori, i la programació operativa i l'avaluació de les accions establertes, que han de dotar-se pressupostàriament i dur-se a terme en col·laboració amb la resta d'agents de l'entorn, i per tant tenen un període d'implantació a mig termini, d'acord amb els exercicis pressupostaris, i que s'acabarà concretant en els plans d'acció anuals de cadascuna de les biblioteques.

Línies D'acció

Els àmbits de treball de les Biblioteques de Barcelona estan alineats amb el marc conceptual del Pla de drets culturals de Barcelona, i alhora faciliten el treball coordinat amb tots els agents implicats en el seu desenvolupament. També responen als objectius de l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible que tot i no tenir cap objectiu dedicat específicament a la cultura, sí que en el seu desplegament proposa fites a les quals les biblioteques poden donar resposta i fer-ne difusió a través de la col·lecció documental i dels serveis, activitats i programes específics que hi estiguin relacionats.

La responsabilitat de les biblioteques públiques com a primer equipament cultural de proximitat, d'accés lliure i gratuït, va més enllà de la prestació dels serveis culturals, de la promoció de la lectura i de garantir l'accés al coneixement, objectius fundacionals de la biblioteca. Hi ha una responsabilitat implícita en l'educació, tant des del propi equipament com des del treball en xarxa amb el conjunt dels centres educatius, ja sigui en les etapes d'ensenyament obligatori com en els ensenyaments superiors o per a adults, al llarg de la vida.

El fet que siguin equipaments oberts de lliure accés atorga a les biblioteques també una responsabilitat en l'àmbit de la cohesió social i a l'hora de garantir l'equitat en l'accés a la cultura, la informació i el coneixement. Són un espai d'acollida i un lloc segur obert a tothom, un espai de vincle i participació comunitària.

1. Dret d'accés a la informació i a la generació de coneixement

La Federació Internacional d'Associacions de Bibliotecaris i Biblioteques (IFLA) ha actualitzat el 2022 el *Manifest de Biblioteca Pública*. El manifest s'obre amb l'afirmació que la *participació constructiva i el desenvolupament de la democràcia depenen d'una educació satisfactòria així com de l'accés lliure i il·limitat al coneixement, el pensament, la cultura i la informació*. Per la seva banda, l'Agenda 21 de la cultura deixa clar que l'accessibilitat a les dades, una informació de qualitat i la participació dels habitants en la seva creació, anàlisi, producció i difusió permeten una assignació més transparent dels recursos i una apropiació ciutadana real dels processos de desenvolupament. Així doncs, les biblioteques públiques incorporen aquests principis i compromisos en un context molt particular. D'una banda, una societat en la qual la digitalització i la connectivitat l'han configurat com multicanal, interdependent, hipermèdia i transmèdia, i on la immediatesa ja

→

Manifest de la Biblioteca Pública de l'IFLA-UNESCO 2022 https://cobdc.org/wp-content/uploads/Manifest_IFLA_2022_CA_.pdf

guia les tendències actuals. Però d'altra banda, la mateixa societat està condicionada pel predomini de la mirada a curt termini, la sensació de viure sobrepassats pel tràfic d'informació, la concentració de poder en determinades corporacions productores de continguts i, en definitiva, les desigualtats en el dret a la informació i el coneixement en un sentit ampli.

1.1. Les biblioteques tenen un paper clau per fer que la informació i el coneixement siguin plenament oberts i accessibles en tot moment i a tot arreu, sense exclusions

D'una banda, es treballa per garantir l'accés a una informació diversa i de qualitat. De l'altra, s'ha donat suport a la ciutadania en l'aprenentatge que permet generar nou coneixement, amb projectes que afavoreixen la creació i producció pròpia a través de la tecnologia i que posen èmfasi en la democràcia cultural (espais *makers*, laboratoris ciutadans, etc.). Cal doncs continuar avançant en l'accés i la creació de coneixement com dues cares del mateix repte. I cal fer-ho tenint present les necessitats i interessos de tothom, revitalitzant els sabers de les persones i les comunitats, apostant per la interacció amb el món digital però alhora reforçant el paper socialitzador de les biblioteques, garantint el respecte als drets d'autoria però també els d'accés universal.

1.1.1. Promoure els objectius transversals que es defineixen als plans i mesures municipals i metropolitans: Pla de drets culturals, Cultura i drets digitals, Cultura popular i tradicional, museus i centres cívics, etc. Apostar per fer créixer la biblioteca fora de la biblioteca, treballant especialment amb els agents de l'entorn per orientar l'acció cap a les necessitats d'informació de la ciutadania i comunitats del territori. Abordar les desigualtats de renda, edat, territori, gènere, entorn familiar, etc. en l'accés a la informació i coneixement.

1.1.2. Enfortir la capacitat prescriptora dels professionals de les biblioteques, generant una figura amb temps i recursos disponibles per atendre de manera proactiva els interessos i necessitats d'informació de cada usuari. Disseny d'itineraris a mida per cercar i accedir a la informació. Apoderar l'equip humà de les biblioteques de manera que esdevingui agent mediador en projectes de digitalització i creació de continguts i en altres recursos que estan impactant en la manera de transmetre i accedir a la informació i el coneixement.

1.1.3. Impulsar una plataforma virtual transmèdia, oberta i gratuïta per a la cocreació de continguts digitals i d'accés als recursos digitals disponibles a les biblioteques. Establir aliances per abordar i fer accessible la informació i coneixement que durant molt de temps ha estat limitat pels drets de propietat.

1.1.4. Enfortir l'estratègia de les biblioteques pel que fa a la comunicació a la web (reforçant l'accessibilitat), a les xarxes i mitjans socials, i participació digital de la ciutadania.

1.2. Les biblioteques han de fer visible que el dret a la connectivitat no està reconegut i que està encara limitat per factors polítics, socials i territorials

Tot i els avenços de les darreres dècades, les desigualtats continuen condicionant el dret a la connectivitat. La bretxa digital és múltiple i està relacionada amb la distribució desigual en l'accés, ús o impacte de les tecnologies de la informació i la comunicació. *L'Enquesta sobre la bretxa digital a Barcelona* asse-

nyala tant les millores com els reptes pendents que té la ciutat en aquest àmbit. Així doncs, molts dels problemes vinculats a les dificultats de connectivitat estan focalitzats en barris de renda baixa i s'han agreujat amb la pandèmia. Però lògicament aquest repte no és exclusiu de la xarxa de biblioteques de Barcelona: les desigualtats en la connexió, en la seva velocitat, en les infraestructures de les famílies i les llars, etc., afecten especialment a qui menys recursos té. I tot això es produeix en un context on el dret a la connectivitat no està reconegut per les institucions i la normativa, de manera que el seu desplegament queda en mans dels operadors comercials.

1.2.1. Assumir un rol actiu en la demanda del reconeixement del dret a la connectivitat en totes les seves vessants. Assolir unes infraestructures tecnològiques sòlides i versàtils, permanentment actualitzades, que donin resposta a les necessitats d'accés a la informació digital de la ciutadania i a la gestió i prestació de serveis basats en l'ús de les TIC i la creació transmèdia, així com fer possible garantir els drets digitals i de connectivitat. Oferir una connectivitat de qualitat dins les biblioteques, tenint molt present tant les desigualtats existents entre persones i comunitats, així com les iniciatives i projectes que per la seva singularitat ho requereixin (cocreació, etc.). Oferir infraestructures per a la connectivitat per a les persones i famílies que ho necessitin. Treballar en xarxa amb els diferents agents que poden donar suport en l'accés i l'ús de les infraestructures: préstec de portàtils, tauletes, etc.

1.2.2. Liderar l'alfabetització digital a la ciutat. Promoure la capacització digital amb la preparació per a l'accés a les proves oficials, per tal de contribuir a la millora dels recursos a l'hora de cercar feina.

1.2.3. Promoure l'alfabetització digital a les franges d'edat més vulnerables, especialment entre la gent gran i persones en situació de vulnerabilitat social o econòmica.

1.3. Les biblioteques són clau per fer front a la manipulació de la informació i la seva difusió sense contrast, rigor ni privacitat

Tant la *Declaració de Lyon* de la IFLA com els Objectius de Desenvolupament Sostenible de la ONU posen en relleu que l'accés a la informació requereix la formació en el seu ús crític i reflexiu en el context digital. En aquest sentit, l'Agenda 21 de la cultura demana renovar els esforços, especialment per part de les institucions públiques, perquè la major accessibilitat a la informació, feta possible per la tecnologia digital, no pugui ocasionar, de cap manera, una pèrdua de la privacitat. El context de digitalització no és neutre i obre la porta a la manipulació, el plagiat, l'homogeneïtzació i la utilització fraudulenta de la informació, així com la seva difusió sense contrast, rigor ni privacitat.

1.3.1. Mantenir una col·lecció documental, material i en format digital, que transmeti valors de solvència, fiabilitat i contrast, diversitat, rigor i qualitat. Nova política de col·lecció que inclou criteris d'actualitat, diversitat i accessibilitat.

1.3.2. Fer de la biblioteca una capçalera de referència per a la creació i difusió d'informació fiable i veraç, especialment a Internet. Enfortir els projectes de formació i divulgació tecno-científica per fer front a les fake news i la desinformació. Generar continguts atractius per a diferents perfils, com ara els

nadius digitals. Disposar de professionals que tinguin formació (accions formatives específiques) per poder recomanar a la ciutadania l'accés i mirada crítica de la informació, la identificació d'enganys, etc.

1.3.3. Establir un programa de col·laboració amb el sistema educatiu (inclouent-hi agents formals i no formals) **per formar persones lectores crítiques i fer front a la manipulació de la informació i la seva difusió sense contrast, rigor ni privacitat.** Treball específic amb les biblioteques escolars, escoles d'adults, centres cívics i altres agents d'educació al llarg de la vida per impulsar i oferir suport en els projectes d'alfabetització mediàtica i informacional.

1.4. Les biblioteques poden contribuir a situar el capital humà al nucli de l'acció pública, tot impulsant la connexió entre el teixit productiu i els centres de coneixement

En un context de convergència tecnològica i desenvolupament de la intel·ligència artificial, les desigualtats condicionen les oportunitats de les persones per desenvolupar les seves capacitats digitals i ocupacionals. L'atur juvenil o la desigualtat de gènere en l'àmbit laboral són dos exemples d'aquest repte. Caldria, doncs, contribuir a situar el debat sobre la formació del capital humà en el centre de l'acció pública, tot impulsant un model socioeconòmic que doni resposta a les necessitats de les persones i ofereixi oportunitats en el nostre entorn. En aquest sentit, la manca de connexió entre el teixit productiu i els centres de coneixement és un handicap: Barcelona i Catalunya compten amb una estructura de microempreses i cooperatives que necessiten accedir al coneixement perquè no disposen de prou recursos propis. En tots aquests reptes les biblioteques hi podem tenir un paper molt important.

Les biblioteques han de contribuir a que la ciutadania es pugui rearmar intel·lectualment, apoderar-se i formar-se. Poden tenir un rol clau en el seu aprenentatge immersiu, a mida, personalitzat i al llarg de la vida, però també en l'aprenentatge que es produeix en la interacció amb els altres i en l'acció en comunitat.

Un dels camps cridats a ser fonamentals per a les biblioteques públiques és el de la capacitació en competències digitals transversals i bàsiques. Moltes d'aquestes competències estan vinculades a la formació ocupacional, tot i que no només: es tracta de reforçar les estratègies d'aprenentatge que permetin a la ciutadania accedir, comprendre i apropiarse de la informació, en definitiva, saber transformar la informació en coneixement. Tot això abordant desigualtats com la de gènere, que en l'àmbit dels ensenyaments tecnològics també continua sent un repte. Per això, establir aliances amb el sistema educatiu, però també amb el teixit industrial i comercial (sobretot pimes i cooperatives), resulta fonamental.

1.4.1. Programa d'espais d'aprenentatge experiencial i a través de la pràctica per al rearmament intel·lectual de les persones. Itineraris per a la formació al llarg de la vida i per a la construcció del projecte vital de cada persona.

1.4.2. Promoure l'adquisició de coneixement científic i humanístic a través de la programació d'accions formatives, reforçant les accions d'aprenentatge dinàmic, el programa bibliolab (espais *maker*, fabricació digital) i la vinculació amb projectes de reindustrialització de la ciutat. Adequació d'espais adequats per al treball dels bibliolabs existents: ciència ciutadana a la biblioteca Sagrada Família, bibliolab de música a la biblioteca Vapor Vell, etc.

Creació de nous Bibliolabs especialitzats tant en temes artístics i culturals com de ciència ciutadana. Enfortir el treball conjunt amb els ateneus de fabricació digital a nivell territorial.

1.4.3. Programa de suport a la capacitat digital de les persones i famílies, amb accions directes de les biblioteques (aprenentatge a través de la creació d'informació, integració de serveis per donar suport al teletreball, etc.) i amb accions de suport a docents i centres educatius. Propostes d'alfabetització digital per a joves, treballades conjuntament amb els equipaments educatius, sobretot vinculades en la formació contra les *fake news* i la formació d'esperit crític.

1.4.4. Impulsar la col·laboració amb el teixit empresarial i cooperatiu, i també amb l'àmbit acadèmic i científic per al desenvolupament de projectes d'innovació i millora amb retorn social al territori.

1.5. Les biblioteques poden ser un node fonamental de la xarxa d'agents de coneixement que treballen per fomentar la innovació

Encara avui les biblioteques públiques tenen el repte de ser un node d'una xarxa superior de gestió i democratització del coneixement que promogui la innovació. Cal millorar la governança i sistematitzar la coordinació amb altres agents de coneixement que permetin assolir aquests objectius, tant en l'entorn proper de cada biblioteca com en connexió amb xarxes internacionals. Però això no es pot fer sense posar la ciutadania al centre, els seus sabers i capacitats, reconeixent que organitzacions com les universitats o les empreses que ofereixen el seu coneixement en obert són molt importants, però que programes com la ciència oberta o ciència ciutadana també.

La innovació, en termes de noves formes d'abordar antics i actuals problemes és una necessitat, per exemple, per garantir el desenvolupament sostenible. La innovació ha d'estar connectada amb l'ecologia urbana. El consum de recursos i l'eficiència en el seu ús són condicions ineludibles, fora i dins de les biblioteques. La pandèmia ha fet encara més evident els reptes de gestió dels equipaments municipals, biblioteques incloses. També, les necessitat de digitalització vinculada a la modernització de l'administració pública. La ciutadania demana uns espais més flexibles en els seus usos i horaris.

1.5.1. Programa d'innovació oberta, social i ciutadana per a la cocreació de coneixement. Reforç dels projectes de ciència ciutadana, oberta i en comunitat. Repositori del coneixement generat tant a les biblioteques com a d'altres espais d'innovació i creació ciutadana de la ciutat. Difusió amb llicència creative commons.

1.5.2. Programa de sostenibilitat de les biblioteques en el consum de recursos i en la utilització dels equipaments. Mantenir el vincle amb la programació cultural, científica i de difusió de coneixement en general que es fa la ciutat, amb la participació en esdeveniments científics, tecnològics i altres activitats i congressos internacionals del món del coneixement, etc., a més de fer-ne difusió des de les biblioteques. Actuacions en els edificis per tal d'ampliar el nombre de biblioteques amb certificació d'eficiència energètica. Realització de campanyes de sensibilització mediambiental entre els usuaris.

1.5.3. Promoure els espais compartits d'aprenentatge, innovació i millora en el marc del treball de l'equip humà de les biblioteques. Comptar amb el suport i establir aliances amb agents externs.

1.5.4. Accés autònom a espais de les biblioteques fora dels horaris habituals d'obertura. Estudi per portar a terme un projecte pilot en algun dels nous equipaments previstos.

1.5.5. Programa d'avaluació de les innovacions introduïdes. Reforç de la recollida i sistematització de la informació i els indicadors de les biblioteques, així com iniciatives que promoguin el seu ús entre els equips.

1.5.6. Apostar perquè la futura Biblioteca Central de Barcelona sigui un espai de referència en l'experimentació, formació i capacitat digital i la innovació tecnològica i educativa.

2. Dret a la lectura, a l'escriptura i a l'expressió oral. Dret a la participació artística

2.1. Reforçar la relació entre lectura i escriptura per garantir el dret a expressar-se des de la xarxa de biblioteques de Barcelona

Aprendre a pensar de forma crítica i lliure, a construir-se una identitat com a individu i ciutadà, a desenvolupar-se en societat, implica formar-se en la lectura, l'escriptura i l'expressió oral. D'una banda, doncs, la promoció de la lectura cal que se centri en garantir que la ciutadania accedeix a una cultura lectora, facilitant-ne itineraris, deixant enrere la idea de la persona lectora com a compradora de llibres. Des de les biblioteques, doncs, s'ha de poder garantir l'exercici del dret a poder parlar i a poder escriure, a ser escoltat i a ser llegit pels altres. Més que el canal, la importància rau en poder transformar allò que es vol, allò que es desitja, en paraules; que tothom pugui construir-se la seva història.

2.1.1. Ampliar el Programa d'acció lectora de la ciutat de Barcelona, d'acord amb l'Institut de Cultura de Barcelona: aquest programa va més enllà de la biblioteca com a institució, i involucra tots els agents relacionats amb la lectura: el món educatiu, el món editorial, i en general tots els sectors vinculats amb les arts, la cultura i la ciència, i també els mitjans de comunicació.

2.1.2. Generar espais d'escriptura: erigir la biblioteca com a comunitat de persones lectores crítiques, capaç d'acompanyar i enfortir la ciutadania per transformar-la en comunitat escriptora, capaç de crear continguts diversos, inclosius, literaris o informatius, arrelats a les seves comunitats i territori. Generar continguts per ser contrapès de les grans indústries, adaptat al context de cada equipament. Formar les persones treballadores en el rol d'acompanyant i dinamització de comunitats. Realitzar una oferta àmplia de clubs de lectura, tant en format presencial com en línia. Recuperar el programa "Què llegeixes", crear l'Espai d'orgull lector, tal com passa en l'àmbit de l'esport i/o reforçar el #Bibarnabloc. Obrir tallers d'escriptura digital a partir de la lectura: com escriure una bona piulada, per exemple, el que incorpora tasques d'abstracció del que s'hagi llegit i de resum.

2.1.3. Elaborar una estratègia comunicativa de les activitats i els serveis que s'ofereixen des de Biblioteques de Barcelona. Incorporar el perfil d'una persona de comunicació global amb un perfil formatiu adient: coordinació de l'estratègia general i el dia a dia a més de les relacions amb mitjans. Redissenyar els webs de les Biblioteques de Barcelona, amb un format més accessible i amb continguts integrats procedents d'altres plataformes (vídeos, xarxes socials, etc.)

2.2. Generar continguts a nivell local és clau per lluitar contra l'economia de dades

Vivim en un context d'individualització i trencament de vincles, on les estructures formals i informals que afavorien la cohesió social, com la feina o els comerços, s'han fragmentat, tot donant lloc a la pèrdua d'aquests vincles comunitaris. La creació de continguts, per exemple, depèn cada vegada més de les grans empreses, que proposen una lectura lligada a la indústria de l'entreteniment.

Alhora, segons l'*Estudi anual de xarxes socials* hi ha un descens en l'interès a generar continguts. Cal, doncs, crear entorns per tal de generar continguts. Si des de la xarxa de biblioteques no es creen continguts, ho fan altres agents que, al seu torn, ocupen l'espai d'internet i l'espai mediàtic. En aquest context, cal generar continguts amb el llenguatge de la xarxa de biblioteques Barcelona i des dels seus interessos, ja que avui en dia, segons la recerca acadèmica, el discurs que funciona és el de la gran empresa, i en particular el nucli GAFAM (Google, Amazon, Facebook, Apple i Microsoft).

Pel que fa als continguts en català, tal com assenyala la literatura acadèmica, el 90% del que es llegeix no reflecteix la diversitat del nostre entorn, encara que s'hagi creat en català, perquè s'ha fet a partir de patrons homogenis: literatura creada per a ser comercialitzada.

2.2.1. Generar projectes on els usuaris participin en la creació i cocreació de continguts en diferents formats. Formació al personal en processos d'innovació i participació.

2.3. Aprofundir en el marc conceptual del cànon literari per tal de poder transformar les experiències lectores de cada persona, garantint arribar a tothom

La visió sobre el cànon és diversa i heterogènia. D'una banda, s'afirma que ja se saben quins són els llibres que ens particularitzen com a cultura, quins cal preservar per a les generacions futures. De l'altra, s'afirma que el cànon es va construint, que es construeix dia a dia i que així ho anirem fent. I també hi ha qui diu que cada lector té el seu cànon, construït en funció de les seves expectatives.

El que sí que és compartit, però, és la necessitat d'aprofundir-hi i d'ampliar-lo amb diferents llenguatges literaris, i fins i tot anant més enllà de la literatura. De fet, tenint en compte que el 21,6% de la població de Barcelona és d'origen estranger (Ajuntament de Barcelona, 2021), i que l'any 1991 el pes de població estrangera no arribava a l'1,5% del total, com s'ha traslladat aquest creixement en l'evolució del concepte del cànon?

Més enllà d'aquesta qüestió, el traspàs del coneixement no és només responsabilitat de l'educació, també ho és de les biblioteques com a garants de l'educació al llarg de la vida. Cal, doncs, reivindicar el treball dels cànon, pensant com abordar-lo des de la biblioteca pública, on ja hi ha exemples de bones experiències. El focus no és en què llegim, sinó en com ho fem, on l'objectiu podria ser la transformació de la lectura en una experiència personal de plaer i de ciutadania, de construcció de comunitats lectores.

2.3.1. Obrir un espai intern de discussió del paper de les biblioteques en relació al cànon: què és el cànon literari català i castellà? Quin és el cànon

universal? Cal que cada biblioteca tingui una especialització? Cal assegurar uns mínims compartits per totes les biblioteques?

2.3.2. Transformar la lectura literària, compaginant la diversitat textual, literària, cultural i lingüística per construir comunitats lectores. Treballar línies de lectura diverses, afavorint l'obertura de nous imaginaris i de nous lectors/es: experiències com les que ja s'han fet, amb les polítiques de gènere com a exemple, han anat molt bé. Dissenyar estratègies de promoció lectora apel·lant al llibre contingut, no el continent.

2.4. L'acció amb famílies és clau tenint en compte que és un dels factors predominants pel que fa a la reproducció de les desigualtats

Segons les enquestes PISA, la diferència pel que fa als hàbits de lectura a casa entre el jovent de famílies amb un capital cultural mitjà i alt i el de famílies de capital cultural baix és cada cop més gran. El resultat d'aquesta desigualtat pot veure's en l'etapa escolar, on el jovent del primer grup avança en un any escolar al segon. En aquest context, i tenint en compte el sistema educatiu, quin és el rol de les biblioteques?

2.4.1. Ampliar la formació de persones adultes: més enllà dels llibres, altres formats de coneixement, i amb el reciclatge de la formació com a element central (les generacions futures tindran un nivell de formació molt més elevat). Impulsar les accions i els serveis d'extensió bibliotecària al territori i en espais no convencionals fora dels equipaments de les biblioteques (centres d'atenció socio sanitària, medi obert, festes, etc.).

2.5. El treball permeable de la xarxa de biblioteques de Barcelona, tant entre biblioteques com entre biblioteca i centres d'investigació, és bàsic per afrontar els reptes actuals

La recerca demostra que la xarxa de biblioteques de Barcelona i les biblioteques escolars comparteixen les mateixes finalitats i que les que no són compartides són complementàries, pel que caldria reforçar el diàleg entre si. Fer un mapa que permeti, a més de les biblioteques públiques, situar i visualitzar les biblioteques escolars sembla més que necessari, per conèixer el territori i també per optimitzar els recursos públics.

2.5.1. Esdevenir un pol d'atracció per a les polítiques públiques de foment de la lectura, visibilitzant i potenciant el rol de les bibliotecàries com a mediadores i especialistes. Mantenir i reforçar el vincle amb els autors i autores i tot el sector del llibre: editorials, llibreries de proximitat, etc.

2.5.2. Garantir l'accés a la cultura, amb l'objectiu a llarg termini d'assolir una societat de ciutadans capaços de discernir i que exerceixin aquest discerniment de manera activa. Treballar més a fons i coordinadament la metodologia, seguiment i avaluació dels projectes de promoció lectora d'entorn, liderats pels professionals de les biblioteques públiques. Fer un mapa de biblioteques públiques i de les biblioteques escolars. Mantenir el vincle amb la programació literària i de promoció de la lectura i el coneixement a la ciutat: Barcelona ciutat de la literatura, festivals i programes literaris, artístics, científics i tecnològics, i altres esdeveniments i congressos internacionals del món del coneixement, etc.

2.5.3. Representar les biblioteques al Consell d'Innovació Pedagògica.

2.6. Adequar els perfils professionals de les biblioteques perquè esdevinguin veritables dinamitzadors de comunitats lectores al llarg de la vida

Tenint en compte la vessant social i comunitària de les biblioteques, actualment ja s'ha incorporat perfils del món social, com ara d'educació social. Tanmateix, caldria reforçar-los i incorporar també els perfils de dinamització de comunitats lectores, on es faci una lectura crítica acompanyada de l'escriptura. Així mateix, tenint en compte els canvis socials i demogràfics de la ciutat cal assegurar la presència dels diferents tipus de perfil i que els llocs de treball puguin ser ocupats per persones amb coneixement de la realitat cultural de l'entorn.

2.6.1. Formar i adequar l'equip de biblioteques (llocs de treball, competències, etc.) al context i a les demandes actuals. Cal persones formades i especialitzades en l'àmbit en el qual exerceixen.

3. Dret a l'educació, a la formació contínua i a l'alfabetització cultural

3.1. La transformació del vincle entre el sistema educatiu i la xarxa de biblioteques és clau per reforçar Barcelona com a ciutat educadora

El lligam entre les biblioteques públiques i el sistema educatiu és clau per treballar tots els processos d'aprenentatge fora de l'horari lectiu, enfortint la mirada de ciutat educadora. D'altra banda, la diagnosi sobre les relacions entre cultura i educació desprèn un cert fer a partir d'intuïcions, que alhora és irregular, pel que caldria estructurar propostes i la manera com es comparteixen, explicant els seus beneficis. D'aquesta manera l'ecosistema educatiu percebria la xarxa de biblioteques com un agent complementari en l'assoliment dels seus objectius, més enllà d'accions específiques. Cal també saber què i com s'està treballant als diferents espais educatius, per tal de no duplicar-se i poder potenciar la complementarietat de les biblioteques allà on poden fer una major aportació. Aquesta proactivitat també ha de servir per conèixer els espais i els mateixos infants i joves.

En referència a les biblioteques escolars, cal analitzar-ne la situació i veure quin ha de ser el posicionament de la xarxa de biblioteques, especialment des de l'esclat de la pandèmia, que ha provocat la transformació de molts d'aquests espais, desapareixent com a espai únic i distribuint-se per tot el centre educatiu. Les biblioteques públiques són diferents als centres educatius en tant que no estan vinculades al currículum, pel que l'experimentació pot ser més gran.

3.1.1. Posicionar la biblioteca com el node educatiu de referència passada l'etapa obligatòria i reforçar la seva presència en l'espai no formal i fora de l'horari lectiu. Ampliar els perfils professionals en l'àmbit de la pedagogia, que es dediqui al tema d'escoles, el de biblioteca infantil o el de biblioteca tecnològica. Obrir espais formals de trobada entre biblioteques i equipaments culturals per definir projectes educatius conjuntament

Projecte experimental des de les arts i amb les biblioteques a partir dels projectes educatius que ja s'estan fent des de fa temps.

3.1.2. Definir un programa estructural de promoció lectora conjuntament amb els centres educatius. Anàlisi de la situació actual, amb la valoració de determinades experiències que puguin ser escalables. Projectes de cocreació amb centres educatius (primària, secundària, centres d'adults, universitats).

3.1.3. Programa de suport a les biblioteques escolars: anàlisi de l'estat general i banc de propostes a partir d'un grup de treball creat ad hoc, per així valorar-ne el seu impuls. Actualitzar el repositori de materials per a visites escolars disponibles, compartint tot el que es fa i evitar duplicitats. Actualitzar el marc comú per a totes les biblioteques de Barcelona però adaptable a cada context.

3.1.4. Obrir espais de treball bidireccionals amb infants i joves, complementant les propostes amb centres educatius i fomentant la formació dels responsables de programació de les biblioteques.

3.2. L'ecosistema educatiu (centres educatius, biblioteques públiques, professionals, famílies, etc.) és un element cabdal per abordar els reptes dels processos d'aprenentatge a la ciutat

Les biblioteques poden tenir un rol clau en l'aprenentatge al llarg de la vida, despertant l'interès i la curiositat des de diferents eines i activitats, i des de la informació, el coneixement i les emocions. A més de pensar en el qui i en el què, tots aquests processos poden fer-se en cooperació i en xarxa, a partir de l'escolta, i identificant necessitats i desenvolupant propostes de forma oberta i flexible.

L'ecosistema, a partir de la complementarietat dels diferents agents, permet arribar a més llocs i treballar diferents àmbits; també permet traçar itineraris més individualitzats, identificant les necessitats de cada persona i cenyint-s'hi, combinant-los i complementant-los amb els processos col·lectius. En els espais de cultura i educació de participació activa, per exemple, s'observa com el jovent pot experimentar amb la literatura, encara que no sigui aquella considerada canònica, a més de treballar la lectura i l'escriptura des d'una altra mirada.

Pel que fa al rol de les famílies, els diferents agents de l'ecosistema haurien de complementar-se i donar veu a les diferents opinions. La xarxa de biblioteques, en aquest sentit, també té la tasca d'obrir aquest espai d'opinions diverses, a més de reforçar els projectes que s'estan fent amb les famílies i generar-ne de nous, tenint però en compte el context on s'ubica cada equipament, aspecte que és clau en una ciutat diversa en molts sentits com Barcelona.

Referent a l'àmbit educatiu, es poden reforçar els vincles territorials d'educació (Consorci d'Educació de Barcelona, Centres de Recursos Pedagògics, tècnics d'educació, etc.) i, agafant una mirada més àmplia, també es pot pensar en els Centres d'Atenció Primària, entre d'altres múltiples agents.

3.2.1. Posicionar la biblioteca com a equipament per a l'aprenentatge al llarg de la vida, en xarxa amb l'entorn i la comunitat educativa. Afavorir els projectes transversals que involucren diversos actors, facilitant un aprenentatge holístic i integral: reforçar els vincles amb els diferents agents, que variaran segons els objectius i a la població a la qual es dirigeixin. Dissenyar un programa de vinculació amb famílies a partir de les experiències que ja es tenen. Definir un programa de mentoratge: que identifiqui referents per als diferents grups de persones participants, facilitant l'itinerari i el pas cap a dins de l'equipament. Establir un programa d'alfabetització digital, mediàtica i informacional.

3.2.2. Definir projectes culturals de xarxa i territori, treballant amb els agents existents i amb d'altres per tenir en compte les necessitats de la

comunitat i del territori. Treballar des de la base, perquè si bé cal una visió de ciutat, és positiu que els agents que conformen un territori iniciïn projectes sense dependre de la xarxa de ciutat, tot i que en puguin rebre el suport necessari. Millorar la coordinació amb els serveis socials i els centres públics, reforçant la connexió amb entitats que treballen amb d'altres col·lectius. Assegurar que una part de la jornada laboral permeti espais de trobada i intercanvi amb altres professionals de la pròpia xarxa o d'altres agents i equipaments.

3.2.3. Obrir un espai d'autoaprenentatge, reforçant les accions i els projectes per a l'autoformació (dins i fora de l'àmbit escolar). Reforçar la difusió dels diferents esdeveniments internacionals que se celebren a la ciutat (música, arts, cinema, pensament, ciència, educació, etc.) i fomentar-ne la participació.

3.3. La incorporació de les emocions i la seva gestió és clau per al sistema educatiu, la xarxa de biblioteques i per a la connexió entre ambdues dimensions

Tal com afirma la diagnosi de la mesura de govern *Cap a una política pública de cultura i educació*, el sistema educatiu i el cultural “tendeixen a concebre de manera separada el raonament, la capacitat crítica i la investigació (pensament), de les esferes de l'experiència (acció) i de la sensibilitat (emoció)”, el que es vincula a “un abordatge segmentat del coneixement, a la fragmentació de sabers i la dificultat per treballar de manera transdisciplinària”.

3.3.1. Organitzar el coneixement adquirit i reforçar els projectes que ja s'estan fent en aquest àmbit. Incorporar l'eix de les emocions en cada proposta que es desenvolupi des de biblioteques. Facilitar els processos creatius en cooperació amb el sistema educatiu, reforçant l'espai no formal. Treballar en la línia de crear Espais sensorials d'aprenentatge, a partir de la prova pilot de la biblioteca Bon Pastor.

3.3.2. Definir un programa de formació per a l'equip de biblioteques en relació amb el reforç dels vincles i el desenvolupament d'accions amb un component emocional. Millora de la comunicació interna i desenvolupament d'estratègies per a la gestió d'emocions en els equips i del sentiment de pertinença.

3.4. La participació activa és bàsica per tal que els equipaments culturals de Barcelona esdevinguin espais de trobada vivencial, nodes on hi passen coses

L'objectiu és generar un espai de participació activa on es construeixen processos culturals de forma conjunta. De fet, els diferents Plans estratègics de biblioteques sempre han posat l'accent en els programes de difusió cultural, insígnia del model.

A partir dels projectes que connecten cultura-educació es posen en valor aquests processos pràctics i d'acció, deixant enrere el mer traspàs d'informació teòrica. Caldria, doncs, reforçar els espais de cocreació, ja sigui en el disseny d'activitats o en el pensament dels espais, avançant en el desenvolupament de projectes plegats, d'aprendre fent. En aquest escenari, una biblioteca que desenvolupi un taller de participació artística activa pot aportar una mirada educativa que alhora sigui relaxada i amena, afavorint el vincle i l'emoció.

Obrint aquest espai, les biblioteques de Barcelona esdevindrien nodes que connecten persones que saben fer diferents coses, complementant el que una per

sona no sap fer i generant un ecosistema viu. D'aquesta manera, s'afavoreix la connexió entre persones, promovent que totes les veus de l'espai tinguin valor, tant per als companys com per a l'equip de dinamització, i es fomenta una major confiança vers les biblioteques. Per tal que això sigui una realitat, cal també assegurar uns espais de treball en comú i en grup adequats, especialment en aquells barris de Barcelona on la connectivitat a internet o els sistemes de calefacció no estan garantits al 100%. I cal també afavorir el coneixement de les dades en aquest àmbit, que puguin posar de relleu el que fa les biblioteques.

Aquesta participació activa és també clau si es té en compte la tendència homogeneïtzadora de continguts, especialment arran de l'expansió de les grans plataformes d'Internet.

3.4.1. Definir un programa de processos culturals comunitaris, afavorint la participació directa de la ciutadania. Disseny de propostes arriscades, aprofitant el marge de maniobra dels equipaments i que afavoreixi la participació de tothom, que la gent es faci seva la biblioteca. Definir un marc comú que no talli la diversitat de cada equipament: recollida de bones pràctiques com a proposta.

3.4.2. Desenvolupar un projecte de reforma dels espais, que puguin definir espais de treball en grup i per a tasques en comú, on s'hi pugui parlar i debatre. Espai de normalització: la presència de grups de diversitat funcional o de persones que conviuen amb trastorns i malalties de salut mental afavoreix la seva normalització en espais públics. Sectoritzar els espais de les biblioteques d'acord amb els diferents usos.

3.5. L'aliança entre cultura i educació és clau per a la construcció de subjectes autodeterminats i lliures

El vincle cultura-educació aporta aprenentatges significatius i vivencials: la incorporació de l'artista a l'aula, per exemple, és un revulsiu per al grup classe, on el mentoratge hi juga un paper clau, facilitant que puguin establir-se nous referents i vincles forts. Tenint en compte que les biblioteques tenen més llibertat d'acció que els espais d'educació formal, el marge per a l'experimentació és ampli. Amb el vincle cultura-educació podem aconseguir, per exemple, que persones que no ho han fet, s'acostin i entrin a la biblioteca, i que percebin el personal de biblioteques com a persones que són atentes a les seves necessitats i/o problemes, a la seva vida. Cal, doncs, que les biblioteques puguin ser un espai d'escolta de la diversitat, un espai que convidi i que doni les eines per convidar a pensar, ja que l'objectiu final de qualsevol acció del binomi cultura-educació hauria de ser que cada persona aprengui a dirigir la seva vida, a saber què vol fer.

Les iniciatives que vinculen educació i cultura, a més, segons la mesura de govern *Cap a una política pública de cultura i educació*, "han d'incorporar una visió crítica de la recepció de les expressions artístiques", és a dir, "contribuir a identificar com i per què la societat ha valorat i valora una obra artística o una pràctica cultural determinada."

3.5.1. Reforçar els projectes de cultura-educació que ja s'estan duent a terme i que promouen la incorporació de figures noves que complementen els perfils de biblioteques. Fomentar la diversitat i l'autogestió dels clubs i tertúlies, com els clubs d'escolta, de manera que la biblioteca esdevingui també un continent, una plataforma.

3.5.2. Obrir espais de reflexió, entre els equips d'una biblioteca i entre la xarxa d'equipaments. Anàlisi dels reptes: quin ha de ser el rol de biblioteques vers l'objectiu de capacitar críticament algú perquè s'autodetermini culturalment? La biblioteca enriqueix l'imaginari de les persones i les fa pensar des d'un altre angle?

4. Dret d'equitat en l'accés a la cultura i el coneixement i en la participació cultural

4.1. Conèixer, protegir i valorar els drets culturals de la ciutadania és un repte clau per avançar en la construcció d'unes biblioteques defensores dels drets humans

Les biblioteques públiques tenim el repte de (re)definir-nos com a promotores i protectores dels drets culturals i els drets humans. Els drets culturals són una peça clau i interdependent dels drets humans, però encara es tracta de drets poc coneguts i en ocasions minimitzats per part de moltes institucions i organitzacions culturals i socials. Les biblioteques, com a equipament públic, tenim una responsabilitat i una oportunitat per comprendre, reivindicar i desplegar la potencialitat transformadora d'un enfocament basat en els drets culturals, l'equitat i el paradigma d'una cultura centrada en les persones i comunitats.

La ciutat i el govern de Barcelona han signat i s'han compromès amb declaracions internacionals referents pel que fa a la diversitat cultural, els drets culturals i el desenvolupament sostenible. Les biblioteques públiques no en són indiferents. El repte és desplegar aquests compromisos de manera estratègica, concreta i contextualitzada: avançar en l'establiment de directrius polítiques, models d'organització, estàndards de referència i avaluació, així com la dotació adequada de recursos.

D'altra banda, reconeixent el compromís professional del personal bibliotecari amb la cohesió social, resulta necessari reforçar la seva formació i conscienciació en aquest àmbit, afavorint l'autonomia de les biblioteques i del seu personal.

4.1.1. Compromís explícit, estratègic i programàtic de les biblioteques com a protectores i promotores dels drets culturals i els drets humans, per tal de donar resposta a les desigualtats que existeixen en l'exercici d'aquests drets com a agents actius del Pla de Drets Culturals de l'Ajuntament de Barcelona. Alineament amb pactes, orientacions i xarxes d'agents internacionals i locals en aquesta matèria.

4.1.2. Desenvolupament del rol de la biblioteca pública com agent d'aprofundiment democràtic, dels valors de la democràcia, i en particular de la democràcia cultural. Programa de protecció de la llibertat d'expressió i de creació artística.

4.1.3. Donar les eines necessàries als professionals de les biblioteques en l'àmbit dels drets culturals, l'equitat i les desigualtats, així com en la interculturalitat, feminismes i gènere, acció comunitària o diversitat funcional. Programa de formació i suport als professionals de BB: Perspectiva de gènere, Interculturalitat

4.2. Les desigualtats que existeixen en el dret a participar en la vida cultural de la ciutat són un repte central per a les biblioteques públiques

Les biblioteques públiques són, potser, els equipaments culturals més equitatius de la ciutat, però encara la participació en el seus espais i serveis està condicionada per factors socials i econòmics que deriven en desigualtats. El dret a participar en la vida cultural de la ciutat inclou almenys quatre dimensions: a) assistència o accés; b) creació i formació; c) pertinença a col·lectius i comunitats; d) decisió sobre l'orientació de polítiques culturals. Les biblioteques públiques intervenen sobre les quatre dimensions i podem fer front a les desigualtats que es generen en l'exercici d'aquest dret. *L'Enquesta de participació i necessitats culturals de Barcelona* evidencia que el barri de residència, la renda, el gènere, l'origen, l'edat, el nivell d'estudis o l'entorn familiar són factors que expliquen aquestes desigualtats i les biblioteques tenen el repte d'assumir-ho.

4.2.1. Programa de participació ciutadana a les biblioteques públiques per garantir l'equitat en el dret a participar en la vida cultural (accés, formació, creació i decisió). Proves pilot de co-creació i/o co-gestió ciutadana d'activitats o serveis bibliotecaris, especialment entre els joves. Accions específiques per garantir la participació en la presa de decisions sobre l'orientació de les biblioteques públiques per part de les persones, famílies, col·lectius informals, entitats i organitzacions diverses.

4.2.2. Reforç del carnet de biblioteques com a canal de participació en la vida cultural de la ciutat. Reforçar els programes en col·laboració amb altres equipaments culturals i també amb agents culturals comunitaris. Crear un espai virtual d'informació per a les persones amb carnet des d'on poder accedir de forma ràpida a les diferents propostes sorgides de la col·laboració amb altres equipaments de la ciutat.

4.2.3. Programa d'intercanvi de coneixement i experiències amb biblioteques escolars, populars, comunitàries.

4.2.4. Programa d'avaluació de la participació en les biblioteques públiques: sistematització de la informació disponible, recollida de nova informació sobre desigualtats, anàlisi de l'impacte de programes socials de les biblioteques, desenvolupament d'un sistema de bones pràctiques, foment de la investigació-acció-participativa, etc. Establir un sistema d'indicadors que visualitzi la participació de diferents col·lectius presents a la ciutat a les biblioteques. Actualització del banc d'experiències de les Biblioteques de Barcelona, i difusió en diversos fors.

4.3. La injustícia i la desigualtat també es manifesten en la manca de reconeixement i credibilitat de moltes veus i experiències personals i comunitàries.

La societat i les seves institucions poden generar exclusió i desigualtat si no escolten ni reconeixen totes les veus i experiències vitals. La protecció dels drets culturals va més enllà del dret a participar i inclou la protecció del dret a que totes les veus siguin reconegudes socialment i per tant accedeixin a ser escoltades. Especialment quan avui sabem que no totes les persones i comunitats gaudeixen de la mateixa credibilitat, una realitat que s'ha qualificat com injustícia epistèmica. També quan molts col·lectius (migrants o menors tutelats, per citar alguns exemples) es veuen condicionats per un parany burocràtic, per la manca de comprensió i reconeixement de la seva pròpia realitat i existència. Per la seva banda, la falta de sensibilitat cap als drets lingüístics pot reforçar l'exclusió i la manca d'oportunitats vitals. I en d'altres ocasions, moltes famílies acaben experimentant l'exclusió informacional i digital, tant en l'àmbit cultural com educatiu o laboral.

Així doncs, garantir i promoure l'equitat d'expressió és una tasca central de les biblioteques públiques. El repte és identificar els mecanismes a través dels quals es legitimen determinats coneixements, es reconeixen determinades realitats, i d'altres no.

4.3.1. Programa de foment dels espais d'expressió i deliberació de les persones i comunitats, amb especial èmfasi en aquelles més vulnerables i menys presents actualment a les biblioteques (per exemple, menors tutelats, persones amb problemes de salut mental, etc.). Programes a hospitals, residències per a gent gran, etc.

4.3.2 Servei integral d'accés a la informació i de suport a la realització de tràmits i tasques administratives.

4.3.3 Revisió i adaptació de les infraestructures de les biblioteques seguint els criteris d'accessibilitat, equitat i sostenibilitat. Programa de millores funcionals als edificis ja existents i introducció de noves funcionalitats als projectes de noves biblioteques: intervencions necessàries per a la introducció de la perspectiva de gènere en els equipament existents.

4.4. Manquen espais públics que vinculin persones i comunitats de forma inclusiva, segura i amb respecte de la diversitat

El trencament dels vincles comunitaris, la transformació dels entorns tradicionals de cohesió i pertinença (barri, família, feina, etc.), l'aïllament i la soledat no desitjats o la reproducció de tot tipus de violències i estigmatitzacions són qüestions centrals per a les biblioteques públiques. Les biblioteques públiques tenen l'oportunitat d'oferir espais públics d'escolta activa de les persones, desenvolupant activitats per acollir i fomentar narratives en primera persona, incorporant la dimensió de les emocions. Es tracta de donar espai per dialogar comunitàriament, perquè les persones puguin compartir necessitats, sentiments i vivències de forma segura.

Aquest enfocament comporta una mirada preventiva, reconeixent que el treball comunitari no és neutre ni està lliure de conflictes provocats per les relacions de poder entre persones i col·lectius. Les biblioteques públiques són també espais on es manifesten algunes de les tensions que existeixen a la societat. Això també s'ha vist agreujat en el context de la pandèmia. Per tant, es torna necessari continuar treballant, d'una banda, per incorporar-hi la prevenció de tot tipus de violències, i de l'altra, per assegurar les condicions laborals adequades.

4.4.1. Programa de dinamització de les relacions comunitàries que tingui en compte no només el que passa dins de les biblioteques sinó molt especialment en el seu entorn. Interlocució en primera persona incloent-hi persones no organitzades formalment i col·lectius informals. Treballar valors i emocions a partir del protagonisme actiu de les persones en la dinamització de les relacions socials.

4.4.2. Biblioteca agent comunitari: connexió i cooperació amb les polítiques i agents de la ciutat que treballen en l'àmbit comunitari i de la diversitat cultural (taules, plans transversals, etc.). Assegurar la participació de les biblioteques en les taules sectorials i territorials existents en els seus territoris. Establir espais d'interlocució estables amb els altres agents del territori.

4.4.3. Adopció de protocols per fer de les biblioteques espais segurs i lliures de tot tipus de violències. Reconeixement i gestió de conflictes socials que es manifesten a les biblioteques. Creació d'espais de treball permanent entre professionals de les biblioteques.

4.4.4. Assegurar que les biblioteques disposin d'espais de permanència temporal, espais perquè les persones es puguin relacionar sense que hagin de fer cap activitat dirigida.

4.5. L'homogeneïtzació dels continguts culturals i la concentració de poder en determinats agents creadors posen en risc la diversitat

La funció democratitzadora de les biblioteques públiques està relacionada amb la seva capacitat per garantir la diversitat cultural, com a mínim pel que fa al contingut al qual donen accés i legitimitat. Aquesta diversitat està en risc quan el model de creació, producció i difusió cultural es concentra en poques mans, moltes vegades grans corporacions digitals. El repte és evitar que les biblioteques reproduïxin, amb les seves decisions, la manca de diversitat social i cultural. En altres paraules, cal que puguin garantir el dret a l'accés a manifestacions culturals diverses, però també a la creació de contingut divers, especialment pel que fa al món de la lectura, la música i l'audiovisual.

4.5.1. Programa de reforç de la bibliodiversitat, especialment pel que fa a la diversitat a les col·leccions de les biblioteques. Accions específiques per reforçar la presència de veus minoritzades i no editades a les col·leccions. Reforçar la singularització de les col·leccions a cada biblioteca, seguint necessitats i contextos de cada territori. Foment de l'accés equitatiu i de la presa de decisions de la ciutadania sobre l'orientació de les col·leccions. Política de compra justa, amb llibreries i editorials independents i de proximitat, així com en els àmbits de la música i l'audiovisual.

4.5.2. Programa de promoció de la diversitat social i cultural del personal que treballa a les biblioteques. Establir una política de clàusules socials i de responsabilitat en la contractació de personal per fomentar la diversitat (domini de llengües i coneixement altres cultures). Reforçar la incorporació de professionals amb perfil divers provinent dels àmbits de l'acció i educació social, la mediació, etc. Programa d'aliances amb entitats i organitzacions socials que compten amb professionals amb perfil divers. Revisió dels perfils professionals que treballen a les biblioteques seguint les necessitats de cada territori.

5. Actuacions en els equipaments existents i desplegament de noves biblioteques a la ciutat

La planificació de noves biblioteques, o dels trasllats d'algunes de les existents que no compleixen els estàndards que descriu el Mapa de Lectura Pública de Catalunya, s'ha anat ajustant al llarg dels anys als canvis demogràfics que s'han anat produint a la ciutat i a les oportunitats que el planejament ofereix.

El Pla director contempla un mapa amb la previsió de les actuacions de millora i també la construcció de nous equipaments en els propers anys, per districtes, d'acord amb l'adequació als estàndards i les necessitats d'adequació i millora dels edificis i instal·lacions existents.

f/“Aquí es fa
cultura”:
comuniquem
els drets culturals

La informació i la comunicació són dos àmbits destacats que posen en pràctica i substancien a escala de ciutat el marc de referència internacional sobre els drets culturals. El dret a una informació lliure i plural comprèn aspectes relacionats amb la recepció d'informació i la participació en la seva elaboració i difusió, així com el dret de rectificació davant la informació errònia i la llibertat d'opinió i d'expressió.

La comunicació i difusió del pla esdevé estratègica per donar a conèixer els drets culturals i les polítiques públiques que els han de garantir al conjunt de la ciutadania. La comunicació és cabdal per generar el debat i la reflexió necessària per avançar en el reconeixement dels drets culturals. Aquesta comunicació, però, s'ha de fer a partir de l'escolta activa de les diferents opinions i visions i instant la participació individual i col·lectiva.

Amb aquest esperit, s'inclou al Pla de drets culturals aquest apartat específic que recull l'estratègia de comunicació que l'acompanyarà en el seu desplegament i que permetrà no només difondre les mesures de govern i les accions que es desenvolupin, sinó generar debat i reflexió col·lectiva.

El pla "FEM CULTURA!" es comunicarà fent nostres les paraules de Montserrat Roig: "La cultura és l'opció més revolucionària a llarg termini".

Objectius de l'estratègia de comunicació

- > Fer comprensible la noció de drets culturals i difondre el pla entre el conjunt de la ciutadania. Es posarà especial atenció a arribar a les persones allunyades dels debats i de la vida cultural, per poder avançar cap a una nova ciutadania cultural.
- > Situar la comunicació com a eina transversal del conjunt de mesures i d'accions del pla per aconseguir, d'una banda, coherència comunicativa des de la perspectiva de drets culturals i, de l'altra, informar àmpliament de cadascuna de les mesures i donar-les a conèixer.
- > Redescobrir el paper benèfic, íntim i necessari que la cultura exerceix en les vides de les persones, des d'una mirada àmplia: xarxa d'equipaments, programes de creació, cultura popular, indústries culturals, però també des de la pràctica quotidiana i personal.
- > Situar Barcelona com a ciutat referent en l'impuls dels drets culturals de la seva ciutadania.

Accions que es desenvoluparan en el marc de l'estratègia comunicativa

- > Dissenyar un pla estratègic de comunicació sota el lema "AQUÍ ES FA CULTURA", que actui com a detonant i generi vincle amb totes les persones, subjectes de drets culturals, buscant la complicitat de tots els agents culturals: sectors i teixit productiu, entitats i associacions, i agents interns de l'Administració.
- > Planificar un marc estratègic de comunicació que, al servei de les diferents mesures i línies d'acció, permeti desplegar les diferents campanyes, compartir recursos i tingui marge per a l'evolució i adaptabilitat de necessitats específiques.
- > Treballar en xarxa amb els agents articuladors municipals, amb el teixit

cultural, entitats, institucions, cultura de base, iniciatives comunitàries, etc. per sumar actius en el desplegament comunicatiu del Pla de drets culturals de Barcelona.

- > Generar un espai web repositori des d'on es pugui trobar tota la informació sobre el pla i els drets culturals sistematitzada, que permeti fer el seguiment del desplegament del pla i consultar els documents que es generin, l'avaluació o altres informacions d'interès.
- > Aplicar de manera activa en el disseny i implementació de la proposta comunicativa els principis i vectors que substancien el Pla de drets culturals.

g/Mapa d'àrees i àmbits municipals

La transversalitat del pla i del conjunt de mesures de govern que recull es desplegarà a través de diferents àrees i àmbits municipals.

L'**Institut de Cultura de Barcelona - ICUB** com a institut municipal dedicat a les polítiques culturals, que assumeix un paper central en la coordinació de programes i equipaments, així com en el suport a les entitats i els projectes culturals.

Els **grans equipaments i institucions culturals de Barcelona** són els principals actors culturals de la ciutat. Responen a un model de relació institucional entre l'Ajuntament de Barcelona basat en l'autonomia i la corresponsabilitat, i centrada bàsicament en el foment de l'accés de la ciutadania a les seves programacions. Els grans equipaments i institucions culturals de Barcelona treballaran amb una caixa d'eines compartida per democratitzar, descentralitzar i impulsar les seves activitats.

La Xarxa de **Biblioteques de Barcelona** i la **Xarxa de Centres Cívics** coordinen equipaments de proximitat que exemplifiquen les possibilitats de les administracions públiques per desenvolupar els drets culturals de la ciutadania, sobretot per la seva presència territorial, en els barris i districtes de la ciutat, així com pels serveis que ofereix.

Els objectius de l'**IMEB** i el **Consorci d'Educació** de Barcelona mantenen una estreta relació amb els objectius de les polítiques culturals de la ciutat, que ha estat reforçada per la mesura de govern aprovada l'any 2019 sobre aquest tema. L'adopció d'una política cultural basada en els drets culturals és una oportunitat per fer que aquesta relació sigui més estreta. La pandèmia de coronavirus ha tingut un fort impacte en el món de l'educació, i la sortida de la crisi pot també portar a una relació més estreta amb la participació en la vida cultural.

Per garantir els drets culturals de la ciutadania cal comptar amb la ciència i la seva capacitat transformadora quan es posa al servei de les persones. En aquest sentit, el desplegament del **Pla Barcelona Ciència 2020-2023** i la resta de programes del **Departament de Ciència i Universitats** han d'anar de bracet i alineats amb el desplegament del Pla de drets culturals.

L'Àrea de Participació de l'Ajuntament de Barcelona impulsa processos presencials i digitals per fomentar que tota la ciutadania estigui implicada en el projecte de ciutat. L'adopció d'una política cultural basada en els drets és una oportunitat per reforçar les relacions entre els processos participatius més formals i la vida cultural de la ciutat, sobretot en les poblacions més vulnerables i els col·lectius desfavorits.

L'àmbit de la promoció econòmica vinculada a la creativitat és també un element estratègic en l'impuls d'aquest pla a través de la **Regidoria d'Indústries Creatives** per afavorir i potenciar el trànsit entre les pràctiques culturals experimentals, formatives i amateurs i els nous models de professionalització i sostenibilitat econòmica.

L'Àrea d'Economia Social i Solidària de l'Ajuntament de Barcelona té l'objectiu d'enfortir totes les organitzacions que treballen per una economia de proximitat, propera a les persones i als ciutadans, i amb mecanismes de gestió basats en la solidaritat i el respecte als drets humans. Moltes organitzacions de l'àmbit de la cultura formen part de manera explícita de l'economia social i solidària.

Barcelona Activa treballa per generar més i millor treball i ocupació a la ciutat de Barcelona. En els darrers anys, el creixement de l'ocupació a Barcelona ha reposat en la fortalesa de la vida cultural a la ciutat, tant de manera induïda (per la relació entre cultura, ciutadania i model de ciutat), com indirecta (per la relació entre la cultura, el turisme, les indústries creatives o les tecnologies de la informació i la comunicació) o directa (els ocupats en els sectors culturals). L'impacte de la pandèmia de coronavirus en l'ocupació cultural de la ciutat obligarà a reforçar aquest vincle.

L'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona treballa per garantir la igualtat d'oportunitats de tots els habitants de Barcelona en els àmbits dels serveis socials i de la salut, amb una especial atenció a les poblacions més vulnerables i els col·lectius en risc d'exclusió. Algunes organitzacions de l'àmbit de la cultura treballen també amb aquestes poblacions i col·lectius, que cal reforçar per assegurar que totes les persones que habiten a Barcelona coneguin i exerceixin els seus drets culturals. En aquest sentit, l'impacte de la pandèmia de coronavirus també obligarà a reforçar aquest vincle.

La **Regidoria de Feminismes** de l'Ajuntament de Barcelona té com a objectiu lluitar contra qualsevol discriminació que tingui a veure amb el gènere. Aquesta lluita té diversos components culturals, com els imaginaris sobre els gèneres, les diferències en l'accés, la participació i la contribució a la vida cultural o les desigualtats salarials, temes que poden ser abordats d'una manera més explícita si les polítiques culturals estan basades en els drets.

La **Regidoria d'Urbanisme** de l'Ajuntament de Barcelona té com a objectiu garantir la qualitat dels espais públics de la ciutat, en totes les seves dimensions, així com treballar per l'accés a l'habitatge, que és un dret social de referència. La vida cultural de la ciutat reposa en bona part en la capacitat dels espais públics de facilitar les expressions culturals. També en aquest cas, la resposta a la pandèmia de coronavirus, i sobretot les oportunitats que emergeixen per ampliar, renovar o significar els espais públics, obligarà a reforçar aquest vincle.

El **Pla de Barris de Barcelona** està treballant en els territoris de la ciutat que tenen més dificultats, i on la qualitat de vida dels seus habitants és més difícil, en totes les dimensions: econòmica, social, ambiental, cultural i urbanística. La dimensió cultural del Pla de Barris es pot veure reforçada per aquesta mesura de govern, en la mesura que l'accés, la participació i la contribució a la vida cultural s'ha de garantir en tots els barris de la ciutat.

La televisió pública de Barcelona, **Betevé**, desenvolupa un paper fonamental com a emissor de continguts. Una política cultural basada en els drets culturals pot ser una oportunitat per acostar Betevé als productors culturals de la ciutat, especialment els que realitzen el seu treball als barris i els que relacionen la cultura amb l'educació i la inclusió, i també per consolidar Betevé com a element identificador de la ciutadania amb la seva ciutat.

La **Regidoria de Turisme** treballa per gestionar la creixent importància del turisme a la ciutat, importància que reposa en bona part en la qualitat de la vida cultural de Barcelona, tant pel que fa als grans equipaments culturals com als projectes de base territorial i, en general, a la relació estreta que hi ha a Barcelona entre espais públics, cultura, ciutadania i model de ciutat. Adoptar una política basada en els drets culturals és una oportunitat per assegurar drets i obligaci-

ons dels turistes i visitants, així com per reforçar mecanismes de gestió turística respectuosa amb la vida cultural de la ciutat. El fort impacte rebut pel turisme a Barcelona arran de la pandèmia del coronavirus i el fet que el món de la cultura és identificat com un dels protagonistes de la sortida de la crisi, han de portar a una relació més estreta entre aquests dos àmbits.

La descentralització cultural passa indefectiblement per la coordinació i articulació administrativa municipal a través dels seus òrgans de govern territorial. Per tant, una territorialització ambiciosa de les noves polítiques culturals de la ciutat haurà d'incorporar, tant en el disseny de les accions com en l'estratègia executiva, el conjunt de **districtes de Barcelona** amb la voluntat de reconèixer els drets culturals en el conjunt de barris de la ciutat.

El **Consell de Cultura de Barcelona** és un instrument per contribuir al desenvolupament cultural de Barcelona. És un espai de diàleg entre el Govern de la ciutat, els diversos sectors de la cultura i persones de reconeguda vàlua en l'àmbit de la cultura i les arts. El Consell s'articula com a òrgan de participació i incideix en la manera de fer polítiques culturals, en com es defineixen i posen en pràctica. En aquest sentit, cal que l'exigibilitat dels drets culturals esdevingui un nou repte del Consell.

h/Seguiment i avaluació

En coherència amb el compromís de transparència i bon govern d'aquest Pla de drets culturals, la seva presentació també vol incloure un **principi de rendició de comptes en forma de sistema d'avaluació i seguiment**.

Tot i així, atesa l'heterogeneïtat de plantejaments, objectius, abast i recursos de les diferents mesures, aquest sistema serà una suma de les mirades parcials que es puguin tenir a partir del desplegament de cada mesura. De fet, **cada una d'elles incorporarà un sistema propi de seguiment i avaluació sobre el seu desplegament i funcionament**. L'equip de referència de cada mesura es fa responsable d'anar fent aquest seguiment i donar-ne comptes públics amb la periodicitat que més escaigui.

Atenent, a la vegada, el principi de rigor i eficiència, cada una de les mesures incloses en el pla s'ha de marcar objectius avaluablem concrets i que es puguin mesurar quantitativament o qualitativament. En cada cas, doncs, **caldrà determinar quins indicadors es crearan, fer-ne una definició concreta i establir la metodologia segons la qual es construiran**.

No obstant això, i entenent que cada una d'elles forma part d'un marc d'impuls dels drets culturals compartit, s'establirà un espai de diàleg en el qual hi hagi una rendició de comptes comuna del funcionament de totes aquestes mesures i plans parcials. **Aquest espai de diàleg s'ha de construir en el marc del Consell de Cultura de Barcelona, com a espai comú de deliberació de les polítiques culturals entre l'Ajuntament i el teixit cultural de la ciutat**. La lectura i revisió d'aquest seguiment permetrà anar dibuixant una perspectiva coral sobre l'evolució de l'exercici dels drets culturals, a partir de la garantia i l'impuls que l'Ajuntament li vol donar. Aquesta perspectiva es podria entendre com un embrió d'un sistema d'informació que es podria acabar establint com a **observatori dels drets culturals**.

Aquest sistema d'informació comporta l'elaboració d'un **informe de seguiment de cada una de les mesures incloses en aquest pla cada any**. Un cop s'aprovi cada mesura concreta, s'iniciarà un procés de treball amb els seus agents articuladors per dissenyar els indicadors que s'elaboraran per realitzar aquests informes.

Aquest sistema ha de tenir l'ambició d'anar incloent tots aquells projectes i programes que es promocionen des de l'Ajuntament amb clau de reforç i impuls dels drets culturals, començant per la repetició en un període no superior als cinc anys —en tres, òptimament— de l'Enquesta de participació i necessitats culturals elaborada pel Gabinet Tècnic de l'ICUB com a principal instrument de monitoratge i anàlisi de la situació de l'accés i la participació ciutadana a la cultura de Barcelona.

Però no només això; caldrà obrir diàleg amb totes les administracions i institucions culturals que tenen interès a monitorar l'activitat cultural sota un prisma del valor públic i fer-ne seguiment. És a partir d'aquest diàleg que es podrà anar caminant cap a un òrgan col·legiat d'observació, en el qual totes les administracions participin a partir de línies estratègiques compartides i consensuades.

Per tant, a partir de la publicació d'aquest pla de drets també s'està assumint un compromís per intentar facilitar una presa de decisions que permetin **endreçar els sistemes d'informació que aportin dades rellevants sobre l'evolució i observació dels drets culturals a la ciutat**.

i/ Presuppost

Tal com s'ha explicat anteriorment, la intenció d'aquest pla és impulsar una política cultural fonamentada en els drets culturals. Per aconseguir-ho, cal, d'una banda, reorientar les polítiques i els programes culturals que ja es desenvolupen amb la mirada dels drets culturals i, de l'altra, impulsar nova activitat en aquells àmbits que sigui necessari reforçar-los.

A l'hora d'afrontar la gestió del conjunt d'accions —siguin una reorientació d'activitat o noves línies d'implementació—, l'ICUB i el conjunt de l'Ajuntament de Barcelona tenen el potencial de recursos que li són propis ja siguin humans, econòmics, patrimonials o tecnològics. L'aprovació d'aquest pla influirà en la gestió de tots ells, implicant noves maneres de fer, d'organitzar, dissenyar i produir les polítiques culturals de la ciutat.

En aquest sentit, per entendre més bé la mobilització de recursos que implica aquesta proposta estratègica i executiva, cal explicitar quins són els recursos econòmics que es posen a disposició dels objectius plantejats i com es distribueixen.

Tot i que la presentació de cada mesura inclourà el seu corresponent pressupost, els recursos econòmics previstos per al desplegament de les mesures anunciades sumen prop de 69 milions d'euros en tres anys (del 2021 fins al 2023). Aquest pressupost es classifica en tres tipus de despesa diferent: la implementació estratègica extraordinària del pla, la implementació estratègica ordinària i la inversió.

El pressupost per a l'aplicació estratègica extraordinària del pla són els recursos destinats a actuacions especialment vinculades a aquest, ja sigui per la seva dinamització i coordinació general com pel disseny, l'exercici de contrast en grups de treball específics per a mesures que necessiten encara concreció, o per desplegar l'aplicació d'algunes de les mesures. Així mateix, el pressupost extraordinari també inclou una partida per a la comunicació i sensibilització sobre la política de drets culturals.

Un exemple d'aplicació estratègica extraordinària pel desplegament d'activitat directament vinculada al pla és el programa de Baixos de Protecció Oficial, que forma part de la mesura "Cultura de base i sectors culturals" i que prové del Pla de Barris.

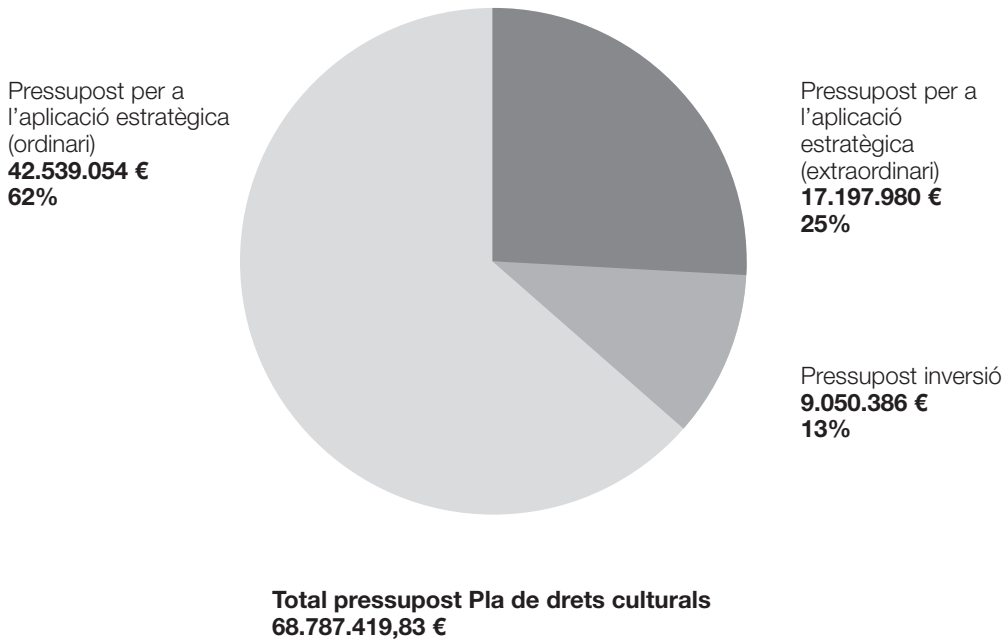
El pressupost per a l'aplicació estratègica ordinària inclou els recursos aportats per al desenvolupament de les diferents línies impulsades per l'ICUB que ja estan en marxa —i en alguns casos de l'Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitats—. Com s'ha dit, aquestes línies s'inclouen al pla per aplicar la perspectiva dels drets culturals. No inclou les despeses d'estructura de la institució ni dels diferents equipaments que gestiona la institució.

Entre aquests programes hi ha la Xarxa de Centres Cívics i el Districte Cultural, En Residència, Cultura Viva, l'Arnau Itinerant, la Línia Cultural Rambla, la Xarxa de Fàbriques de Creació, el Canòdrom, l'impuls de cultures populars, però també activitats i esdeveniments com la Mercè, les biennals de Pensament i Ciència, el Barcelona Ciutat Literària i les diferents convocatòries de subvencions promogudes per l'ICUB.

Un exemple clar d'aquesta reformulació amb mirada de drets culturals d'activitats ordinàries de l'ICUB és el desplegament per tota la ciutat d'actes culturals inclosos en el programa de la celebració de les Festes de la Mercè.

El **pressupost d'inversió** indica els recursos destinats a millorar, adquirir o rehabilitar els equipaments o espais a la ciutat per adequar-los a la pràctica cultural que té en compte l'exercici dels drets culturals. Són canvis o millores substancials en les infraestructures destinades a la cultura que s'executen amb obres, rehabilitacions o adquisició d'equipament tècnic i tecnològic que facilitin el desplegament del pla en l'aspecte físic però també pel que fa a dinàmiques i processos. En aquest sentit, s'inclou la inversió al Canòdrom, la Casa de l'Aigua, el Museu Verdaguer, la casa i els jardins Muñoz Ramonet, La Escocesa i la Fabra i Coats.

PRESSUPOST PLA DE DRETS CULTURALS

Institut de Cultura de Barcelona
Ajuntament de Barcelona

1a edició, abril del 2021
2a edició revisada i ampliada, novembre del 2022

DL: B 21756-2022

www.dretsculturals.barcelona